

PLEAN TEANGA

Limistéar Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach

LANGUAGE PLAN

FOR BEARNA AND CNOC NA CATHRACH

ENGLISH LANGUAGE CONTENT IS ON PAGES 5, AND 7 AND A SUMMARY OF THE PLAN
IN ENGLISH STARTS ON PAGE 149.

Dréacht 4 – 22 Deireadh Fómhair 2020

Clár na nÁbhar

Liosta na nGiarrúchán.....	5
Ráiteas ó Choiste Stiúrtha Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach.....	6
Statement from the Barna / Knocknacarra Language Planning Committee.....	7
Fís - Coiste Pleanála Teanga PTBC 2028.....	8
1. Cúlra an Phróisis Pleanála Teanga.....	9
1.1. An Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht.....	9
1.2. An Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030.....	9
1.3. Acht na Gaeltachta 2012.....	9
1.4. An Plean Gníomhaíochta 2018-2022.....	10
2. Sonraí na Ceanneagraíochta.....	12
3. Léargas ar an Limistéar Pleanála Teanga.....	13
3.1. Topagrafaíocht.....	13
3.2. Daonra.....	15
3.2.1. Stádas Socheacnamaíochta an LPT.....	17
3.3. An Córas Oideachais.....	20
3.3.1. An Polasaí don Oideachas Gaeltachta, 2017-2022.....	21
3.3.2. Deiseanna Foghlama Taobh Amuigh den Chóras Oideachais.....	21
3.4. Seirbhísí Cúraim Leanaí agus Tacaíochta Teanga.....	22
3.5. Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí eile:.....	23
3.5.1. An tAos Óg.....	23
3.5.2. Daoine Níos Sine/ Aosaigh.....	23
3.6. An Earnáil Ghnó agus Fostaíocht.....	24
3.6.1. An Earnáil Mhiondíola.....	25
3.7. Eagraíochtaí Pobail agus na Comharchumainn.....	27
3.8. Na Meáin Chumarsáide.....	27
3.9. Seirbhísí Poiblí.....	27
3.10. Pleanáil agus Forbairt Fhisiceach.....	28
3.11.1 Pleanáil – Ginearálta.....	28
3.11.2. Plean Áitiúil Bhearna.....	29
3.11.3 Plean Forbartha na Cathrach 2017 – 2023.....	30
3.11. Seirbhísí Sóisialta agus Caithimh Aimsire.....	33
3.12. Staid na Gaeilge sa Limistéar.....	35

3.13.1.	An Ghaeilge go Stairiúil.	35
3.13.2.	Staid Reatha na Gaeilge sa n LPT.	37
3.13.3.	Cainteoirí Laethúla Gaeilge (taobh amuigh den chóras oideachais)	37
3.13.4.	Cainteoirí Laethúla Gaeilge (taobh amuigh agus taobh istigh den chóras oideachais).....	39
3.13.5	Teaghligh agus Scéim Labhairt na Gaeilge.....	40
3.13.6.	Léargas Ginearálta ar Staid Reatha na Gaeilge go náisiúnta agus i LPT BCnAC. 41	
3.13.7	An Ghaeilge i LPT Bhearna & Chnoc na Cathrach – Roinnt ‘Cinnlínte’	42
4.	Léargas ar Ullmhú an Phlean	43
4.1.	Intreoir	43
4.2.	An Feachtas Bolscaireachta	43
4.3.	An Taighde	47
4.3.1.	An Taighde Tánaisteach	47
4.3.2.	An Taighde Príomha.....	47
4.3.3.	An Suirbhé ar an bPobal	48
4.3.4.	An Suirbhé - Príomhoidí na mBunscoileanna.	52
4.3.5.	An Suirbhé - Bunmhúinteoirí	52
4.3.4.	An Suirbhé – Coláiste na Coiribe.....	52
4.3.5.	An Suirbhé – An Earnáil Luathoideachais/Luathbhlianta.	53
4.3.6.	Taighde nár Cuireadh i gCrích	53
4.3.7.	Taighde – Suimiú.....	53
5.	Torthaí an Taighde	54
5.1.	Réamhrá.....	54
5.2.	An Mórshuirbhé ar an bPobal	54
5.2.1.	Áit Chónaithe na bhFreagróirí.....	54
5.2.2.	Inscne na bhFreagróirí.	55
5.2.3.	Aois na bhFreagróirí.....	56
5.2.4.	Cé as do Phobal an LPT?	56
5.2.5.	Cumas Gaeilge na Rannpháirtithe.	58
5.2.6	Cúlra Teanga na Rannpháirtithe.	59
5.2.7	An Teanga lenár Tógadh na Rannpháirtithe.	60

5.2.8	An Teanga a Labhraíonn na Rannpháirtithe lena bPáirtithe	61
5.2.9	Foghlaim na Gaeilge.....	67
5.2.10.	Dearcadh an Phobail i Leith na Gaeilge / na Gaeltachta.....	69
5.2.11	An Saol Sóisialta agus an Ghaeilge.....	70
5.2.12	An Ghaeilge agus Cúrsaí Oideachais	71
5.3.	Seirbhísí Luathoideachais / Luathbhlianta	75
5.3.1	Seirbhísí Luathoideachais atá ag Feidhmiú trí Ghaeilge.....	75
5.3.2	Seirbhísí Luathoideachais atá ag Feidhmiú trí Bhéarla.....	76
5.4.	An Taighde – Príomhoidí Bunscoileanna.....	79
5.5.	An Taighde – Múinteoirí Bunscoile.....	81
5.5.1	Cumas Gaeilge na Múinteoirí.....	81
5.5.2.	Cleachtas Teanga an Mhúinteora sa Seomra Ranga.	82
5.5.3.	An Teanga a Labhraíonn na Daltaí sa Seomra Ranga.	82
5.5.4	An Teanga a Labhraíonn na Daltaí Eatarthu Féin sa Seomra Ranga.....	83
5.5.5	An Teanga a Labhraíonn na Daltaí i Suíomhanna Difriúla.	83
5.5.6	Téacsleabhair	83
5.5.7.	Dearcadh na Múinteoirí i leith na Scolaíochta agus na Gaeilge.	84
5.5.8.	Cúrsaí / Ceardlanna do Mhúinteoirí	84
5.5.9.	Moltaí na Múinteoirí.....	86
5.5.10.	An Taighde ar na Bunmhúinteoirí – Tátail	88
5.6.	Taighde nár cuireadh i gcrích de bharr COVID-19.....	88
6.	Bearta an Phlean	89
6.1.	Réamhrá.....	89
6.2.	Na Critéir Pleanála Teanga do Limistéir Pleanála Teanga Gaeltachta	90
6.3.	Struchtúr a Bhunú leis an bPlean Teanga a Chur i bhFeidhm.	92
6.4.	An Córas Oideachais (lena n-áirítear seirbhísí luathoideachais).....	102
6.5.	Seirbhísí Cúraim Leanaí, Tacaíochta Teaghlaigh, Seirbhísí Tacaíochta Teanga...110	
6.6.	Seirbhísí don Aos Óg:.....	114
6.7.	Deiseanna Foghlama Lasmuigh den Chóras Oideachais	119
6.8.	An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumann.....	123
6.9.	Na Meáin Chumarsáide	127
6.10.	Na Seirbhísí Poiblí	130

6.11.	An Phleanáil agus Forbairt Fhisiceach	131
6.12.	Na Clubanna Sóisialta agus Caitheamh Aimsire	133
6.13.	Staid na Gaeilge sa Limistéar	140
7.	Costais agus Maoiniú	143
8.	Forbairt Feasachta agus Poiblíocht.....	145
9.	Feidhmiú agus Monatóireacht.....	146
10.	Aguisíní / <i>Appendices</i>	149
10.1	Aguisín 1 <i>Appendix 1 - English Language Summary</i>	150
10.2.	Aguisín 2. An Ceistneoir ar an bPobal.....	163
10.3	Aguisín 3. Moltaí ón bPobal – Foghlaim na Gaeilge	171
10.4	Aguisín 4. Moltaí ón bPobal – An Ghaeilge agus an Saol Sóisialta.	180
10.5.	Aguisín 5. Moltaí Ginearálta ón bPobal.	186
10.6	Aguisín 6. An Ceistneoir – Príomhoidí Bunscoile.....	195
10.7	Aguisín 7. An Ceistneoir – Múinteoirí Bunscoile	198
10.8	Aguisín 8. An Ceistneoir – Príomhoide na h-Iarbunscoile	202
10.9	Aguisín 9. An Ceistneoir – Ionaid Cúraim Leanaí (Béarla)	206
10.10	Aguisín 10. Foinsí Taighde Tánaisteach / Leabharliosta	209
10.11	Aguisín 11. An Teimpléad Athbhreithnithe agus Monatóireachta (TAM).....	210
10.12	Aguisín 12. Costais an Phlean de réir Beart, Réimse agus Bliana.....	211

Liosta na nGiorrúchán

BCnaC	Bearna & Cnoc na Cathrach (LPT) <i>Barna & Knocknacarra (LPA)</i>
CCnaG	Comhairle Chontae na Gaillimhe – <i>Galway County Council</i>
CLG	Cainteoirí Laethúla Gaeilge – <i>Daily Speakers of Irish</i>
CNNG	Comhar Naíonraí na Gaeltachta – <i>Gaeltacht Preschool Support Organisation</i>
CPT	Critéir Pleanála Teanga – <i>Language Planning Criteria</i>
ED	<i>Electoral Division</i>
LPA	<i>Language Planning Area</i>
LPT	Limistéir Pleanála Teanga
OPT	Oifigeach Pleanála Teanga - <i>Language Planning Officer</i>
PCÁG	Plean Ceantair Áitiúil na Gaeltachta <i>Galway County Council Gaeltacht Local Development Plan)</i>
POS	An Phríomh-Oifig Staidrimh – <i>Central Statistics Office:CSO</i>
PTBC	Pleanáil Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach – An Coiste a réitigh an plean <i>Barna Knocknacarra Language Planning Committee – The committee that prepared the plan</i>
RTCEGSM	An Roinn Turasóireachta, Cultúir, Ealaíon, Gaeltachta, Spóirt agus Meáin – <i>Department of Tourism, Culture, Arts, Gaeltacht, Sport and Media</i>
SCT	An Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht <i>Comprehensive Study of the Use of Irish within the Gaeltacht</i>
SLG	Scéim Labhairt na Gaeilge <i>Grant paid to Gaeltacht parents who raise their children through Irish (discontinued in 2012).</i>
TAM	Teimpléad Athbhreithnithe agus Monatóireachta - <i>Review and Monitoring Template</i>
TR	Toghroinn
ÚnaG	Údarás na Gaeltachta

Ráiteas ó Choiste Stiúrtha Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach

Ar an drochuair tá an mír seo á scríobh i mí Meán Fómhair 2020 ag am go bhfuil an tír agus a pobail ag tógáil céimeanna beaga chun éalú ó ghalar COVID-19. Tá an tír thíos leis an víreas seo i ngach earnáil agus beidh gnáthchúrsaí an tsaoil mall ag teacht chucu féin. Ní fada uainn géarchéim airgeadais agus fostaíochta agus le deacrachtaí den saghas seo íslítear slánú na Gaeilge mar thosaíocht ag leibhéal an Rialtais go ginearálta. Ach seachas a bheith éadóchasach tá éacht déanta ag pobail Bhearna agus Chnoc na Cathrach chun an Plean Teanga seo a chur i dtoll a chéile. Tá buíochas gan teora ag dul dóibh siúd uile a ghlac páirt fonnmhar sa chur chuige. Áirítear anseo pobal na Gaeilge féin agus pobal nach iad sa Limistéir Pleanála Teanga, cisteoirí reatha, iar-chisteoirí, na Cathaoirligh a rinne íobairtí pearsanta chun an próiseas a choinneáil sa tsiúl. Tá a fhios agaibh uile cé sibh féin!

Anois go bhfuil plean cuimsitheach againn, le tacaíocht agus dea-thoil an dá phobal, tá slógadh úr ag teastáil chun na ribíní dóchais teangeolaíocha seo a fhí le chéile. Beidh obair dhúshlánach i gceist ach san áit go bhfuil an toil agus an díograis bainfear na spriocanna amach.

Guím mo bhuíochas agus mo bheannachtaí pearsanta ar chuile dhuine a d'iompar cuid den ualach a bhain leis an tionscnamh seo. Buíochas d'oifigigh Údarás na Gaeltachta a choinnigh ar na ráillí muid agus oifigigh na Roinne Cultúr Oidhreachta agus Gaeltachta a thug an spreagadh cuí nuair a bhí sin ag teastáil. Buíochas ar leith do Cholm Ó Cinnseala, an comhairleoir teanga ag Plean Teanga Bhearna Chnoc na Cathrach a chuir a chroí agus a anam isteach sa tionscnamh seo agus a stiúraigh coiste PTBC trí cheo na héiginnteachta.

Gach rath ar an obair don todhchaí.

Uinseann Mac Thómais
Cathaoirleach.

Statement from the Barna / Knocknacarra Language Planning Committee

This introduction is being written in September 2020 at a time when regrettably, the country and its communities are taking small steps to escape from the COVID-19 virus. The country has suffered in every sector and the ordinary affairs of life will be slow to revive. A financial and employment crisis is not too distant and with challenges of this type Irish language matters slip down the order of priority in the country generally. Rather than being despondent, the communities of Bearnna – Cnoc na Cathrach have singularly achieved a current language plan. Unlimited thanks is due to those people who enthusiastically took part in its preparation. Included here is the local Irish speaking cohort, other interested parties in the Language Planning Area, current and former committee members, Chairpersons who made personal sacrifices to keep the process going. You all know who you are!

Now that we have a comprehensive plan with support and goodwill from the two communities a fresh mobilisation is required to weave these threads of hope together. There is challenging work ahead but where there is will and enthusiasm the goals will be achieved.

I offer my personal thanks and my blessings to all those people who carried some of the burden of this project. Thanks to the executives of Údarás na Gaeltachta who kept us on the rails and the officers of the Department of Culture, Heritage and the Gaeltacht who gave the required encouragement when it was needed. Particular thanks to Colm Ó Cinnseala the language planning consultant to *Plean Teanga Bhearna – Chnoc na Cathrach* who steered the committee of PTBC through the fog of uncertainty.

Every good wish to the future work.

Uinseann Mac Thómais

Cathaoirleach.

Seo a leanas an tsamhail atá ag PTBC don bhliain 2028 ach obair na pleanála teanga a bheith ag leanacht ar aghaidh. Cuirtear an fhaisnéis seo i láthair i bhfoirm liosta, agus ní gá gur liosta teoranta atá ann, ach go mbeifear ag cur leis go rialta, ag eascairt as taithí, pleanáil don todhchaí agus méadú leanúnach ar rannpháirtíocht ó ghrúpaí pobail éagsúla thar speictream leathan aoisghrúpaí:

i) Go mbeidh struchtúr buan ag Plean Teanga Bhearna - Chnoc na Cathrach idir choiste gníomhach, fhoireann, cheanncheathrú, phlean bliantúil agus bhuiséad cuí le spriocanna a bhaint amach.

ii) Go mbeidh an dá phobal, Bearna agus Cnoc na Cathrach, agus comhdhéanamh an dá phobail, feasach agus compordach le haidhmeanna agus le spriocanna PTBC.

iii) Go bhfeicfear tacaíocht/rannpháirtíocht ó gach earnáil sa phobal ag leibhéal fiúntach e.g. na hearnálacha gnó, eaglasta, sóisialta, stáit, spóirt, oideachais 's araile.

iv) I gcomthéacs pleanála infreastruchtúr, imeachtaí, eagraíochtaí nua, go mbeidh stadas agus tosaíocht ag an bpleanáil teanga in aon imeacht/obair atá á phleanáil don dá phobal.

v) Go mbeidh stadas nadúrtha agus inghlactha ag an aos óg maidir le nósmaireacht laethúil Gaeilge nó dátheangach ina n-iompar go ginearálta agus lasmuigh de bhallaí na scoileanna go sonrach.

vi) Go mbeidh úsáid rialta ag na céadfaí radhairc agus cloisteála mar a bhaineann le Gaeilge sa timpeallacht e.g. comharthaíocht, córas fógartha poiblí, seirbhísí eaglasta, cruinnithe poiblí etc.

vii) Go bhfeicfear ceannaireacht ón earnáil pholaitiúil agus cinnirí pobail i gcoitinne maidir le úsáid leanúnach don Ghaeilge os comhair an phobail agus na meán.

viii) Go dtiocfaidh ardú 5% sa bhreis ar an gcéatadán reatha 5.9% (660 duine) den sciar daonra sa LPT atá ina gcainteoirí laethúla Gaeilge lasmuigh den chóras oideachais, go dtí 11.9% (i.e. 1219 duine) le linn shaolré an phlean teanga.

1. Cúlra an Phróisis Pleanála Teanga

1.1. An Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht

Sa bhliain 2007, foilsíodh an mórstaidéar **An Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht** (SCT) (Ó Giollagáin et al.). Foilsíodh leagan uasdátaithe den staidéar (*Nuashonrú*) in 2015. Léirítear sa staidéar seo agus i dtaighde eile a foilsíodh roimhe agus ina dhiaidh sin go bhfuil an Ghaeilge go mór i mbaol agus í i gcontúirt mar phríomhtheanga pobail agus nach mairfidh sí thar an gcéad ghlúin eile mar ghnáth-theanga pobail sa Ghaeltacht. Moladh sa staidéar go ndéanfaí catagóirí ar na pobail Ghaeltachta ar bhonn úsáid na Gaeilge seachas ar bhonn tíreolaíoch amháin, mar a bhíodh go dtí seo. Tugtar míniú ar na catagóirí sa tábla thíos.

Catagóir	% Cainteoirí Laethúla Gaeilge (CLG)	Míniú de réir an SCT
A	67% +	An tairseach le pobal bisiúil teanga a bheith ann. 'Léirítear san anailís seo go dtagann laghdú tobann ar úsáid na Gaeilge mar theanga theaghlaigh agus phobail nuair a thiteann líon na gcainteoirí laethúla i gceantar faoi bhun na teorann seo.' (2007: 146).
B	44% - 66.9%	'Tá staid na teanga sna ceantair seo fíor-leochaileach.' (ibid., 147)
C	Faoi bhun 44%	'Tugann an fhaisnéis le fios go n-úsáidtear an Ghaeilge mar nós mionlaigh.' (ibid., 148)

Tábla 1.1: Na Catagóirí Gaeltachta – Categories of Gaeltachtaí

1.2. An Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030

In 2010 d'fhoilsigh an Rialtas cáipéis – an *Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030* - inar sonraíodh gurbh í aidhm pholasáí an Rialtais i leith na Gaeilge ná go méadófaí úsáid agus eolas ar an nGaeilge mar theanga pobail ar bhonn céimiúil. Sonraíodh sa *Straitéis* chomh maith go ndéanfaí forbairt ar chóras cuimsitheach pleanála teanga ag leibhéal an phobail sa Ghaeltacht chun a chinntiú go mairfeadh an Ghaeilge mar theanga pobail sa Ghaeltacht.

1.3. Acht na Gaeltachta 2012

Le struchtúr feidhmithe a thabhairt don Straitéis, achtaíodh Acht na Gaeltachta in 2012. Tugann an tAcht feidhm reachtúil don Phróiseas Pleanála Teanga faoina mbeidh pleananna teanga á n-ullmhú ag leibhéal an phobail i gceantair a bhfuil aitheantas tugtha dóibh faoin Acht mar Limistéir Phleanála Teanga Gaeltachta (LPT). Chuige sin tá an Ghaeltacht roinnte i 26 LPT agus réiteofar agus cuirfear i bhfeidhm plean teanga i ngach limistéar in am trátha.

Faoin Acht beidh an Ghaeltacht bunaithe feasta ar chritéir theangeolaíocha seachas ar limistéar tíreolaíoch faoi mar a bhíodh go dtí seo.

Tugadh deis d’eagraíochtaí iarratas a chur faoi bhráid ÚnaG le plean teanga comhtháite seacht mbliana a ullmhú do LPTanna, Bearna agus Cnoc na Cathrach ina measc. Is é ÚnaG atá freagrach as ceanneagraíocht pleanála teanga a roghnú le Plean Teanga a ullmhú agus a chur i bhfeidhm agus é mar chúram ar an Údarás an eagraíocht is fearr a léirigh cumas chun úsáid na Gaeilge a mhéadú sa teaghlach, sa phobal, sa chóras oideachais agus i gcúrsaí gnó a roghnú.

Ar an 27 Aibreán 2017, d’eagraigh ÚnaG cruinniú poiblí in Óstán an Chlaí Bháin i gCnoc na Cathrach le ceist na pleanála teanga a phlé leis an bpobal. Bhí thart ar nócha duine i láthair. Bhí an tinreamh níos leithne ná pobal an LPT féin. Ar an 22 Meitheamh 2017, d’eagraigh ÚnaG cruinniú eile, arís in Óstán an Chlaí Bháin. Is é an aidhm a bhí leis an gcruinniú ná coiste áitiúil a chur le chéile agus go mbeadh an coiste seo mar cheanneagraíocht le plean teanga a dhréachtú don LPT ag baint úsáide as treoirlínte pleanála teanga de chuid an RTCEGSM.

I mí Iúil 2017, tháinig an coiste le chéile den chéad uair agus roghnaíodh PTBC mar ainm na ceanneagraíochta.

Níl aon chomharchumann Gaeltachta ag feidhmiú san LPT, mar atá i nGaeltachtaí níos faide siar i gContae na Gaillimhe, agus is obair dheonach uilig a bhí i gceist le hobair an choiste.

1.4. An Plean Gníomhaíochta 2018-2022¹

I mí an Mheithimh 2018, d’fhoillsigh RTCEGSM an Plean Gníomhaíochta 2018–2022 agus Straitéis 20 bliain don Ghaeilge 2010-2030. Sa cháipéis seo léirítear polasaí reatha an stáit maidir leis an nGaeltacht agus leis an nGaeilge. Is iad príomhaidhmeanna na Straitéise (lch. 7) ná:

- an líon daoine a labhraíonn Gaeilge ar bhonn laethúil taobh amuigh den chóras oideachais a mhéadú go 250,000;
- an líon daoine a labhraíonn Gaeilge ar bhonn laethúil sa Ghaeltacht a mhéadú fá 25%; agus
- an líon daoine a úsáideann seirbhísí Stáit trí Ghaeilge agus atá in ann teilifís, raidió agus na meáin chlóite a rochtain tríd an teanga a mhéadú.

Sa phlean gníomhaíochta (Lch. 39) tugtar aitheantas don phróiseas pleanála teanga nuair a deirtear:

¹ https://www.chg.gov.ie/app/uploads/2018/06/ghaeltacht_report_screen.pdf

Ag croílár an phróisis seo, tá pobal na Gaeltachta, pobal na mbailte agus na líonraí araon, chomh maith leis na ceanneagraíochtaí pleanála teanga atá ag feidhmiú ar a son. Tá obair mhór déanta, idir lámha agus beartaithe ag na heagraíochtaí sin, chomh maith le heagraíochtaí agus coistí Gaeltachta agus Gaeilge eile trí chéile ar leas na teanga agus a gceantair trí chéile anuas trí na blianta. Is é an spiorad sin – spiorad na meithle – atá ag croílár an phróisis agus is cóir agus is ceart é sin a aithint agus leanúint lena tacú.

Tugtar aitheantas sa phlean gníomhaíochta do sheachadadh na Gaeilge ó ghlúin go glúin agus don Pholasáí don Oideachas Gaeltachta 2017-2022 (POG) go háirithe.

2. Sonraí na Ceanneagraíochta

Nuair a cuireadh tús le straitéis pleanála teanga don Ghaeltacht faoi choimirce Údarás na Gaeltachta ní raibh struchtúr forbartha pobail Gaeilge nó struchtúr don phleanáil teanga ag feidhmiú sna pobail i mBearna ná i gCnoc na Cathrach. I Meitheamh 2017 eagraíodh cruinniú poiblí in Óstán an Chlaí Bháin i gCnoc na Cathrach chun an cheist a chíoradh go ginearálta agus chun teacht ar réiteach ar an easnamh seo. D'fhreastail suas le 100 duine ar an gcruinniú sin agus díobh siúd a shínigh an liosta tinrimh ba léir go raibh ionadaíocht ó speictream leathan daoine a bhain leis an dá phobal i láthair. Ina measc bhí lucht na meán, scoileanna, lucht gnó, grúpaí sainspéise agus lucht tacaíochta na Gaeilge go ginearálta. As an bplé uile cuireadh coiste áitiúil le chéile chun aghaidh a thabhairt ar an dúshlán a bhain le haitheantas mar cheanneagraíocht don bpleanáil teanga a shocrú.

Ó Mheitheamh 2017 ar aghaidh idir chruinnithe, mheitheal machnaimh, chomhfhreagras agus dréachtaí éagsúla, ullmhaíodh iarratas ar aitheantas a cuireadh faoi bhráid Údarás na Gaeltachta. Ní miste a mheabhrú gur baineadh an chéim shuntasach seo amach tré obair dheonach agus ar chostas na rannpháirtithe féin. Ina measc siúd a chuidigh leis an bpróiseas bunaithe, agus tá an dá phobal faoi chomaoin acu, bhí Eimear Ní Cheallaigh, Mairéad Ní Chonaola, Uinseann Mac Thómais, Dónal Ó Dálaigh, Éanna Mac Fhuaráin, Séamas Ó hIcí, Máire de Báicéir, Sinéad Ní Ghuidhir, Dolores de Bhál, agus Seán F. Ó Drisceoil. Bhí sé tábhachtach don choiste go mbeadh ionadaíocht cheart ann ón dá phobal agus baineadh an aidhm seo amach.

Cuireadh an dréacht deiridh den iarratas, an seachtú ceann, faoi bhráid Údarás na Gaeltachta i Mí Dheireadh Fómhair 2017. Tháinig an dea-scéala i Feabhra 2018 go raibh aitheantas faighte ag coiste PTBC mar cheanneagraíocht don dá phobal. Ó shin i leith tá coiste reatha PTBC (le tacaíocht ar leith ó Cholm Ó Cinnseala, comhairleoir pleanála teanga) ag obair as lámha a chéile chun Plean Teanga Bhearna Chnoc na Cathrach a thabhairt chun críche.

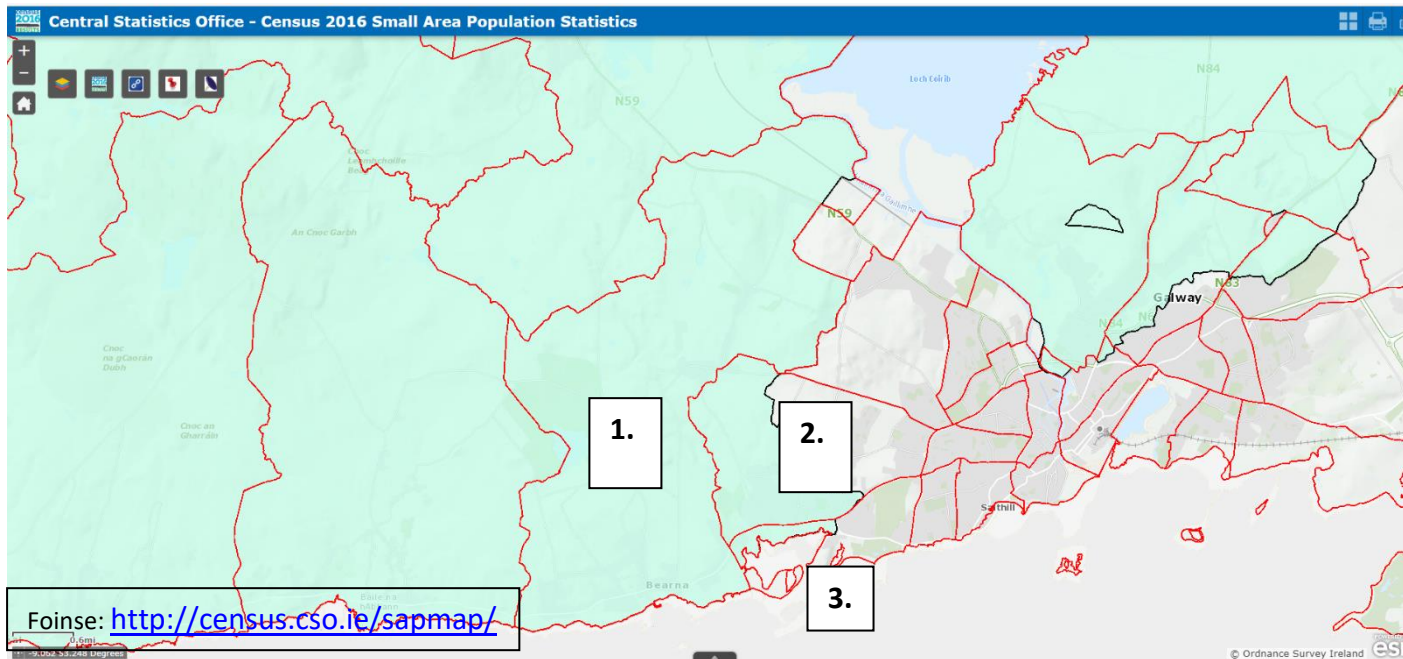
Is iad baill an choiste:

Cathaoirleach	Uinseann Mac Thómais
Rúnaí	Sinéad Nic Stiofáin
Cisteoir	Seán Mac Dhabhoc
Baill eile	Siobhán Uí Dhálaigh
•	Conchúr Ó Brolcháin
•	Seán F Ó Drisceoil
•	Éanna Ó Fuaráin

3. Léargas ar an Limistéar Pleanála Teanga

3.1. Topagrafaíocht

Cuimsítear trí thoghroinn (TR) i bpáirt nó ina n-iomláine sa LPT mar a léirítear i bhfigiúr 3.1.

Figiúr 3.1: Toghranna an LPT - Electoral Divisions in the LPA

Tá an Ghaeltacht aibhsithe i ndath uaine geal. Tá teorainneacha na dTR mar línte dearga.

1. Cuimsítear an TR1 '**Bearna (páirt tuaithe)**' ina iomláine sa LPT. San áireamh anseo tá sráidbhaile Bhearna agus an ceantar soir, siar agus ó thuaidh ón sráidbhaile. Is ceantair tuaithe atá sa TR seo.
2. Cuimsítear an taobh thiar de TR2 '**Bearna**' sa LPT. Is é seo an ceantar a nglaoitear 'Cnoc na Cathrach' air go coitianta, ceantar fo-uirbeach le dlús tithíochta.
3. Cuimsítear an taobh thiar de TR3 '**Cnoc na Cathrach**' sa LPT. Úsáideann an POS an téarma 'An Cnocán Carrach' agus tagairt á dhéanamh don TR seo ar a suíomh idirlín. Tá an sciar den TR atá sa LPT ceantar teoranta don taobh ó thuaidh de Bhá Roisín agus an chuid den TR, atá sa Ghaeltacht, ar bheagán daonra.

De réir na treoirlínte Pleanála Teanga a d'éisigh RTCEGSM (Leagan 5)² cuimsítear na toghranna (agus páirt-toghranna) seo a leanas i **LPT Bearna agus Chnoc na Cathrach**

1. An chuid sin de **TR1 cheantar Bhearna i gceantar tuaithe** i gContae na Gaillimhe atá comhdhéanta de na bailte fearainn seo a leanas: Áth an Ghlugair, Na hAcráí Corra, An Aill, An tÁth Buí, Áit Tí Seonac, An Baile Ard Thiar, An Baile Ard Thoir, An Baile Nua, Baile an Bhrúnaigh, An Bhuaile Bheag Thiar, An Bhuaile Bheag Thoir, Buaile na Sruthán, An Chloch Scoilte, Cnoc Odhráin, Cnoc na Cathrach, An Chorrhbhuaile (Lynch), An Chorrhbhuaile (Morgan), Corr Chuilinn, An Droim Thiar, An Droim Thoir, Na Foráí Maola Thiar, Na Foráí Maola Thoir, Rinn na Mara, An Leac Liath, An Léana Riabhach, Lisín an Chaoráin, Loch Inse, An Pollach, An Chéibh, Tóin na Brocaí, Troscaigh Thiar agus Troscaigh Thoir.
1. An chuid sin de **TR2 cheantar Bhearna i gceantar uirbeach** na Gaillimhe atá comhdhéanta de na bailte fearainn seo a leanas: An Cheapach, Baile na hAbhann, Baile na mBúrcach, An Léana Bodhar, An Coimín Mór, Baile an Mhóinín Thoir, Cluain na nGabhar (cuid), Gort na Leice, An Seanbhaile Dubh (cuid), Seanghort (cuid), Bearna (cuid) agus Baile an Mhóinín Thiar.
1. An chuid sin de **TR3 cheantar Chnoc na Cathrach** i gceantar uirbeach na Gaillimhe atá comhdhéanta de na bailte fearainn seo a leanas: Cluain na nGabhar (cuid), An Seanbhaile Dubh (cuid), Seanghort (cuid), Bearna (cuid) agus An Roisín.

Tá TR1 Bearna (páirt tuaithe) faoi riar Chomhairle Chontae na Gaillimhe agus tá toghroinn TR2 agus TR3 faoi riar Chomhairle Cathrach na Gaillimhe.

Is ag LPT BCnaC atá an daonra is airde de na LPT uile agus daonra (2016) de 11,696 sa LPT. Tá tromlach mhuintir an LPT ina gcónaí i mbruachbhaile de chuid chathair mhór rud nach mbaineann le mórán LPT eile.

Le cur le castacht riaracháin an LPT is aon pharóiste eaglasta amháin Bearna agus Na Forbacha, sin an ceantar siar uaidh. Mar thoradh air seo bíonn seirbhísí eaglasta agus clubanna spóirt comónta sa pharóiste, Club Sacair Bearna Na Forbacha Aontaithe agus Club Iománaíochta Bearna Na Forbacha mar shamplaí. Tá na Forbacha mar chuid de LPT Chois Fharraige (le ráta CLG don LPT de (2016) de 48.21%), LPT atá níos láidre ó thaobh na Gaeilge de ná LPT BCnaC (le ráta de CLG (2016) de 5.9%). Níl difríocht chomh mór céanna idir

² <https://www.chg.gov.ie/app/uploads/2019/02/treoirlinite-pleanala-teanga-eagran-5.pdf/>

céatadán na gCLG i dTR na bhForbacha (le ráta de CLG (2016) de 28.3%) agus i TR Bhearna Tuaithe (le ráta de CLG (2016) de 9.71%). Agus muid ag trácht ar CLG is cainteoirí laethúla Gaeilge taobh amuigh den chóras oideachais atá i gceist.

3.2. Daonra³

Tá daonra de **11,696 sa LPT** de réir Dhaonáireamh **2016**, idir 5,490 fir agus 6,206 mná. Is ardú de 532 (4.76%) é seo ar an daonra de 11,164 a tuairiscíodh i nDaonáireamh 2011.

Is cuid de Chathair na Gaillimhe an chuid is mó (ó thaobh daonra de) den LPT agus ní mór tagairt a dhéanamh don fhás as cuimse a tháinig ar dhaonra na cathrach i gcomhthéacs náisiúnta, le roinnt blianta anuas.

Daonra Chathair na Gaillimhe agus Poblacht na hÉireann ⁴				
<i>Population growth in Galway City and in Republic of Ireland</i>				
	1966	2016	Athrú	% athrú
Cathair na Gaillimhe (bruachbhailte san áireamh)	25,997	79,934	+ 53,937	207.5%
Poblacht na hÉireann	2,884,002	4,761,865	+1,877,863	65.1%

Tábla 3.1: Daonra Chathair na Gaillimhe - Galway City population

Tá sé le feiceáil, sa chaoga bliain idir 1966 agus 2016, gur mhéadaigh daonra an stáit fá 65% ach gur tháinig méadú sa bhreis ar 200% ar dhaonra Chathair na Gaillimhe. Léiríonn an taighde (Tábla 5.5) nach as an nGaeltacht ó dhúchas (LPT BCnaC san áireamh) iad 81.5% d' áitritheoirí an LPT. De réir figiúirí Dhaonáirimh 2016 (Tábla 3.4) is daoine ó thar lear isteach iad 19.5% d'áitritheoirí an LPT. Dar ndóigh tá impleachtaí teangeolaíocha ag an ráta inimirce seo ag glacadh leis nach bhfuil Gaeilge ag na háitritheoirí nua seo.

Cuimsíonn an LPT TR amháin ina iomláine (Bearna Tuaithe) agus an chuid thiar de TR Bhearna (Uirbeach) agus an taobh ó dheas de TR An Cnocán Carrach*.

Daonra na dTrí TR (ina n-iomláine) atá mar chuid, nó mar pháirt-chuid de LPTBCnaC 2011 agus 2016 ⁵				
<i>Population of complete EDs which constitute (in total or in part) the LPA 2011-2016</i>				
	2011	2016	Athrú	% athrú

³ Fuarthas gach eolas sa chaibidil seo ó <http://census.cso.ie/sapmap/>

⁴ https://www.cso.ie/en/media/csoie/census/census1971results/volume1/C_1971_V1_T8.pdf

⁵ Léirítear daonra na TR ina n-iomláine. Níl ach cuid de TR Bearna Uirbeach agus Cnoc na Cathrach sa Ghaeltacht oifigiúil.

Bearna Tuaithe	3630	3727	+ 97	+2.67
Bearna Uirbeach (i.e. Cnoc na Cathrach)	14384	15185	+ 801	+5.57
Cnoc na Cathrach (TR iomlán)	1515	1490	- 25	- 1.65
Iomlán	21540	22418	+ 878	+ 4.07

Tábla 3.2: Daonra an LPT de réir TR (iomlána) - Population of LPA by complete ED

*is TR an-bheag cois cósta é 'Cnoc na Cathrach' a chuimsíonn Bá Roisín soir go dtí an Galfchúrsa i mBóthar na Trá.

Daonra LPT BCNAC 2016 de réir aoisghrúpa agus inscne <i>Population of the LPA by age group and gender 2016</i>			
Aoisghrúpa	Fireann	Baineann	Iomlán
0-4	455	447	902
5-9	463	458	921
10-14	431	425	856
15-19	438	418	856
20-24	267	289	556
25-29	244	307	551
30-34	352	502	854
35-39	501	578	1,079
40-44	446	570	1,016
45-49	433	497	930
50-54	385	439	824
55-59	325	380	705
60-64	252	297	549
65-69	179	220	399
70-74	138	166	304
75-79	86	112	198
80-84	61	58	119
85+	34	43	77
Iomlán	5,490	6,206	11,696

Tábla 3.3: Daonra de réir aoise - Population by age

Áitritheoirí LPT BCnaC de réir an áit a rugadh iad (daonáireamh 2016). <i>Residents of the LPA by country of birth (census 2016).</i>		
An tír inar rugadh áitritheoirí	Áit Líon	Áit %
Éire	9,327	80.56
An Ríocht Aontaithe	839	7.25
An Pholainn	251	2.17
An Liotuáin	66	0.57
Tír eile san AE	352	3.04
Áit eile	743	6.42
Gan a bheith ráite	0	0
Iomlán	11578	100.01

Tábla 3.4: An tír arb as áitritheoirí an LPT. Residents of the LPA by place of birth.

Feictear gur de bhunadh na hÉireann 80.56% den daonra. Is é an tábhacht atá leis an bhfigiúr seo, agus ag glacadh leis gur as Poblacht na hÉireann a bhformhór, ná go ndeachaigh na daoine seo tríd an gcóras oideachais áit ar fhoghlaim siad leibhéal éagsúla Gaeilge.

Is é an ráta de dhaoine nár rugadh in Éirinn agus a bhfuil cónaí orthu sa LPT ná 19.45%, ráta atá níos airde ná an ráta náisiúnta (2016) de 17.3%⁶.

3.2.1. Stádas Socheacnamaíochta an LPT⁷

Úsáidtear córas ar a nglaoitear innéacs *Hasse* air, le rachmas (nó a mhalairt) ceantair a thomhais. Sa chóras seo tugtar eolas ar choibhneas saibhris agus easnaimh socheacnamaíochta an cheantair de réir thorthaí an Daonáirimh. Tá an t-innéacs seo bunaithe ar na factóirí seo a leanas:

- a. athrú daonra
- b. cóimheas aoise is cleithiúnais
- c. cóimheas tuismitheora aonair
- d. líon na ndaoine le bunoidéachas amháin
- e. líon na ndaoine le hoideachas tríú leibhéal
- f. ráta dífhostaíochta
- g. líon na ndaoine a bhfuil cónaí orthu i dtithíocht shóisialta.

Maidir leis na scóir sa tábla thíos, tagraíonn:

- '0' don mheán náisiúnta.
- 0 go -10: beagán faoi bhun an mheáin náisiúnta
- -11 go -20: limistéar faoi mhíbhuntáiste
- -20 go -30: limistéar faoi mhór-mhíbhuntáiste
- 0 go +10, +11 go +20, 's araile, mar atá thuas, ach **os cionn** an mheáin náisiúnta.

Leibhéal buntáiste / míbhuntáiste 2016 – Toghranna BCnaC		
<i>Social advantage/disadvantage 2016 by Electoral Division (ED) within LPA</i>		
TR	Leibhéal 2016	Cur síos
Bearna Tuaithe	+ 10.71	rachmasach
Bearna Uirbeach	+ 9.14	beagán os cionn an mheáin náisiúnta
Cnoc na Cathrach	+12.48	rachmasach

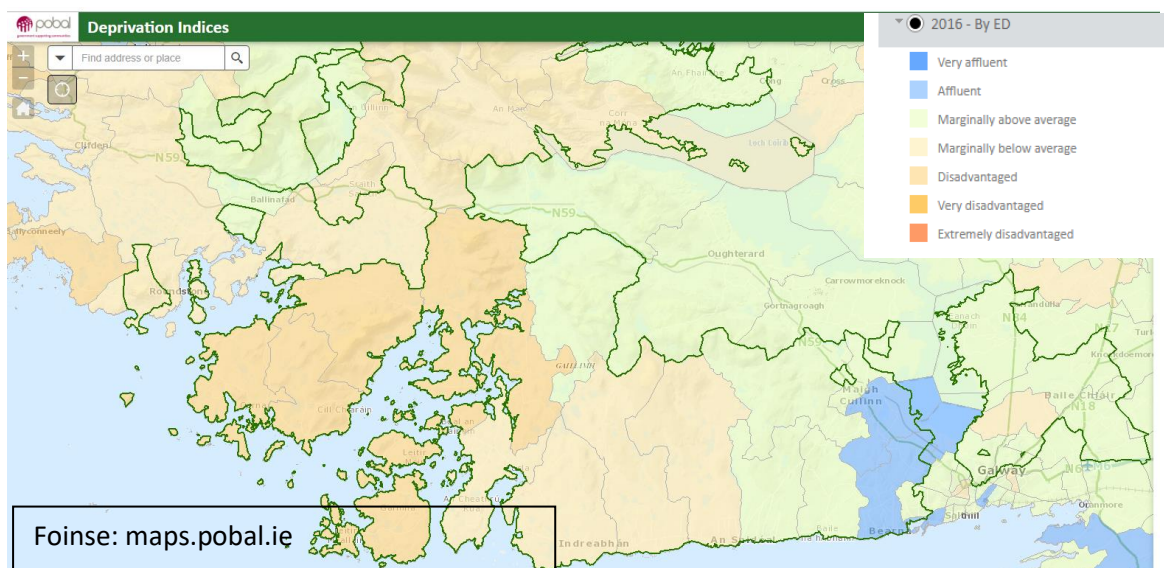
Tábla 3.5: Leibhéal buntáiste / míbhuntáiste LPT BCnaC – Levels of social equality/inequality in the LPA

6

https://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/population/2017/Chapter_5_Diversity.pdf

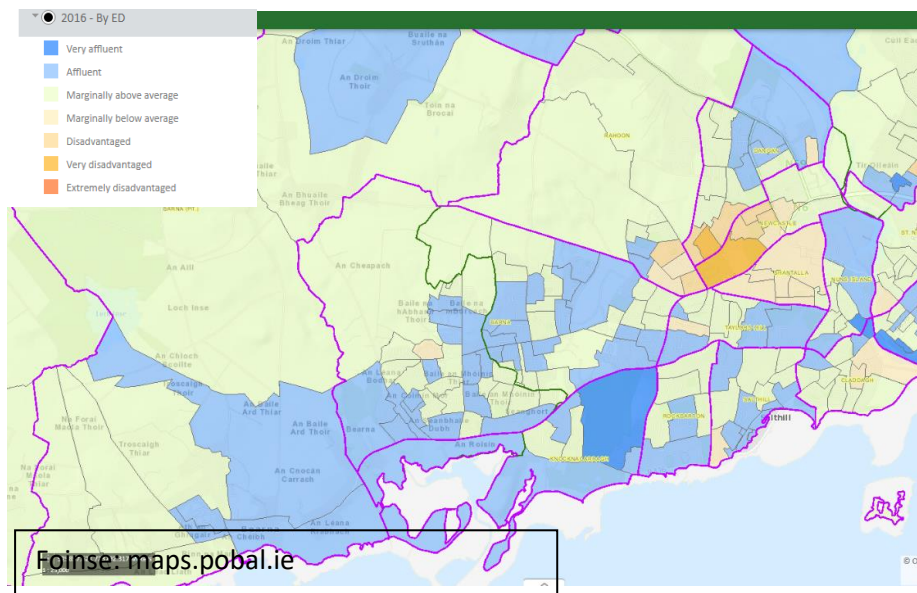
⁷ Fuarthas gach eolas sa mhír seo ó pobal.ie ag: maps.pobal.ie/WebApps/DeprivationIndices/index.html
Plean Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach 2020- 2027. Lch. 17

Léiríonn an dath donn i bhFigiúirí 3.2 agus 3.3 na ceantair atá faoi, nó os cionn, an mheáin náisiúnta. Is é an líne glas teorainn na Gaeltachta. Léiríonn dath gorm ceantair atá go maith as. De réir mar a éiríonn an dath donn níos dorcha is ea is mó atá an ceantar faoin meán náisiúnta míbhuntáiste. Is é an leibhéal míbhuntáiste do Chontae na Gaillimhe mar aonad ná + 1.81. Feictear (Figiúr 3.2) go bhfuil LPT BCnaC níos fearr as, ó thaobh na heacnamaíochta de, ná na ceantair Ghaeltachta de chatagóir ‘A’ atá suite níos faide siar ná é i gContae na Gaillimhe.

Figiúr 3.2: Leibhéal buntáiste / míbhuntáiste in Iarthar na Gaillimhe.

Léirítear na leibhéil de mhíbhuntáiste de réir na ‘ceantair bheaga’ i LPT PTBC (agus sna ceantair máguaird) i bhfigiúr 3.3.

Figiúr 3.3: Leibhéal buntáiste / míbhuntáiste Ghaeltacht na Gaillimhe 2016 – Deprivation Index in the Galway Gaeltacht 2016

3.3. An Córas Oideachais

Is iad seo thíos na hinstiúidí oideachais atá ag feidhmiú sa LPT agus sna ceantair máguaird faoi láthair:

Scoileanna sa LPT. <i>Schools within the LPA.</i>			
Scoil / Ollscoil	Leibhéal	Suíomh	Líon Daltaí 2019/2020
Ollscoil na hÉireann	3	Gar don LPT	18,000 ⁸
Coláiste na Coiribe	2	Cnoc na Cathrach	590*
Gaelscoil Mhic Amhlaigh	1	Cnoc na Cathrach	595
SN Séamus Naofa	1	Bearna	266
SN Naomh Iosef (An Bhuaile Bheag)	1	Bearna	257*
<i>St John the Apostle</i>	1	Cnoc na Cathrach	422
Cuan na Gaillimhe CNS (<i>Steiner</i>)	1	Cnoc na Cathrach	54
<i>Educate Together</i>	1	Cnoc na Cathrach	160*
		Iomlán	2,344

Tábla 3.6: Scoileanna sa LPT - Schools in the LPA

(*Friothadh an t-eolas maidir leis an líon ar rolla ó shuíomh idirlín na scoileanna nó ó shuíomh idirlín na Roinne Oideachais agus Scoileanna ag www.education.ie/en/find-a-school).

. Tá gach scoil sa LPT luaite sa taighde seo agus aithnítear go bhfuil páistí nach bhfuil cónaí orthu sa LPT ag freastal ar na scoileanna sin. I gcás Choláiste na Coiribe mar shampla tagann na daltaí as ceantar tíreolaíoch i bhfad níos leithne ná an LPT féin. Tá Gaelscoil Mhic Amhlaigh, atá ag lorg aitheantais mar scoil Ghaeltachta, athlonnaithe agus anois ar imeall theorainn na Gaeltachta de bharr an gá a bhí le suíomh agus scoil níos mó le freastal ar an cheantar máguaird.

Is mar seo a leanas atá staid na Gaeilge sna scoileanna.

Scoileanna an LPT agus an Ghaeilge. <i>Irish and schools in the LPA</i>	
Scoil	Teanga Teagaisc
Coláiste na Coiribe	Gaeilge
Gaelscoil Mhic Amhlaigh	Gaeilge
SN Séamus Naofa	Gaeilge
SN Naomh Iosef	Béarla.
<i>St John the Apostle</i>	Béarla.
Pobalscoil Chuan na Gaillimhe	Béarla.
<i>Educate Together</i>	Béarla.

Tábla 3.7: Teanga teagaisc na scoileanna - Language of tuition within schools

⁸ <https://www.nuigalway.ie/student-life/about-galway/>

Tá rogha leathan iar-bhunscoileanna ar fáil do dhaltáí an LPT chomh maith agus níl siad lonnaithe rófhada ón LPT. Is iad sin:

Iar-bhunscoileanna in Iarthar Chathair na Gaillimhe. <i>Post-primary schools in Western Galway City</i>	
Scoil	Teanga Teagaisc
Salerno School , Br na Mine, Gaillimh.	Gan aon ábhar trí Ghaeilge
Coláiste Éinde, Br na Mine, Gaillimh	Gan aon ábhar trí Ghaeilge
Dominican College , An Bóthar Ard, Gaillimh	Gan aon ábhar trí Ghaeilge
St Mary's College , Br Mhuire, Gaillimh	Gan aon ábhar trí Ghaeilge
Coláiste Iognáid SJ, Br na Mara, Gaillimh	Roinnt ábhar trí Ghaeilge
Our Ladies College , Br na Toirbhearta, Gaillimh	Gan aon ábhar trí Ghaeilge
St Joseph's College , Oileán Altanach, Gaillimh.	Gan aon ábhar trí Ghaeilge

Tábla 3.8: Iar-bhunscoileanna in Iarthar Chathair na Gaillimhe - Post-primary schools in Galway City West

Tá Ollscoil na hÉireann Gaillimh, an ghar don LPT.

3.3.1. An Polasaí don Oideachas Gaeltachta, 2017-2022

I mí Dheireadh Fómhair 2016, seoladh an *Polasaí don Oideachas Gaeltachta, 2017-2022* (POG). Tugtar aitheantas sa pholasaí nua seo, don chéad uair ó bunaíodh an stát, do riachtanais éagsúla na ndaltaí scoile sa Ghaeltacht, iad sin atá á dtógáil le Gaeilge, agus iad siúd nach bhfuil ag sealbhú na Gaeilge ón mbaile. Faoin bpolasaí seo, tugadh cuireadh do bhunscoileanna agus don iar-bhunscoil atá lonnaithe taobh istigh de theorainneacha oifigiúla na Gaeltachta cur isteach ar aitheantas mar scoil Ghaeltachta, agus bronnfar an t-aitheantas seo de réir critéir a bhaineann le cúrsaí teanga sna scoileanna sin.

Tá trí cinn de na scoileanna (Coláiste na Coiribe, Gaelscoil Mhic Amhlaigh agus SN Naomh Séamus Naofa Bearna) ag lorg aitheantas faoin scéim. Níor roghnaigh na ceithre bhunscoil eile a bheith rannpháirteach sa scéim.

3.3.2. Deiseanna Foghlama Taobh Amuigh den Chóras Oideachais

Níl aon ionad oideachais do dhaoine fásta ag feidhmiú sa LPT ach tá mór ionad oideachais ag an GRETB i Institiúid Teicniúil na Gaillimhe ar Bhóthar an Athair Uí Ghríofa i lár Chathair na Gaillimhe. Dár ndóigh tá réimse leathan de chúrsaí tríú leibhéal ar fáil in Ollscoil Éireann Gaillimh, nach bhfuil i bhfad ón LPT.

Eagraítear ranganna Gaeilge go bliantúil do dhaoine fásta i nGaelscoil Mhic Amhlaigh agus i Scoil Bhearna.

3.4. Seirbhísí Cúraim Leanaí agus Tacaíochta Teanga

Is iad seo a leanas na hinstiúidí atá ag feidhmiú in earnáil an luathoideachais agus cúram leanaí.

Institiúidí Réamhscolaíochta agus Cúram Leanaí i LPT BCNAC. <i>Preschools and childcare facilities in the LPA.</i>	
Institiúid	Áit
Naíonra Cháit	Bearna
Naíonra GS Mhic Amhlaigh	Cnoc na Cathrach
Naíolann GS Mhic Amhlaigh	Cnoc na Cathrach
<i>The Den</i>	Bearna
<i>Happy Feet Creche</i>	Bearna
<i>Naomi's Creche</i>	Cnoc na Cathrach
<i>Bubbles Creche</i>	Cnoc na Cathrach
<i>Bubbles Montessori</i>	Cnoc na Cathrach
<i>Slí Búrca Childcare</i>	Cnoc na Cathrach
<i>Play Together</i>	Cnoc na Cathrach
<i>Little Flower Montessori</i>	Cnoc na Cathrach
<i>Jack & Jill Montessori</i>	Cnoc na Cathrach
<i>Lilliput</i>	Cnoc na Cathrach
<i>Little Rascals Day Nursery & Montessori</i>	Cnoc na Cathrach
<i>Kinderstart Montessori</i>	Cnoc na Cathrach

Tábla 3.9: Institiúidí Réamhoideachais agus Cúram Leanaí i LPT BCnAC - Preschools and childcare facilities in the LPA

Tá sé le feiceáil go bhfuil an iliomad gnólachtaí / seirbhísí ag feidhmiú in earnáil an luathoideachais sa LPT. Is de bharr gur bruachbhaile de chuid Chathair na Gaillimhe, le dlús ard daonra, é an chuid thoir den LPT an ráta ard seo. Tá Naíonra agus Ionad Cúram Leanaí Ghaelscoil Mhic Amhlaigh agus Naíonra Cháit ag feidhmiú trí Ghaeilge. Taobh amuigh dóibh seo tá na hinstiúidí luathoideachais eile san LPT ag feidhmiú trí Bhéarla. Tuairiscíonn naíolann amháin – *An Den* i mBearna - go n-úsáidtear roinnt Gaeilge ann.

3.5. Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí eile:

3.5.1. An tAos Óg

Eagraíonn Cumann na bhFiann Club Óige i nGaeilge don aoisghrúpa 10 – 13 bliana d'aois agus club eile (trí Ghaeilge chomh maith) don aoisghrúpa 13 - 18 bl. go seachtainiúil. Is ar champas Ghaelscoil Mhic Amhlaigh atá na clubanna lonnaithe.

Tógadh club-theach do dhaoine óga faoi scáth na hEaglaise Caitlicigh, i mBearna i 2014. *'The Hub'* an t-ainm atá ar an ionad agus tá sé suite taobh le séipéal Bhearna. Déanann sé freastal ar riachtanais dhéagóirí Pharóiste Bhearna, i.e. na trí scoil-cheantar sa pharóiste, is iad sin Bearna, Na Forbacha agus An Bhuaile Bheag. Bíonn thart ar 25 páiste ag freastal ar an gclub agus iad ag freastal ar na luathbhlianta san iar-bhunoideachais suas go dtí an tríú bliain.

Imrítear cluichí agus spóirt faoi dhíon sa chlub, agus téann an grúpa ar thurais faoin tuath agus go dtí Gairdín na nAinmhithe agus a leithéid. Is cinnirí fásta deonacha a reáchtálann an club agus tá Gaeilge ag roinnt acu, Béarla áfach a úsáidtear sa chlub.

3.5.2 Daoine Níos Sine/ Aosaigh

Tá dhá áras cónaitheacha príobháideacha do dhaoine níos sine, *Rushmore* ar an mBóthar Ard agus *St Davids* i gCnoc na Lios (*Gentian Hill*) i gCnoc na Cathrach. Níl aon cheann i mBearna.

Eagraíonn *Knocknacarra Active Retirement Association* (KARA) grúpa do dhaoine níos sine – ranganna ealaíne, scríbhneoireachta cruthaithí 's araile. Tá ballraíocht sa ghrúpa oscailte do dhaoine ó Bhearna chomh maith.

Tá brainse gníomhach de Bhaintreach na Tuaithe (an *ICA*) i mBearna agus is baill in aois an phinsin iad tromlach na mball.

3.6. An Earnáil Ghnó agus Fostaíocht

De réir Dhaonáirimh 2016 is mar seo a leanas a bhí cúrsaí fostaíochta / dífhostaíochta sa LPT.

Príomhstádas Eacnamaíochta an LPT, aois 15+ (Daonáireamh 2016) <i>Principal Economic Status of the LPT, aged 15+ CSO 2016⁹</i>				
%		% LPT	% Gaeltacht	% Náisiúnta
Ag obair <i>At work</i>	5332	59	48.8	53.4
Ag cuardach oibre <i>Looking For work</i>	69	0.76	0.7	0.8
Dífhostaithe <i>Unemployed</i>	466	5.17	7.9	7.1
Scoláire <i>Student</i>	1253	13.9	11.7	11.4
Cúramóir Tí <i>Home Carer</i>	583	6.5	8.1	8.1
Ar scor <i>Retired</i>	1042	11.5	17.9	14.5
Tinneas/míchumas <i>Sick / disability</i>	249	2.76	4.4	4.2
Eile <i>Other</i>	23	0.25	0.4	0.4
Iomlán <i>Total</i>	9017	100	100	100

Tábla 3.10: Fostaíocht / Dífhostaíocht 2016 - Employment levels in the LPA 2016

Léiríonn na figiúirí dea-scéal maidir le cúrsaí fostaíochta agus dífhostaíochta. Feictear go bhfuil an céatadán atá fostaíte 59%, níos airde ná an ráta náisiúnta 53.4% agus níos airde ná an meán sa Ghaeltacht 48.8% ina iomláine. Feictear chomh maith go bhfuil an leibhéal dífhostaíochta sláintiúil go maith ag 5.17% ráta níos ísle ná an ráta náisiúnta de 7.1% agus níos ísle ná an ráta sa Ghaeltacht de 8.6%.

Tá sé mar straitéis ag ÚnaG tacú le cruthú agus cothú fostaíochta sna ceantair Ghaeltachta trí mhaoiniú a thabhairt do 'chliaintchomhlachtaí'. Is éard atá i gceist le 'cliaintchomhlacht' ná comhlacht a fhaighann tacaíocht ó ÚnaG atá lonnaithe i gceantar Gaeltachta d'fhonn fostaíocht a chruthú agus a chothabháil sa gceantar. I gcás LPT BCNaC, cé gurb é an LPT is

⁹ http://census.cso.ie/sapmap2016/Results.aspx?Geog_Type=LPT2012&Geog_Code=4106B1F2-D45C-4D0D-873B-DC6342ACD9D4#SAPMAP_T8_801

mó é ó thaobh daonra de, níl ach 31 duine fostaithe (2019) i 11 cliaintchomhlachtaí de chuid an Údaráis ann.

3.6.1. An Earnáil Mhiondíola

Bhailigh baill den choiste agus an comhairleoir an t-eolas seo thíos. Tá an fhéidearthacht ann nach liosta iomlán é. Bhí sé i gceist fócasghrúpa a eagrú le bainisteoirí na ngnólachtaí ach níorbh fhéidir é sin a dhéanamh de bharr na héigeandála sláinte a bhain le COVID-19. Ní mór a rá go bhfuil mór-ionad siopadóireachta (Dunnes, B&Q 's araile) ar leac dorais an LPT i gCnoc na Cathrach ach nach bhfuil go tíreolaíoch sa LPT.

An Earnáil Mhiondíola- LPT Bhearna & Chnoc na Cathrach 2020			
The Retail Sector in Barna and Knocknacarra 2020			
Cnoc na Cathrach		Sráidbhaile Bhearna	
Ainm	Gnó	Ainm	Gnó
Br na Ceapaí		Clarkes SuperValu	Siopa
Cappagh Stores	Siopa	Oifig an Phoist	
Cappagh Asian	Bialann (<i>Takeaway</i>)	John Mulholland	Geallghlacadóir
Peter Gannon	Fiaclóir	Barna Vet Clinic	Tréadlia
Ionad Pobail		West Coast Vets	Tréadlia
Knocknacarra	Eaglais Chaitliceach	The Bakery Shop (The Twelve Hotel)	Bácús
Seacrest		Barna Dry Cleaners	Glantóirí Éadach
Richard Hughes	Radharceolaí	Pressed For Time	Glantóirí Éadach
Seacrest Café	Bialann	Design House Barna	Siopa Éadaí
Brian Fahy	Geallghlacadóir	Captain Tortue & Friendtex	Siopa Éadaí
Seacrest Surgery	Dochtúir	Ali's Fish Shop	Siopa Éisc
Molloy	Poitigéir	Texaco	Stáisiún Peitрил
Baile an Mhóinín (Uacht.)		Evergreen	Bianna Sláinte
French Vanoli	Folláine	O'Grady's on the Pier	Bialann
Raymond Skelton	Gruagaire	Donnelly's Bar and Restaurant	Bialann 's Bear
Angela Silke	Cúram Cnis	Spiced Barna	Bialann
Sean Ghort		Hooked	Bialann
Joyces	Ollmhargadh	The Twelve Hotel	Bialann + Óstan
O'Connors	Tirimghlantóirí	Pizza Dozzina	Bialann
Ground and Co	Siopa Caifé	Nourish	Bialann

Koztello	Gruagaire	Barcella	Bialann
Kingston	Fiaclóireacht	Morelli	Bialann
Leo Walsh	Poitigéir	Indi Garden Takeaway	Bialann
Capones	Bialann	Amber Oriental Chinese Takeaway	Bialann
Educo	Halla Gleacaíochta	Amber Oriental Chinese Takeaway	Bialann
Polski	Siopa	Alchemy Hair Company	Áilleacht
Tanning Salon	Salón Griandathúcháin	Velvet Hairdressing	Áilleacht
Cláí Bán		Retro Hairdressing Salon	Áilleacht
Knocknacarra Medical	Ionad Leighis	The Hair Boutique	Áilleacht
Sheridans	Teach Ósta	Hidden Beauty, Beauty and Nail Studio	Áilleacht
Mc Sweeney	Poitigéir	CL Nails	Áilleacht
Beauty Spot	Áilleacht	Piorra Beauty	Áilleacht
Clybaun Stores	Siopa	Le Petit Spa, The Twelve	Áilleacht
Dentistry for kids	Fiaclóir	Lorraine's Beauty (At Retro)	Áilleacht
O'Neill	Áiseanna Éisteachta	Fat Tony's	Áilleacht
Clybaun Hotel	Óstán	Haven Pharmacy	Poitigéir
Des Kavanagh	Leictreach	Matt O'Flaherty's	Poitigéir
Taobh thoir		Barna Village Dental	Fiaclóir
Pure Skill	Ionad Spraoi	Seapoint Medical Centre	Ionad Leighis
Monkey Business	Ionad Spraoi	Barna Medical Centre	Ionad Leighis
Aldi	Ollmhargadh	Barna Opticians	Radharceolaí
First Stop Tyres	Boinn	Coiscéim Podiatry	Cosliacht
B&Q	Siopa cruaearraí	Tuairisc.ie	Nuachtán ar líne
New Look	Faisiún		
Next	Faisiún		
Mc Sharry	Poitigéir		
Koztello	Gruagaire		
Kozcafé	Caifé		
Gateway Retail	Siopaí Nua		
Pet Store	Siopa Peataí		
Evergreen	Bianna Sláinte		
Carraig Donn	Siopa Éadaí		
Boots	Poitigéir		
Harvey Norman	Earraí Tí		

Tábla 3.11: Gnólachtaí sa LPT – Retail business' in the LPA

3.7. Eagraíochtaí Pobail agus na Comharchumainn

Níl aon chomharchumann ná comhlacht forbartha Gaeltachta ag feidhmiú sa LPT. Is san earnáil spóirt atá pobail Bhearna-Chnoc na Cathrach, den chuid is mó, gníomhach i gcúrsaí forbartha pobail. Tá cumainn fholláine ag plé le peil, iománaíocht, sacar, camógaí, haca, srl. Baineann na clubanna seo úsáid rialta as na háiseanna imeartha spóirt atá sa dá phobal. Anuas ar na gníomhaíochtaí seo tá coistí paróiste, grúpa tacaíochta do sheanóirí agus líon maith de chumainn áitritheoirí. Níl struchtúr forbartha pobal *per se* e.g. comharchumann, eagraíocht forbartha pobail ann, agus is easnamh é seo i dtéarmaí an aitheantais atá ar fáil ó Ranna Stáit agus ó údaráis áitiúla. In ainneoin go bhfuil an chuid is mó den dá phobal i limistéar oifigiúil Gaeltachta (teorainneacha 1956), seachas an phleanáil teanga, ní léir go bhfuil láithreach Údarás na Gaeltachta le feiscint sa LPT. Níl aon eastáit tionsclaíoch de chuid ÚnaG lonnaithe sa LPT, mar shampla. Cé gur sa LPT seo atá an daonra is mó sa tír, is beag áiseanna pobail Gaeltachta atá le feiceáil ann e.g. téatar, leabharlann, nó aonaid cothaithe fiontair. Spreagfaidh feidhmiú an Phlean Teanga seo céimeanna chun an folús seo a líonadh.

3.8. Na Meáin Chumarsáide

Tá oifig Tuairisc.ie lonnaithe i sráidbhaile Bhearna. An Curadh Conachtach (*Connacht Tribune*) agus an *Galway Advertiser* na meáin chlóite áitiúla is coitianta a léitear sa LPT. Chomh maith leis na stáisiúin raidió náisiúnta, éistear le *Galway Bay FM*, an stáisiún raidió áitiúil. Is lárionad eolais agus cumarsáide pobail é an leathanach Facebook - *Knocknacarra Residents*.

3.9. Seirbhísí Poiblí

Níl aon stáisiún de chuid an Garda Síochána ann agus is é stáisiún Bhóthar na Trá an stáisiún is giorra don LPT. Níl aon ionad leighis de chuid an FSS lonnaithe sa LPT ach déanann an tIonad Sláinte sa Seantalamh freastal ar phobal an LPT. Tá lear mór dochtúirí príobháideacha ag freastal ar riachtanais sláinte an phobail i mBearna agus i gCnoc na Cathrach agus Gaeilge ag cuid acu. Ritheann Bóthar Chois Fharraige – an R334 cois cósta tríd an taobh ó dheas den LPT agus Bóthar an Chlocháin – an R59 ó thuaidh. Cuireann an comhlacht *Citydirect* seirbhís an-rialta busanna, an 411, ar fáil idir lár na cathrach agus Cnoc na Cathrach. Déanann Bus Éireann amhlaidh idir Bearna agus Gaillimh agus bus rialta an 424 ag taisteal siar / soir trí Bhearna idir Gaillimh agus deisceart Chonamara.

Tá céibh bheag poiblí agus sábháilte suite i mBearna.

3.10. Pleanáil agus Forbairt Fhisiceach

3.11.1 Pleanáil – Ginearálta

Gné amháin den phleanáil teanga sa Ghaeltacht is ea an phleanáil fhisiciúil. Maidir le pleanáil fhisiciúil, ní aonad amháin atá i gceist leis an LPT de bharr go bhfuil TR Bearna (Tuaithe) faoi riar Chomhairle Contae na Gaillimhe agus go dtagann TR ‘Bearna’ (is é sin Bearna Uirbeach nó Cnoc na Cathrach mar a aithnítear é go hiondúil) agus TR Cnoc na Carrach, faoi riar Chomhairle Cathrach na Gaillimhe. Faoi Chomhairle Contae na Gaillimhe (CCnaG) atá sé polasaí a shocrú agus a chur i bhfeidhm maidir leis an bpleanáil fhisiciúil sa Ghaeltacht. Chuige sin tá **Plean Ceantair Áitiúil na Gaeltachta**¹⁰ ann agus is é an teideal atá ar an bPlean ná ‘Arthú (sic) Uimh. 2(b) ar Phlean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2015-2021 - Plean na Gaeltachta’. Tá an Plean seo, a tháinig i bhfeidhm sa bhliain 2018, á úsáid ag CCnaG mar threoir don chaoi a bpléitear le pleanáil fhisiciúil i nGaeltacht na Gaillimhe. Tá an Plean seo i bhfeidhm go dtí 2021. I bPCÁG cuimsítear LPTanna Chontae na Gaillimhe mar ‘dhúichí’ phleanála agus mar aonaid iontu féin (PCÁG: 5)

Tá sé dhúiche ar leith sa Phlean Gaeltachta reatha, is iad: ***(Is athfhriotal ó na pleananna ábhartha atá sa mhéid atá aibhsithe i gcló gorm sa mhír seo)***

- ‘Iorras Aithneach/Camas/Ros Muc’;
- ‘Dúiche Sheoigheach’;
- ‘Ceantar na nOileán/An Crompán’;
- ‘Cois Fharraige’;
- ‘Oileáin Árann’;
- ‘Imeall na Cathrach’.

Sa Phlean aithnítear ‘Imeall na Cathrach’ (PCÁG: 9) mar aonad pleanála amháin agus é comhdhéanta de na bailte / ceantair seo a leanas: **Bearna**, Eanach Dhúin, Maigh Cuilinn,

10

[http://www.galway.ie/en/media/1.%20Athr%C3%BA%20Beartaithe%20Uimh.%202\(b\)%20ar%20PCFG%20-%20Plean%20na%20Gaeltachta.pdf](http://www.galway.ie/en/media/1.%20Athr%C3%BA%20Beartaithe%20Uimh.%202(b)%20ar%20PCFG%20-%20Plean%20na%20Gaeltachta.pdf)

Baile Chláir, Tulaigh Mhic Aodháin, Baile an Teampaill, Ceathrú an Bhrúnaigh, An Leacach Beag, An Carn Mór, agus Lisín an Bhealaigh. Feictear dúinn go bhfuil trí LPT i gceist le dúiche ‘Imeall na Cathrach’, is iad; a) An tEachréidh, b) Oirthear Chathair na Gaillimhe agus c) Bearna & Cnoc na Cathrach cé nach bhfuil Cnoc na Cathrach cuimsithe mar cheantar Gaeltachta de chuid na Comhairle Contae de bharr go dtagann sé faoi riar Chomhairle Cathrach na Gaillimhe.

3.11.2. Plean Áitiúil Bhearna¹¹

Tá Plean Áitiúil ag Bearna ar a nglaoitear ‘Arthú (sic) Uimh. 2(a) ar Phlean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2015-2021- Plean Bhearna’. Ag tagairt don Ghaeilge / Gaeltacht sa Phlean tá sé ráite go bhfuil sé mar Fhís Straitéiseach:

- ‘Tacú le comhshaol, oidhreacht, saintréith agus conláiste an tsráidbhaile agus iad a chosaint, go háirithe a stádas Gaeltachta, a hoidhreacht iascaireachta, saintréith an tsráidbhaile áitiúil agus an conláiste cósta.
- Braistint láidir phobail, mórtas cathartha, féiniúlacht áitiúil agus cuimsitheacht shóisialta a chur chun cinn, agus stádas na Gaeilge i mBearna agus an méid a chuireann sí le hoidhreacht teangeolaíochta na Gaeltachta a chur chun cinn’.

Sa phlean áitiúil chomh maith (Lch. 11) luaitear mar chuspóir:

‘Cuspóir CH2 - An Ghaeilge’

‘An Ghaeilge a chosaint agus a chur chun cinn mar an chéad teanga pobail i gceantar Bhearna, lena n-áirítear’:

- ‘A chinntiú go bhfuil ainmneacha forbairtí i nGaeilge amháin agus go léiríonn siad saintréith an cheantair’.

11

[http://www.galway.ie/en/media/1.%20Arth%C3%BA%20Uimh.%202\(a\)%20ar%20Phlean%20Fobartha%20Chontae%20na%20Gaillimhe%202015-21-Phlean%20Bhearna%20title.pdf](http://www.galway.ie/en/media/1.%20Arth%C3%BA%20Uimh.%202(a)%20ar%20Phlean%20Fobartha%20Chontae%20na%20Gaillimhe%202015-21-Phlean%20Bhearna%20title.pdf)

- ‘Forbairt saoráidí oideachais, áineasa, turasóireachta agus gnó a spreagadh a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge’.
- ‘Beidh comharthaíocht i nGaeilge go príomha le siombailí a aithnítear go hidirnáisiúnta’.

‘Cuspóir CH3 - Clásal Feidhme Teanga’

‘Cuirfear Clásal Feidhme Teanga i bhfeidhm ar sciar d’aonaid chónaitheacha i bhforbairt ina bhfuil dhá aonad nó níos mó i **mBearna**. 20% ar a laghad a bheidh sa sciar d’áiteanna cónaithe ina mbeidh clásal feidhme teanga i bhfeidhm nó an chomhréir de dhaoine a úsáideann an Ghaeilge go laethúil, de réir an Daonáirimh fhoilsithe is deireanaí, pé acu is mó’.

3.11.3 Plean Forbartha na Cathrach 2017 – 2023¹²

Tá caibidil i bPlean Forbartha na Cathrach – Caibidil 7 ‘Pobal agus Cultúr’ – ina ndéantar tagairt don Ghaeilge (151):

‘7.3 Cathair Dhátheangach’

‘Baintear úsáid as an nGaeilge ar bhonn laethúil sa chathair. Tá stádas Gaeltachta ag an gcathair agus is ionad seirbhíse an chathair do Ghaeltacht Chonamara. Tá daonra de 48,907 nduine i nGaeltacht Chonamara agus is ionann sin agus 48.5% de dhaonra iomlán na nGaeltachtaí sa stát. Cónaíonn tuairim is 15,300 duine den daonra sin i mbruachbhailte na cathrach. Sa daonáireamh in 2011, i measc chathracha an stáit, bhí an ráta is airde de Ghaeilgeoirí i gCathair na Gaillimhe (44.2%) agus is ann a bhí na sciar is mó den daonra a labhair Gaeilge gach lá (3.3%)’.

‘Maidir leis seo tá ról tosaíochta ag eagraíochtaí amhail Gaillimhe le Gaeilge, Taibhdhearc na Gaillimhe, OÉG, Áras na Gaeilge, TG4 agus Áras na nGael i gcur chun cinn na teanga sa chathair. Féadfaidh an Plean Forbartha tacú le soláthar úsáide talún agus an ghné spásúil a bhaineann le cothú agus cosaint oidhreacht chultúrtha na Gaeltachta. Leanfaidh an Chomhairle ag tacú le tionscnaimh ar bhonn náisiúnta agus

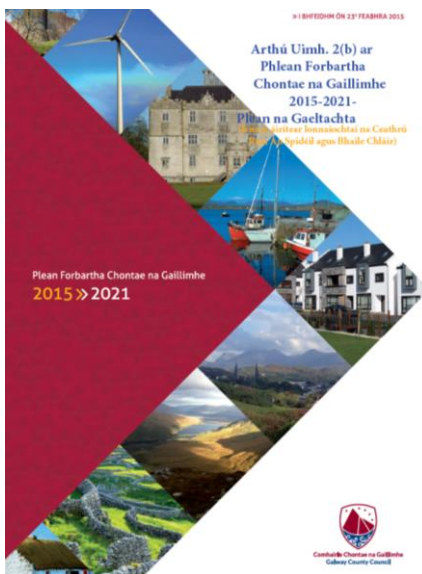
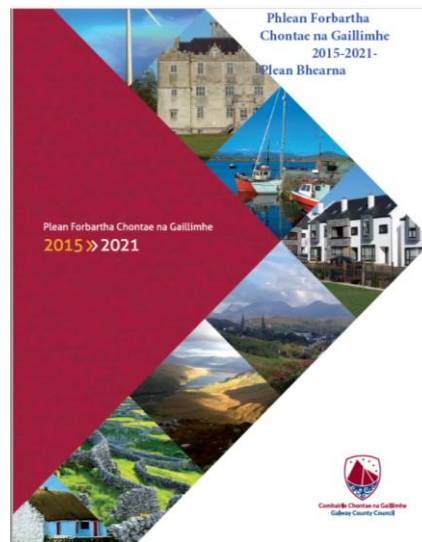
¹² https://www.galwaycity.ie/uploads/downloads/development_plan/2017-2023/CCG-PleanForbartha2017-2023.pdf

áitiúil chun stádas dátheangach na cathrach a dhaingniú, lena n-áirítear aidhmeanna Ghaillimh le Gaeilge d'fhonn an stádas oifigiúil 'Príomhchathair Dhátheangach na hÉireann' a bhaint amach. Cuideoidh tionscnaimh na Comhairle le baint amach na haidhme seo – mar shampla sráideanna nua a ainmniú, logainmneacha a bhaisteadh ar áiteanna cónaithe agus forbairt tráchtála trí Ghaeilge’.

‘Beartas 7.3 – Cathair Dhátheangach’
<ul style="list-style-type: none">• ‘Oidhreacht shaintréitheach chultúrtha agus theangeolaíoch Gaeltachta na cathrach a chosaint agus a chur chun cinn’.
<ul style="list-style-type: none">• ‘Úsáid na Gaeilge/na comharthaíochta dhátheangach a spreagadh i gcúrsaí tráchtála agus san fhearann poiblí’.
<ul style="list-style-type: none">• ‘Úsáid na Gaeilge a chur chun cinn de réir mar atá forbairtí nua, bóithre nua agus páirceanna nua á n-ainmniú’.
<ul style="list-style-type: none">• ‘Éascú a dhéanamh ar fhorbairt bonneagair, a thacaíonn le cur chun cinn oidhreacht chultúrtha agus theangeolaíoch na cathrach, más iomchuí’.
<ul style="list-style-type: none">• ‘Féachfaidh an Chomhairle le Limistéar Pleanála Teanga Gaeltachta a shainiú sa chathair’.

Maidir le ‘Limistéar Pleanála Teanga Gaeltachta’ a shainiú sa chathair’ mar atá thuasluaite, ní dhéantar aon fhorbairt ar an ábhar seo i bPlean Forbartha na Cathrach.

3.13.4. Íomhánna de Phleananna Ábharta – Rialtais Áitiúla.

3.11. Seirbhísí Sóisialta agus Caithimh Aimsire

Tá pobal beo bríomhar agus earnáil dheonach láidir ag feidhmiú sa LPT. Is trí Bhéarla atá na n-eagraíochtaí ag feidhmiú cé go dtacaíonn cuid de na clubanna spóirt le húsáid na Gaeilge. Mar shampla, d’eagraigh Club Bearna-Na Forbacha Aontaithe campa sacair trí Ghaeilge do chailíní óga sa Samhradh 2020. Is iad seo a leanas na heagraíochtaí deonacha atá ag feidhmiú sa LPT:

Coistí agus Eagraíochtaí Pobail.	
Bearna	Cnoc na Cathrach
Bearna-Na Forbacha Aontaithe (club sacair)	<i>Knocknacarra Residents Association</i>
CLG Bhearna	<i>Salthill Knocknacarra GAA</i>
<i>Barna Ladies Gaelic Football Club</i>	<i>Knocknacarra Amateur Theatre Society</i>
Club Iománaíochta Bearna-Na Forbacha	
<i>Bearna Golf Club</i>	
<i>Barna Sports Park - Tennis and Playground</i>	
<i>Bearna Basketball Club</i>	
<i>Barna Irish Countrywomen’s Association (ICA)</i>	
Coiste Bhaile Slachtmhara Bhearna	

Tábla: 3.12 Eagraíochtaí Deonacha sa LPT - Voluntary Organisations in the LPA

Leathanaigh Facebook LPT BCnaC - Márta 2020 ina bhfuil na téarmaí - Cnoc na Cathrach / Bearna le braith.	
Cnoc na Cathrach6.6	
<i>Knocknacarra Soccer</i>	
<i>Soccer / Football Club</i>	
<i>Knocknacarra Palestine Network</i>	
<i>Knocknacarra Community Centre</i>	
<i>Knocknacarra Residents</i>	
<i>Knocknacarra Galway Buy and Sell</i>	
<i>Comhaltas Salthill Knocknacarra</i>	
<i>Knocknacarra Parkrun Galway</i>	
<i>KATS Knocknacarra Amateur Theatre Society</i>	
Bearna	
<i>Buy Sell Give Bearn Na Forbacha</i>	
<i>CLG Bhearna</i>	
<i>Bearna Na Forbacha Aontaithe</i>	
<i>Scoil Shéamais Naofa Bearna</i>	
<i>Bearna Hoops</i>	
<i>BearnaBeo.com</i>	
<i>Bearna-Na Forbacha Hurling Club</i>	
<i>Bearna Golf Club</i>	
<i>Bearna Artisan Easter Fest</i>	
<i>Barcella Barna</i>	
<i>Barna Furbo Play Ground</i>	

Tábla 3.13: Leathanaigh Facebook áitiúla – Facebook pages in the LPA

CLG Bhearna

Faoi láthair tá os cionn 800 ball ag CLG Bhearna. Cuirtear foirne d'fhir agus do mhná chun páirce ag gach leibhéal ó aois faoi 6 suas go dtí na foirne sinsearacha. Chomh maith leis na foirne peile tá foireann Scór ag CLG Bhearna a chuireann an ceol traidisiúnta agus gnéithe eile den chultúr Gaelach chun cinn. Glacann an cumann páirt i gComórtas Peile na Gaeltachta, cuirtear campaí Samhraidh (CúlCamps) agus Campa Cásca ar siúl do pheileadóirí óga (buachaillí agus cailíní) an chumainn agus samhlaítear go mbeadh ról don Ghaeilge mar go bhfuil formhór na bpeileadóirí óga ag freastal ar bhunscoil a fheidhmíonn trí Ghaeilge. Faoi láthair is i mBéarla a eagraítear na Cúlcampanna. Tá iarrachtaí ar siúl an Ghaeilge agus an cultúr Gaelach a chur chun cinn sa gcumann le roinnt blianta anuas agus é anois cláraithe do Fhondúireacht Sheosaimh Mhic Dhonnacha, scéim Ghaeilge atá á reáchtáil ag Glór na nGael. Toisc go bhfuil beagnach 800 ball ag CLG Bhearna, samhlaítear go mbeadh na líonraí agus infreastruchtúr acu chun imeachtaí Gaeilge a reáchtáil agus poiblíocht a dhéanamh i measc a gcuid ball maidir le cur chun cinn na Gaeilge sa cheantar.

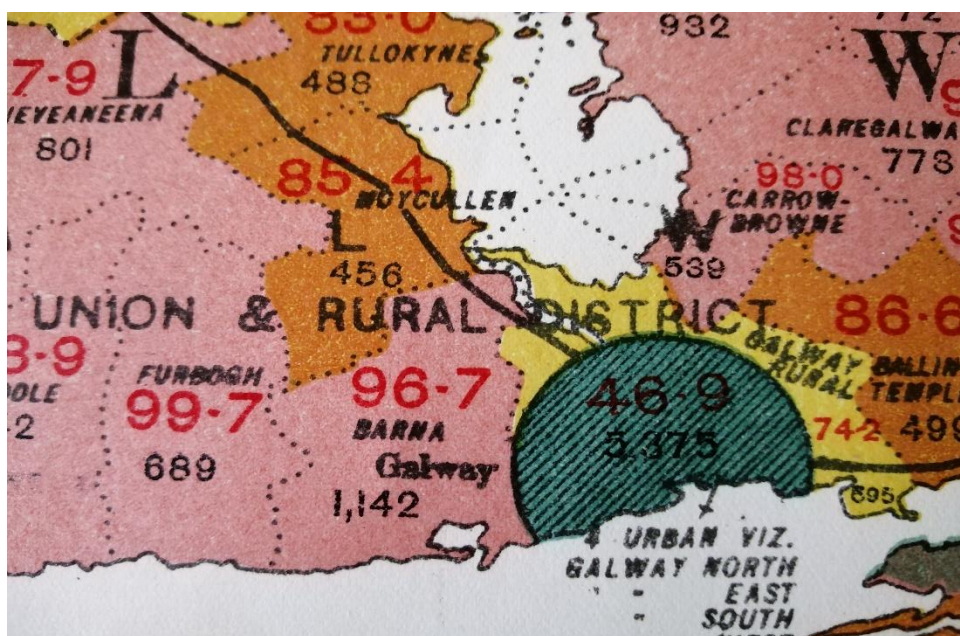
Bailte Slachtmhara Bhearna

Is coiste nua-bhunaithe é seo atá ag iarraidh páirt a ghlacadh sa scéim náisiúnta “Bailte Slachtmhara”. Toisc daonra Bhearna a bheith os cionn 1,000 duine tá sé i gcatagóir an bhaile bhig ina mbíonn gníomhaíochtaí éagsúla le déanamh ag pobal an cheantair faoi 8 dtéama éagsúla. Tá caomhnú oidhreachta anois an-tábhachtach sa chomórtas seo lena n-áirítear 3 chineál oidhreachta (oidhrecht thógtha, oidhrecht nádúrtha agus oidhrecht chultúir). Bheadh tábhacht nach beag ag an stádas Gaeltachta agus cur chun cinn na Gaeilge sa bpobal i ngné na hoidhreachta cultúrtha. Bheadh féidearthachtaí anseo maidir le hiarrachtaí an phobail a dhíriú ar bhealaí éagsúla leis an nGaeilge a chur chun cinn. D'fhéadfaí plean a chur le chéile maidir le logainmneacha an cheantair, mar atá déanta i gceantair Ghaeltachta eile, comharthaí oifigiúla na comhairle contae a bheith nGaeilge agus comharthaí príobháideacha a bheith i nGaeilge nó dátheangach. Bheadh nascanna le scoileanna agus cumainn chultúrtha eile an-tábhachtach ar ndóigh. Tá rannóga gradaim ar leith den chomórtas d'iontrálaithe ón nGaeltacht chomh maith.

3.12. Staid na Gaeilge sa Limistéar

3.13.1. An Ghaeilge go Stairiúil.

I léarscáil (*Map 2*) a d'éisigh Coimisiún na Gaeltachta in 1926 is mar seo a léiríodh staid na Gaeilge sa cheantar sa bhliain 1925.

Figiúr 3.4: An Ghaeilge sa cheantar 1925 - Irish language ability in the area 1925

Céatadán de Chainteoirí Gaeilge thart ar Chathair na Gaillimhe 1925, de réir toghranna. Percentage of Irish Speakers in ED in the Galway area 1925.	
TR	Ráta
Bearna	96.7%
Cathair na Gaillimhe	46.9%
Gar don Chathair	74.2%

Tábla 3.14: % de chainteoirí Gaeilge i gceantar na Gaillimhe 1925 – Percentage of Irish speakers in Galway area 1925

Ag scríobh dó in 1963 agus é ar cur síos ar Ghaeltacht na Gaillimhe ag an am, bhí an méid seo le tuairisciú ag an údar agus gníomhaí Gaeilge Máirtín Ó Cadhain (2002, 56):

'As late as ten or twelve years ago one could find traditional Irish in Salthill and Taylor's Hill. In fact one can still find pockets in this area as in places at the back of built up areas further west towards Barna. But Irish has now been driven west to Barna and even beyond it, though there are still pockets everywhere. This whole area westwards to Spiddal, largely still intact, is immediately threatened and more and more English-speaking families are growing up or settling there.

Cé go raibh Hindley (1990) rúinín beag róluath agus é ag tuar bhás na Gaeilge sa Ghaeltacht, is mar seo a thuairisc sé faoin gceantar ina leabhar - *The Death of the Irish Language* (1990, 99):

'Proximity to Galway City makes this (Cois Fharráige) a favoured area for Gaeltacht investment, access to markets being well above average. Even Bearna/Barna with only 4.3% of deontas earners in 1981-82, has six minor enterprises in receipt of Údarás grants in 1985, all having presumably satisfied the language requirements.

Little time need be occupied pondering Bearna and Na Forbacha. Except among a few enthusiastic professional people there is no pretence that these are really still Gaeltacht places. Conscientiously Irish-speaking families exist at both, but not in much greater concentration than in the professional Dublin suburbs. Their Irish also tends to be the secondary literary Irish acquired at school, not from 'the hearth'. Naíonraí at both are effecting remedial action but can do nothing about native Irish in places where most of the people are urban incomers.

3.13.2. Staid Reatha na Gaeilge sa n LPT.

Is ón daonáireamh a bailítear faisnéis faoi chumas InGaeilge agus minicíocht úsáid na Gaeilge. Léiríonn figiúr 3.5 thíos na ceisteanna (Ceist 14, 1-5) a cuireadh i leith na Gaeilge ar fhoirm an daonáirimh i 2016.

14 An bhfuil Gaeilge labhartha agat?
Freagair má tá tú 3 bliana d'aois nó níos sine

1 Tá

2 Níl

Má 'Tá', an labhraíonn tú Gaeilge?
Marcáil i ngach bosca cuí

1 Go laethúil, sa chóras oideachais

2 Go laethúil, taobh amuigh den chóras oideachais

3 Go seachtainiúil

4 Ní chomh minic sin

5 Ní labhraíonn riamh í

GH04 Foirm Theaghlaigh

Figiúr 3.5: Ceist na Gaeilge i bhfoirm an daonáirimh. - Questions regarding Irish on the 2016 census form.

Ní mór a nótáil nach gcuirtear aon cheist sa daonáireamh faoi leibhéal chumais na bhfreagróirí sa Ghaeilge, rud a déanadh sa taighde a bhain leis an togra pleanála teanga seo. Sa mhír seo déantar idirdhealú idir iad siúd a roghnaigh freagra **14 rogha 2** mar fhreagra. Glactar leo siúd mar chainteoirí gníomhacha, i.e. daoine a labhraíonn an teanga mar ghnáth-chuid dá saol **seachas daoine a labhraíonn an Ghaeilge anois is arís nó i gcomhthéacs na scoile amháin.**

3.13.3. Cainteoirí Laethúla Gaeilge (**taobh amuigh den chóras oideachais**)

Tá 'An tAmharcóir Pleanála Teanga'¹³ curtha ar fáil ar líne ag an RTCEGSM a thugann eolas ábhartha faoin nGaeilge sna Limistéir Pleanála Teanga (LPT) sa Ghaeltacht. Áiríonn an tAmharcóir Pleanála Teanga ach iad siúd a labhraíonn an Ghaeilge taobh amuigh den chóras oideachais, i.e. na 'cainteoirí gníomhacha'. Léiríonn an tábla thíos staid na Gaeilge sa LPT i gcomhthéacs náisiúnta Gaeltachta. Feictear dúinn gurb í LPT Bhearna & Chnoc na Cathrach an cheathrú LPT is laige ó thaobh labhairt na Gaeilge de sa tír.

¹³ <https://dahg.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=7090794ee2ca4b53bb785b84c2bd9ad8>

Léiríonn an tábla thíos staid na Gaeilge i gcomhthéacs náisiúnta Gaeltachta. Feictear gurb é LPT BCNAC an ceathrú LPT is laige (as 26) ó thaobh labhairt na Gaeilge de sa tír.

Na Limistéir Pleanála Teanga de réir Chainteoirí Laethúla Gaeilge 2016 ¹⁴			
<i>LPA's by Daily Speakers of Irish 2016</i>			
LPT	Contae	Daonra	%CLG 3+
Toraigh	Contae Dhún na nGall	119	74.56
Ceantar na nOileán	Contae na Gaillimhe	2118	71.66
An Cheathrú Rua	Contae na Gaillimhe	2472	65.13
Oileáin Árann	Contae na Gaillimhe	1226	57.37
Conamara Láir	Contae na Gaillimhe	2935	56.15
Gaoth Dobhair, Rann na Feirste, Anagaire agus Loch an Iúir	Contae Dhún na nGall	5895	50.84
Cois Fharraige	Contae na Gaillimhe	6669	48.21
Árainn Mhór	Contae Dhún na nGall	469	47.2
Cloich Chionnaola, Gort an Choirce, An Fál Carrach agus Machaire Rabhartaigh	Contae Dhún na nGall	4042	39.6
Ciarraí Thiar	Contae Chiarraí	6948	28.74
Na Déise	Contae Phort Láirge	1816	26.87
Cléire	Contae Chorcaí	147	24.8
Múscraí	Contae Chorcaí	3785	23.1
An Ghaeltacht Láir	Contae Dhún na nGall	1595	21.87
Ráth Chairn agus Baile Ghib	Contae na Mí	1857	15.93
Dúiche Sheoigheach agus Tuar Mhic Éadaigh	Contae na Gaillimhe	3185	13.8
Dún na nGall Theas	Contae Dhún na nGall	3036	10.9
Tuaisceart Dhún na nGall	Contae Dhún na nGall	2818	9.06
Maigh Eo Thiar	Contae Mhaigh Eo	2141	8.62
Maigh Eo Thuaidh	Contae Mhaigh Eo	7199	8.08
Maigh Cuilinn	Contae na Gaillimhe	4470	6.98
Ciarraí Theas	Contae Chiarraí	1808	6.9
Bearna / Cnoc na Cathrach	Contae na Gaillimhe	11696	5.9
Na Rosa	Contae Dhún na nGall	5372	5.26
An tEachréidh	Contae na Gaillimhe	7999	2.91
Oirthear Chathair na Gaillimhe	Contae na Gaillimhe	7800	2.86

Tábla 3.15: LPTanna de réir láidreacht úsáid na Gaeilge - LPAs in order of strength of use of Irish.

¹⁴ Eolas bailithe ón Amharcóir Pleanála Teanga.

Limistéir Pleanála Teanga		
Limistéar Contae Cainteoirí Laethúla	BCnaC Contae na Gaillimhe	
	2016	2011
Cainteoirí Laethúla Gaeilge taobh amuigh den chóras oideachais mar chéatadán den daonra 3 bliana d'aois agus os a chionn	5.9%	6.19%
Daonra Iomlán	11,696	11,164
Daonra Iomlán 3 bliana d'aois agus os a chionn	11,184	10,610
Líon na ndaoine le cumas labhartha Gaeilge	6,271	6,244
Líon na ndaoine gan cumas labhartha Gaeilge	4,706	4,263
Líon na ndaoine a labhraíonn Gaeilge go laethúil taobh amuigh den chóras oideachais	660	657
Athrú ar líon na gCainteoirí Laethúla taobh amuigh den chóras oideachais 2011-2016 i bhfoirm %	0.46%	

Tábla 3.16: CLG taobh amuigh den chóras oideachais – Numbers of daily Irish speakers outside the educational system.

3.13.4. Cainteoirí Laethúla Gaeilge (taobh amuigh agus taobh istigh den chóras oideachais)

Foilsíodh an 'SCT¹⁵ in 2007 agus rinneadh 'nuashonrú' air in 2015. Is tuairisc atá sa SCT ar an taighde cuimsitheach a déanadh ar fhigiúirí daonairimh 2002 agus 2006 chomh fada agus bhain siad leis an nGaeilge sna ceantair Ghaeltachta agus ar ábhar eile ábhartha. Sa SCT úsáideadh líon na ndaoine a labhair Gaeilge taobh istigh, **AGUS** taobh amuigh, den chóras oideachais le teacht ar fhigiúirí. Ní ionann an cur chuige seo agus an cur chuige a úsáidtear san Amharcóir Pleanála Teanga. An rud is suntasaí faoin staidéar ná gur dearnadh rangú ar na ceantair Ghaeltachta (de réir toghroinne) i dtrí chatagóir, A, B agus C. Tá cur síos ar na catagóir i mír 1.1.

Sonraítear sa tábla thíos faisnéis na dtoghanna de réir Dhaonáirimh 2011 (ag tógáil gach CLG, taobh istigh agus taobh amuigh den chóras oideachais, san áireamh) mar a tuairiscíodh (SCT (Nuashonrú): 72).

CLG de réir TR - LPT Bhearna Chnoc na Cathrach (SCT 2011)				
<i>Daily speakers of Irish in the LPA by ED 2011</i>				
TR:	Daonra 3+	#CLG	CLG%	Catagóir
Toghanna (an chuid sin den TR atá sa Ghaeltacht)				
Bearna (Tuaithe)	3417	944	27.3	C

¹⁵ http://www.udaras.ie/media/pdf/002910_Udaras_Nuashonr%C3%BA_FULL_report_A4_FA.pdf

Bearna (Uirbeach) (i.e. Cnoc na Cathrach)	7037	1499	21.1	C
Cnoc na Cathrach	53	1	1.9	C

Tábla 3.17: Cainteoirí laethúla Gaeilge de réir an SCT 2011 - Irish speakers as per the SCT 2011

Feictear go bhfuil gach TR agus páirt-TR i LPT BCNAC rangaithe mar chatagóir ‘C’, is é sin an catagóir is ísle ó thaobh úsáid na Gaeilge de.

3.13.5 Teaghlaigh agus Scéim Labhairt na Gaeilge

Is éard a bhí i Scéim Labhairt na Gaeilge (SLG), ná deontas a íocadh le teaghlaigh a chruthaigh go raibh an Ghaeilge á húsáid mar theanga baile leis na páistí a bhí faoi bhun 19 bliana d’aois. Cuireadh an scéim ar bun sna 1930í agus cuireadh deireadh léi in 2011. Is iad na tuismitheoirí iad féin a chuir isteach ar an scéim agus ní gach uile thuismitheoir a chuir isteach air. Tá an fhaisnéis sa tábla thíos bunaithe ar líon na dteaghlach a ghnóthaigh deontas iomlán faoin scéim mar chéatadán de líon na dteaghlach iomlán sa toghroinn a raibh páiste/í sa réimse aoise cúí acu. (SCT - nuashonraithe 2011¹⁶: 50-51).

Scéim Labhairt na Gaeilge 2010/11 sna TRanna Gaeltachta gar do Chathair na Gaillimhe			
Irish language family grants awarded by EDs near to Galway City 2010/11			
TR: Torthaí SLG	SLG 2010/11 Líon	SLG 2010/11 %	Catagóir
Na Forbacha	20	12.9	C
Sliabh an Aonaigh	3	3.6	C
Bearna (Tuaithe)	14	3.4	C
Maigh Cuilinn	7	3.0	C
Mionlach	3	0.9	C
Bearna (Uirbeach)	6	0.7	C
An Carn Mór	2	0.7	C
Baile Chláir	1	0.5	C
Cnoc na Cathrach	1	*	C

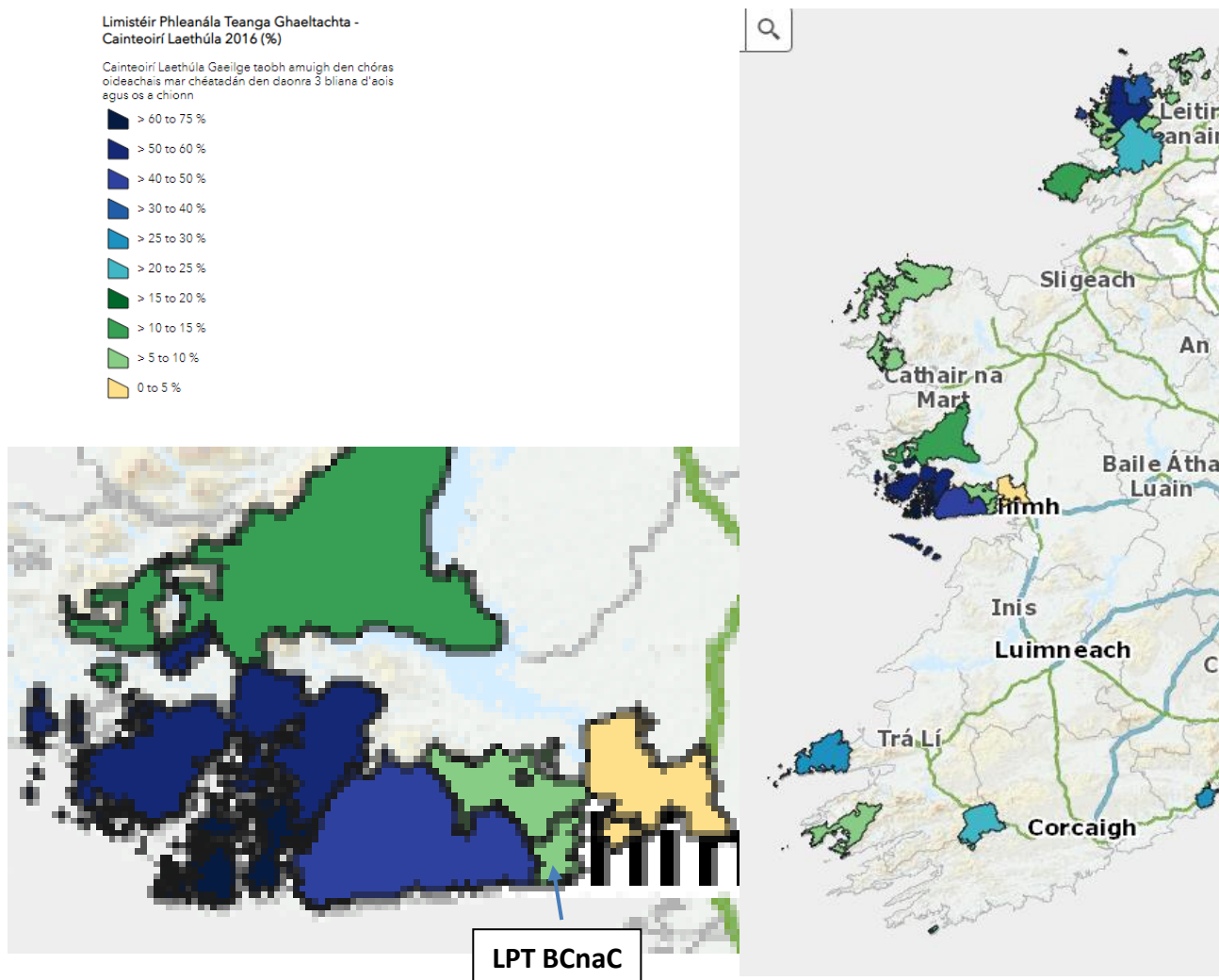
Tábla: 3.18: SLG LPT BCnaC 2011 - Irish language (family) grants in the LPA 2011

*Ní thugtar céatadán na dtorthaí SLG i gcás na toghroinne seo i ngeall nach bhfuil ach líon beag teaghlach sa TR a raibh clann acu i réimse aoise na Scéime.

¹⁶ <https://www.chg.gov.ie/app/uploads/2020/07/nuashonru-ar-an-staidear-cuimsitheach-teangeolaioch.pdf>

Feictear gur fíor-bheagán tuismitheoirí a ghnóthaigh deontas faoin scéim go háirithe nuair a chuirtear i gcomparáid le rátaí de 80%+ (m.sh. Garmna 87.5% agus Leitir Móir 80.6%) i dtoghanna níos faide siar i nGaeltacht na Gaillimhe i 2011. Is léiriú é seo ar cé chomh lag agus a bhí úsáid na teanga i ndiméin an teaghlaigh sa LPT sa bhliain 2011.

3.13.6. Léargas Ginearálta ar Staid Reatha na Gaeilge go náisiúnta agus i LPT BCnaC.

Figiúr 3.5: Staid na Gaeilge de réir LPT go náisiúnta 2016 - Daily speakers of Irish by LPA 2016

Tá an léarscáil thuas le fáil ar líne ag “An Amharcóir Pleanála Teanga” ag :

<https://dahg.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=7090794ee2ca4b53bb785b84c2bd9ad8>

3.13.7 An Ghaeilge i LPT Bhearna & Chnoc na Cathrach – Roinnt ‘Cinnlínte’

- Is é mian uailmhianach an stáit (Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010: 17) méadú de 25% a chur le líon na gCLG sa Ghaeltacht. I gcás LPT BCnaC ciallaíonn sé seo gur chóir go mbeadh sé mar sprioc ag an bPlean Teanga 165 CLG breise a chur leis an bhfigiúr reatha de 660 CLG (2016) roimh 2030.
- Tá an mhian seo insroichte ach deiseanna foghlama éifeachtacha a chur ar fáil agus deiseanna úsáide a chruthú leis an mbearna eatarthu siúd a úsáideann an Ghaeilge go laethúil (660) agus iad siúd a deireann go bhfuil cumas acu sa Ghaeilge (6,271) a laghdú.
- Tá an Béarla go mór chun tosaigh san earnáil chúram leanaí agus gan ach dhá ionad as 13 de na hionaid ag feidhmiú trí Ghaeilge.
- Tá an Béarla chun tosaigh sa chóras oideachais ag an mbunleibhéal agus gan aitheantas mar scoileanna Gaeltachta á lorg ach ag dhá bhunscoil as na cúig cinn atá ag feidhmiú sa cheantar.
- Tá sé mar bhuntáiste teangeolaíoch go bhfuil an LPT buailte le LPTanna i gConamara atá láidir ó taobh na Gaeilge de agus go bhfuil daoine de bhunú na LPTanna seo ina gcónaí i LPT BCnaC. Sa suirbhé ar an bpobal thuairisc 19.5% de na rannpháirtithe gur tógadh i nGaeltacht na Gaillimhe iad.

4. Léargas ar Ullmhú an Phlean

4.1. Intreoir

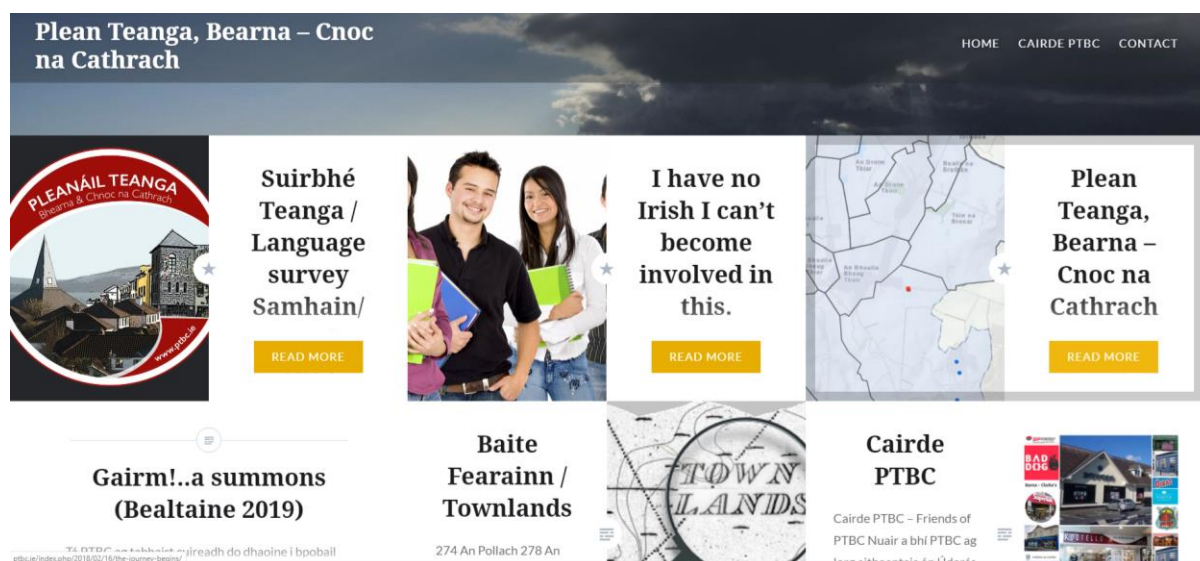
I mí Feabhra 2018 Roghnaigh Údarás na Gaeltachta Coiste Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach (PTBC) mar Cheanneagraíocht le plean teanga a dhréachtú don dá phobal atá sa LPT. Roghnaigh PTBC Colm Ó Cinnseala Comhairleoir sa Phleanáil Teanga le tacaíocht phroifisiúnta a thabhairt don choiste i Mí Iúil 2019. I rith an tsamhradh 2019 bhí sé i mbun taighde cainníochtúil. Tháinig coiste PTBC le chéile arís i mí Meán Fómhair 2019 agus tosaíodh ar an obair phleanála a bhain leis an taighde cáilíochtúil. Bhí na réimsí agus na huirlisí taighde, amchlár don obair thaighde, feachtais bolscaireachta i dtaobh an taighde, dearadh suirbhéanna (idir leictreonach agus cruachóipeanna), córas dáileacháin agus bailiúcháin 's araile i gceist. Bhí an coiste réidh le tabhairt faoin mórshuirbhé ar an bpobal i mí Dheireadh Fómhair agus bhí an suirbhé oscailte don phobal, ar líne go príomha, ó Mhí na Samhna go dtí an 16ú Nollag. Faoi dheireadh Eanáir 2020 bhí an anailís críochnaithe agus tuarascáil taighde réitithe. I rith Eanáir agus Feabhra 2020 bhí taighde ar bun in earnáil na bunscolaíochta agus na réamhscolaíochta, agus in earnáil an chúraim leanaí. Chríochnaigh an bailiúchán faisnéise ag deireadh Feabhra agus bhí pleanáil ar bun maidir le hobair thaighde san earnáil iarbhuideochais agus in earnáil na hóige i Mí an Mhárta. Ag tús Mhí Márta chomh maith bhí réamhphleanáil ar bun maidir le cruinnithe poiblí le a) torthaí an taighde a roinnt leis an mórphobal agus breis moltaí don phlean a lorg, b) cruinniú poiblí a eagrú le hoifigigh na neagraíochtaí sóisialta agus c) cruinniú a eagrú le bainisteoirí gnólachtaí áitiúla (le béim ar earnáil an mhiondíola).

I lár mhí an Mhárta bhris an éigeandáil sláinte COVID-19 amach agus shocraigh an coiste cloí le treoracha an Rialtais maidir le cruinnithe 's araile agus cuireadh stop tobann leis an iarmhéid taighde a bhí fós le chur i gcrích.

4.2. An Feachtas Bolscaireachta

Ó thús an phróisis, baineadh úsáid leanúnach as na meáin chumarsáide áitiúla chun rannpháirtíocht an phobail sa phróiseas a spreagadh agus chun an pobal a choinneáil ar an eolas faoi dhul chun cinn an phróisis. Dréachtaíodh plean bolscaireachta cuimsitheach inar cuimsíodh na meáin áitiúla uile. Déanadh agallaimh raidió le Raidió na Gaeltachta, le TG4 agus le *Galway Bay FM*. Foilsíodh ailt i *Galway Now* agus sa *Galway Advertiser*. Thacaigh na scoileanna leis an gCoiste trí théacsanna a sheoladh chuig tuismitheoirí le hiad a choinneáil ar an eolas faoi chruinnithe agus a leithéid. Cuireadh fógraí sna nuachtlitreacha eaglasta.

Bunaíodh suíomh idirlín PTBC.IE agus osclaíodh leathanach Facebook (PTBC) - le heolas a scaipeadh ar an bpobal go leictreonach.

Figiúr 4.1: Suíomh idirlín an Choiste - WWW.PTBC.IE - The Language Planning Committee's web page.

Dearadh (i gcomhar le ÚnaG) bileog eolais agus scaipeadh é go forleathan ar an bpobal áitiúil tríd siopaí, bialanna, scoileanna agus ag tríd na séipéil áitiúla. Tá íomhánna den bhileog léirithe ar na leathanaigh ar lean.

An Plean The Plan

Moltaí & Féidearthachtaí

Suggestions & Possibilities

Ciorcail Chomhrá
Conversation
Circles

Ranganna Gaeilge
Irish Classes

Grúpaí Spraoi
Playgroups

Féidearthachtaí
Possibilities

Do bharúil?

Your views?

Foghlaimoirí ag teacht le chéile
Learners get-together

Cainteoirí Dúchasacha / líofa ag teacht le chéile
Native/fluent speakers get-together

Lógó deartha ag an ealaíontóir Caoilfhiann Ní Cheallaigh
Logo designed by the artist Caoilfhiann Ní Cheallaigh

Déan Teagmháil Linn

Contact Us

Oifig PTBC
Coláiste na Coiribe
Bóthar Bhaile na mBúrcach
Cnoc na Cathrach
Gaillimh
H91 RC97

☎ 089 6173978
✉ Pobal@PTBC.ie
🌐 www.ptbc.ie
📘 PTBC
📱 @CoistePTBC

Eolas le fáil faoi ócáidí / Information on upcoming events www.ptbc.ie

Más mian leat tú féin/grúpa/cumann/scoil /gnó a chur in aithne do nó a chlárú le PTBC, lean an nasc seo le'd' thoil nó iarr cóip chrua:

If you wish to introduce and register yourself/a group/club/school/business with PTBC please follow the link below or contact us for a hard copy:

<https://surveyhero.com/c/db340d1b>

Rúndacht / Confidentiality

Ní luafar aon sonraí pearsanta sa plean.
No personal details will be disclosed in the plan.

Gach rath ar PTBC

www.standardprinters.com

Pleanáil Teanga
Bhearna & Chnoc na Cathrach

Plean Teanga - Céard a bhéas i gceist?

Deiseanna foghlamtha agus labhartha a chruthú don Ghaeilge i bpobal Bhearna & Chnoc na Cathrach. Oidhreacht shaibhir na teanga a chothú.

Úsáid na Gaeilge a mhéadú chun a chinntiú go mbeidh an Ghaeilge inmharthana, feiceálach agus fréamhaithe inár bpobal.

A Language Plan - What will it involve?

Creating opportunities for learning and speaking Irish in the Bearna & Cnoc na Cathrach community.
Fostering our rich linguistic heritage.
Increasing the use of Irish to ensure that Irish is viable, visible and embedded in our community.

BÍ PÁRTEACH PARTICIPATE

Figiúr 4.2.a.: Bileog eolais de chuid PTBC – Copy of publicity leaflet issued by PTBC.

Cén fáth Plean Teanga?

Faoi Acht na Gaeltachta 2012, beidh Gaeltachtaí na tíre bunaithe ar chriteir theangeolaíocha, ní ar threolaíocht. Ciallaíonn sé sin go mbeidh pleanáil teanga ag leibhéal pobail léarnach i sainmhíniú na Gaeltachta. Caithfidh muid, dá bhrí sin, plean teanga a ullmhú agus a chur i gcrích chun aitheantas mar Ghaeltacht a choinneáil.

LE CHÉILE, IS FÉIDIR LINN É A DHEÁNADH

An Próiseas

The Process

1. Moltaí & Smaointe
Recommendations & Ideas
2. Plé & Tosaíochtaí
Discussion & Priorities
3. An Plean a Leagadh Amach
Designing a Plan
4. Cur i bhfeidhm
Implementation
5. Monatóireacht
Monitoring

Why a Language Plan?

Under the Gaeltacht Act 2012, Gaeltacht recognition will be based on linguistic criteria not on geographic areas. Language planning at community level will be central to the new definition of the Gaeltacht. Therefore, we must prepare and implement a language plan in order to retain recognition as a Gaeltacht area.

TOGETHER, WE CAN ACHIEVE THIS

An Próiseas

Tá suas le dhá bhliain ag an gCoiste Pleanála Teanga an plean teanga a ullmhú don cheantar.

- Beidh seacht mbliana ag an gCoiste an plean a chur i bhfeidhm.
- Beidh deis ag an bpobal smaointe, mianta agus tuairimí a roinnt agus a phlé mar bhunús don plean.
- Beidh deis ag pobal Bhearna & Chnoc na Cathrach seibh a ghlacadh ar phlean teanga a mbeadh éifeacht leis.
- Dáilfear is baileofar eolais trí chruinnithe poiblí, suirbhéanna agus ceistneoirí.
- Tá sé i gceist go mbeidh gach uile aoisghrúpa páirteach sa phróiseas seo.

The Process

- The Language Planning Committee has two years to prepare the language plan for the area.
- There is a seven year period in which to implement the findings.
- The community will have opportunities to share and discuss thoughts, desires and opinions as a basis for the plan.
- The Bearna & Chnoc na Cathrach community will be encouraged to take ownership of a language plan that is meaningful.
- Information will be disseminated and gathered through public meetings, surveys and questionnaires.
- The Committee will endeavour to involve all age groups in this process.

I OTCÉANNNA A CHÉILE IS FEARR CUID COLLECTIVELY WE PROSPER

Figiúr 4.2.b.: Bileog eolais de chuid PTBC – Copy of publicity leaflet issued by PTBC.

4.3. An Taighde

Is é an sprioc a bhí ag an taighde ná staid reatha na Gaeilge sa LPT a thomhais agus túsphointe don aistear pleanála teanga a aimsiú. Chomh maith le sin thapaigh an coiste an deis seans a thabhairt don phobal a mianta i leith na Gaeilge sa phobal a léiriú agus a roinnt leis an gcoiste. Sa mhír seo déantar cur síos ar an modheolaíocht a bhain le na réimsí difriúla taighde.

4.3.1. An Taighde Tánaisteach

Baineadh úsáid as foinsí cainníochtúla taighde mar chuid d'ullmhúchán an phlean. Ina measc bhí na foinsí seo a leanas:

- (i) Daonáireamh na hÉireann
- (ii) Staitisticí Scéim Labhairt na Gaeilge (go dtí 2011)
- (iii) an Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht (2007 agus 2015)

Tá roinnt uirlisí ar fáil ar líne agus baineadh an-úsáid as na huirlisí seo a leanas:

- (i) Córas Sapmap de chuid an POS
- (ii) An tAmharcóir Pleanála Teanga de chuid RCO&G
- (iii) An córas '*Pobal Maps*' atá curtha ar fáil ag an eagraíocht Pobal (féach - pobal.ie/about-pobal).

4.3.2. An Taighde Príomha.

Mar chuid den anailís shochtheangeolaíoch ar aon phobal ní mór breathnú ar na gnéithe seo a leanas: an teaghlach, an óige, saol sóisialta an phobail, saol na hoibre, seirbhísí áitiúla le béim ar an earnáil mhiondíola.

Roghnaíodh meascán de mhodhanna taighde, idir suirbhéanna, agallaimh agus grúpaí fócais. Tá breisluach ag baint le suirbhéanna mar is deis iad le haird a tharraingt i measc an phobail ar cheist na teanga. Seo a leanas an obair thaighde a bhí socraithe:

- **Suirbhéanna**
 - An mórshuirbhé ar an bpobal.
 - Bainisteoirí Naíonraí / Ionaid Cúraim Leanaí.

- Déagóirí i gColáiste na Coiribe*
- Príomhoidí agus múinteoirí na mbunscoileanna.
- Príomhoide Choláiste na Coiribe.
- **Grúpaí Fócais**
 - Fócasghrúpa le Lucht Ghnó*
 - Fócasghrúpa leis na hEagraíochtaí Deonacha / Sóisialta*
 - Déagóirí áitiúla i gColáiste na Coiribe agus sa *Hub* i mBearna*.

*De bharr na héigeandála sláinte a bhain leis an COVID-19 rinne an Coiste cinneadh i mí an Mhárta 2020 cruinnithe den choiste a chur ar cheal agus gan leanacht ar aghaidh le haon taighde ina raibh grúpaí daoine i gceist de bharr treoracha sláinte a d’eisigh an Rialtas.

4.3.3. An Suirbhé ar an bPobal

4.3.3.1. *Modheolaíocht*

Tá coiste PTBC comhdhéanta de bhaill éagsúla ón taobh thiar den LPT (Bearna) mar aon leis an taobh thoir den LPT (Cnoc na Cathrach). Tá 4,771 aonad tithíochta sa LPT agus cónaí i 4,389 acu. Is dlús tithíocht uirbeach atá i gceist sa taobh thoir den LPT agus patrún lonnaithe scaipthe tuaithe sa taobh thiar agus sa taobh ó thuaidh den LPT.

Ag deireadh 2018 d’eisigh Údarás na Gaeltachta cáipéis - *Moladh Taighde do na 3 LPT timpeall Chathair na Gaillimhe* – inar leagadh síos moltaí maidir le taighde a dhéanamh sna LPTanna atá buailte ar Chathair na Gaillimhe, is iad sin Oirthear Chathair na Gaillimhe agus an tEachréidh. Dréachtadh na moltaí tar éis don Údarás a bheith i dteagmháil leis an bPríomh-Oifig Staidrimh maidir leis an íosmhéid freagraí a theastaíonn le sampla ionadaíoch a chinntiú ag tógáil daonra (18+) na LPTanna san áireamh. I gcás LPT BCnaC is é an t-íosmhéid freagraí a luadh maidir le suirbhé randamach agus le sampla ionadaíoch a chinntiú ná **327**. Sa moladh a fuarthas ó ÚnaG moladh ceistneoirí a scaipeadh ar bhreis agus 1,250 duine ar bhonn randamach. Agus an suirbhé dá réiteach (Deireadh Fómhair – Meán Fómhair 2019) bhí seisear ball ar an gcoiste. Ag cruinniú den Choiste PTBC ar an 17/9/19 pléadh na mórcheisteanna Plean Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach 2020- 2027. Lch. 48

taighde, leagan amach an cheistneora agus córas dáileacháin agus bailiúcháin na gceistneoirí. Pléadh chomh maith, an cheist maidir leis an mbealach ab éifeachtaí leis an suirbhé a dhéanamh, ag cur ganntanas acmhainní daonna an choiste san áireamh. Glacadh leis nach raibh an cur chuige seo ag cloí le moltaí an Údaraís maidir le sampláil randamach ach, agus 4,389 ionad cónaithe i gceist, nach raibh sé d'acmhainn ag an gcoiste taighdeoirí a chur ó dhoras go doras ná fiú ceistneoirí a dháileadh ó dhoras go doras agus ceistneoirí comhlánaithe a bhailiú. D'fhág an cur chuige seo go raibh laige ann gurb iad na daoine a bhí bádúil don Ghaeilge a bheadh níos tugtha leis an suirbhé a chomhlíonadh. Rinneadh iarracht an claonadh sa tsampláil a laghdú an oiread agus ab fhéidir trí fheachtas bolscaireachta forleathan a eagrú. Socraíodh ar chruachóipeanna a dháileadh sa dá shéipéal sa LPT agus ar roinnt eagraíochtaí pobail ar nós Baintreach na Tuaithe (an ICA) agus ar an ngrúpa 'Active Retirement' i gCnoc na Cathrach. Fógraíodh ar shuíomh idirlín PTBC go raibh cruachóipeanna ar fáil ach iad a iarraidh. Is beag éilimh a bhí orthu.

Dearadh leagan leictreonach den suirbhé ag úsáid an bogearra *SurveyMonkey* agus is ar an suirbhé leictreonach a bhí aird an phobail dírithe sa bhfeachtas bolscaireachta.

4.2.3.2 An Suirbhé ar an bPobal - Feachtas Bolscaireachta

- Rinne Cathaoirleach PTBC agallaimh raidió ar *Galway Bay FM* agus ar Raidió na Gaeltachta.
- Rinne ball den choiste agallamh teilifíse le Nuacht TG4
- Foilsíodh ailt sna meáin ar líne ar nós *Galway Daily & Bearna Beo*
- Foilsíodh ailt sna meáin chlóite sa Churadh Conachtach agus sna nuachtlitreacha eaglasta áitiúla.
- Eagraíodh feachtas ar Facebook ag úsáid seirbhísí shainchomhairleora proifisiúnta.
- Seoladh nasc chuig an suirbhé ar líne trí chórais téacsanna na scoileanna chuig tuismitheoir na ndaltaí sna scoileanna áitiúla.
- Crochadh bileoga sna siopaí áitiúla.
- Seoladh nasc chuig an suirbhé ar líne ar Twitter.
- Crochadh mórchomharthaí ar bhóithre an cheantair.

Figiúr 4.3: Baill den choiste agus mór phóstaer nua deartha

Figiúr 4.4: Samplaí d'ábhair bolscaireachta - samples of publicity materials

Sa suirbhé tugadh neart deiseanna don phobal a gcuid tuairimí a thabhairt i bhfoirm saorthéacs. Bhí trí théama i gceist leis an suirbhé, 1) **Cumas** an Phobail sa Ghaeilge, 2) **Dearcadh** an Phobail i leith na Gaeilge agus 3) an **Úsáid** a bhaineann siad as an nGaeilge.

Bhí 8 leathanach agus 23 ceist sa cheistneoir. Is ar bhonn rúndachta a déanadh an suirbhé.

Rinneadh cinneadh gan glacadh le haon cheistneoir nach raibh cónaí ar an bhfreagróir sa LPT ná nach raibh an fhoirm comhlánaithe den chuid is mó. Ní mhór a thuiscint go suíonn teorainn na Gaeltachta oifigiúil tríd eastáit tithíochta rud a fhágann go bhfuil teach uimhir X in eastáit tithíochta sa Ghaeltacht agus teach uimhir Y san eastáit céanna lasmuigh. Sa chás seo ghlac an Coiste leis go nglacfar leis an eastáit ina iomlána mar chuid den phróiseas pleanála teanga. D'fhág sin go raibh scaipeadh na bhfreagróirí bailí mar atá léirithe i dTábla 5.1.

4.3.4. An Suirbhé - Príomhoidí na mBunscoileanna.

Seoladh gearrcheistneoir (go leictreonach agus i bhfoirm Word) chuig príomhoidí na sé bhunscoil atá sa, nó atá buailte ar an LPT agus páistí an LPT ag freastal orthu. Is iad sin SN Séamus Naofa (Bearna), SN Naomh Iosef (Bearna - An Bhuaile Bheag), *St John the Apostle* (Cnoc na Cathrach), Cuan na Gaillimhe CNS (*Steiner* - Cnoc na Cathrach), *Educate Together* (Cnoc na Cathrach). Níor ghlac dhá bhunscoil páirt sa suirbhé.

4.3.5. An Suirbhé - Bunmhúinteoirí

Dearadh ceistneoir leictreonach ar SurveyMonkey do na bunmhúinteoirí sna bunscoileanna áitiúla agus iarradh ar na príomhoidí na múinteoirí a spreagadh leis an gceistneoir a chomhlánú. Ghlac 49 múinteoir as cúig cinn de na sé bhunscoil páirt sa suirbhé.

4.3.4. An Suirbhé – Coláiste na Coiribe.

Is é Coláiste na Coiribe an t-aon iar-bhunscoil atá ag feidhmiú sa LPT. Tá rogha leathan iar-bhunscoileanna eile ar fáil do thuismitheoirí an LPT i scoileanna atá buailte ar an LPT, an chuid is mó acu in Iarthar Chathair na Gaillimhe.

Tá bearna mhór dosheachanta san fhaisnéis sa phlean seo toisc nár éirigh linn an suirbhé ar an aon meánscoil sa cheantar, Coláiste na Coiribe, a chur i gcrích. Is cohórt fíor-thábhachtach an aoisghrúpa sa Choláiste don Phlean Teanga i gcoitinne. Beidh an-chuid béime ar bheartais don óige má tá éifeacht agus toradh le bheith ag an bPlean. Tháinig bacanna gan choinne roimh na cuspóirí teanga a bhí againn don Choláiste ach ní deireadh an tsaoil é toisc go mbeifear in ann atógáil faisnéise a dhéanamh ar lá níos faide anonn mar a bhaineann leis an aoisghrúpa na ndéagóirí.

4.3.5. An Suirbhé – An Earnáil Luathoidechais/Luathbhlianta.

Tá lear mór seirbhísí luathoideachais/luathbhlianta ag feidhmiú san LPT. Tá Naíonra amháin cláraithe le CNnaG, Naíonra Gaeilge eile nach bhfuil agus tá thart ar 13 réamhscoil Montessori, Naíolanna, Ionaid Cúraim Leanaí 's araile sa LPT, an tromlach acu suite i gCnoc na Cathrach. Tagann sé seo le staid Chnoc na Cathrach mar bhruachbhaile de chuid Chathair na Gaillimhe. Seoladh (go leictreonach agus sa phost) ceistneoir chuig úinéirí/bainisteoirí na 15 sheirbhísí luathoideachais/luathbhlianta agus ghlac 7 gcinn páirt sa suirbhé.

4.3.6. Taighde nár Cuireadh i gCrích

Ag tús Márta 2019 bhí an Coiste i mbun phleanáil i dtaobh **fócasghrúpa** (chomh maith le suirbhé) a eagrú **le déagóirí** atá ag freastal ar an aon iar-bhunscoil áitiúil, i.e. Coláiste na Coiribe agus ar bhaill den Club Óige – *The Hub* – i mBearna. Bhí sonraí bailithe faoi na **heagraíochtaí sóisialta** agus na **gnólachtaí** in earnáil na miondíola atá ag feidhmiú agus i gceist **fócasghrúpa** a eagrú leo i mí an Mhárta. Chuir an éigeandáil sláinte a bhain le COVID-19 deireadh leis an obair sin.

4.3.7. Taighde – Suimiú.

Ag tabhairt san áireamh líon beag an choiste agus a laghad acmhainní daonna a bhí ar fáil tá an Coiste Stiúrtha sásta gur sáraíodh an t-íosmhéid freagraí a bhí ag teastáil leis an suirbhé ar an bpobal a bheith bailí. Tá an Coiste sásta go raibh an dáileacháin ionadaíoch ar an dá chuid den LPT, thoir agus thiar. Is ábhar sásaimh chomh maith an méid blúiríní eolais agus moltaí úsáideacha a tháinig mar 'shaorthéacs' ón suirbhé.

Táthar sásta leis an líon na stiúrthóirí naíonra, le líon na bpríomhoidí bunscoile agus le líon na mbunmhúinteoirí a ghlac páirt sa suirbhé a bhain leosan.

Ar deireadh tá díomá ar an gCoiste nár críochnaíodh an taighde ina iomláine de bharr na srianta a bhain leis an víreas COVID-19.

5. Torthaí an Taighde

5.1. Réamhrá

Déanadh cur síos i Mír a 4 ar an taighde a cuireadh i gcrích. Cuireadh deireadh tobann le modhanna taighde ar nós cruinnithe poiblí agus fócasghrúpaí de bharr na sriannta a cuireadh i bhfeidhm nuair a bhris an éigeandáil sláinte COVID-19 amach i mí an Mhárta 2020. Déanadh 4 phíosa taighde i bhfoirm suirbhéanna. Ba iad sin:

- An Mórshuirbhé ar an bpobal
- Suirbhé ar Úinéirí/Bhainisteoirí Sheirbhísí Luathoideachais
- Suirbhé ar Mhúinteoirí sna Bunscoileanna sa LPT.
- Suirbhé ar Bhainistíocht na mBunscoileanna

5.2. An Mórshuirbhé ar an bPobal

Is iad na 435 freagróir, a d'fhreagair go raibh cónaí orthu sa LPT (nó in eastáit tithíochta a raibh cuid den eastáit sa Ghaeltacht), agus iadsan amháin atá san áireamh i dtorthaí an tsuirbhé. Dar ndóigh, níor fhreagair gach duine den 435 gach ceist agus sna míreanna thíos **is ar an líon a d'fhreagair na ceisteanna** atá na torthaí agus na céatadáin bunaithe.

5.2.1. Áit Chónaithe na bhFreagróirí

Mar a tharlaíonn le haon suirbhé ar líne ghlac pobal níos leithne ná áitritheoirí an LPT páirt sa suirbhé. Is mar seo mar a bhí scaipeadh áit chónaithe na bhfreagróirí.

Freagróirí de réir TR. Respondents by ED.	Líon
Bearna (Páirt Tuaithe), i.e. Bearna	141
Bearna i.e. Chnoc na Cathrach agus cuid de TR Chnoc Na Cathrach	294
Iomlán bailí	435
Eile (taobh amuigh den LPT nó eile) ¹⁷	130
Iomlán	565

Tábla 5.1: Áit chónaithe na bhfreagróirí – place of residence of respondents

¹⁷ Is ábhar dóchais é gur léirigh 130 duine suim nach bhfuil cónaí orthu sa LPT sa suirbhé.

Glacadh le freagróirí a bhfuil cónaí orthu in eastáit tithíochta fiú muna bhfuil an eastáit ina iomláine sa Ghaeltacht oifigiúil. Ar an mbonn sin bhí 435 ceistneoir bailí. As an 435 suirbhé bailí, tháinig 141 (32.4%) as Bearna (TR Bhearna (Páirt Tuaithe)) agus 294 (67.6%) as Cnoc na Cathrach (TR Bhearna agus cuid de TR Chnoc na Carra).

Léiríonn an tábla thíos briseadh síos an daonra de réir TR agus de réir an ráta freagartha.

TR.	Daonra iomlán an LPT > 17.	% de dhaonra iomlán an LPT	% na gCeistneoirí a Fuarthas
Bearna (Tuaithe)	2,646	31.2	141 (32.4%)
Bearna (Uirbeach)¹⁸ i.e. Cnocán na Cathrach	5,839	68.8	294 (67.6%)
Iomlán (gach aoisghrúpa)	8,485	100.0	435 100%

Tábla 5.2: % de réir TR – percentage per ED

Feictear go bhfuil % na bhfreagróirí de réir TR gar go maith a bheith ionadaíoch ar % den daonra (>17) de réir TR.

De réir Dhaonáireamh 2016 tá daonra (18+) de 8,485 sa LPT. Bhí 435 suirbhé bailí, is é sin ráta freagartha de 5.13%.

5.2.2. Inscne na bhFreagróirí.

Inscne na bhFreagróirí <i>Responents by gender</i>				
Suirbhé (<i>iad siúd a d'fhreagair an cheist</i>)			% de réir Daonáireamh 2016 (>17)	
Inscne	Líon	%	Líon	%
Baineann / Female	290	67%	4621	54.5%
Fireann / Male	138	32%	3,864	45.5%
B'fhearr liom gan a rá / I'd prefer not to say.	5	1%		
Iomlán	433	100%	8,485	100%

Tábla 5.3: Inscne suirbhé vs. daonáireamh – Survey gender vs. census gender

Feictear go bhfuil céatadán na bhfreagróirí baineann níos airde ná an céatadán sa phobal mar a tuairiscíodh i nDaonáireamh 2016. Úsáideadh córas téacsála na scoileanna áitiúla mar mhodh amháin le poiblíocht a thabhairt don suirbhé. Bhí sa bhreis ar 2,000 tuismitheoir i

¹⁸ Tá an chuid sin de TR 'Cnocán Carrach' atá sa Ghaeltacht oifigiúil agus nach bhfuil ann ach cúpla teach agus daonra de 50 duine ann cuimsithe sa togra taighde seo agus cuimsithe mar chuid de TR Bhearna (Uirbeach).

gceist agus tar éis an cheist a phlé le príomhoidí na scoile tuairiscítear gur máithreacha iad formhór na dteagmhálaithe i gcórais téacsála na scoileanna.

5.2.3. Aois na bhFreagróirí.

Aois na bhFreagróirí Respondents by age group			
Suirbhé (iad siúd a d'fhreagair an cheist)		Daonáireamh 2016	
18-25	25 (5.75%)	18 - 24	880 (10.37%)
26-40	122 (28.05%)	25 - 39	2,484 (29.3%)
41-55	217 (49.9%)	40 - 54	2,770 (32.6%)
56-67	43 (9.9%)	55 - 64	1,254 (14.8%)
67+	28 (6.4%)	65 +	1,097 (12.9%)
Iomlán	435 (100%)		8,485 (100%)

Tábla 5.4: Aoisghrúpaí na bhfreagróirí – age of respondents

Tá sé le feiceáil anseo go bhfuil céatadán na ndaoine san aoisghrúpa 26-40 bliain a d'fhreagair an ceistneoir seo ag teacht le % den sciar chéanna den phobal sa daonáireamh. Tá ardú san aoisghrúpa idir 41 agus 55 bliana. Tá an Coiste den tuairim go raibh baint ag an ráta ard freagartha san aoisghrúpa seo le córas téacsanna na scoileanna chomh maith. De réir fhiigiúirí an Phríomh-Oifig Staidrimh¹⁹ (2018), is é 31.1 meánaois na máithreacha sin a raibh a gcéad páiste acu. Má chuirtear 5, an aois ag a dtosaíonn páistí sa gcóras oideachais go hiondúil, leis an meánaois sin tagtar ar fhiigiúr de 36.1. Bíonn páistí ar scoil, go hiondúil, go mbíonn siad 18 mbliana rud a thugann meánaois na máthar agus a céad pháiste ag fágáil na scoile ná 49.

5.2.4. Cé as do Phobal an LPT?

Is í an cheist a cuireadh ná 'Cén áit ar tógadh thú? i nGaeltacht na Gaillimhe, i nGaeltacht eile, i gContae na Gaillimhe (taobh amuigh den Ghaeltacht) nó i gContae eile (roghnaigh an contae le do thoil). Más thar lear, luaigh an tír.

Is mar seo a thuairisc na rannpháirtithe:

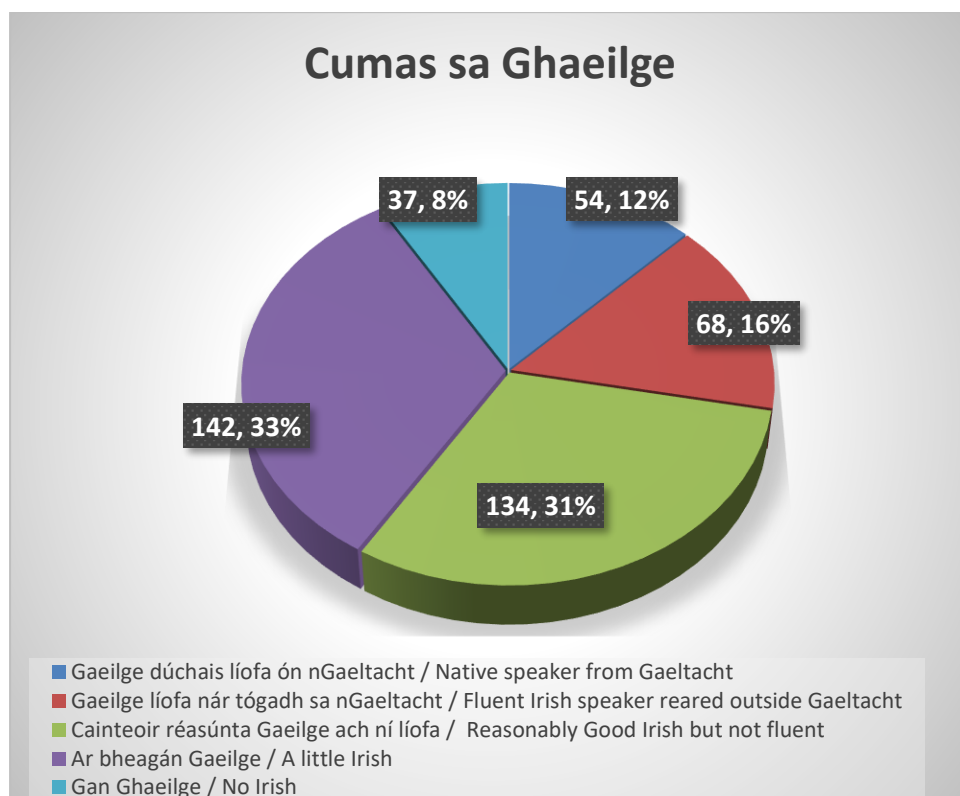
Cén áit ar tógadh thú? <i>Where were you reared?</i>		
	Líon	%
Cathair na Gaillimhe	89	20.46
Gaeltacht na Gaillimhe	85	19.5
Contae na Gaillimhe (ní Gaeltacht)	53	12.18
Baile Átha Cliath	28	6.4
Maigh Eo	25	5.74
Thar Lear (<i>ní sa Bhreatain</i>)	23	5.28
An Bhreatain	9	2.07
Áit eile in Éirinn*	123	28.27
Iomlán	435	100

Tábla: 5.5: Cá as do na freagróirí - Place of origin of residents

* Níorbh fhiú gach contae a lua mar, tar éis Contaetha na Gaillimhe, Bhaile Átha Cliath agus Mhaigh Eo, bhí dáileadh na gcontaetha an-scaipthe.

Tá sé le feiceáil go ndeachaigh 92.6% de na freagróirí tríd an gcóras oideachais in Éirinn rud a chiallaíonn go raibh teagmháil ag a bhformhór leis an nGaeilge agus iad ar scoil, rud a bhféadfaí tógáil air ach daoine a spreagadh le hí a athfhoghlaim nó a gcumas sa teanga a fheabhsú agus na deiseanna cuí a chur ar fáil don phobal le sin a dhéanamh.

5.2.5. Cumas Gaeilge na Rannpháirtithe.

Figiúr 5.1. Cumas sa Ghaeilge – Irish language ability.

Ní mór a chur san áireamh gur féintuairisciú atá i gceist leis na freagraí. Tuairiscíonn na rannpháirtithe go bhfuil Gaeilge líofa (idir cainteoirí dúchais (12%) agus cainteoirí líofa nach ón nGaeltacht iad) (16%) iad 28% acu, ráta atá i bhfad níos airde ná an **ráta úsáide** laethúil (taobh amuigh den chóras oideachais) de 5.9% de réir Dhaonáireamh 2016. Léiríonn an toradh seo go bhfuil gá le deiseanna a chruthú le mbeadh tuilleadh deiseanna ag na cainteoirí líofa agus ag daoine eile nach iad lena gcuid Gaeilge a úsáid, i.e. an bhearna idir an **ráta cumais** de 28% (ón suirbhé) agus an **ráta úsáide** (go laethúil taobh amuigh den chóras oideachais) de 5.9% (de réir an daonáirimh) a laghdú.

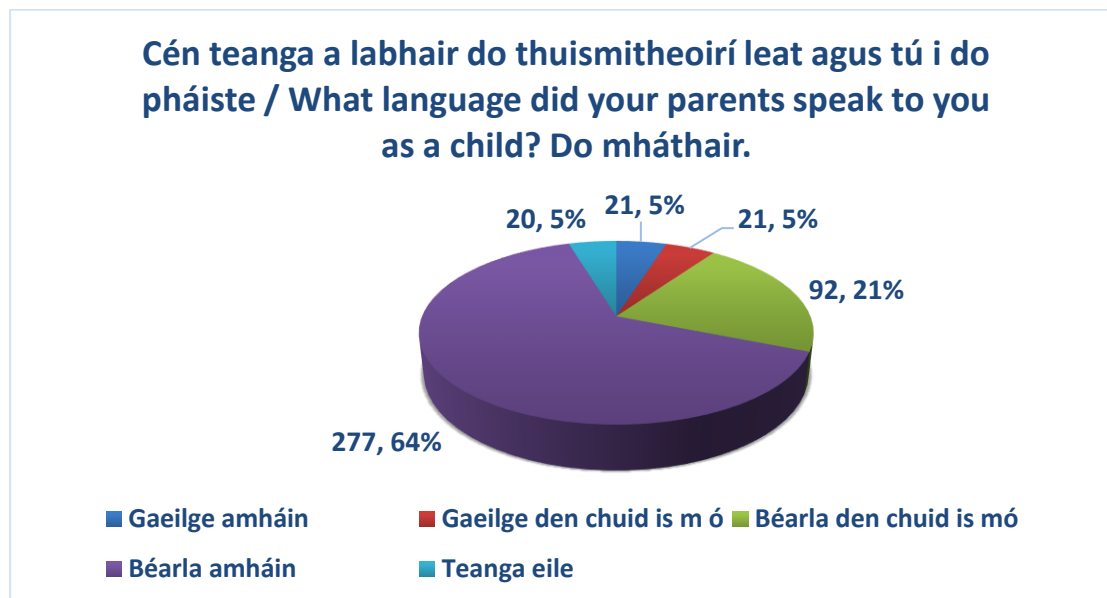
5.2.6 Cúlra Teanga na Rannpháirtithe.

Cumas Gaeilge do thuismitheoirí? / Your parent's ability in Irish? (iad siúd a d'fhreagair an cheist)			
	Máthair / Mother	Athair / Father	Cúramóir Eile / Other Carer
CAINTEOIR DÚCHAIS GAEILGE NATIVE IRISH SPEAKER	48 (11.48%)	58 (14.15%)	12 (17.91%)
GAEILGE LÍOFA FLUENT IRISH	35 (8.37%)	40 (9.76%)	5 (7.46%)
GAEILGE MHEASARTHA REASONABLY GOOD IRISH	89 (21.29%)	66 (16.10%)	5 (7.46%)
AR BHEAGÁN GAEILGE A LITTLE IRISH	152 (36.36%)	138 (33.66%)	16 (23.88%)
GAN GHAEILGE / NO IRISH	94 (22.49%)	108 (26.34%)	29 (43.28%)
Iomlán	418 (100%)	410 (100%)	67 (100%)

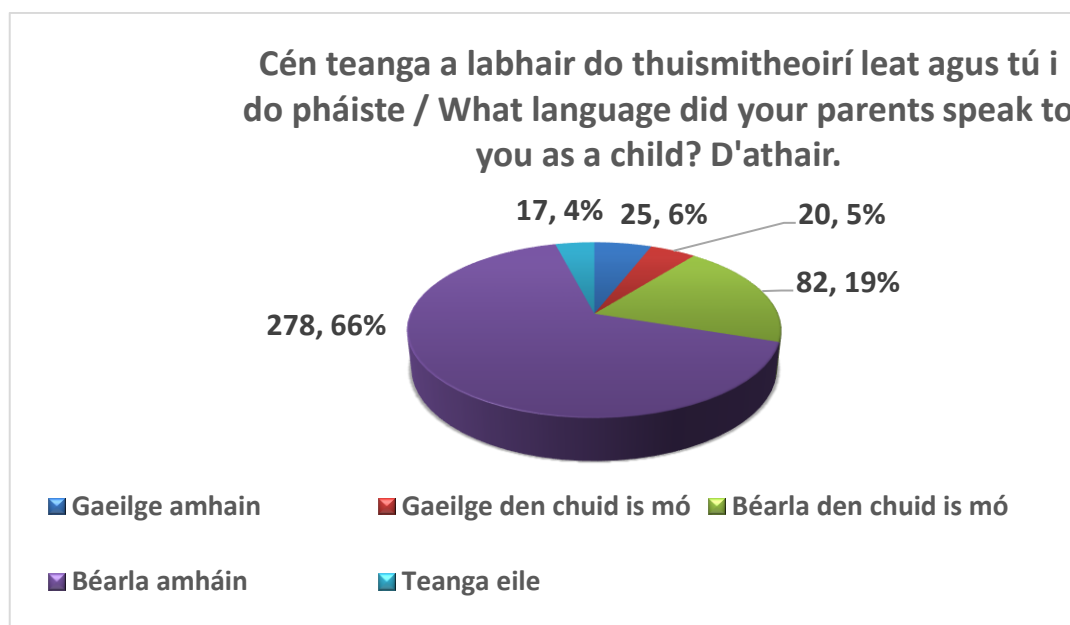
Tábla 5.6: Cumas Gaeilge thuismitheoirí na bhfreagróirí – respondents parent's ability in Irish.

Feictear gur cainteoirí dúchais nó líofa iad **19.86%** de mháithreacha na rannpháirtithe agus gur cainteoirí dúchais nó líofa iad **23.90%** dá gcuid aithreacha. Tuairiscíonn na freagróirí (figiúr 5.1) go bhfuil líofacht sa Ghaeilge ag **28.0%** acu, ráta níos airde ná a gcuid thuismitheoirí. Tá ábhar dóchais anseo sa mhéid is nach bhfuil titim i gceist sa ráta cumais ó ghlúin go glúin san aoisghrúpa seo.

5.2.7 An Teanga lenár Tógadh na Rannpháirtithe.

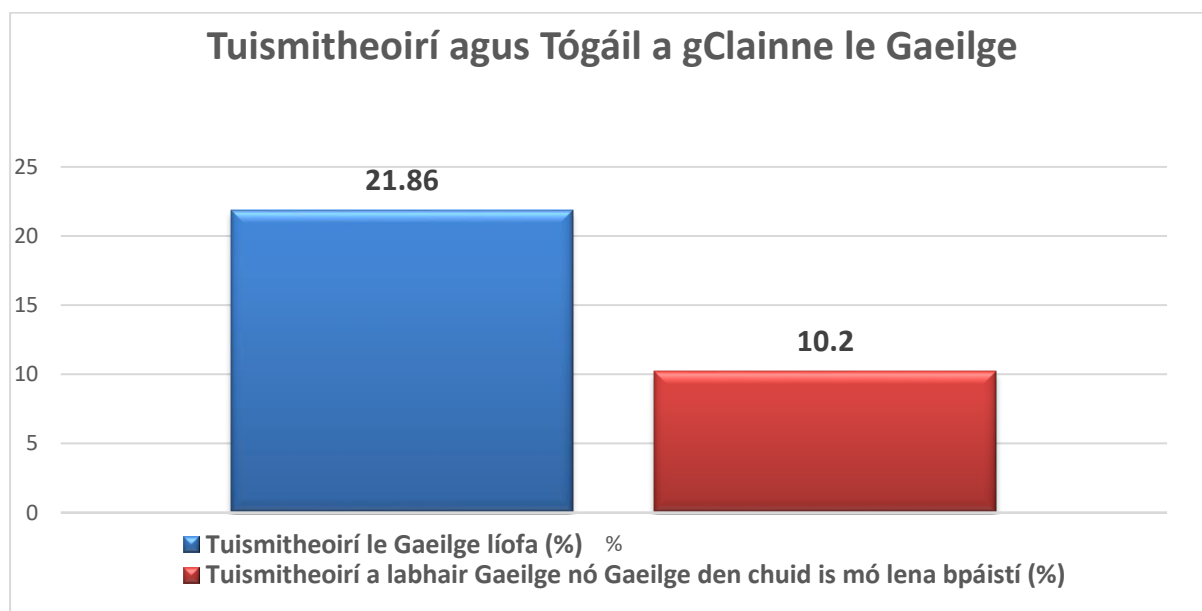
Figiúr 5.2: Gaeilge agus máthair an fhreagróra – respondents mother's Irish language ability

Figiúr 5.3: Gaeilge agus athair an fhreagróra – respondents father's Irish language ability

De réir an sampla a ghlac páirt sa suirbhé tuairiscíodh gur cainteoirí dúchais nó líofa iad 181 dá dtuismitheoirí as an iomlán de 828 tuismitheoirí, is é sin **21.86%** daoibh. Thuairisc na Plean Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach 2020- 2027. Lch. 60

rannpháirtithe gur labhair 87 tuismitheoirí Gaeilge amháin nó Gaeilge den chuid is mó as an iomlán de 853 tuismitheoirí, i.e. ráta seachadta de **10.2%**. **De réir an tsuirbhé níor thóg ach níos lú ná ar leath de thuismitheoirí na rannpháirtithe, a bhfuil nó a raibh líofacht sa Ghaeilge acu, a gcuid páistí le Gaeilge.**

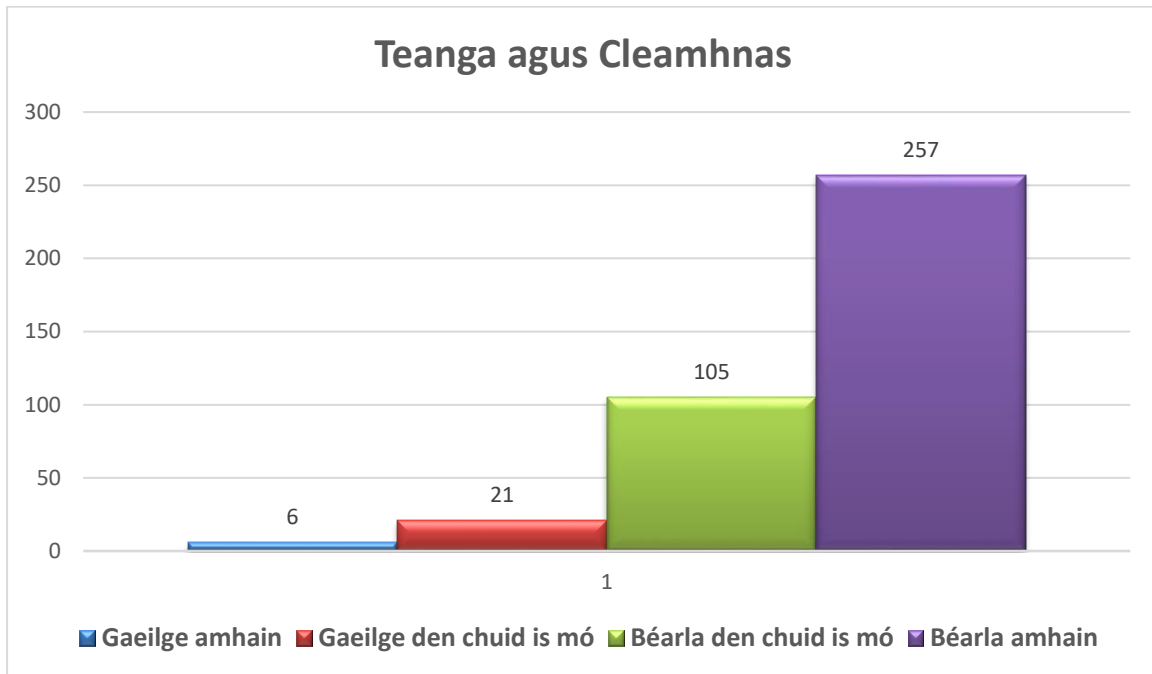

Figiúr 5.4: Tuismitheoirí agus an Ghaeilge agus an teanga lean tógadh a bpáistí – Language ability of parents and language of the home.

5.2.8 An Teanga a Labhraíonn na Rannpháirtithe lena bPáirtithe

Cuireadh an cheist ‘Má tá tú i gcleamhnas, cén teanga a labhraíonn tú le do pháirtí? *If you're in a relationship, what language do you normally speak with your partner?*

Is mar seo a freagraíodh an cheist;

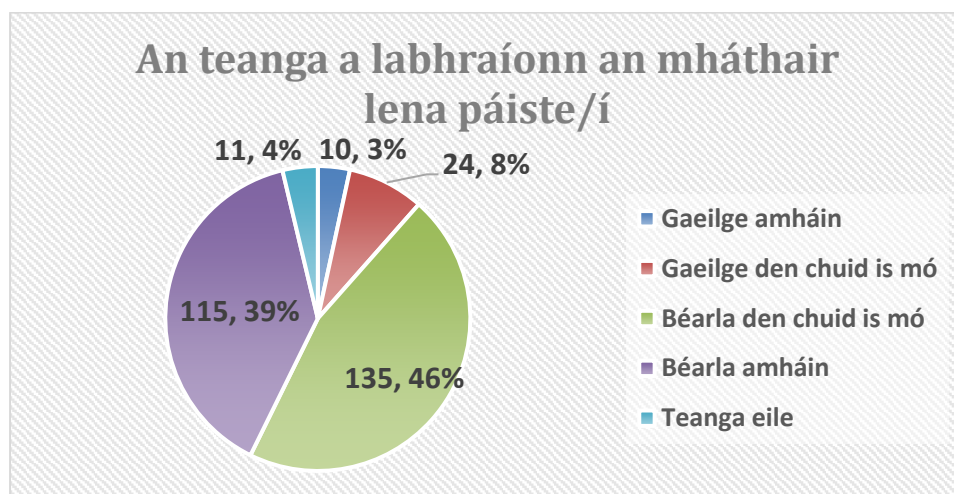
Figiúr 5.5: Gaeilge agus teanga an chleamhnais – Irish as a language those in relationship

Astu siúd atá i gcleamhnas, tuairiscíonn 257 (as 389, i.e. **66%**) gur ‘Béarla amháin’ a labhraíonn siad lena bpáirtí. Tuairiscíonn 105 (as 389, i.e. **27%**) gur ‘Béarla den chuid is mó’ a labhraíonn siad lena bpáirtí. Níl ach **7%** (27 as 389) de fhreagróirí i gcleamhnas ina labhraíonn siad Gaeilge (Gaeilge amháin nó Gaeilge den chuid is mó) lena bpáirtí cé gur cainteoirí líofa Gaeilge iad **28%** (figiúr 5.1) de na rannpháirtithe sa suirbhé. Léiríonn an ráta laghdaithe seo dúshlán do inbhuanaitheacht na Gaeilge mar theanga (nó mar cheann de theangacha) an phobail.

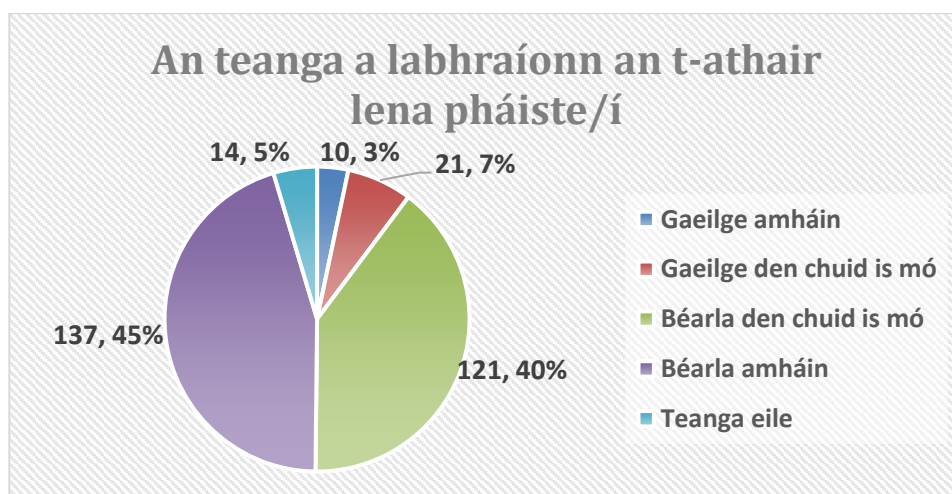
5.2.9 Páistí agus an Ghaeilge

5.2.9.1 An Teanga a Labhraítear le Páistí

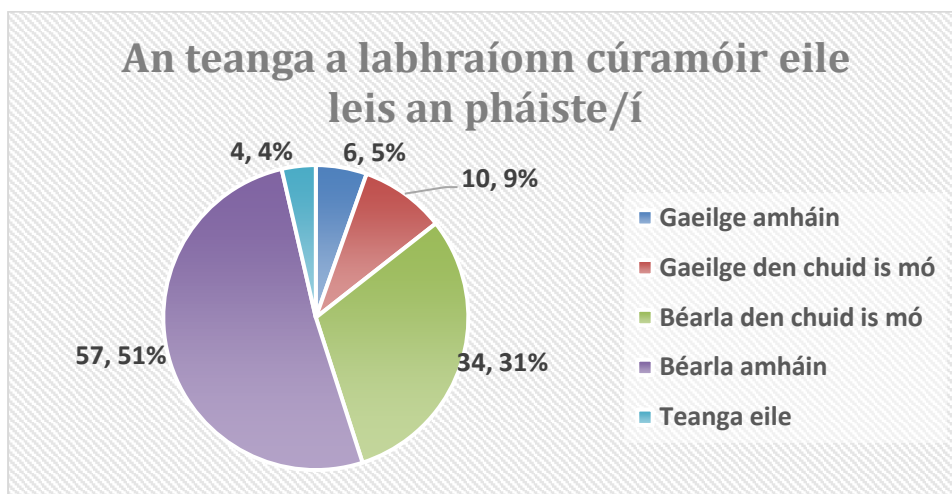
Is í an cheist a cuireadh ná 'Cén teanga a labhraítear le do pháistí (má bhaineann)? / *What language is spoken with your children (if applicable)?*

Figiúr 5.6: An teanga a labhraíonn máthair lena páiste/í - language spoken to child/ren by mother

Figiúr 5.7: An teanga a labhraíonn athair lena pháiste/í - language spoken to child/ren by father

Figiúr 5.8: A An teanga a labhraíonn cúramóir le páiste/í - language spoken to child/ren by carer

Sa bhfaisnéis seo cuimsítear 295 máthaireacha, 303 aithreacha (**598 tuismitheoirí** san iomlán), agus **111 cúramóirí**. Is é sin mór-iomlán, idir thuismitheoirí agus caomhnóirí, de **709**.

An teanga a labhraítear le páistí (tuismitheoir agus cúramóirí le chéile) ²⁰ Language spoken to children (parents and guardians)							
	Gaeilge amháin nó Gaeilge den chuid is mó		Béarla amháin nó Béarla den chuid is mó		Teanga eile		Iomlán
	Líon	%	Líon	%	Líon	%	
Máthair	34	11.5	250	84.7	11	3.7	295
Athair	31	10.23	258	85.15	14	4.6	303
Cúramóir	16	14.4	91	82	4	3.6	111
Iomlán	81	11.4	599	84.5	29	4.1	709
Iomlán gach freagróir 81 + 599 + 29 = 709							

Tábla 5.7: An teanga a labhraítear le páistí (tuismitheoirí agus caomhnóirí)– language spoken to children by parents and guardians.

Feictear go bhfuil ráta cumais sa Ghaeilge ag freagróirí de 28% ach nach bhfuil an Ghaeilge á labhairt ach le 11.4% dá bpáistí. Is ráta laghdaithe é seo nach bhfuil inbhuanaithe má tá an teanga le seachadadh go dtí na glúnta atá le teacht. Ní mór aghaidh a thabhairt ar an bhfaisnéis seo agus an próiseas pleanála teanga ar bun sa LPT agus gach iarracht a dhéanamh na cainteoirí líofa a spreagadh leis an nGaeilge a labhairt lena gcuid páistí, má tá páistí acu dar ndóigh.

²⁰ Is suirbhé ar líne den chuid is mó a bhí i gceist agus tá an fhéidearthacht ann gur fhreagair beirt thuismitheoirí an cheist seo agus dá bharr sin go bhfuil an líon michruinn. Ach fós is léiriú an céatadán ar an staid reatha.

5.2.9.2 An Teanga a Labhraíonn Páistí Eatarthu Féin

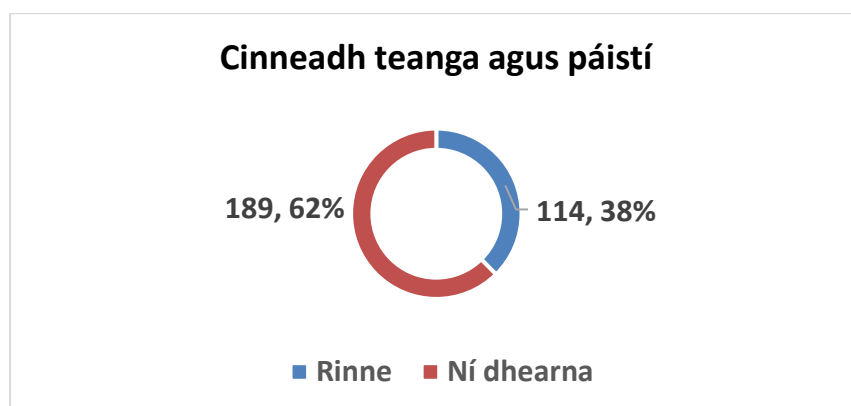
An teanga a labhraíonn do pháistí eatarthu féin ²¹ <i>Language spoken between siblings</i>						
Gaeilge amháin nó Gaeilge den chuid is mó		Béarla amháin nó Béarla den chuid is mó		Teanga eile		Iomlán
Líon	%	Líon	%	Líon	%	
13	4.8	254	91.7	10	3.6	277

Tábla 5.8: An teanga a labhraítear idir pháistí sa bhaile – language spoken between children at home.

Léirítear anseo titim ón bhfigiúr de **10.8%** de pháistí a bhfuil ar a laghad tuismitheoir amháin ag labhairt Gaeilge leo go **4.8%** a labhraíonn Gaeilge lena chéile i dteaghlaigh ina bhfuil níos mó ná páiste amháin ann. Mar mhíniú ar seo seans gurb é an príomhchúis ná an líon teaghlach ina bhfuil an bheirt pháirtithe (más sin atá i gceist) i gcleamhnas nach labhraíonn an Ghaeilge lena chéile ach go bhfuil páirtí amháin ag labhairt Gaeilge lena p/háiste/í.

5.2.9.3 Cinneadh Maidir le Cén Teanga a Labhraítear le Páistí

An cheist a cuireadh ná - An ndearna tú cinneadh d'aon turas maidir le cén teanga/acha a labhródh tú/sibh le bhur bpáiste/í?

Figiúr 5.9: Cinneadh maidir le teanga - decision regarding language of rearing

Beidh beart sa phlean le go ndéanfar idirghabháil luath le daoine atá in aois tuismitheoireachta, nó le tuismitheoirí atá ag súil le breith, maidir leis na roghanna teanga atá acu.

²¹ Mar atá i bhfonóta 18.

5.2.8 Úsáid na Gaeilge sa Phobal.

5.2.8.1 Minicíocht Labhairt na Gaeilge.

Minicíocht labhairt na Gaeilge sa LPT / Frequency of speaking Irish in the LPA		
Minicíocht	Líon	%
Go laethúil / Daily	150	34.56
Uair sa tseachtain / Once a week	36	8.29
In amanna / Occasionally	83	19.12
Go hannamh / Rarely	91	21
Riamh / Never	77	17.74
	437	100

Tábla 5.9: Minicíocht labhairt na Gaeilge sa LPT – Frequency of speaking Irish in LPA

As na 122 freagróirí, a thuairisc gur cainteoirí líofa Gaeilge iad (tábla 5.1), thuairisc 95 (77.86%) acu gur labhairt siad Gaeilge go laethúil.

5.2.8.2 Cén Áit a Labhraíonn Daoine Gaeilge?

An cheist a cuireadh ná ‘Má dúirt tú go labhraíonn tú Gaeilge cén áit / áiteanna a labhraíonn tú Gaeilge. Bhí an rogha ag na freagróirí níos mó ná rogha amháin a roghnú. Is 320 duine a d’fhreagair an cheist.

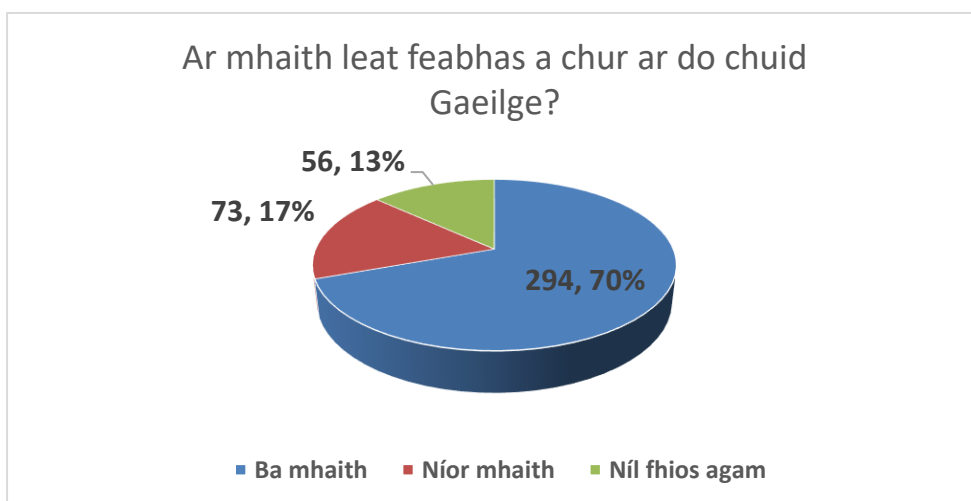
Cén áit a labhraíonn tú Gaeilge? Where do you speak Irish?		
	Líon	%
Ag Baile	201	28.07
Le daoine eile a bhfuil fhios agam go bhfuil Gaeilge acu	153	21.37
San ionad oibre	102	14.24
Ag an réamhscoil / scoil	92	12.85

Ag imeachtaí caithimh aimsire	68	9.5
I siopa/í	36	5.02
Le Seirbhísí Stáit	35	4.9
Eile	29	4.05
Iomlán	716	100

Tábla 5.10: An áit ina labhraítear Gaeilge – where Irish is spoken.

5.2.9 Foghlaim na Gaeilge

An cheist a cuireadh ná cuireadh ná ‘Ar mhaith leat feabhas a chur ar do chuid Gaeilge’

Figiúr 5.10: Foghlaim na Gaeilge – learning of Irish.

Thuairisc do 70% de na freagróirí gur mhaith leo feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge. Léiríonn an toradh dearfach i leith fhoghlaim na teanga. Beidh soláthar deiseanna foghlama éifeachtacha lárnach sa Phlean Teanga má tá sprioc d’ardú ar líon na gcainteoirí líofa agus cumasacha le baint amach. San aiseolas, arís agus arís eile, déanadh tagairt do mhodhanna foghlama atá taitneamhach agus a chothaíonn misneach sa bhfoghlaim.

5.2.9.1 Modhanna Foghlama

An cheist a cuireadh ná - Más mian leat feabhas a chur ar do chuid Gaeilge cén cineál rang ar mhaith leat? Bhí rogha ag na freagróirí níos mó ná rogha amháin a roghnú.

Cúrsa / Imeacht - Course or Activity	Líon daoine	%
Ciorcal Comhrá / Conversation Group	154	26.64
Labhairt (Meán) / Speaking (Mid)	118	20.4
Labhairt (Bun) / Speaking (Basic)	99	17.13
Labhairt (Ard) / Speaking (Higher)	58	10.03
Ar mhaith leat cáilíocht sa nGaeilge a bhaint amach? / Would you like to achieve a qualification in Irish?	55	9.51
Grúpa gníomhaíochtaí trí Ghaeilge / Activities through Irish group	33	5.71
Grúpa Léitheoireachta / Reading Group	33	5.71
Grúpa Scríbhneoireachta / Writing Group	28	4.84
Iomlán	578	100

Tábla 5.11: Modhanna Foghlama – preferred learning methods.

Ní mór na riachtanais thuasluaite a chur san áireamh agus a chuimsiú agus an plean á chur i bhfeidhm.

5.2.9.2 Aiseolas Oscailte faoi Fhoghlaim na Gaeilge

Tugadh deis do fhreagróirí tuairim a thabhairt maidir leis an gcaoi is fearr le deiseanna foghlama Gaeilge a chur ar fáil. Thug 233 duine aiseolas. Tá an t-aiseolas ina iomláine le fáil in Aguisín 3. Is saorthéacs oscailte a bhí i gceist agus tugadh réimse an-leathan freagraí. Léiríonn an tábla thíos blaiseadh beag den aiseolas. Úsáidfear an t-aiseolas agus bearta dá réiteach sa Plean Teanga. Déantar iad a rangú sa tábla seo a leanas:

Deiseanna foghlama Gaeilge molta. Aon tuairimí agat maidir leis an gcaoi is fearr le deiseanna foghlama Gaeilge a chur ar fáil – <i>Suggestions how learning opportunities can be provided</i>	
Deiseanna Foghlamtha	Líon a mhol
Ranganna	101
Imeachtaí Sóisialta / Social activities	34
Ciorcail Comhrá / Conversation Groups	34
Breis Gaeilge sna Siopaí / I nGnólachtaí áitiúla	19
Sport / Spóirt	14

Tábla 5.12: Moltaí maidir le deiseanna foghlama Gaeilge - Recommendations as to how Irish could be learnt

Mhol 10 bhfreagróirí gur chóir go mbeadh na ranganna saor in aisce.

5.2.10. Dearcadh an Phobail i Leith na Gaeilge / na Gaeltachta.

Tugadh deis do fhreagróirí tuairim a thabhairt maidir le na mórcheisteanna Gaeilge a bhaineann leis an LPT. D'fhreagair 430 freagróirí an cheist i bpáirt nó ina iomlána.

Dearcadh faoi Cheisteanna Difriúla

	Aontaím go mór <i>Strongly agree</i>	Aontaím <i>I Agree</i>	Níl a fhios agam <i>I Don't know</i>	Easaontaím <i>Disagree</i>	Easaontaím go mór <i>Strongly Disagree</i>	Iomlán <i>Total</i>
Tá cónaí orm i gceantar Gaeltachta.	83 19.95%	156 37.5%	62 14.9%	94 22.6%	21 5%	416
Tá sé tábhachtach dom stádas Gaeltachta an cheantair seo a choinneáil.	195 47%	125 30%	59 14%	26 6.2%	11 2.6%	416
Ba mhaith liom dá mbeadh níos mó Gaeilge á labhairt sa cheantar seo.	195 46%	138 32.5%	61 14.3%	18 4.2%	13 3%	425
Ba mhaith liom dá mbeadh níos mó Gaeilge le feiceáil agus le cloisteáil sna gnólachtaí áitiúla.	191 45.3%	143 33.9%	55 13%	23 5.4%	10 2.4%	422
Ba mhaith liom dá mbeadh níos mó Gaeilge le feiceáil i saol sóisialta an cheantair áitiúil.	176 41.7%	155 36.7%	61 14.5%	21 5%	9 2.1%	422
Ba mhaith liom go mbeadh níos mó Gaeilge á húsáid i seirbhísí spioradálta nó reiligiúnda.	116 28%	107 25.8%	133 32%	37 8.9%	22 5.3%	415

Tábla 5.13: Dearcadh i leith na Gaeilge - attitudes towards Irish.

Tá sé soiléir go bhfuil dearfacht i leith na Gaeilge léirithe ag tromlach an phobail agus iad ag rá gur mhaith leo go mbeadh:

- A. Níos mó Gaeilge á labhairt sa cheantar seo (78.5%)
- B. Níos mó Gaeilge le feiceáil agus le cloisteáil sna gnólachtaí áitiúla (79.2%) agus
- C. Níos mó Gaeilge le feiceáil i saol sóisialta an cheantair (78.4%).

Is mór an buntáiste é an dearcadh dearfach seo agus Plean Teanga á réiteach agus dá chur i bhfeidhm sa cheantar.

5.2.11 An Saol Sóisialta agus an Ghaeilge

An cheist a cuireadh ná: Ar mhaith leat an Ghaeilge a bheith in úsáid ag ócáidí / i ngníomhaíochtaí sóisialta ina bhfuil spéis agat?

Ar mhaith leat an Ghaeilge a bheith in úsáid ag ócáidí / i ngníomhaíochtaí sóisialta? <i>Would you like to see Irish used on occasions or social activities in which you are interested?</i>		
	Líon	%
Ba mhaith / <i>I would</i>	257	61.5%
Is cuma liom / <i>Not important to me</i>	46	11%
Níor mhaith liom / <i>I would not</i>	115	27.5%
Iomlán / <i>Total</i>	418	100%

Tábla 5.14: An Ghaeilge agus an saol sóisialta – Irish and social activities

Léirítear an-dearfacht i leith úsáid na Gaeilge a fhorbairt i saol sóisialta an phobail agus 61.5% dearfach ina leith. Ní mór go dtabharfaí san áireamh go bhfuil gá le freastal ar riachtanais dhá sciar den phobal, is é sin cainteoirí líofa agus cainteoirí neamh-líofa le leibhéal difriúla líofachta. Tugadh an deis do na freagróirí chomh maith na hócáidí a shonrú. Ghlac 176 duine leis an deis aiseolas a thabhairt agus bhí cúpla moladh i gceist ag an gcuid is mó de na freagróirí. Tá an t-aiseolas ar fáil in Aguisín 4. Seo thíos achoimre ar an aiseolas mar léiriú ar mhian an phobail. San aiseolas tugadh réimse an-leathan moltaí agus níl sa tábla seo thíos ach achoimre. Léiríonn an tábla thíos blaiseadh beag den aiseolas. Úsáidfear an t-aiseolas agus bearta dá réiteach sa Phlean Teanga agus cuirfear na moltaí ina n-iomláine ar fáil don OPT. Cuireadh an-bhéim ar chúrsaí spóirt do gach uile aois ghrúpa.

Ócáidí / Imeachtaí a Moladh / <i>Recommended Areas of Interest.</i>	
Réimse	Líon
Spóirt (CLG, sacar, Park Run 's araile)	59
Siopaí / Gnólachtaí (Foireann le Gaeilge inaitheanta, fógraí dhátheangacha, 's araile)	54
Bialann/Teach Tábhairne (biachláir dhátheangacha, Pop-up Gaeltacht)	20
Seisiúin agus ranganna ceoil	18
Seirbhísí Eaglasta	14
Quiz / Tráth na gCeist	8

Tábla 5.15: Imeachtaí inar moladh go n-úsáidfí Gaeilge - Activities in which Irish could be included

5.2.12 An Ghaeilge agus Cúrsaí Oideachais

Do dhearcadh maidir leis na ráitis seo a leanas / Which best reflects your views on the following statements						
	Aontaím go mór	Aontaím	Níl a fhios agam	Easaontaím	Easaontaím go mór	Iomlán
Dá mbeadh páiste óg agam, bhainfinn úsáid as seirbhís cúraim leanaí lán-Ghaeilge dá mbeadh sé ar fáil go háitiúil.	165 (41.7%)	110 (27.8%)	59 (14.9%)	38 (9.6%)	24 (6.06%)	396
Chuirfinn mo pháiste chuig réamhscoil lán-Ghaeilge dá mbeadh sé ar fáil go háitiúil.	174 (44.5%)	102 (26.1%)	56 (14.3%)	38 (9.7%)	21 (5.4%)	391
Chuirfinn mo pháiste chuig bunscoil lán-Ghaeilge dá mbeadh sé ar fáil go háitiúil.	194 (49.5%)	85 (21.8%)	53 (13.52%)	41 (10.46%)	19 (4.85%)	392

Tábla 5.16: Oideachas agus an Ghaeilge – Irish and the Education system.

Léiríonn torthaí an tsuirbhé dea-thoil i leith, agus éileamh follasach, ar sheirbhísí chúram leanaí agus ar oideachas trí Ghaeilge dá gcuid páistí. Tá freastal maith ar an oideachas trí Ghaeilge ag leibhéal na bunscoile agus dhá scoil as na chúig cinn sa LPT ag lorg aitheantas mar scoileanna Gaeltachta agus an t-aon iar-bhunscoil sa LPT ag lorg aitheantas mar scoil Gaeltachta chomh maith. Níl an tseirbhís chéanna ar fáil i réimse na réamhscolaíochta faoi láthair agus gan ach dhá naíonra ‘Gaelacha’ ag feidhmiú sa LPT. Níl aon Naíonra atá á reáchtáil trí Ghaeilge ag feidhmiú i mBearnna sa taobh thiar den LPT. As na 15 sheirbhísí luathoideachais sa LPT níl ach trí chinn ag feidhmiú trí Ghaeilge. Feictear sa tábla thuas go mbainfeadh thart ar 70% de na freagróirí úsáid as seirbhís cúram leanaí nó réamhscolaíocht i nGaeilge dá mbeadh sé ar fáil. Is dúshlán é don phróiseas pleanála teanga sa LPT an easpa seirbhísí luathoideachais agus cúram leanaí trí Ghaeilge atá ar fáil.

5.2.13 An Suirbhé ar an bPobal - Moltaí Ginearálta

Tugadh an deis don phobal a gcuid moltaí a thabhairt ag deireadh an cheistneora agus thapaigh 197 duine an deis a gcuid moltaí a roinnt. Bhí roinnt athrá idir na freagraí seo agus na freagraí a fuarthas sna ceisteanna oscailte eile. Léiríonn an tábla thíos blaiseadh beag den aiseolas. Úsáidfean an t-aiseolas agus bearta dá réiteach sa Phlean Teanga agus cuirfean na moltaí ina n-iomláine ar fáil don OPT. Tá na moltaí go léir liostáilte in Aguisín 5.

Ócáidí / Imeachtaí a Moladh / Recommended Areas of Interest.	
Réimse / Téama	Líon
Siopaí	29
Ranganna (spraiúil agus ag amanna difriúla)	28
Comharthaíocht	22
Gnólachtaí	14
Spóirt	7
Cúrsaí eaglasta	6
Lárionad Gaeilge	5

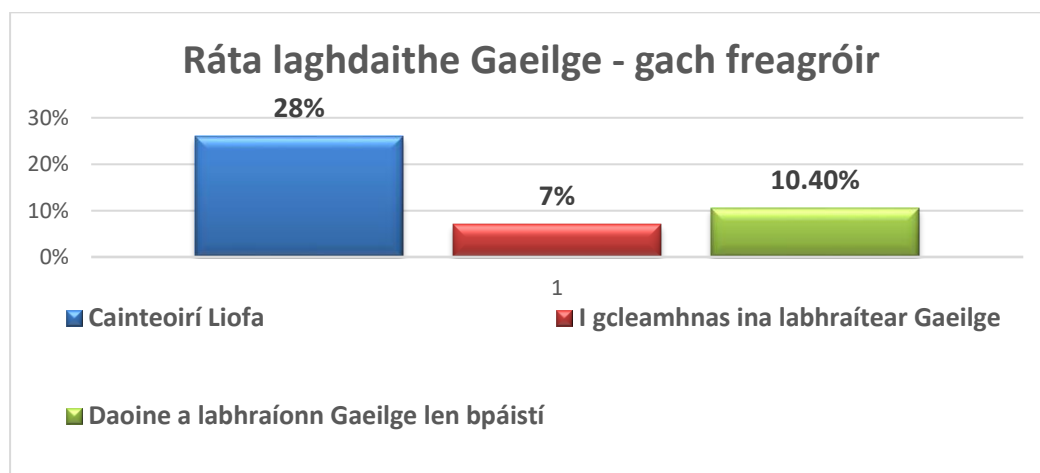
Tábla 5.17: Moltaí maidir le gníomhaíochtaí trí Ghaeilge - recommendations regarding activities through Irish

5.2.14 An Suirbhé ar an bPobal - Suimiú agus Tátail

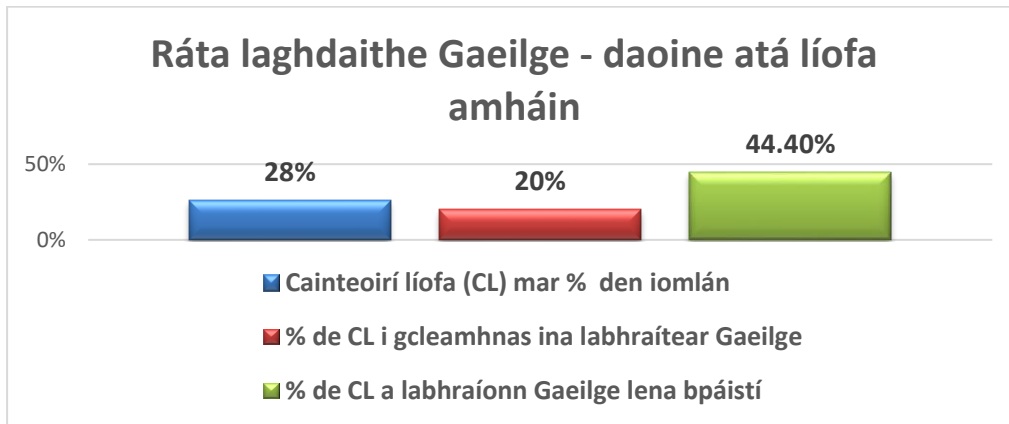
Bailíodh an t-uafás eolais a bheas an-úsáideach agus bearta éifeachtacha á réiteach don Phlean Teanga. Spreagadh áitritheoirí chun smaoineamh ar cheist na Gaeilge agus ardaíodh plé faoi. Léiríodh na dúshláin agus na buntáistí a bhaineann le staid reatha na Gaeilge sa LPT mar seo:

Na Dúshláin:

- Easpa deiseanna úsáide.
- Easpa láithreachta don teanga sa ‘spás’ poiblí, i.e. sa saol sóisialta agus gnó.
- Nach n-aithníonn daoine le Gaeilge cainteoirí eile Gaeilge nach bhfuil aithne acu orthu.
- Easpa seirbhísí cúram leanaí / réamhscolaíochta i nGaeilge.
- A laghad páistí atá á dtógáil trí Ghaeilge.
- An líon íseal cainteoirí líofa atá i gcleamhnas ina labhraítear Gaeilge
- An ráta ard laghdaithe a léirítear sna figiúirí seo a leanas:

Figiúr 5.11: Ráta laghdaithe gach freagróir – rate of language attrition all respondents.

Figiúr 5.12. Ráta laghdaithe cainteoirí líofa amháin – rate of language attrition amongst fluent speakers.

Na Buntáistí:

- An líon ard cainteoirí líofa a bhfuil cónaí orthu sa LPT.
- An líon scoileanna áitiúla atá ag soláthar oideachas trí Ghaeilge.
- An dea-thoil a léiríodh sa suirbhé i leith na Gaeilge.
- An líon ard moltaí a roinneadh leis an gCoiste.
- An cíocras a léiríodh i measc foghlaiméirí an Ghaeilge a fhoghlaim nó/agus a gcuid Gaeilge a fheabhsú.
- Go bhfuil breis freagróirí ag labhairt Gaeilge lena bpáistí ná mar atá á labhairt lena bpáirtí.

5.3. Seirbhísí Luathoideachais / Luathbhlianta

Sa mhír seo úsáidtear an téarma ‘seirbhís(i) luathoideachais’ mar theideal ginearálta ar na sheirbhísí luathoideachais (naíonraí (idir cinn Gaeilge agus Béarla), ionaid cúram leanaí, seirbhísí cúraim iarscoile agus araile) atá ag feidhmiú sa LPT. As na 15 sheirbhísí luathoideachais ata i gceist tá 3 chinn acu ag feidhmiú trí Ghaeilge. Is iad sin an dhá Naíonra agus an tIonad Cúraim Leanaí atá lonnaithe ar champas Ghaelscoil Mhic Amhlaigh. Scaipeadh ceistneoir ar na 15 sheirbhísí luathoideachais.

5.3.1 Seirbhísí Luathoideachais atá ag Feidhmiú trí Ghaeilge.

Tá dhá naíonra, Naíonra Cháit agus Naíonra Ghaelscoil Mhic Amhlaigh, agus ionad cúram leanaí (atá lonnaithe ar champas Ghaelscoil Mhic Amhlaigh) ag feidhmiú trí Ghaeilge sa LPT. Tá Naíonra Ghaelscoil Mhic Amhlaigh cláraithe le CNnaG agus chuir siad an t-eolas seo a leanas ar fáil mar ionchur don togra pleanála teanga.

Ainm an Naíonra: Naíonra Mhic Amhlaigh		
1	An bhfuil an Naíonra cláraithe le Comhar Naíonraí na Gaeltachta?	Tá
2	Líon foirne atá ag obair sa Naíonra?	7
3	An mbíonn aon deacracht agat baill foirne a earcú leis an gcumas cuí acu sa nGaeilge? <i>(Déan cur síos má bhíonn)</i>	Bíonn. Tá sé deacair daoine a fháil a bhfuil Gaeilge líofa agus na cáilíochtaí riachtanacha acu.
4	An mbíonn aon deacracht agat baill foirne a choinneáil? <i>(Déan cur síos má bhíonn)</i>	Ní bhíonn de ghnáth.
5	As na baill foirne atá fostaithe sa Naíonra cén líon acu a bhain a gcuid cáilíochtaí amach trí Ghaeilge?	66%
6	An bhfuil polasaí teanga/Gaeilge scríofa leagtha amach ag an Naíonra?	Tá
7	Má ea (ceist 6), an dtugtar an polasaí seo do na tuismitheoirí?	Tugtar.
8	Céard iad na deacrachtaí is mó, dar leat, a bhíonn ag an naíonra ó thaobh úsáid agus cur chun cinn na Gaeilge de?	Easpa Gaeilge sa bhaile ag na gasúir.
9	Cén teanga a úsáidtear agus sibh i dteagmháil (scríofa, téacs, araile) le tuismitheoirí/ caomhnóirí?	Gaeilge amháin - Den chuid is mó. Dhátteangach - Roinnt foirmeacha/eolas dhátteangach againn ar éileamh. Béarla amháin - 0
10	Cén líon gasúir atá ag freastal ar do Naíonra sa scoilbhliain 2019/2020	62
11	I do thuairim, cén líon de na gasúir a bhfuil cumas maith labhartha Gaeilge acu ón mbaile?	10%

12	An bhfuil aon chúnaimh breise uait leis an Naíonra a reáchtáil trí Ghaeilge? (<i>Déan cur síos má tá</i>)	Níl.
13	An bhfuil aon mholtaí agat leis an nGaeilge a láidriú mar theanga baile agus pobail i mBearna agus i gCnoc na Cathrach? - Ranganna Gaeilge do thuismitheoirí/caomhnóirí. Tá sé tábhachtach na buntáistí a bhaineann leis an teanga a léiriú dóibh.	

Tábla 5.18: Suirbhé / Survey Naíonra Mhic Amhlaigh.

Is mar seo a d'fhreagair Ionad Cúram Leanáí Ghaelscoil Mhic Amhlaigh.

Lonnaithe i?	Cnoc na Cathrach
Cén líon gasúir atá ag freastal ar do ionad sa scoilbhliain 2019/2020	Réamhscoil: 28 Cúram tar éis scoile: 172 Iomlán: 200
Go bhfios duit, cén líon de na gasúir a thagann chuig an ionad agus Gaeilge ón mbaile acu?	67% (idir cainteoirí dúchais agus Gaeilge mhaith
Líon na bhfostaithe	10
Cumas Gaeilge na Foirne	Cainteoirí dúchais 9. Gaeilge mhaith 1.
An teanga a labhraítear leis na gasúir san ionad	Gaeilge amháin.
An bhfuil aon mholtaí agat don Phlean Teanga? Aon mholtaí ginearálta agat le cén chaoi leis an nGaeilge a chur chun cinn sa phobal áitiúil? “Níos mó daoine cáiliúla agus ‘réaltaí’ spóirt’ a bhfuil labhairt Gaeilge fógartha agus ag dul thart go dtí scoileanna. Beidh na páistí faoin tuairim go bhfuil sé ‘cúl’ Gaeilge a labhairt”.	

Tábla 5.19: Cúram Iarscoile Ghaelscoil Mhic Amhlaigh.

5.3.2 Seirbhísí Luathoideachais atá ag Feidhmiú trí Bhéarla.

Tá 12 ionad ag feidhmiú sa LPT trí Bhéarla (nó le roinnt Gaeilge) agus tá idir réamhscoileanna *Montessori*, creis, agus seirbhísí cúram iar-scoile i gceist. As na 12 ionad seo chomhlánaigh 4 cinn an ceistneoir a seoladh chucu.

Léiríonn an tábla thíos toradh an cheistneora.

An Earnáil Chúraim Leanáí sa LPT				
	Ionad 1	Ionad 2	Ionad 3	Ionad 4
Áit	Cnoc na Cathrach	Cnoc na Cathrach	Cnoc na Cathrach	Bearna
Líon páistí	Réamhscoil: 18 Iomlán: 18	Réamhscoil: 22 Théis scoile: 20 Iomlán: 42	Réamhscoil: 15 Creis: 7 Iomlán: 23	Réamhscoil: 26 Creis: 18 Iomlán: 44
Gasúir le Gaeilge (más eol)	3	Ní fios	2 as teaghlach dhátheangach	3

Líon na bhfostaithe	3	3	4	7
Fostaithe le Gaeilge	'Gaeilge mhaith': 2	'Gaeilge mhaith' :1	Gaeilge mhaith: 1 Beagán G.: 2 Gan Ghaeilge: 1	Líofa: 1 Gaeilge mhaith: 3 Beagán G.: 2 Gan Ghaeilge: 1
An teanga a úsáidtear le na páistí	Béarla den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla den chuid is mó
Ar mhaith leat eolas a fháil faoi bealaí le breis Gaeilge a chuimsiú i do Sheirbhís Luathoideachais	Ba mhaith	Ba mhaith	Ba mhaith	Ba mhaith
<p>Aon mholtaí ginearálta agat le cén chaoi leis an nGaeilge a chur chun cinn sa phobal áitiúil?</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>If the use of Irish by the Community is linked to the use of Irish by the children in their school</i> • <i>It should start with business owners & staff – encourage use of some Irish with customers & clients. Provide Irish language signage with visual and phonetic translation. Many newcomer families are interested in Irish but cannot work out pronunciation through text alone.</i> 				

Tábla 5.20: Ceistneoir na naíolainne Béarla - questionnaire English language childcare facilities

Is iad seo thíos na pointí le suntas a chur iontu:

- **Na hIonaid Bhéarla**
 - Níor ghlac ach 4 (33%) de na 12 ionaid Bhéarla páirt sa suirbhé.
 - As na trí ionad (Béarla) a thuirisc faoi theanga baile na bpáistí tuairiscíodh, ón iomlán de 75, go raibh Gaeilge ón mbaile ag 6, i.e. ag 8% agus 2 (2.6%) ó chúrla dhátheangach.
 - Cuireadh an cheist faoi chumas Gaeilge na 17 fostaithe. Thug dhá cheann de na hionaid (agus 6 ball foirne acu) eolas faoi bhfoireann agus dúradh go raibh 'Gaeilge mhaith' ag 3 ball foirne acu ach níor tugadh eolas faoi na fostaithe eile. Sa dá chás eile (agus 11 ball foirne acu) tuairiscíodh go raibh 'cainteoir líofa' amháin ann, go raibh 'Gaeilge mhaith' ag 4 agus go raibh 5 gan, nó ar bheagán, Gaeilge. De bharr an easpa eolais iomlán a tugadh tá sé deacair conclúid chruinn eolaíoch a bhaint as an bhfaisnéis.

- D'fhreagair gach ionad gur Béarla 'den chuid is mó' a labhraítear leis na páistí. Thuairisc ceann de na hionaid go n-úsáidtear roinnt frásaí Gaeilge.
- Is ábhar dóchais é i gcomhthéacs na pleanála teanga gur léirigh gach ceann de na hionad spéis i bhfoghlaim faoi bhealaí le breis Gaeilge a chuimsiú ina n-institiúidí. Moltar go dtabharfar aghaidh ar an gceist seo agus go mbeadh sé mar bheart sa bPlean Teanga.

- **Na hIonaid Ghaeilge**
 - As 62 páiste atá ag freastal ar an **Naíonra i nGaelscoil Mhic Amhlaigh** tuairiscíodh go raibh Gaeilge ón mbaile ag 6 pháiste, i.e. 10% acu.
 - Luaigh CNNG go raibh deacrachtaí ag baint le teacht ar fhostaithe (**sa Naíonra**) le Gaeilge líofa agus na cáilíochtaí riachtanacha acu.
 - Thuairisc an tIonad Cúraim Iarscoile i nGaelscoil Mhic Amhlaigh go bhfuil Gaeilge mhaith ag nó gur cainteoirí dúchais iad 67% den 200 páiste atá ag freastal ar an ionad.

5.4. An Taighde – Príomhoidí Bunscoileanna

Seoladh gearr-cheistneoir chuig Príomhoidí na sé bhunscoil atá sa, nó atá ag freastal ar dhaltáí scoile an LPT. Is iad sin, SN Séamus Naofa (Sráidbhaile Bhearna), SN Naomh Iosef (An Bhuaille Bheag, Bearna), *St John the Apostle NS* (Cnoc na Cathrach), Pobalscoil Chuan na Gaillimhe (Cnoc na Cathrach), Gaelscoil Mhic Amhlaigh (Cnoc na Cathrach) agus *SN Educate Together* (Cnoc na Cathrach). Níor chomhlánaigh gach scoil an suirbhé.

Léirítear sa dá thábla thíos torthaí an tsuirbhé.

Bunscoileanna an LPT agus an Ghaeilge (iad siúd a d'fhreagair)				
<i>Primary schools in the LPA and Irish.</i>				
Scoil	Scoil A.	Scoil B.	Scoil C.	Scoil D.
Líon daltaí	266	595	422	54
Daltaí le Gaeilge ón mbaile	13 (4.9%)	13 (2.18%)	0	1
Teanga Teagaisc na scoile	Gaeilge	Gaeilge	Béarla	Béarla
Gnáth theanga Cumarsáide na foirne	Gaeilge	Gaeilge	Meascán de Ghaeilge agus Béarla	Béarla
Teanga teagmhála le tuismitheoirí	Gaeilge	Meascán Gaeilge 's Béarla	Béarla amháin	Béarla
Polasaí Gaeilge	Tá	Tá	Tá	Níl
Aitheantas faoi POG	Tá	Tá	Níl	Níl
Moltaí don Phlean Teanga: 1.				
<ul style="list-style-type: none"> ○ Club Gaeilge, Spóirt trí Ghaeilge, Ealaíon trí Ghaeilge, Ranganna do thuismitheoirí. ○ Comórtais agus eile taobh amuigh den scoil a thugann seans dóibh teacht le chéile trí Ghaeilge – mar shampla tráth na gceist boird, dioscó, clubanna óige 7rl. Bheadh spreagadh ag teastáil len iad a fháil isteach – duaiseanna, turais, 7rl. ○ Club Óige, Drámaíocht trí Ghaeilge, Club Rothaíochta, Club Reatha, CLG (Gaeil na Gaillimhe), Imeachtaí Spóirt trí Ghaeilge, Club Ceoil, Grúpa Ceoil Gaelach, Club Fichille, Club Teicneolaíochta, Lego, Scratch, Dioscó Gaeilge. 				

Tábla 5.21: Bunscoileanna an LPT agus an Ghaeilge - Primary schools and Irish

Tá sé le feiscint thuas go dtuairiscítear go bhfuil 1337 (266 + 595 + 422 + 54) daltaí ag freastail ar na bunscoileanna a ghlac páirt sa suirbhé. Astu siúd bhí na príomhoidí den tuairim go raibh 26 páistí ag teacht chuig na scoile agus an Ghaeilge ón mbaile acu, is é sin ráta de thart ar 2%. Ní mhór a shoiléiriú, i gcás Choláiste na Coiribe, go dtagann na daltaí ó cheantair i bhfad níos leithne ná LPT BCnaC amháin.

Foirne na Scoile agus an Ghaeilge (iad siúd a d'fhreagair)				
<i>School staff members and Irish</i>				
Scoil	Scoil A.	Scoil B.	Scoil C.	Scoil D.
Múinteoirí Ranga	11 (11 líofa)	22 (22 Líofa)	16 (6 líofa, 10 le Gaeilge mhaith)	3 (3 le Gaeilge mhaith)
Cúntóirí Teanga	1 (1 líofa)	1 (1 líofa)	0	0
Múinteoirí Acmhainne / Tacaíochta Foghlama	4 (líofa)	7 (7 líofa)	12 (6 líofa, 3 le Gaeilge mhaith, 3 le Gaeilge réasúnta)	1 (1 gan Ghaeilge)
Foireann eile (oifig 's araile	5 (2 líofa, 2 le Gaeilge mhaith, 1 le Gaeilge réasúnta)	8 (7 líofa, 1 le Gaeilge réasúnta)	3 (3 gan Ghaeilge)	2 (2 gan Ghaeilge)
Iomlán na foirne	21	38	31	6

Tábla 5.22: Foireann na mbunscoileanna agus an Ghaeilge - primary school staff and Irish

Is iad na pointí le suntas a chur iontu:

- Níor tuairiscíodh go raibh Gaeilge ón mbaile ach ag 2% de iomlán na ndaltaí. I gcás SN Bhearna is 4.9% a bhí i gceist.
- Ní mór a thabhairt san áireamh go bhfuil roinnt mhaith páistí, nach bhfuil cónaí orthu sa LPT, ag freastal ar Ghaelscoil Mhic Amhlaigh.

5.5. An Taighde – Múinteoirí Bunscoile

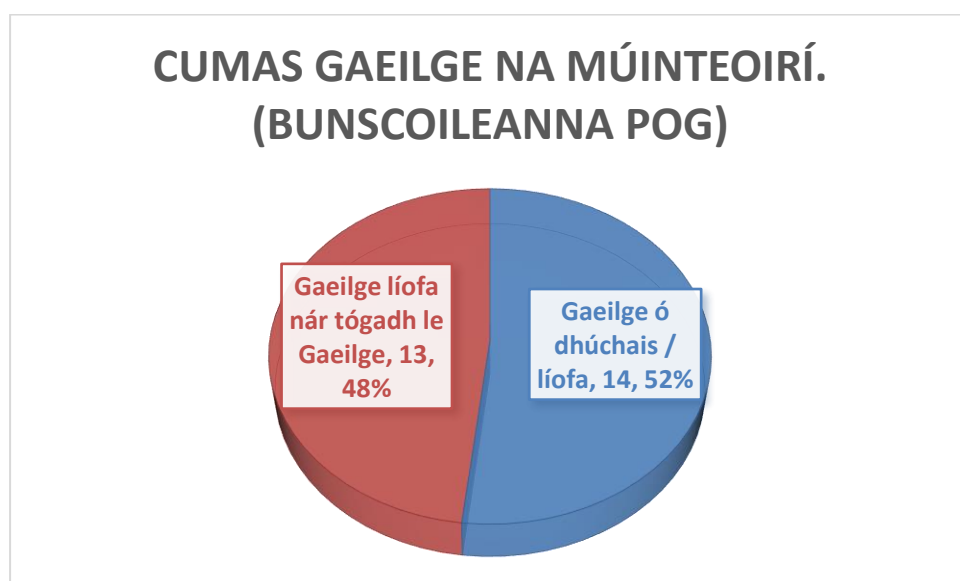
Ghlac 49 múinteoir as 5 cinn de na 6 bhunscoil páirt sa suirbhé agus léirítear an ráta freagartha sa tábla seo thíos:

Scoil / School	Líon múinteoirí a ghlac páirt sa suirbhé <i>Numbers of teachers who participated in the survey</i>
Scoil A.	4
Scoil B.	23
Scoil C.	19
Scoil D.	2
Scoil E.	0
Scoil F.	1
Iomlán	49

Tábla 5.23: Bunmhúinteoirí - líon na rannpháirtithe - primary teachers - number of participants

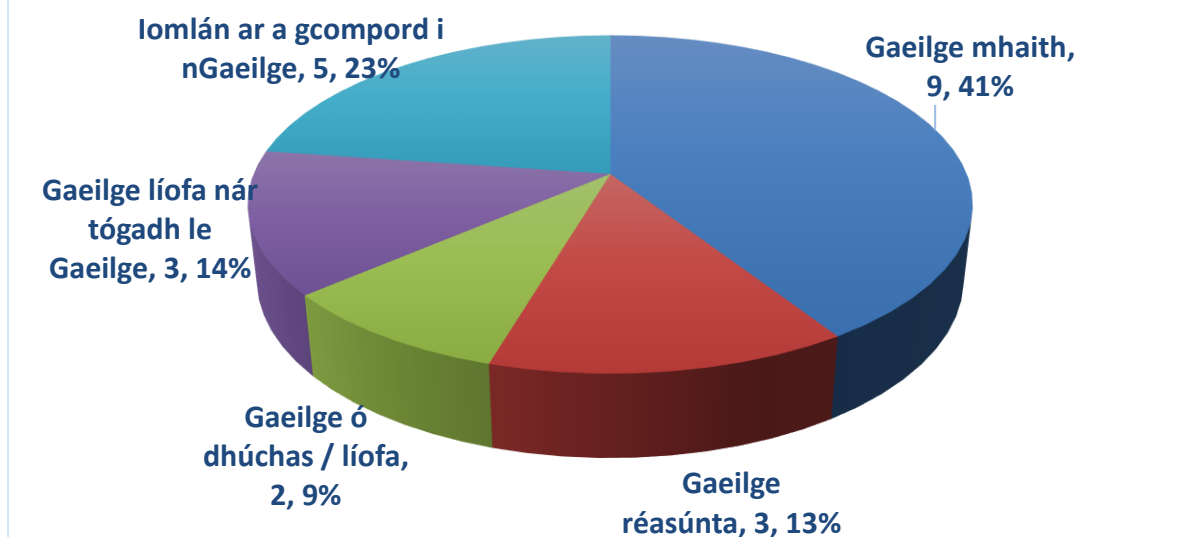
Scaipeadh an t-eolas faoin gceistneoir trí phríomhoidí na scoileanna agus iarradh orthu na múinteoirí a spreagadh leis an suirbhé a líonadh. Is suirbhé ar líne (i bhfoirm SurveyMonkey) a bhí i gceist. Ní mór a thabhairt san áireamh go dtagann an chéad dhá scoil faoi scéim aitheantais POG, sin SN Séamus Naofa Bearna agus Gaelscoil Mhic Amhlaigh. Is scoileanna atá ag feidhmiú trí mheán an Bhéarla atá sna ceithre cinn eile. Leis an téacs sa mhír seo a shimpliú úsáidtear an téarmaíocht ‘scoileanna POG’ agus ‘scoileanna Béarla’.

5.5.1 Cumas Gaeilge na Múinteoirí

Figiúr 5.13: Scoileanna POG Cumas Gaeilge na múinteoirí - POG schools teachers ability in Irish

Cumas Gaeilge na Múinteoirí (Scoileanna Béarla)

Figiúr 5.14: Cumas Gaeilge na múinteoirí scoileanna Béarla - teachers Irish language ability English medium schools

5.5.2. Cleachtas Teanga an Mhúinteora sa Seomra Ranga.

Cleachtas Teanga an Mhúinteora sa Seomra Ranga <i>Language of Tuition within the Classroom</i>				
	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó a labhraím	Béarla den chuid is mó a labhraím	Béarla amháin
Scoileanna POG	26	1		
Scoileanna Béarla			20	2

Tábla 5.24: Múinteoirí agus an Ghaeilge sa seomra ranga - Teachers and Irish in the classroom

5.5.3. An Teanga a Labhraíonn na Daltaí sa Seomra Ranga.

An teanga a fhreagraíonn daltaí nuair a labhraítear i nGaeilge leo sa rang. <i>(mar a d'fhreagair na múinteoirí).</i> <i>Language in which children respond in the class room</i>				
	Freagraíonn siad i nGaeilge i gcónaí	Freagraíonn siad i nGaeilge den chuid is mó	Freagraíonn siad i mBéarla den chuid is mó	Freagraíonn siad i mBéarla i gcónaí
Scoileanna POG	18	8	1	
Scoileanna Béarla	0	2	17	3

Tábla 5.25: An teanga ina bhfreagraíonn na páistí sa seomra ranga - response language of children in the classroom

5.5.4 An Teanga a Labhraíonn na Daltaí Eatarthu Féin sa Seomra Ranga.

An teanga is minice a labhraíonn na daltaí eatarthu féin taobh istigh den seomra ranga. (mar a d'fhreagair na múinteoirí) Language most frequently spoken between children in the classroom				
	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla amháin
Scoileanna POG	6	17	4	
Scoileanna Béarla			10	12

Tábla 5.26: An teanga a labhraíonn na páistí eatarthu féin sa seomra ranga - language spoken by students amongst themselves in the classroom

5.5.5 An Teanga a Labhraíonn na Daltaí i Suíomhanna Difriúla.

An teanga is minice a labhraíonn na daltaí eatarthu féin i suíomhanna difriúla. (mar a d'fhreagair na múinteoirí). Language most frequently used by pupils in differing scenarios					
	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla amháin	Ní fios
Scoileanna POG					
I gClós na Scoile	3	20	4		
Ag gníomhaíochtaí seach-churaclaim	8	14	4		1
Taobh amuigh de chomhthéacs na scoile	1	3	13	5	5
Scoileanna Béarla					
I gClós na Scoile		2	3	17	
Ag gníomhaíochtaí seach-churaclaim		1	10	11	
Taobh amuigh de chomhthéacs na scoile		1	7	13	1

Tábla 5.27: An teanga a labhraíonn na páistí eatarthu féin lasmuigh den seomra ranga - language spoken by students amongst themselves outside of the classroom

5.5.6 Téacsleabhair

Thuairisc na scoileanna Béarla nár baineadh úsáid ar bith as aon téacsleabhar Gaeilge, taobh amuigh den Ghaeilge mar ábhar. Thuairisc na scoileanna POG gur téacsleabhair Ghaeilge iad tromlach na dtéacsleabhar a úsáidtear ach go raibh roinnt úsáide á bhaint as téacsleabhair Bhéarla in ábhair mar ceol, stair agus eolaíocht.

5.5.7. Dearcadh na Múinteoirí i leith na Scolaíochta agus na Gaeilge.

Cuireadh dhá cheist ar na múinteoirí agus is mar seo a leanas a d'fhreagair siad:

Cé chomh mór agus a Aontaíonn na Múinteoirí leis na Ráitis seo a leanas (mar a d'fhreagair na múinteoirí). <i>Teachers response to various statements</i>					
	Aontaím go mór	Aontaím	Níl fhios agam / gan tuairim	Easaontaím	Easaontaím go mór
Bealach éifeachtach í an scolaíocht le cainteoirí nua líofa a chruthú					
Iomlán na Scoileanna (49)	23 (47%)	19 (38.7%)	6 (12%)	1 (2%)	
Scoileanna POG (27)	22 (81%)	5 (18.5%)			
Scoileanna Béarla (22)	1 (4.5%)	14 (63.6%)	6 (27.3%)	1 (4.54%)	0
Ba mhaith liom go mbeadh aitheantas ag an scoil seo mar Scoil Ghaeltachta (scoileanna Béarla) (22)		4 (18.2%)	7 (31.9%)	8 (36.4%)	3 (13.6%)
Is maith liom go bhfuil aitheantas ag an scoil seo mar Scoil Ghaeltachta (scoileanna POG) (27)	25 (95.6%)	2 (7.4%)			

Tábla 5.28: Dearcadh na múinteoirí i leith ceisteanna difriúla -teachers attitudes towards Irish in the school

5.5.8. Cúrsaí / Ceardlanna do Mhúinteoirí

Cuireadh dhá cheist ar na múinteoirí agus is mar seo a leanas a d'fhreagair siad:

An mbeadh suim agat freastal ar chúrsa/ar cheardlann ar aon cheann de na hábhair seo a leanas?

Would you be interested in attending training related to any of the following?

	Bheadh	B'fhéidir go mbeadh	Ní bheadh
Gaeilge (i.e. labhairt / gramadach / saibhreas teanga)			
Iomlán na Scoileanna (47)	32 (68%)	13 (27.6%)	2 (4.25%)
Scoileanna POG (25)	19 (76%)	5 (20%)	1 (4%)
Scoileanna Béarla (22)	13 (59%)	8 (36%)	1 (4.54%)
Ag múineadh trí mheán na Gaeilge			
Iomlán na Scoileanna (46)	26 (56.5%)	14 (30.4%)	6 (13%)
Scoileanna POG (25)	13 (52%)	9 (36%)	3 (12%)
Scoileanna Béarla (21)	13 (61.9%)	5 (23.8%)	3 (14.3%)
Feasacht Teanga			
Iomlán na Scoileanna (45)	22 (48.9%)	15 (33.3)	8 (17.7%)
Scoileanna POG (24)	12 (50%)	9 (37.5%)	3 (12.5%)
Scoileanna Béarla (21)	10 (47.6%)	6 (28.6%)	5 (23.8%)
Seisiún faoin bPolasaí don Oideachas Gaeltachta			
Iomlán na Scoileanna (46)	14 (30.4%)	17 (37%)	15 (32.6%)
Scoileanna POG (25)	10 (40%)	10 (40%)	5 (20%)
Scoileanna Béarla (21)	4 (19%)	7 (33.3%)	10 (47.6%)

Tábla 5.29: breisoideachas do mhúinteoirí - Further education for teachers

5.5.9. Moltaí na Múinteoirí.

Tugadh an deis do na múinteoirí moltaí a dhéanamh. Is í an cheist a cuireadh ná – **“Amach leis! Aon tuairim agat maidir le bealaí leis an nGaeilge a chur chun cinn i measc na hóige i mBearna & Cnoc na Cathrach? Aon mholtaí agat don Phlean Teanga?”**. Thug 18 ionchur mar seo a leanas:

- Club Óige / club do thuismitheoirí a eagrú le Gaeilge a chur chun cinn. Gníomhaíochtaí eile a eagrú.
- Gníomhaíochtaí spóirt trí mheán na Gaeilge taobh amuigh de shuíomh na scoile. Níos mó deiseanna chun grúpaí spraoi a eagrú trí Ghaeilge do na clanna atá ag tógáil a bpáistí trí Ghaeilge.
- Ranganna drámaíochta, spóirt ‘s araile a chur ar fáil trí Ghaeilge lasmuigh den scoil b'fhéidir.
- “Níl cleachtadh acu Gaeilge a labhairt lasmuigh den scoil i ngníomhaíochtaí sóisialta. Sin an fhadhb. Tá an paróiste chomh mór sin nuair a théann siad ag gníomhaíochtaí lasmuigh den scoil níl aithne acu ar chuid de na gasúir mar gheall nach bhfuil siad ar scoil leo agus ansin ceapann siad nach bhfuil Gaeilge acu! Sin an rud a fheicim le mo rang féin; tá ard-chaighdeán Gaeilge acu sa rang ach ceapann siad nach bhfuil ach Gaeilge sa suíomh seo. Pleanáil lasmuigh den scoil; chaith mé féin am ag traenáil páiste sa cheantar”.
- Tuismitheoirí a spreagadh chun an Ghaeilge a labhairt taobh amuigh den scoil.
- Club Óige trí Ghaeilge a chruthú.
- Club Gaeilge le haghaidh na gasúir sna hard ranganna.
- Nasc idir scoileanna na cathrach agus scoileanna i gConamara i rith na bliana. Clubanna óige sa gceantar a rith trí mheán na Gaeilge. Cultúr na Gaeltachta a chur chun cinn sa cheantar trí bhéim a chur ar cheol, spóirt agus drámaíocht mar a dhéantar sna Gaeltachtaí. Tá go leor daoine ón nGaeltacht ina gcónaí sa cheantar seo....caithfear ócáidí a thabhairt dóibh sa gcaoi go mbeidh siad ábalta teacht le chéile agus an Ghaeilge a labhairt agus seans dá gclann óg í a labhairt.
- Comórtais spóirt, quiz boird & rí idir-scoile le scoileanna Gaeltachta eile go gcloisfeadh na páistí páistí eile ag labhairt Gaeilge go nádúrtha agus le taispeáint dóibh nach iad an t-aon scoil atá ag labhairt Gaeilge.
- Tá na páistí ag labhairt Gaeilge níos minice anois ná mar a bhí. Freagraíonn roinnt mhaith acu mé i nGaeilge anois. Bíonn meascán Gaeilge & Béarla (*múinteoir i rang na naíonáin bheaga*).

- Níos mó ranganna agus clubanna cosúil leis an gClub Gaeilge, go bhfaighfidh na páistí seans an Ghaeilge a úsáid go neamhfhoirmiúil
- Teagmháil le déagóirí a bhfuil Ghaeilge acu. Clubanna Gaeilge a chur chun cinn do pháistí nach bhfuil Gaeilge líofa acu
- Club Gaeilge. Spóirt trí Ghaeilge. Club ceoil traidisiúnta le Gaeilge mar príomhtheanga.
- Tuismitheoirí a mhealladh chun an Ghaeilge atá acu a labhairt. Is mór an trua nach bhfuil siad muiníneach an beagán (dar leo!) Gaeilge atá acu a úsáid ag geataí agus doirse na scoile. Is minic a iompaíonn na páistí ar an mBéarla agus iad ag siúl amach geataí na scoile. Ceist 6 & 7 - Ag braith ar cén chúlra luath-oideachais atá ag na páistí. D'fhéadfá na páistí freagairt as Béarla ag tús na bliana agus iompaíonn siad ar an nGaeilge go nádúrtha de réir a chéile nuair atá tuiscint níos fearr acu - caithfear an teanga a mhúineadh dóibh i dtosach ach cabhraíonn sé go mór má tá cúlra luath-oideachais Naíonra acu.
- Ógras! Scannáin ar fáil trí Ghaeilge! Campas Gaelach! Maidir le c13 (*Bealach éifeachtach í an scolaíocht le cainteoirí nua líofa a chruthú*) Aontaím go mór leis an ráiteas más Gaelscoil a bhí i gceist. Ní aontaím leis an ráiteas seachas sin!
- Club Óige Ionad 'Buail Isteach'.

5.5.9.1. Moltaí na Múinteoirí – Suimiú.

Leag na múinteoirí béim ar chomhthéacsanna a chruthú ina mbeadh deis ag na daltaí an Ghaeilge a chleachtadh taobh amuigh de gheataí na scoile. Cuireadh béim ar spóirt i measc imeachtaí eile agus dúradh nach bhfuil deis ag páistí le Gaeilge bualadh le chéile sna clubanna spóirt áitiúla trí Ghaeilge. Ní mhór gréasáin nua taitneamhacha agus spraiúla Gaeilge a chruthú do na daoine óga agus 'spás a chruthú do dhaoine óga leis an nGaeilge a úsáid i gclubanna áitiúla sean-bhunaithe'.

5.5.10. An Taighde ar na Bunmhúinteoirí – Tátail

Léiríonn torthaí an tsuirbhé difríochtaí suntasacha idir na scoileanna atá ag feidhmiú trí Ghaeilge agus na cinn nach bhfuil.

Tuairiscíonn 100% de na múinteoirí i scoileanna POG go bhfuil siad líofa i nGaeilge. Sna scoileanna Béarla tuairiscítear go bhfuil 22% líofa sa Ghaeilge, 23% eile atá ‘iomlán ar a gcompord i nGaeilge’ agus 55% a bhfuil ‘Gaeilge mhaith’ nó ‘réasúnta’ acu. Níl ach 18.2% de na múinteoirí sna bunscoileanna Béarla ar mhaith leo go mbeadh a scoil páirteach sa POG. Ní mór é seo a chur san áireamh agus ceist scoileanna eile sa LPT a bheith rannpháirteach sa POG á phlé amach anseo.

Tá úsáid na Gaeilge ag na múinteoirí sa seomra ranga mar a bheifí ag súil leis sa dá chineál scoile, i.e. úsáidfear an Ghaeilge mar theanga teagaisc sna scoileanna atá aitheantas á lorg acu faoin bPOG agus an Béarla mar theanga teagaisc sna scoileanna eile.

Tá úsáid na Gaeilge ag na daltaí taobh amuigh de chomhthéacs na scoile i bhfad níos ísle ná mar atá sa scoil. Is dúshlán a bheidh ann agus an Plean á chur i bhfeidhm, deiseanna úsáide Gaeilge a chruthú do dhaoine óga, agus iad a spreagadh le tuilleadh Gaeilge a úsáid, taobh amuigh de chomhthéacs na scoile.

Léirítear éileamh ar chúrsa/í i nGaeilge (i.e. labhairt / gramadach / saibhreas teanga) agus 68% de na múinteoirí á rá go bhfuil spéis acu ina leithéid. Ní mór freastal a dhéanamh ar an éileamh seo sa bPlean Teanga.

5.6. Taighde nár cuireadh i gcrích de bharr COVID-19.

- Fócasghrúpa leis na hEagraíochtaí Pobail
- Fócasghrúpa leis an Earnáil Mhiondíola
- Fócasghrúpa (agus suirbhé) le déagóirí áitiúla atá ag freastal ar Choláiste na Coiribe
- Fócasghrúpa (agus suirbhé) le déagóirí áitiúla atá ag freastal ar an ngrúpa ‘The Hub’ i mBearna

6. Bearta an Phlean

6.1. Réamhrá

Is LPT neamhghnách é LPT Bearna & Chnoc na Cathrach sa mhéid is gur bruachbhaile de chuid Chathair na Gaillimhe é tromlach an cheantair agus gur ceantar uirbeach nó fo-uirbeach atá ann gan na gnáth-thréithe a bhaineann le ceantar Gaeltachta ar nós Coláiste Samhraidh, Comharchumann Gaeltachta ná mórán infheistíochta i bhfostaíocht de chuid Údarás na Gaeltachta ann. Nuair a tarraingíodh teorainneacha na nGaeltachtaí i gcaogaidí an chéid seo caite is ceantair tuaithe ar dhaonra íseal a bhí i gceist ach tá Cathair na Gaillimhe tar éis leathnú siar isteach sa cheantar ó shin. Bhí daonra de 21,219 ag Cathair na Gaillimhe nuair a socraíodh teorainneacha na Gaeltachta i 1956. Bhí daonra de 78,668 sa chathair i 2016, sin méadú de 371%. Níl aon fhianaise ann gur ón nGaeltacht a tháinig tromlach na náitritheoirí nua seo agus tuairiscítear²² gur inimirceoirí eile ó thíortha thar lear 25% de dhaonra na cathrach. Ní bhfeifeá ag súil go mbeadh Gaeilge ag an sciar seo den phobalcu.

Agus duine ar cuairt ar shiopaí agus ar ionaid siamsaíochta (e.g. bialanna, beáir, ionaid aclaíochta 's araile) agus ag caitheamh súil ar na meáin áitiúla, tá sé soiléir go bhfuil an Béarla mar theanga tosaigh an phobail áitiúil. Níl aon éalú ón bhfírinne ach go bhfuil an Ghaeilge ruaigthe den chuid is mó ag an mBéarla mar theanga an phobail agus is é seo an comhthéacs ina bhfuil an Plean seo le feidhmiú. Mar sin féin, níl sé neamhghnách an Ghaeilge a chloisteáil de bharr lonnaithe an LPT ar theorainn cheantair Ghaeltachta láidre Chontae na Gaillimhe.

Ag glacadh leis na fíricí teangeolaíochta seo, ní mór mar sin, teacht ar spriocanna réadúla agus insroichte a bhaineann le spriocanna athbheochana teanga seachas cothabháil pobail teanga. Ní mór béim faoi leith a chur ar dheiseanna éifeachtacha sealbhaithe teanga agus deiseanna úsáide teanga a chruthú do dhaoine, idir óg agus aosta.

Maidir leis an óige, tá an Ghaeilge réasúnta láidir sa chóras oideachais ach lag sa chóras cúram leanaí agus i saol sóisialta na hóige taobh amuigh den chóras oideachais.

Déantar cur síos sa mhír seo ar bhearta an Phlean Teanga. Tá go leor de na bearta seo mar fhreagra ar na dúshlán a léirigh an taighde do shláinte na Gaeilge mar cheann de roghanna teanga an phobail áitiúil. Sonraítear ar dtús roinnt beart a bheidh riachtanach le cinntiú gur féidir an Plean a chur i bhfeidhm ar bhealach éifeachtach agus comhordaithe.

Déantar bearta eile an Phlean Teanga a rangú de réir na **réimsí** atá leagtha amach sna *Treoirínte Pleanála Teanga (Eagrán 5 – Eanáir 2019)*²³, An Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta, 2019: 60).

²² www.irishtimes.com/news/galway-pips-dublin-as-most-international-city-1.509495

²³ <https://www.chg.gov.ie/app/uploads/2019/02/treoirinte-pleanala-teanga-eagran-5.pdf>

- A. An Córas Oideachais (lena n-áirítear seirbhísí luathoideachais);
- B. Seirbhísí Cúraim Leanaí, Réamhscolaíochta agus Tacaíochta Teaghlaigh, lena n-áirítear seirbhísí tacaíochta teanga;
- C. Seirbhísí don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí Eile;
- D. Deiseanna Foghlama taobh amuigh den Chóras Oideachais;
- E. An Earnáil Ghnó;
- F. Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumainn;
- G. Na Meáin Chumarsáide;
- H. Seirbhísí Poiblí;
- I. Pleanáil agus Forbairt Fhisiceach;
- J. Seirbhísí Sóisialta agus Caitheamh Aimsire;
- K. Staid na Gaeilge sa Limistéar – dearcadh, cumas agus nósmaireacht an phobail ina leith.

Sonraítear faoi gach beart an réimse nó na réimsí agus na critéir pleanála teanga lena mbaineann an beart, aidhm an bhirt agus cur síos ar a bhfuil i gceist leis. Luaitear le gach beart chomh maith na páirtithe leasmhara uile a bheidh i gceist, scála ama, costas, dúshláin a d'fhéadfadh eascairt as an mbeart agus na bealaí trína ndéanfar monatóireacht ar an mbeart. Tá sé i gceist gur 'clár oibre' réalaíoch a bheidh sa Phlean don fhoireann a bheidh fostaithe in Oifigí Pleanála Teanga CSPTBC amach anseo.

6.2. Na Critéir Pleanála Teanga do Limistéir Pleanála Teanga Ghaeltachta

Déantar na critéir pleanála teanga a rangú de réir na **critéir** atá leagtha amach sna *Treoirlínte Pleanála Teanga (Eagrán 5 – Eanáir 2019: 60, An Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta)*

1. Eagraíocht, arna roghnú ag Údarás na Gaeltachta faoi fho-alt (6), (10)(a) nó (13)(a), de réir mar is cuí, d'alt 7 d'Acht 2012, a bheith ann chun an plean teanga a ullmhú agus a chur i ngníomh sa limistéar iomchuí.
2. An cion den daonra arb í an Ghaeilge an teanga labhartha atá acu sa limistéar iomchuí, ag féachaint do thionchar tosca déimeagrafacha, eacnamaíochta agus sóisialta ar an limistéar iomchuí.
3. Na socruithe a shonraítear maidir le seirbhísí trí mheán na Gaeilge a sholáthar sa limistéar iomchuí.
4. Forálacha Acht 1998 a bheith á n-úsáid, de réir mar is cuí, chun tacú leis an nGaeilge sa limistéar iomchuí, ag féachaint go háirithe do mhíreanna (i) agus (j) d'alt 6 den Acht sin.
5. Oideachas bunscóile agus iarbhunscóile trí mheán na Gaeilge a bheith ar fáil sa limistéar iomchuí, de réir bheartas na Roinne Oideachais agus Scileanna, lena n-áirítear sruthanna a bheith ar fáil trí mheán na Gaeilge i scoileanna Béarla agus roinnt ábhar a bheith á múineadh trí Ghaeilge i scoileanna Béarla, de réir mar is cuí.
6. Beartais teanga chuí a bheith laistigh den timpeallacht scoile a thacaíonn le húsáid na Gaeilge mar theanga labhartha lasmuigh den chóras oideachais sa limistéar iomchuí.
7. Seirbhísí cuí cúraim leanaí, réamhscolaíochta agus tacaíochta teaghlaigh, lena n-áirítear seirbhísí tacaíochta teanga, a bheith ar fáil trí mheán na Gaeilge sa limistéar iomchuí.
8. Socruithe cuí a bheith sa limistéar iomchuí chun tacú le húsáid na Gaeilge ag leanaí ó theaghlaigh nach í an Ghaeilge an teanga labhartha atá sa bhaile acu.

9. Socruithe cuí a bheith sa limistéar iomchuí chun tacú le foghlaim na Gaeilge ag leanaí réamhscoile, d'fhonn tacú le rollú i mbunscoileanna Gaeilge.
10. Gníomhaíochtaí sóisialta cuí trí mheán na Gaeilge do dhaoine óga agus d'aoisghrúpaí eile a bheith ar fáil agus beartais teanga chuí a bheith ann i dtaca leis na gníomhaíochtaí sin sa limistéar iomchuí.
11. Deiseanna cuí a bheith ar fáil sa limistéar iomchuí chun an Ghaeilge a fhoghlaim agus a úsáid lasmuigh den chóras oideachais.
12. A mhéid a úsáidtear an Ghaeilge i gcúrsaí sóisialta agus áineasa sa limistéar iomchuí.
13. Cuideachtaí agus gnóthaí a bheith ann a sholáthraíonn seirbhísí trí mheán na Gaeilge don phobal sa limistéar iomchuí.
14. Beartais fostaíochta agus earcaíochta a bheith ann atá á gcur i ngníomh ag cuideachtaí agus gnóthaí sa limistéar iomchuí ar mhodh a chinntíonn go bhfuil ar a gcumas seirbhísí trí mheán na Gaeilge a sholáthar.
15. A mhéid a úsáideann eagraíochtaí pobail agus comharchumainn an Ghaeilge sa limistéar iomchuí.
16. A mhéid a úsáideann na meáin chumarsáide áitiúla an Ghaeilge sa limistéar iomchuí.
17. Forálacha iomchuí na nAchtanna um Pleanáil agus Forbairt, 2000 go 2013 a bheith á n-úsáid chun tacú leis an nGaeilge sa limistéar iomchuí.
18. Seirbhísí poiblí trí mheán na Gaeilge a bheith ar fáil sa limistéar iomchuí.
19. An méid a thacaíonn an pobal i gcoitinne sa limistéar iomchuí leis an bPlean Teanga.

6.3. Struchtúr a Bhunú leis an bPlean Teanga a Chur i bhFeidhm.

Nuair a cheadófar an plean, déanfaidh baill de PTBC **comhlacht** a chlárú a fheidhmeoidh mar **cheanneagraíocht** d'fheidhmiú an phlean. Ceapfar roinnt baill de PTBC mar **stiúrthóirí** ar an gcomhlacht nua seo. Beidh sé mar dhualgas ag an ceanneagraíocht an plean teanga a chur i bhfeidhm agus le duine a fhostú le feidhmiú mar Oifigeach Pleanála Teanga éifeachtach i LPT BCnaC. Beidh an ceanneagraíocht seo mar chomharba ar an gcoiste a chur an plean seo le cheile.

Beart 6.3.1 Struchtúr a bhunú leis an bPlean Teanga a chur i bhfeidhm.			
Réimse:	K	CPT	1, 19
Eolas breise faoin mbeart:	De bharr nach bhfuil Comharchumann Gaeltachta ag feidhmiú sa LPT moltar go mbeidh an Cheanneagraíocht cláraithe mar comhlacht le go mbeadh stádas agus cúraimí fostóra aige. Chomh maith le cúraimí fostaíochta, beidh cúraimí bainistíochta, riaracháin agus monatóireachta ar an gcomhlacht chomh maith. Leagfaidh an ceanneagraíocht plean oibre amach, i bpáirt leis an OPT, bunaithe ar an bplean seo, ach gan a bheith teoranta don phlean amháin. Aontófar aon athruithe ar an bplean oibre le hÚnaG roimh a gcuirtear i bhfeidhm iad. Moltar go mbunófar Coiste Stiúrtha le comhoibriú leis an gCeanneagraíocht obair an OPT a bhainistiú agus a stiúradh. Beidh an coiste stiúrtha ionadaíoch ar an dá phobal sa LPT, is iad sin Bearna agus Cnoc na Cathrach.		
Aidhm:	An Plean Teanga a chur i bhfeidhm go héifeachtach le hionchur leanúnach ó phobal an LPT.		
Príomhúinéir an bhirt	An ceanneagraíocht.		
Páirtithe leasmhara:	An OPT, ÚnaG, RTCEGSM, Pobal an LPT.		
Saolré:	7 mbliana.		
Costas measta iomlán:	Bliain 1 €10,000 Costais a bhaineann le comhlacht a bhunú, seirbhísí corparáideacha srl.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Bliain 1 amháin atá i gceist		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM, ÚnaG		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Rannpháirtíocht an phobail sa phróiseas ar bhonn leanúnach a éascú. Réiteach: An pobal a spreagadh le bheith gníomhach sa ceanneagraíocht agus sa choiste stiúrtha. Teagmháil leanúnach leis an bpobal, ar líne go háirithe. 'Buanna luatha simplí' a bhaint amach agus a phoibliú le muinín an phobail sa phróiseas a chothú.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Cuirfidh an OPT tuairisc ar éifeacht an Phlean Teanga ar fáil don ceanneagraíocht ag cruinniú rialta uair sa mhí . Beidh cruinniú ráithiúil idir an OPT, an ceanneagraíocht, agus ÚnaG le dul chun cinn a mheas. Eagrófar cuinniú bliantúil ag a dtabharfar tuairisc		

	chuimsitheach do phobal an LPT ar dhul chun cinn an togra pleanála teanga ina iomláine.
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Beidh éifeacht an bhirt seo le feiceáil in éifeacht na mbeart uile sa bPlean Teanga.

Beart 6.3.2 Oifigeach Pleanála Teanga a Earcú agus Fhostú.			
Réimse:	K	CPT	1, 19
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Oifigeach Pleanála Teanga (OPT).</p> <p>Beidh fíor-thábhacht ag baint leis an duine is feiliúnaí a earcú mar is acu a bheidh an cúram an plean a chur i bhfeidhm. Moltar go mbeidh cáilíocht tríú leibhéal sa phleanáil teanga ag an OPT mar aon le taithí ar obair forbartha pobail.</p> <p>Beidh sé mar chúram ar an OPT na bearta atá sa Phlean a chur i gcrích thar thréimhse seacht mbliana agus teacht ar bhearta nua de réir mar is cuí (agus a aontófar leis an gceanneagraíocht agus le hÚnaG) le húsáid na Gaeilge a láidriú sa LPT. Beidh an OPT freagrach don ceanneagraíocht.</p> <p>Leagfaidh an cheanneagraíocht plean oibre amach, bunaithe ar an bplean seo, ach gan a bheith teoranta don phlean amháin, i bpáirt leis an OPT. Aontófar aon athruithe ar an bplean oibre le hÚnaG roimh a gcuirtear i bhfeidhm iad.</p> <p>Moltar go gcothófaí gaol le hOPTanna sna LPTanna máguaird (Cois Fharraige agus Maigh Cuilinn) agus leis an bhfostaí a bheas ag obair ar an togra a bhaineann le Gaillimh a bheith mar Bhaile Seirbhíse Gaeltachta.</p>		
Aidhm:	An Plean Teanga a chur i bhfeidhm go héifeachtach le hionchur leanúnach ó phobal an LPT.		
Príomhúinéir an bhirt	An cheanneagraíocht.		
Páirtithe leasmhara:	OPT, ÚnaG, RTCEGSM, Pobal an LPT.		
Saolré:	7 mbliana.		
Costas measta iomlán:	<p>Pá + 11% (ÁSPC)</p> <p>Bliain 1 €35,000 + 11% = €38,850</p> <p>Bliain 2 €37,500 + 11% = €41,625</p> <p>Bliain 3 €40,000 + 11% = €44,400</p> <p>Bliain 4 €42,500 + 11% = €47,175</p> <p>Bliain 5 €45,000 + 11% = €49,950</p> <p>Bliain 6 €47,500 + 11% = €52,725</p> <p>Bliain 7 €50,000 + 11% = €55,500</p> <p>Iomlán Pá. €330,225</p> <p>Costais taistil €1,000 in aghaidh na bliana = €7,000</p> <p>Fo-iomlán Pá: €340,225</p>		

Costas measta in aghaidh na bliana:	Bliain 4. €47,175.
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM, ÚnaG.
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Iarrthóirí don phost mar OPT leis na cáilíochtaí agus taití cuí (sa phleanáil teanga nó/agus forbairt pobail) a earcú.</p> <p>Réiteach: Ollscoil na hÉireann Gaillimh le leanúint orthu ag soláthar oiliúint sa Phleanáil Teanga le go mbeadh sruth daoine cáilithe ar fáil agus/nó iarrthóirí le cáilíocht agus/nó taití sa bhforbairt pobail a bheith ar fáil.</p>
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Cuirfidh an OPT tuairisc ar éifeacht an Phlean Teanga ar fáil don cheanneagraíocht ag cruinniú rialta uair sa mhí . Beidh cruinniú ráithiúil idir an OPT, an cheanneagraíocht agus ÚnaG le dul chun cinn a mheas. Eagrófar cruinniú bliantúil ag a dtabharfar tuairisc chuimsitheach do phobal an LPT ar dhul chun cinn an togra pleanála teanga ina iomláine.
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Cuirfidh an cheanneagraíocht tuairisc ar fheidhmiú an Phlean Teanga ar fáil do ÚnaG uair sa ráithe agus don phobal go bliantúil.

Beart 6.3.3 Cóiríocht Oifige			
Réimse:	K	CPT	1, 19
Eolas breise faoin mbeart:	Beidh cóiríocht oifige ag teastáil don OPT. Moltar go mbeadh an oifig lonnaithe ar champas Ghaelscoil Mhic Amhlaigh i gCnoc na Cathrach.		
Aidhm an bhirt:	Cóiríocht mhaith oifige le bheith ag an OPT mar chúnamh dó/di na spriocanna oibre mar atá leagtha síos sa chlár oibre a bhaint amach.		
Príomhúinéir an Bhirt:	ÚnaG, an cheanneagraíocht.		
Páirtithe leasmhara:	ÚnaG, OPT.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: Oifig agus trealamh oifige don OPT (e.g. cíós oifige, ríomhaire, fón, idirlín ar ard-luas, árachas, teas, leictreachas, 's araile) a sholáthar. Bliain 2-7: Costais oifige leanúnach.		
Costas measta iomlán:	Bliain 1: Costais tosaigh. €5,000 (Trealamh oifige aon uair m.sh deasc, ríomhairí, fón, suíomh idirlín 's araile). Costais reatha €2,800 (árachas, cuntais fón, teas, idirlíon, leictreachas 's araile). Cíós €7,200²⁴ (€600 in aghaidh na míosa x 12). Fo-iomlán: €15,000. Bliain 2-7: Costais leanúnacha riaracháin oifige (árachas, cuntais fón, teas, leictreachas, cothabháil idirlín 's araile) €2,800 bliantúil . Cíós, 600 míosúil x12 = €7,200 bliantúil . Fo-iomlán bliantúil €10,000. Fo-iomlán blianta 2-7 (10,000 x 6) = €60,000. Bliain 1 = €15,000 + Bliain 2-7 €60,000 = Mór-iomlán €75,000.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Mór-iomlán €74,300 ÷ 7 = €10,614.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt. Réiteach: Ní bhaineann.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Plé ar chóiríocht oifige ag na cruinnithe míosúla idir an OPT agus an cheanneagraíocht agus ag na cruinnithe ráithiúla idir an OPT, an cheanneagraíocht agus ÚnaG.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Cinnteoideh an cheanneagraíocht, ar bhonn leanúnach, go bhfuil an chóiríocht sásúil ag na cruinnithe ráithiúla (OPT agus an cheanneagraíocht).		

²⁴ Is é seo an cíós atá á íoc ag PTBC ar Lóistín sealadach ar champas Ghaelscoil Mhic Amhlaigh faoi láthair.

Beart 6.3.4 Scoláireacht a bhronnadh – Cáilíocht sa Phleanáil Teanga			
Réimse:	A, D, K	CPT	1, 19
Eolas breise faoin mbeart	<p>Scéim a eagrú le tacú le daoine Cáilíocht sa Phleanáil Teanga a bhaint amach. Moltar go mbronnfaí scoláireacht in aghaidh na bliana ar chainteoir líofa Gaeilge le tabhairt faoin Máistreacht sa Léann Teanga (Pleanáil Teanga) in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh. €6,015 táillí ollscoile an chúrsa</p> <p>Nóta: Tá rogha ann scoláireacht (dioplóma) a bhronnadh sa Phleanáil Teanga ar dhuine feiliúnach. Tá costas de €1,500 (táillí ollscoile – dhá bhliain) ag baint leis an rogha seo.</p> <p>Bheadh sé mar choinníoll den scéim go ndéanfadh an duine seo a t/haithí oibre i LPT BCnaC.</p>		
Aidhm an bhirt:	Acmhainní daonna sár-oilte a chur ar fáil don phróiseas pleanála teanga sna blianta atá amach romhainn.		
Príomhúinéir an bhirt	OPT		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, ÚnaG, RTCEGSM, Rannóg na Gaeilge in Ollscoil na hÉireann Gaillimh, scoláirí ollscoile, pobal an LPT.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1–7:		
Costas measta iomlán:	€42,105 (€6015 x 7)		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€6,015 táillí an chúrsa.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtithe feiliúnacha a earcú a mbeadh suim acu dul ag obair in earnáil na Pleanála Teanga in LPTanna i gCo. na Gaillimhe.</p> <p>Réiteach: Feachtas poiblíochta ag leagan béim ar na deiseanna fostaíochta.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Mar atá ag éirí leis na céimithe dul i bhfeidhm ar an LPT tar éis filleadh ón gcúrsa. Ní bheidh fios go ceann 5 bliana.</p> <p>Coinneoidh an OPT taifead de na scoláirí agus mar atá ag éirí leo sa Choláiste.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	<p>An an cheanneagraíocht a bheith sásta go bhfuil céimithe ag glacadh le scoláireachtaí agus ansin a bhfuil de na céimithe seo ag filleadh chun oibre sa LPT.</p> <p>Bainfear úsáid as an Teimpléad Athbhreithnithe agus Monatóireachta (An TAM as seo amach - Aguisín 11) le tuairisciú a dhéanamh ar chur i bhfeidhm an bhirt seo.</p>		

Beart 6.3.5 Córas Bainistíochta agus Tacaíochta			
Réimse:	F, K	CPT	1, 19
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Córas bainistíochta agus tacaíochta a chruthú le go mbeadh cleachtais oibre éifeachtach ag an OPT.</p> <p>Pleananna oibre gearrthéarmacha, ráithiúla, bliantúla agus straitéiseacha a leagan amach don OPT agus aontaithe le hÚnaG.</p> <p>Spríocanna le leagan amach i bpáirt leis an OPT. Monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn obair an OPT.</p> <p>An OPT le bualadh le hionadaí/ionadaithe na ceanneagraíochta go míosúil ar a laghad agus níos minice más gá.</p> <p>Baill den cheanneagraíocht agus an OPT le freastal ar sheisiúin traenála / eolais sa phleanáil teanga a eagraíonn ÚnaG.</p> <p>An cheanneagraíocht le tuairisc bhliantúil a réiteach agus a chur i láthair an phobail.</p>		
Aidhm an bhirt:	Coinníollacha maithe agus éifeachtacha oibre a bheith ag an OPT le go bhféadfadh sé/sí a spríocanna oibre mar atá leagtha síos sa chlár oibre a bhaint amach.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An cheanneagraíocht.		
Páirtithe leasmhara:	OPT, CSPTBC, ÚnaG.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 - 7: Obair leanúnach.		
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo.</p> <p>Réiteach: Ní bhaineann.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe míosúla (OPT agus CSPTBC) agus na cruinnithe ráithiúla (OPT, CSPTBC agus CSPTBC)		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	<p>Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (OPT, an cheanneagraíocht, ÚnaG)</p> <p>Bainfear úsáid as an TAM (Aguisín 11) le tuairisciú a dhéanamh ar chur i bhfeidhm an bhirt seo agus é comh-shínithe ag an OPT agus ag Cathaoirleach na ceanneagraíochta go bliantúil.</p>		

Beart 6.3.6 Córas Monatóireachta Leanúnach			
Réimse:	K	CPT	1, 19
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Monatóireacht éifeachtach agus athbhreithniú rialta a dhéanamh ar chur i bhfeidhm an Phlean Teanga.</p> <p>Coinneoidh an OPT taifead cruinn cuimsitheach ar na gníomhaíochtaí a bhaineann le cur i bhfeidhm an Phlean.</p> <p>Beidh sé mar ghnáth-nós foirmeacha aiseolais a bhailiú nuair a fheileann sin i.e. ag deireadh sraith ranganna agus tar éis imeachtaí nó sraith d'imeachtaí, más fearr a fheileann. Cuirfear an t-aiseolas seo ar fáil don cheanneagraíocht. Glacfar miontuairiscí ag na cruinnithe thíosluaite.</p> <p>Eagrófar cruinniú míosúil idir an OPT, agus ionadaí den cheanneagraíocht le dul chun cinn a mheas agus le moltaí chun feabhais a thabhairt.</p> <p>Eagrófar cruinniú ráithiúil idir an OPT, an cheanneagraíocht agus oifigigh de chuid ÚnaG le dul chun cinn a mheas agus le moltaí chun feabhais a thabhairt.</p> <p>Eagrófar Cruinniú Cinn Bhliana den cheanneagraíocht. Beidh an OPT agus oifigigh de chuid ÚnaG i láthair le dul chun cinn a mheas agus le moltaí chun feabhais a thabhairt. Cuirfidh an OPT tuairisc iomlán agus cuimsitheach ar fáil don cheanneagraíocht mí ar a laghad roimh an gcruinniú cinn bhliana. Úsáidfear an teimpléad caighdeánach – an TAM (Aguisín 11) don mhonatóireacht i gcomhar le hÚnaG agus RTCEGSM i leith chuile bheart agus an tuairisc bhliantúil á réiteach.</p> <p>Moltar go dtabharfaí deis don phobal páirt a ghlacadh sa chruinniú cinn bhliana le hionchur a thabhairt, le moltaí a dhéanamh agus le rannpháirtíocht an phobail sa togra pleanála teanga a éascú agus a spreagadh.</p> <p>Déanfar mór-athbhreithniú ar dhul chun cinn an phlean i mbliain a trí ag baint úsáid as figiúirí Dhaonáirimh 2021 agus as fianaise ábhartha eile. Beidh an RTCEGSM páirteach san athbhreithniú seo. Moltar díoscúrsa poiblí áitiúil a éascú, foirmeacha aiseolais a dháileadh ar agus a bhailiú ó na hearnálacha difriúla agus an Plean a leasú (i bpáirt le hÚnaG) más gá.</p> <p>I mbliain a trí déanfaidh RTCEGSM athbhreithniú ar an bplean.</p>		
Aidhm an bhirt:	<p>Feidhmiú éifeachtach an Phlean a léiriú agus a chinntiú agus fianaise a chur ar fáil ina leith.</p> <p>Tuairisciú macánta ar aschuir na mbeart agus ar bhaint amach spriocanna an Phlean.</p> <p>Láidreachtaí agus laigí a aimsiú agus a aithint agus gníomhaíochtaí ceartaitheacha a aimsiú agus a chur i bhfeidhm nuair is gá.</p>		
Príomhúinéir an Bhirt:	An cheanneagraíocht.		
Páirtithe leasmhara:	OPT, an cheanneagraíocht, ÚnaG, bainistíocht na scoileanna áitiúla, gnólachtaí áitiúla, eagraíochtaí sóisialta agus an pobal áitiúil go ginearálta.		

Saolré an bhirt:	Bliain 1: Taifead cruinn á choinneáil ar ghníomhaíochtaí an OPT agus CSPTBC. Bliain 2-7: Feidhmiú agus tuairisciú mar atá thuas. Bliain 4: Mór-athbhreithniú ar éifeachtacht an Phlean.
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo. Réiteach: Ní bhaineann.
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann.
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Ní bhaineann.

Beart 6.3.7 Bunachar Sonraí Teagmhálaithe Ábhartha a Fhorbairt			
Réimse:	K	CPT	1, 19
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Tá tábhacht ag baint le sonraí a bhailiú agus a coinneáil chun dáta agus a choinneáil cruinn, maidir le teagmhálaithe ábhartha agus na hacmhainní daonna atá ar fáil leis an nGaeilge a chur chun cinn sa LPT. Moltar bunachair sonraí mar seo a leanas a thógáil:</p> <p>A). Tuismitheoirí atá nó a bhfuil sé i gceist acu, a b/páistí a thógáil le Gaeilge (Beart 6.5.2).</p> <p>B). Daoine le Gaeilge a bhfuil scileanna acu i gcaithimh aimsire difriúla agus atá sásta na scileanna sin a roinnt le háitritheoirí óga áitiúla (beart 6.6.4).</p> <p>C). Daoine le Gaeilge a bhfuil scileanna acu i gcaithimh aimsire difriúla agus atá sásta na scileanna a roinnt le háitritheoirí fásta áitiúla (bearta 6.7.1, 6.12.2, 6.12.5 agus 6.12.6).</p> <p>D). Daoine atá oilte mar theagascóirí Gaeilge do dhaoine fásta (beart 6.7.3).</p> <p>E). Daoine a bhfuil suim acu sa togra agus ar suim leo páirt a ghlacadh ann.</p> <p>I ngach cás ní mhór forálacha Rialacháin Ghinearálta maidir le Cosaint Sonraí (GDPR) agus na hAchtanna um Chosaint Sonraí a chomhlíonadh.</p>		
Aidhm an bhirt:	Acmhainní daonna a bheith ar fáil le haidhmeanna an Phlean a chur chun cinn agus teagmháil leanúnach a choinneáil leis an bpobal. (Bainfear úsáid as an mbunachar sonraí agus na bearta a bhaineann le míreanna 6.5.1, 6.5.2, 6.6.4, 6.9.1 agus 6.12.1 dá fheidhmiú.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, ÚnaG, an pobal áitiúil.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: An bunachar sonraí a chur le chéile. Bliain 2-7: An bunachar sonraí a choinneáil suas chun dáta agus cruinn.		
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Ní mheastar go mbeidh dúshlán ag baint le cur i bhfeidhm an bhirt seo. Réiteach: Ní bhaineann.		

Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Ní bhaineann
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Ní bhaineann

Beart 6.3.8. Seoladh an Phlean Teanga			
Réimse:	K, G	CPT	2, 12, 13, 16, 19
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Agus an OPT ceaptha, moltar mór ócáid clainne, spleodrach agus samhlaíoch, a eagrú i sráidbhaile Bhearna agus i lárionad in iarthar Chnoc na Cathracha leis an bPlean a sheoladh agus le aird an phobail a tharraingt ar cheist na teanga agus leis an OPT a chur in aithne dóibh.</p> <p>Feachtas feasachta comhordaithe le heagrú nuair atá an plan faofa ag RTCEGSM agus nuair atá an OPT ceaptha.</p> <p>Bileog dhátheangach tharraingteach (le grafaicí agus grianghraif) a léiríonn go hachomair torthaí dearfacha an taighde le scaipeadh tríd na scoileanna, siopaí, ionaid oibre, bialanna, pubanna agus clubanna sóisialta.</p> <p>Suaitheantais do charranna le dearadh agus le scaipeadh.</p> <p>Ábhar na bileoige foilsithe ar na meáin leictreonacha agus thraidisiúnta áitiúla.</p> <p>Beidh eolas faoi shonraí na hoifige pleanála teanga agus an OPT cuimsithe sa bhileog mar aon le plé ar ról an duine aonaraigh sa phróiseas PT.</p>		
H	Feasacht faoin bPlean a scaipeadh agus rannpháirtíocht an phobail sa togra a spreagadh.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht. ÚnaG. An OPT. An pobal. Scoileanna áitiúla. Eagraíochtaí áitiúla. Grúpa ar nós Fíbin.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: Bliain amháin atá i gceist		
Costas measta iomlán:	€3,000. Mór-ócáid shamhlaíoch clainne (drumadóirí, féile sráide, aisteoirí, mórphuipéid agus a leithéid). Priontáil agus scaipeadh leabhráin, suaitheantais/greamáin do charranna agus póstaer. €2,000.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Bliain 1: €5,000.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM, CCnaG, Foras na Gaeilge, <i>Leader</i> .		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: COVID-19. Réiteach: Coinníolacha sláinte an rialtais a leanúint.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Tuirisc ar an seoladh agus ar na fo-imeachtaí, mar atá luaite thuas, cuimsithe i dtuirisc an OPT. Taifead coinnithe ag an OPT de thagairtí (sna meáin áitiúla) d'ócáidí atá bainteach leis an lánseáil agus ar an líon freastail.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Scrúdóidh an cheanneagraíocht na taifid thuasluaite agus, ag baint úsáid as an TAM, tuairisc le réiteach mar chuid den tuarascáil bhliantúil.		

6.4. An Córas Oideachais (lena n-áirítear seirbhísí luathoideachais)

In éagmais sciar substaintiúil de thuismitheoirí sa LPT a bheith ag tógáil a gcuid páistí le Gaeilge tá ról lárnach ag na hinstiúidí oideachais (naíonraí, bunscoileanna, iar-bhunscoileanna), agus ag na seirbhísí luathoideachais agus ag na múinteoirí / stiúrthóirí atá ag obair iontu i gcothú cainteoirí óga Gaeilge sa LPT.

I mí Dheireadh Fómhair 2016 foilsíodh an *Polasaí don Oideachas Gaeltachta 2017-2022* (POG as seo amach). Bunghné amháin a bhaineann leis an bPOG is ea an bhéim a leagtar ar go nglacfaidh scoileanna agus naíonraí páirt sa phróiseas pleanála teanga. Tá roghanna maithe oideachas trí Ghaeilge á gcur ar fáil do dhaltáí scoile an cheantair agus dhá bhunscoil as cúig cinn ag feidhmiú faoi bhrat an POG. Léiríonn an fhaisnéis a bailíodh ón suirbhé ar an bpobal, ó na scoileanna agus ón naíonra (Táblaí 5.7, 5.18, 5.20 agus 5.21) go bhfuil an líon páistí atá á dtógáil le Gaeilge mar theanga an tigh íseal, agus dá bharr sin titeann an cúram ar na scoileanna cumas sa Ghaeilge a fhorbairt i measc óige an LPT. Bheadh sé ina chabhair ollmhór chun an Ghaeilge sa LPT a chur chun cinn dá mbeadh aitheantas mar scoileanna Gaeltachta ag scoileanna uile an LPT.

Beidh tasc fíorthábhachtach ag an OPT agus ag an cheanneagraíocht teacht ar ais chuig an gceist seo agus thuismitheoirí, boird bhainistíochta agus foirne na scoile, nach bhfuil rannpháirteach sa POG a mhealladh agus a spreagadh le bheith páirteach sa POG. Mura n-éiríonn leis an mbeart beidh sé fíor-dheacair an Ghaeilge a athréimniú mar theanga tí i sciar de theaghlach an LPT, mar cheann de theangacha pobail áitritheoirí an LPT an lae inniu agus mar theanga na nglúnta atá romhainn agus cothaíonn sé an dainséar go bhfágfaí an Ghaeilge mar theanga chaithimh aimsire ag sciar áirithe de phobal an LPT.

Moltar gach deis comhpháirtíocht a chothú idir an cheanneagraíocht agus thuismitheoirí, bainistíocht agus foirne na n-institiúidí oideachais leis an nGaeilge a chur chun cinn sa LPT agus le cur le rannpháirtíocht bhreise scoileanna sa POG.

Beart 6.4.1 Rannpháirtaíocht sa Pholasáí Oideachas Gaeltachta a Spreagadh sa LPT			
Réimse:	A, C	Critéir Pleanála Teanga	5
Eolas breise faoin mbeart:	Cruinnithe a eagrú le tacaíocht tuismitheoirí, bainisteoirí agus foirne na n-institiúidí a spreagadh chun tacú leis na scoileanna aitheantas a lorg faoin POG, ar bhonn céimiúil, a bhaint amach.		
Aidhm an bhirt:	Go mbeadh oideachas trí Ghaeilge ar fáil d'óige an LPT le go mbeadh ardleibhéal cumais sa Ghaeilge ag óige an cheantair. Go gcruthófaí an fhéidearthacht go gcothófaí glúin nua leis an gcumas agus an toil acu a gcuid páistí a thógáil le Gaeilge.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht , COGG, ÚnaG. Tuismitheoirí daltaí scoile agus réamhscoile, bainisteoirí agus foirne na n-institiúidí oideachais sa LPT.		
Saolré an bhirt:	7 mbliana.		
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Daoine (tuismitheoirí agus bainistíocht agus foirne na scoile) a spreagadh le bheith páirteach sa POG.</p> <p>Réiteach: Suim a spreagadh trí na rannpháirtithe a chur ar an eolas faoi na buntáistí a bhaineann le haitheantas Gaeltachta a bhaint amach. Béim a chur ar A) buntáistí an dátheangachais ar B) na marcanna breise a bhaineann le scrúduithe na hArdteistiméireachta a dhéanamh trí Ghaeilge agus C) na deiseanna fostaíochta breise atá ag daoine a bhfuil líofacht sa Ghaeilge acu.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha agus ar líon na scoileanna atá páirteach sa scéim.</p> <p>Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	An cheanneagraíocht leis na taifid thuasluaite a scrúdú agus, ag baint úsáid as an TAM, an OPT le tuairisc a réiteach mar chuid den tuarascáil bhliantúil (feic beart 6.3.6).		

Beart 6.4.2 Fóram Gaeilge na Scoileanna sa LPT			
Réimse:	A, C	Critéir Pleanála Teanga	5
Eolas breise faoin mbeart:	Fóram /Ceardlann / Seimineár do bhainisteoirí (Boird Bainistíochta san áireamh) agus do phríomhoidí agus do mhúinteoirí na sé scoil sa LPT faoi stiúir éascaitheora oilte) le heagrú le deis a thabhairt d'ionadaithe na scoileanna ceist na Gaeilge a phlé agus a gcuid rannpháirtíochta sa phróiseas pleanála teanga a spreagadh. An beart seo le heagrú gach dara bliain.		
Aidhm an bhirt:	Go mbeadh cur chuige comóna ag na scoileanna a bheadh ina chabhair leis an mórsprioc i.e. an Ghaeilge a chur chun cinn i measc óige an LPT, a bhaint amach. Go mbeadh ról na scoileanna sa togra pleanála teanga soiléir dóibh.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, boird bhainistíochta, príomhoidí agus foirne na n-institiúidí oideachais sa LPT agus éascaitheoir oilte, saineolaí sa phleanáil teanga.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2, 4, 6.		
Costas measta iomlán:	€4,900 (€700 x 7).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€700 Seimineár bliantúil (cíos ionaid €150, sólaistí €350, + costais éascaitheora oilte €200. Iomlán €700.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh. Réiteach: Na hócáidí a phoibliú go héifeachtach agus ócáidí tairbhiúla, gairmiúla agus taitneamhacha a eagrú.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead ar an tinreamh coinnithe ag an OPT. Ceistneoirí aiseolais le líonadh ag rannpháirtithe agus tuairisc réitithe ag an OPT bunaithe ar na ceistneoirí. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe bliantúla ina eagraítear na ceardlanna.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	An cheanneagraíocht leis na taifid agus na ceistneoirí thuasluaite a scrúdú agus an OPT (ag baint úsáid as an TAM) le tuairisc a réiteach (feic beart 6.3.6) i mBlianta 2, 4, agus 6).		

Beart 6.4.3 Gaol a chothú idir na bunscoileanna a thagann faoin POG agus scoileanna Gaeltachta eile.			
Réimse:	A, C, K	Critéir Pleanála Teanga	5, 6.
Eolas breise faoin mbeart:	Le féiniúlacht Gaeltachta a láidriú, úsáid na Gaeilge a normalú agus cumas sa Ghaeilge a fheabhsú, moltar gaol agus ceangailtí le scoileanna i nGaeltachtaí níos láidre a spreagadh agus a chothú. Moltar gach deis a thapú le rannpháirtíocht na scoileanna in imeachtaí scoil-bhunaithe Gaeltachta a fhorbairt, imeachtaí ar nós comórtais díospóireachta, spóirt, drámaíocht agus cuairteanna stairiúla 's araile. Páirt a ghlacadh i gcomórtais spóirt le scoileanna Gaeltachta, Scléip na hÓige. Gaol a chothú le hógchlub atá ag feidhmiú trí Ghaeilge sa cheantar. Daltaí na scoile a bheith páirteach sa 'Scéim Neartú' de chuid Ealaín na Gaeltachta ²⁵ .		
Aidhm an bhirt:	Cumas sa Ghaeilge a mhéadú agus úsáid an teanga a normalú i measc daltaí na scoileanna POG sa LPT.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT .		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht , príomhoidí agus foirne na scoile, bainistíocht scoileanna Gaeltachta, Óige na Gaeltachta, Tuismitheoirí na Gaeltachta, an Cumann Scoildrámaíochta.		
Saolré an bhirt:	7 mbliana.		
Costas measta iomlán:	Bliain 1: Réiteach agus ullmhúcháin. Bliain 2-7: €12,600. (€2,100 x 6).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,100. Trí ócáid in aghaidh na bliana ag €700 an ócáid. Mionbhus - €400, costais iontrála €100, sólaistí €100, duaiseanna 's araile €100) Fo-íomlán €700 x 3 = €2,100.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán 1: Caigneán Gaeilge na ndaltaí. Réiteach 1: De réir mar a théann an POG ar aghaidh ó bhliain go bliain, bheifí ag súil go mbeadh cumas Gaeilge na ndaltaí ag feabhsú. Dúshlán 2: Suim a spreagadh. Réiteach 2: Ócáidí thaitneamhacha a eagrú.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Tairfead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha agus ar líon na scoileanna atá páirteach sa scéim. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

²⁵ <https://ealain.ie/tacaiocht-ata-ar-fail/>

Beart 6.4.4 Láithreacht na Gaeilge a Neartú sna Bhunscoileanna Béarla			
Réimse:	A, C, K	Critéir Pleanála Teanga	5, 6.
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Tá an beart seo dírithe ar na ceithre bhunscoileanna nach bhfuil páirteach sa POG, is iad sin, SN <i>St John the Apostle</i>, SN Oideachas le Chéile, Cuan na Gaillimhe CNS agus SN na Buaille Bige.</p> <p>Imeachtaí a chur sa tsiúl (taobh amuigh d’am scoile) ar nós:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aoichainteoirí spreagúla le labhairt faoin nGaeilge. 2. Imeachtaí seach-scoile (m.sh. millín péinte, lá eachtraíochta ‘s araile) trí Ghaeilge a aimsiú agus a éascú nuair is féidir é. 3. Páirt a ghlacadh i dtionscnaimh ar nós An Gaelbhratach. 4. Gaol a chothú le Coláistí Samhraidh Gaeltachta le cur le líon na scoláirí ón LPT a dhéanann freastal ar na Coláistí. 5. Gaol a chothú le hógclub a fheidhmíonn trí Ghaeilge sa LPT. 		
Aidhm an bhirt:	Cumas sa Ghaeilge a mhéadú agus úsáid an teanga a normalú i measc daltaí sna scoileanna Béarla sa LPT. Dea-thoil i leith na Gaeilge a chothú.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, príomhoidí, foirne agus daltaí na mbunscoileanna Béarla sa LPT.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7:		
Costas measta iomlán:	€5,250 (€750 x 7).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Aoichainteoirí (le Gaeilge) le labhairt leis na daltaí, duine in aghaidh na bliana sna trí scoil. €250 (costais taistil san áireamh) x 3 = €750.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán 1: Rannphairtíocht a spreagadh.</p> <p>Réiteach 1: Na buntáistí cognaíocha, sóisialta & oideachais atá ag baint le páistí a bheith dhátheangach a léiriú.</p> <p>Dúshlán 2: Easpa suime na ndaltaí sa cheist.</p> <p>Réiteach 2: Ócáidí taitneamhacha agus tairbhiúla a eagrú.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí agus ar líon na ndaoine a d’fhreastail orthu.</p> <p>Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.4.5 Tacaíocht a thabhairt do na hInstitiúidí Oideachais le Polasaithe Teanga a Fhorbairt agus a chur i bhFeidhm.

Réimse:	A	Critéir Pleanála Teanga	5, 6, 12, 19.
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Na hinstitiúidí oideachais (Naíonraí, Bunscoileanna agus an Iarbhunscoil) le polasaithe praiticiúla agus éifeachtacha faoi úsáid na Gaeilge a dhréachtú agus a chur i bhfeidhm sna hinstitiúidí. Beidh gá le polasaithe difriúla ag glacadh le staid reatha na Gaeilge sna scoileanna agus sna naíonraí difriúla eatarthu siúd atá ag lorg aitheantas faoin POG, agus iad siúd atá ag feidhmiú trí Bhéarla.</p> <p>An OPT le cruinnithe a eagrú chun an cheist a phlé le bainistíocht na scoileanna agus le cúnaimh a thabhairt dóibh polasaithe a dhréachtadh bunaithe ar eiseamláir an dheá chleachtais.</p>		
Aidhm an bhirt:	Úsáid na Gaeilge a láidriú sna hinstitiúidí oideachais.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, príomhoidí agus foirne na n-institiúidí oideachais sa LPT. Saineolaithe sa phleanáil teanga, tuismitheoirí. CNNG.		
Saolré an bhirt:	<p>Bliain 1: Réiteach agus pleanáil.</p> <p>Bliain 2–4: Polasaithe curtha i bhfeidhm.</p> <p>Bliain 4: Athbhreithniú ar na polasaithe.</p> <p>Bliain 5-7: Polasaithe leasaithe (más gá) dréachtaithe agus curtha i bhfeidhm.</p>		
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.3.1		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.3.1		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Príomhoidí / foirne na n-institiúidí a spreagadh le suim a chur sa cheist.</p> <p>Réiteach: An OPT le bualadh le bainistíocht na n-institiúidí leis an tábhacht a bhaineann le polasaí éifeachtach Gaeilge a a phlé leo.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha, ar líon gcruinnithe agus ar pholasaithe.</p> <p>Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe bliantiúla (feic beart 6.3.6).</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.4.6 Cúrsa i Saibhriú na Gaeilge a chur ar fáil do mhúinteoirí sa LPT			
Réimse:	A	Critéir Pleanála Teanga	5
Eolas breise faoin mbeart:	<p>I mír 5.5.8 feictear gur léirigh 32 múinteoirí bunscoile suim i bhfreastal ar chúrsa i 'labhairt, gramadach, saibhreas cainte na Gaeilge'. D'fhreagair 13 eile go m'fhéidir go mbeadh suim acu ina leithéid de chúrsa.</p> <p>Moltar cúrsa a eagrú a thabharfadh deis do mhúinteoirí feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge (labhairt, gramadach, saibhreas cainte srl.) le go mbeadh sé ina chabhair dóibh na scileanna seo a seachadadh chuig a gcuid daltaí</p> <p>Tum-sheisiúin le teagascóir oilte de thrí uair a chloig atá i gceist i scoileanna difriúla.</p>		
Aidhm an bhirt:	Caighdeán Gaeilge múinteoirí agus daltaí a ardú.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, Bainistíocht agus foirne na mbunscoileanna áitiúla agus an iarbhunscóil, an Roinn Oideachais agus Scileanna, , GRETB agus Institiúidí tríú leibhéal.		
Saolré an bhirt:	<p>Bliain 1: Pleanáil.</p> <p>Bliain 2-7: Cúrsaí á n-eagrú go bliantúil.</p>		
Costas measta iomlán:	€6,000. (€1,000 x 6)		
Costas measta in aghaidh na bliana:	(Teagascóir oilte a earcú ag €30 in aghaidh na huair agus 10 seisiúin trí uair a chloig @ €100 (€30 san uair don teagascóir x3 agus €10 sólaistí) a eagrú in aghaidh na bliana). €100 x 10 = €1,000.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Ní mheastar go bhfuil dúshlán ag baint leis an mbeart seo de bharr go bhfuil spéis léirithe ag múinteoirí ina leithéid de chúrsa (féach mír 5.5.8).</p> <p>Réiteach: Ní bhaineann.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Taifead coinnithe ag an OPT ar líon na gcúrsaí, ar an líon freastail agus ceistneoirí aiseolais le líonadh isteach ag na rannpháirtithe ag deireadh an chúrsa.</p> <p>I mblianta 3 agus 6 an OPT an OPT le haiseolas a bailiú ó na cheistneoirí aiseolais agus le plé le na rannpháirtithe go díreach, maidir le tionchar fadtréimhseach an chúrsa ar na múinteoirí agus ar a gcumas agus a gcleachtas teanga. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe bliantiúla (feic beart 6.3.6) i mblianta 3 & 6.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.4.7 Seisiún faoin bhFeasacht Teanga d'Óige an cheantair.			
Réimse:	A	Critéir Pleanála Teanga	5
Eolas breise faoin mbeart:	<p>1. Eagrófar modúl don idirbhliain agus ceardlanna (do na ranganna eile) i gColáiste na Coiribe bunaithe ar chúrsaí feasachta teanga, ar mhionteangacha i gcomhthéacs domhanda, ar an bpleanáil teanga, ar athneartú teangacha agus ar an tsochtheangeolaíocht.</p> <p>2. I mbunscoileanna (ranganna 5 agus 6) an LPT, déanfar ábhar agus pointí plé a ullmhú a chuideoidh le múinteoirí seisiúin shamhlaíocha a eagrú sa seomra ranga le plé a dhéanamh ar oidhreacht Ghaelach an cheantair, ar chúrsaí teanga comhaimseartha go hidirnáisiúnta, go náisiúnta agus sa LPT.</p>		
Aidhm an bhirt:	Feasacht ar chúrsaí teanga a ardú i measc óige an LPT agus 'cinnirí teanga' a chothú.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, bainistíocht, foirne na scoileanna áitiúla agus óige an cheantair.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: Pleanáil Bliain 2-7: Cúrsaí á n-eagrú go bliantúil.		
Costas measta iomlán:	€3,000. (€500 x 6).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€500 (Ábhar a réiteach agus a phriontáil).		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Suim sa togra a spreagadh i measc na ndaltaí Réiteach: Seisiúin spráúla agus samhlaíocha a dhearadh i bpáirt le múinteoirí na scoileanna.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar líon na seisiúin, ar an líon freastail agus ceistneoirí aiseolais le líonadh isteach ag na rannpháirtithe ag deireadh na seisiún. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

6.5. Seirbhísí Cúraim Leanaí, Tacaíochta Teaghlaigh, Seirbhísí Tacaíochta Teanga.

Is iad na teaghlaigh atá ag tógáil a gcuid páistí le Gaeilge, nó a bhfuil sé i gceist acu é seo a dhéanamh, an lóchrann dóchais is gile, ó thaobh na Gaeilge de, sa LPT. Tá fíor-thábhacht ag baint leis an mbeart – bunachar sonraí a chruthú de na teaghlaigh atá ag tógáil a gcuid páistí le Gaeilge (beart 6.3.6.A) – chun léargas cruinn, macánta a fháil ar líon na dteaghlach ina bhfuil an Ghaeilge á labhairt. Is gá chuile aoisghrúpa a chuimsiú ach béim faoi leith a chur ar theaghlaigh ina bhfuil páistí in aois na réamhscolaíochta agus na scolaíochta. Moltar don OPT an t-eolas a bhailiú ag baint úsáide as chuile uirlis taighde agus cumarsáide atá ar fáil le teacht ar an eolas. Tuairiscítear (mír 5.2.6.3) nach ndéanann 62% de thuismitheoirí, a ghlac páirt sa suirbhé, cinneadh i leith na teanga lena dtógtar páistí. Moltar go dtarraingeofaí aird an phobail ar an gceist seo agus go spreagfaí breis thuismitheoirí óga le cinneadh a ghlacadh lena bpáiste/í a thógáil le Gaeilge.

Nóta: Cuimseofar ranganna do thuismitheoirí i mír 6.7.

Beart 6.5.1 Tuismitheoirí a spreagadh le Gaeilge a labhairt lena gcuid páistí			
Réimse:	K	Critéir Pleanála Teanga	2, 6, 7
Eolas breise faoin mbeart:	<p>1. An OPT le bileoga eolais (agus ábhar ábhartha eile) faoi bhuntáistí an dátheangachais a scaipeadh ar thuismitheoirí áitiúla atá ag súil le páiste. Déanfar é seo, mar shampla, i ranganna réamhbhreithe, i gclínici leighis agus tríd an gcléir (baistí 's araile). Tá pacáistí feiliúnacha curtha ar fáil ag Tuismitheoirí na Gaeltachta agus ag ÚnaG.</p> <p>2. An OPT le himeacht teaghlaigh bliantúil a eagrú le buntáistí an dátheangachais agus na dúshlán a bhaineann le páistí a thógáil le mionteanga a phlé le thuismitheoirí óga nó iad siúd atá in aois tuismitheoireachta.</p>		
Aidhm an bhirt:	Cur le líon na dteaghlach a dhéanann cinneadh Gaeilge a labhairt lena gcuid páistí le go dtiocfaidh ardú ar líon na gCLGanna amach anseo.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, thuismitheoirí nó iad siúd atá in aois na tuismitheoireachta sa LPT, ÚnaG, Ionaid Sláinte agus an chléir. Glór na nGael, Tuismitheoirí na Gaeltachta, <i>Mothertongues</i> ²⁶ .		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7		
Costas measta iomlán:	€5250 (€750 x 7).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Ócáid eolais do thuismitheoirí nó do dhaoine in aois na tuismitheoireachta (Ionad €150, aoichainteoir €300, costais taistil €100, sólaistí €200) fo-iomlán €750).		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		

²⁶ <https://mothertongues.ie>

Dúshlám agus réitigh:	Dúshlám: Tuismitheoirí a mhealladh i dtreo a gcuid páistí a thógáil le Gaeilge. Réiteach: Ócáidí eolais taitneamhacha agus tairbhiúla a eagrú.
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar líon na ndaoine a d'fhreastail. Foirmeacha aiseolais le scaipeadh agus le bailiú. An OPT le teagmháil a dhéanamh le tuismitheoirí tar éis roinnt blianta agus tuairisc a réiteach (gan ainm aon duine a lua) maidir le líon na dtuismitheoirí a d'úsáid an Ghaeilge lena gcuid páistí agus na dúshlám a bhain leis an gcinneadh a chur i bhfeidhm. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.

Beart 6.5.2 Tacaíocht a thabhairt do Theaghlaigh atá ag Tógáil a gcuid páistí le Gaeilge			
Réimse:	B, K	Critéir Pleanála Teanga	2, 6, 7
Eolas breise faoin mbeart:	Ag úsáid bunachar sonraí 6.3.7.A. - Tacaíochtaí a chur ar fáil do na teaghlaigh seo le cúnamh a thabhairt dóibh i leith na mbealaí le dul i ngleic leis na dúshlám a bhaineann le páistí a thógáil le Gaeilge. Imeachtaí (seisiúin eolais, cóisirí, ócáidí Nollag agus Samhna, picnicí, 's araile) feiliúnacha a eagrú don sciar seo den phobal i bpáirt le Glór na nGael faoin scéim Teanga Tí ²⁷ . An OPT le plé a dhéanamh le Tuismitheoirí na Gaeltachta maidir lena ngíomhaíocht sa LPT.		
Aidhm an bhirt:	Go dtabairfáil gach tacaíocht do thuismitheoirí le go dtógfaidh siad páistí a bhfuil líofacht sa Ghaeilge acu.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, Tuismitheoirí sa LPT, Glór na nGael, Tuismitheoirí na Gaeltachta, <i>Mother Tongues</i> .		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7		
Costas measta iomlán:	€14,000. (€2,000 x 7).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Seisiún eolais do thuismitheoirí ar an téama – ‘Ag tógáil páistí le mionteanga’. Ionaid a eagrú (€50) agus aoichainteoir a íoc @ €300 (costais taistil san áireamh) uair in aghaidh na bliana. Iomlán: €350. Ionad agus ábhar a chur ar fáil d'ócáidí do theaghlaigh Gaelacha le gasúir - Nollaig, Samhain, picnic agus a leithéid ceithre ócáid in aghaidh na bliana. Cíos seomra - €50 + siamsóir do pháistí - €100 + sólaistí - €50. Iomlán €200 an ceann x 4 = €800). Fo-iomlán €800. Mór iomlán - €1,150.		

²⁷ www.glornangael.ie/teaghlaigh

Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán 1: Tuismitheoirí a aimsiú. Réiteach 1: Poiblíocht éifeachtach a thabhairt don cheist. Dúshlán 2: Tuismitheoirí a mhealladh chuig ócáidí. Réiteach 2: Ócáidí taitneamhacha agus tairbhiúla a eagrú agus a phoibliú.
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha agus ar an líon daoine a d'fhreastail. Foirm aiseolais le líonadh isteach ag rannpháirtithe go bliantúil. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.

Beart 6.5.3 Staidéar Féidearthachta – Naíonra Gaeilge a bhunú i mBearna.			
Réimse:	B	Critéir Pleanála Teanga	7, 8, 9.
Eolas breise faoin mbeart:	Níl aon Naíonra atá á réachtáil trí Ghaeilge ag feidhmiú sa taobh thiar den LPT cé go bhfuil Naíonraí sa taobh thoir den LPT, ar champas Ghaelscoil Mhic Amhlaigh agus Naíonra Cháit. In aiseolas ón bpobal (Aguisín 5 #16) léiríodh éileamh ar Naíonra Gaelach a bhunú i mBearna. An OPT le cruinniú/cruinnithe a ghairm i mBearna leis an cheist a phlé le tuismitheoirí agus staidéar féidearthachta a réiteach i gcomhar le CNNG.		
Aidhm an bhirt:	Tacaíocht a thabhairt do theaghlaigh atá ag úsáid na Gaeilge mar theanga baile lena gcuid gasúir. Páistí ó theaghlaigh nach bhfuil an Ghaeilge á labhairt iontu a ullmhú le freastal ar oideachas Gaeltachta.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, CNNG, tuismitheoirí i mBearna.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: An OPT leis an gceist a phlé le CNNG. Cruinniú poiblí a ghairm faoin gceist. Bliain 2-7: Má tá éileamh ann plean gníomhaíochta a dhearadh agus a chur i bhfeidhm.		
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.3.1		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.3.1		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Ní mheastar go bhfuil dúshlán ag baint leis an mbeart seo. Réiteach: Ní bhaineann.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar an líon freastail ar an gcruinniú poiblí agus an staidéar féidearthachta réitithe aige/aici.		

	Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo, i mBliain 2, ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.

Beart 6.5.4 An Ghaeilge a Láidriú in Earnáil na Sheirbhísí Luathoideachais Béarla			
Réimse:	B	Critéir Pleanála Teanga	7, 8, 9.
Eolas breise faoin mbeart:	Tá 12 sheirbhísí luathoideachais ag feidhmiú sa LPT trí Bhéarla. Moltar go rachaidh an OPT chun cainte le bainisteoirí na seirbhísí reatha le ceist na Gaeilge a phlé leo le feiceáil an bhfuil aon fhéidearthacht ann an Ghaeilge a chur chun cinn san earnáil seo. An OPT le seimineár a eagrú le húinéirí na seirbhísí luathoideachais reatha agus saineolaí teangeolaíoch sa luath-oideachas ar nós 'Mothers Tongues', CNNG agus TnaG le buntáistí an dátheangachais a phlé.		
Aidhm an bhirt:	An Ghaeilge a láidriú sa réimse seo de shaol an phobail. An Ghaeilge a láidriú sna bunscoileanna (de bharr cumas Gaeilge na bpáistí a bheith feabhsaithe sna hinstiúidí luathoideachais).		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, úinéirí na n-instiúidí luathoideachais reatha, tuismitheoirí sa LPT, <i>Mothers Tongues</i> .		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: Seimineár eagraithe leis an gceist a phlé le húinéirí na n-instiúidí luathoideachais agus an t-éileamh ar a leithéid de sheirbhís a mheas. Tuarascáil réitithe roimh dheireadh na bliana. Plean gníomhaíochta réitithe bunaithe ar thorthaí na tuarascála. Bliain 4: Seimineár eile eagraithe ar an téama céanna.		
Costas measta iomlán:	€3,200. (€1,600 Bliain 1 agus €1,600 bliain 4).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Bliain 1 + Bliain 4 Seimineár (€300 aoichainteoir, €100 taisteal, €100 cíos ionaid, sólaistí €100) – iomlán €600. Ábhar i nGaeilge a chur ar fáil do na hinstiúidí luathoideachais, e.g. póstaer, míreanna meara, fuaimrian, ábhar físe 's araile - €1,000. Iomlán €1,600.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán 1: Suim na n-úinéirí reatha sa togra a spreagadh. Réiteach 1: Tuiscint ar, agus rannpháirtíocht sa mhór-thogra teanga a spreagadh. Seimineár eolais a eagrú, buntáistí an dátheangachais a léiriú.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar lucht freastail na seimineár. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo, i mBlianta 1 agus 4, ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

6.6. Seirbhísí don Aos Óg:

Agus an Plean seo á réiteach tá dhá bhunscoil (GS Mhic Amhlaigh agus SN Bhearna) sa LPT páirteach sa bPOG agus mar thoradh ar sin bheifí ag súil go mbeadh ardchaighdeán cumais ag na daltaí seo sa Ghaeilge. Tá fíor-thábhacht ag baint le deis a thabhairt do dhaoine óga sóisialú a dhéanamh trí Ghaeilge taobh amuigh de shaol na scoile. Tá club óige faoi scáth Choláiste na bhFiann ag feidhmiú ar Champas Ghaelscoil Mhic Amhlaigh le roinnt blianta anuas. Cuimsithe san earnáil seo moltar go mbunófaí ógclub i mBearna chomh maith agus go ndéanfaí freastal ar riachtanais agus ar chearta teanga na ngasúr áitiúil sna heagrais chaithimh aimsire agus spóirt áitiúla.

Aithnítear ról fíor thábhachtach déagóirí sa phleanáil teanga. Tá agus beidh sé mar aidhm lárnach ag an bplean teanga seo earcaíocht a dhéanamh ar dhéagóirí chun críche an phlean. Áirítear anseo, bunaithe na struchtúir óige atá sa bheartas seo, ná tionscnaimh iniúlachta, ina n-áirítear tionscnaimh dhigiteacha, chun spéis agus rannpháirtíocht aois-ghrúpa déagóirí a mhealladh agus a chinntiú. Cuirfear an-bhéim ar shóisialú trí Ghaeilge in sna meithealeacha a chuirfear le chéile.

Beart 6.6.1. Club Óige Gaeilge a bhunú i mBearna.			
Réimse:	C, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 6, 10, 11, 12
Eolas breise faoin mbeart:	Moltar staidéar féidearthachta a dhéanamh maidir leis na féidearthachtaí a bhaineann le club óige a bhunú sa taobh thiar den LPT i mBearna. Ó tharla gur paróiste amháin é Bearna / Na Forbacha ní mhór pobal na bhForbacha a thabhairt san áireamh sa phlé. Moltar go rachaidh an OPT chun cainte le daltaí bunscoile agus meánscoile i gceantar Bhearna agus na bhForbacha maidir lena gcuid mianta faoin gceist seo agus ansin go bpléifí an cheist le soláthraithe seirbhísí san earnáil.		
Aidhm an bhirt:	Labhairt na Gaeilge a normalú i measc na hóige lasmuigh den chóras oideachais go háirithe. Tearmainn teanga agus gréasáin Ghaeilge a fhorbairt do dhaoine óga. Imeachtaí / Gníomhaíochtaí tarraingteacha trí Ghaeilge a chur ar fáil don óige.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, Muintearas, óige an cheantair, tuismitheoirí, Óige na Gaeltachta, Cumann na bhFiann ²⁸ , óg-eagrais eile agus LPT Chois Fharraige.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: Staidéar Féidearthachta.		

²⁸ www.colaistenabhfiann.ie

	Bliain 2: Club a bhunú agus a reáchtáil sa taobh thiar den LPT i bpáirt le Cumann na bhFiann nó le soláthraí eile seirbhísí don óige agus le Óige na Gaeltachta.
Costas measta iomlán:	€22,200. (€3,600 x 6 +€600)
Costas measta in aghaidh na bliana:	Bliain 2: Barr chostais trealamh, €600. Blianta 2-6. Cíos ar ionad €50 x 20 seisiúin in aghaidh na bliana = €1,000. Íocaíocht do fheighlithe x 2 @ €40 an duine @ €20 san uair) x 20 seisiún = €1,600 in aghaidh na bliana. Árachas, trealamh, mionbhus, imeachtaí agus turais = €1,000. Fo-iomlán bliantúil €3,600.
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán 1: Easpa éilimh ar a leithéid. Réiteach 1: ‘Bréag chlubanna’ a chur sa siúl sna scoileanna le suim a spreagadh. Dúshlán 2: Easpa cinnirí clubanna óige le Gaeilge. Réiteach 2: Gaol a chothú leis an eagraíocht Cumann na bhFiann agus Óige na Gaeltachta nó le soláthraí eile sheirbhísí Gaeilge don óige le cinnirí a chur ar fáil.
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha agus ar an líon daoine a d’fhreastail ar na clubanna. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.

Beart 6.6.2. Scoláireachtaí a Bhronnadh - Cúrsaí Gaeltachta Samhraidh			
Réimse:	C, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 8, 10, 11, 12
Eolas breise faoin mbeart:	Scoláireachtaí x 3 a chur ar fáil in aghaidh na bliana do dhaoine óga le cur ar a gcumas freastal ar Choláistí Samhraidh Gaeilge a chuireann béim ar fhorbairt scileanna cinnireachta. Moltar cóimheas urraíochta de 80% (PT) 20% (tuismitheoirí) a bheith i gceist. Moltar chomh maith iarrachtaí a dhéanamh le leibhéal freastal na ndaltaí ar chúrsaí samhraidh sa Ghaeltacht go ginearálta a ardú trí cuairt a thabhairt ar scoileanna agus eolas faoi na choláistí a scaipeadh. Buaiteoirí na scoláireachtaí le cur i láthair a dhéanamh lena gcomhdhaltaí ag déanamh cur síos ar a dtaithí sa Ghaeltacht.		
Aidhm an bhirt:	Cinnirí Gaeilge a fhorbairt i measc na hóige. Leibhéal cumais sa Ghaeilge a ardú.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, óige an cheantair, tuismitheoirí, Óige na Gaeltachta, Cumann na bhFiann, Spleodar.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7:		
Costas measta iomlán:	€14,400 (€800 x 3 = €2,400 x 6).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,400 (€800 x 3)		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Easpa suime ag daoine óga sa togra. Réiteach: Margaíocht éifeachtach a dhéanamh ar na cúrsaí agus eispéiris thaitneamhacha a phoibliú.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Na rannpháirtithe le foirmeacha aiseolais a líonadh. Taifead coinnithe ag an OPT ar na daoine a d'fhreastal ar scoláireachtaí agus ar líon na ngasúr eile ón LPT a fhreastalaíonn ar Choláistí Samhraidh Gaeltachta. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.6.3. Polasaí Gaeilge a Dhréachtú agus a chur i bhFeidhm i gClubanna Seanbhunaithe sa LPT.

Réimse:	C, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 10, 11, 12
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Is i mBéarla atá na clubanna spóirt ag feidhmiú sa LPT cé go bhfuil ardchumas sa nGaeilge ag cuid mhór de na páistí áitiúla de bharr iad a bheith ag freastal ar scoileanna POG.</p> <p>Moltar go dtabharfaidh an OPT cúnamh do na clubanna pleananna teanga a dhréachtú agus a chur i bhfeidhm.</p> <p>Moltar go pléfidh an OPT an cheist le na clubanna d'fhonn liosta d'acmhainní daonna Gaeilge na gclubanna a liostáil agus na hacmhainní seo a bheith dírithe (mar thús) ar bhail óga na gclubanna atá in aois scoile.</p> <p>Moltar go n-eagrófaí seisiúin (cuimsithe i mbeart 6.7.1) le téarmaíocht ábhartha i nGaeilge a mhúineadh do thraenálaíthe, ach éileamh a bheith ar a leithéid.</p>		
Aidhm an bhirt:	<p>Úsáid na Gaeilge a normalú i saol na hóige.</p> <p>Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú do dhaoine óga.</p>		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, óige an cheantair, tuismitheoirí, oifigigh Gaeilge na gclubanna, traenálaíthe agus cóitseálaithe spóirt, Glór na nGael.		
Saolré an bhirt:	<p>Bliain 1: Taighde agus plé leis an óige</p> <p>Bliain 2-7: bliana</p>		
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Teacht ar Chóitseálaithe / Thraenálaíthe le Gaeilge.</p> <p>Réiteach: Feachtas poiblíochta le acmhainní daonna feiliúnacha a earcú.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.6.4. Club Iar-scoile Gaeilge a chur ar fáil i mBearn			
Réimse:	C, J	Critéir Pleanála Teanga	6, 8, 10, 12
Eolas breise faoin mbeart:	Tá club iar-scoile ag feidhmiú ar champas Ghaelscoil Mhic Amhlaigh. Ag úsáid bunachar sonraí 6.3.6.B moltar Club Gaeilge Iar-scoile do ghasúir atá ag freastal ar scoil Bhearna a bhunú ina dtabharfar leath den am do ranganna spraiúla Gaeilge agus leath eile do chluichí / ghníomhaíochtaí taitneamhacha trí Ghaeilge, m.sh. bÁCáil, drámaíocht, díospóireacht, códáil, garchabhair 's araile. Seisiúin dhá uair a chloig a bheidh i gceist.		
Aidhm an bhirt:	Úsáid na Gaeilge a normalú i saol na hóige. Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú do dhaoine óga.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, múinteoirí, tuismitheoirí, áisitheoirí le Gaeilge.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7:		
Costas measta iomlán:	€31,200 (€5,200 x 6).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€2,000. (Bliain 2 ar aghaidh) (Cíos/teas/árachas €50, áisitheoirí €50 x 20 = €100 x 20 sheisiúin = €2,000. Trealamh, ábhar €600. Iomlán 2,600 in aghaidh na scoile x 2 scoil. Fo-iomlán de €5,200 in aghaidh na bliana.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Teacht tar Áisitheoirí le Gaeilge. Réiteach: Mórfheachtas poiblíochta le teacht ar áisitheoirí. Áisitheoirí a thraenáil.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	An liosta (i.e. bunachar sonraí 6.3.6.B) a chur le chéile i mBliain 1. Taifead coinnithe ag an OPT ar gníomhaíochtaí ábhartha agus ar thinreamh. Foirmeacha aiseolais le líonadh ag na rannpháirtithe. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

6.7. Deiseanna Foghlama Lasmuigh den Chóras Oideachais

Léiríodh sa taighde (mír 5.2.9) ar an bpobal go bhfuil an-spéis ag an bpobal i bhfeabhas a chur ar a gcuid Gaeilge nó í a fhoghlaim ón mbun aníos.

Ar mhaith leat feabhas a chur ar do chuid Gaeilge? <i>Would you like to improve your Irish?</i>		
	Líon	%
Ba mhaith / <i>I would</i>	294	70
Níor mhaith / <i>I would not</i>	73	17
Níl fhios agam / <i>I don't know</i>	56	13
	423	100

Tá sonraí faoi na leibhéil dhifriúla ranganna agus imeachtaí eile (Ciorcail Comhrá, Grúpaí Léitheoireachta / Scríbhneoireachta agus eile) le fáil i mír 5.2.8.1.

Beart 6.7.1 Deiseanna Foghlama Éifeachtacha a Chur ar Fáil agus a Bhainistiú			
Réimse:	D, J.	Critéir Pleanála Teanga	10, 11, 12
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Ag úsáid bunachair sonraí 6.3.6.C agus 6.3.6.D – Sraith seisiúin dírithe ar leibhéal dhifriúla cumais a eagrú a chuirfidh ar chumas áitritheoirí sa LPT an Ghaeilge a úsáid agus páirt a ghlacadh i saol an phobail trí Ghaeilge. Chomh maith le ranganna ginearálta Gaeilge moltar go n-eagrófaí:</p> <p>Sain-chúrsa/í a eagrú bunaithe ar riachtanais tuismitheoirí. Sain-chúrsa/í a eagrú do lucht gnó / miondíola (Beart 6.8.1). Sain-chúrsa/í a eagrú do thraenáilaithe agus do chóitseálaithe spóirt (Beart 6.6.3).</p> <p>Na ranganna a bheith céimiúil, i.e. bogadh ar aghaidh, ó bhun, go meán, go hard ar bhealach struchtúrtha (Mar shampla, TEG A1 – C1)²⁹. An OPT le taighde a dhéanamh ar riachtanais foghlama eile agus cúrsaí cuí eile a chur ar fáil ach éileamh a bheith orthu.</p>		
Aidhm an bhirt:	<p>Líon na gcainteoirí le líofacht sa Ghaeilge a ardú. Úsáid na Gaeilge a normalú i ngach réimse de shaol an phobail. Áit na Gaeilge sa teaghlach a threisiú.</p>		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, gnólachtaí agus muintir an LPT i gcoitinne, clubanna spóirt.		
Saolré an bhirt:	<p>Bliain 1: Taighde agus ullmhúchán. Bliain 2-7: Feidhmiú an bhirt</p>		
Costas measta iomlán:	€42,000. (€7,000 x 6)		
Costas measta in aghaidh na bliana:	<p>5 sheisiúin (2 uair) @ €50 pá múinteora x 20 seachtain = €5,000. + €2,000 (múineadh Gaeilge / téarmaíocht Ghaeilge do ghrúpaí sainspéise e.g. tuismitheoirí le páistí san hinstiúidí luathoideachais nó i mbunscoil, oibríthe san earnáil mhiondíola 's araile. Fo-iomlán €7,000.</p>		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Teach ar Mhúinteoirí / áisitheoirí. Réiteach: Gach deis a thapú le teacht ar mhúinteoirí / áisitheoirí.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Bheifí ag súil go mbeadh éifeacht an bhirt seo le feiceáil san athrú ar líon na gcainteoirí gníomhacha Gaeilge. Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha agus ar thinreamh. An OPT le taifead a choinneáil d'aon phoiblíocht sna meáin a bhaineann le na seisiúin. Bileoga aiseolais (ina gcuimseofar minicíocht labhairt na Gaeilge (taobh amuigh den rang) le plé le na rannpháirtithe ag tús agus ag deireadh gach téarma agus an OPT leis an aiseolas a chur le chéile agus éifeacht an bhirt le plé ag na cruinnithe míosúla a luaitear i mBeart 6.3.6. An clár foghlama a leasú más gá bunaithe ar an aiseolas.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.7.2 Club Sóisialta do Fhoghlaimeoirí a bhunú.			
Réimse:	D, J, K.	Critéir Pleanála Teanga	10, 11, 12
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Club Sóisialta do Fhoghlaimeoirí a bhunú ar bhonn píolótach. Tá a leithéid i gceantar Chois Fharraige, féach Club Foghlaimeoirí Chois Fharraige mar shampla. Eagraítear ranganna Gaeilge, club leabhair, turais, gearrdhrámaí, amhránaíocht 's araile i gcomhthéacs 'neamhbhagrach' tacúil.</p> <p>Moltar áitritheoirí sa LPT a bhfuil suim acu ina leithéid de thogra a thabhairt ar cuairt chuig an gClub thuasluaite nó ar chlub eile dá leithéid.</p>		
Aidhm an bhirt:	<p>'Spás sábháilte' a chruthú do fhoghlaimeoirí Gaeilge. Líon na gcainteoirí le líofacht sa Ghaeilge a ardú.</p>		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht , Club Foghlaimeoirí Chois Fharraige, an pobal áitiúil.		
Saolré an bhirt:	<p>Bliain 1: Réiteach agus ullmhúcháin. Blianta 2-7: Club ag feidhmiú.</p>		
Costas measta iomlán:	€12,000 (€2,000 x 6).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Bliain 2 ar aghaidh. €100 (Cíos/teas/árachas/sólaistí/leabhair 's ábhair eile). 100 x 20 sheisiúin in aghaidh na bliana = €2,000.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Rannpháirtithe a earcú. Réiteach: Poiblíocht éifeachtach a thabhairt don togra.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha agus ar thinreamh. An OPT le taifead a choinneáil d'aon phoiblíocht sna meáin a bhaineann le na seisiúin Bileoga aiseolais le bailiú ag deireadh gach téarma agus an OPT leis an aiseolas a chur le chéile agus éifeacht an bhirt le plé ag na cruinnithe míosúla a luaitear i mBeart 6.3.6.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6 i mbliain 2.		

Beart 6.7.3 Cúrsa Oiliúna do Oiliúnoirí			
Réimse:	D, J.	Critéir Pleanála Teanga	10, 11
Eolas breise faoin mbeart:	Cé go bhfuil painéal teagascóirí Gaeilge ag ÚnaG moltar go gcuirfí le líon na dteagascóirí Gaeilge atá lonnaithe sa LPT. Cuireann TEG ‘ An Teastas ar líne i Múineadh na Gaeilge d’Aosaigh ’ cúrsa ar fáil ar líne ³⁰ . Moltar scoláireacht a bhronnadh le freastal ar an gcúrsa ach meamram tuisceana a bheith sínithe idir an t-oiliúnoir agus CSPTBC go n-oibreoidh an t-oiliúnoir sa LPT ar feadh dhá bhliain. Mar thoradh ar an mbeart seo bheifí ag súil go mbeadh fáil ar agus úsáid dá bhaint as, teagascóirí cumasacha Gaeilge do dhaoine fásta sa LPT. Cuirfear ainm na ndaoine cáilithe leis an mbunachar sonraí 6.3.7 D.		
Aidhm an bhirt:	Múineadh na Gaeilge a bheith chomh héifeachtach agus is féidir agus líon na gcainteoirí le líofacht sa Ghaeilge a ardú.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, múinteoirí Gaeilge, TEG.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: Scoláireacht do bheirt. Blianta 2: Scoláireacht do dhuine amháin. Bliain 4: Scoláireacht do dhuine amháin.		
Costas measta iomlán:	€2,200. An Teastas ar líne i Múineadh na Gaeilge d’Aosaigh €400 Scrúdú TEG B2 €150. Fo-iomlán €550 x 4 = € €2,200		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Bliain 1: €1,100. Bliain 2: €550. Bliain 4: €550.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Teacht ar Mhúinteoirí / áisitheoirí. Réiteach: Poiblíocht a thabhairt don deis agus don traenáil.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Foirmeacha aiseolais le líonadh ag na ‘scoláirí’ a dhéanann freastal ar chúrsa TEG agus ag na daltaí atá ag freastal ar a gcuid ranganna agus iad ag múineadh sa LPT. Taifead coinnithe ag an OPT ar an tinreamh ar na ranganna Gaeilge atá dá mhúineadh ag na daoine a cháilítear faoin mbeart seo agus aiseolas le bailiú ón gcuid scoláirí. Déanfar plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe ráithiúla (feic beart 6.3.6).		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

³⁰ <https://www.maynoothuniversity.ie/larionad-gaeilge-centre-irish-language/teastas-ar-l-ne-i-m-ineadh-na-gaeilge-d-aosaign>

6.8. An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail agus Comharchumann

Níl comharchumann Gaeltachta ag feidhmiú sa LPT. Tá lear mór siopaí agus seirbhísí eile ar fáil sa LPT féin i sráidbhaile Bhearna go háirithe agus ar Bhóthar na Ceapaí i gCnoc na Cathrach. Tá ionad ollmhór siopadóireachta (*Dunnes, B&Q, Aldi* agus araile) gar do Bhóthar Dáileacháin an Iarthair nach bhfuil go baileach taobh istigh de theorainn an LPT ach atá buailte air. Déanann an t-ionad seo freastal ar áitritheoirí an LPT agus ar phobal i bhfad níos leithne, muintir Ghaeltacht Chonamara san áireamh. Moltar go n-áireofaí an lárionad seo sa phlean agus dá bharr, moltar go gcothófaí comhoibriú idir CSPTBC agus an eagraíocht 'Gaillimh le Gaeilge' (feic <https://www.gleg.ie/> agus an coiste a bheas i mbun an togra 'Gaillimh mar Bhaile Seirbhíse Gaeltachta'³¹).

Tá an cuid thoir den LPT i gCathair na Gaillimhe, agus ag teacht faoi scáth an togra 'Gaillimh mar Bhaile Seirbhíse Gaeltachta' dá réir, ní mhór na teorainn freagrachta (LPT BCnaC *vis-à-vis* Gaillimh mar Bhaile Sheirbhíse Gaeltacht/Gaillimh le Gaeilge) a shoiléiriú ón tús.

Sa suirbhé ar an bpobal (mír 5.2.10) is mar seo a bhí an fhreagairt ar an gceist seo faoi earnáil ghnó agus an Ghaeilge.

Ba mhaith liom dá mbeadh níos mó Gaeilge le feiceáil agus le cloisteáil sna gnólachtaí áitiúla.

I'd like to see more Irish to be seen and heard in local businesses.

	Líon	%
Aontaím go láidir / <i>Strongly agree</i>	191	45.3
Aontaím / <i>Agree</i>	143	33.9
Níl fhios agam / <i>Don't know</i>	55	13
Ní aontaím + Ní aontaím go láidir / <i>Disagree + Strongly disagree</i>	33	7.8
Iomlán / <i>Total</i>	422	100

Is dearbhú soiléir an toradh seo go bhfuil dea-thoil i leith úsáid na Gaeilge sa réimse seo de shaol an phobail. Is tús maith an dearfach seo agus pleanáil ar bun leis an nGaeilge a chur chun cinn san earnáil seo.

Tá ról le plé ag an earnáil mhiondíola, go háirithe, maidir le láithreach na Gaeilge a mhéadú sa LPT. Ní mór cur chuige céimiúil a ghlacadh agus tacaíocht na hearnála seo a ghnóthú agus a ról mar chuid den mhórhogra pobail a mhíniú. Ní mór cur chuige ciallmhar a ghlacadh agus tuiscint a bheith ag an OPT ar a laghad acmhainní Gaeilge atá ag an gcuid is mó d'úinéirí na ngnólachtaí agus spriocanna ró-uaimhianach a sheachaint.

³¹ <https://www.gleg.ie/coiste-stiurtha-pleanala-teanga-gaillimh/>

Beart 6.8.1. Úsáid na Gaeilge a láidriú san Earnáil Ghnó			
Réimse:	E	Critéir Pleanála Teanga	11, 13, 13, 14
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Tacaíocht a thabhairt do ghnólachtaí, gnólachtaí san earnáil mhiondíola go háitiúil go háirithe leis an nGaeilge a chuimsiú ina gcuid gnólachtaí. An Ghaeilge a bheith le feiceáil agus le clos ar chóras fuaime sna gnólachtaí. Mar chúnaimh leis an mbeart seo a chur i gcrích moltar leas a bhaint as scéimeanna, ar nós Scéim Tacaíochta Gnó³² de chuid Fhoras na Gaeilge.</p> <p>An OPT le seisiúin eolais a eagrú leis an earnáil le hiad a chur ar a gcompord faoin gceist agus a gcuid rannpháirtíochta a spreagadh.</p> <p>An OPT le comórtas bliantúil áitiúil a eagrú leis “an siopa is Gaelaí” (comharthaíocht, fógraí poiblí gutha, ‘Fostaí Gaelach’ na bliana a aimsiú agus araile.</p> <p>An OPT (i bpáirt húinéirí agus foireann na ngnólachtaí le córas le baill foirne i siopaí, a bhfuil Gaeilge acu, a aithint.</p> <p>An OPT le teacht ar bhealaí samhlaíocha eile leis an nGaeilge a chur chun cinn san earnáil.</p> <p>Seisiún traenála a thabhairt do ghnólachtaí (féach beart 6.7.1).</p>		
Aidhm an bhirt:	<p>Úsáid na Gaeilge a normalú i saol an phobail.</p> <p>Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú do dhaoine le Gaeilge.</p>		
Príomhúinéir an Bhirt:	OPT		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht. úinéirí agus foireann na ngnólachtaí. Foras na Gaeilge. Gaillimh le Gaeilge. ÚnaG.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7		
Costas measta iomlán:	€17,500. (€2,500 x 7)		
Costas measta in aghaidh na bliana:	<p>€2,000 - Duaiseanna do na comórtais, costais a bhaineann le comharthaíocht / fógraíocht dhátheangach a spreagadh, suaitheantais do bhaill foirne ‘s araile).</p> <p>€500 - Seisiún traenála ar sheirbhís trí Ghaeilge. Costais ionaid €100, aoi-chainteoir €300 agus sólaistí €100). Iomlán €2,500.</p>		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán 1: Faitíos ar úinéirí go mbeifí ag súil leis an iomarca uathu agus acmhainní teoranta Gaeilge acu.</p> <p>Réiteach 1: Tacaíocht a thabhairt dóibh, ar bhonn céimiúil, leis an nGaeilge a chur san áireamh ina gcuid imeachtaí.</p> <p>Dúshlán 2: Easpa suime sa togra, gan aon bhuntáiste breise gnó a bheith le feiceáil.</p> <p>Réiteach 2: An OPT le torthaí an taighde a roinnt le húinéirí na ngnólachtaí</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha agus ar thinreamh ar na seisiúin eolais agus traenála. An OPT le fianaise a bhailiú (pictiúir ‘s araile) de réir mar a théann an togra ar aghaidh. Plé ar éifeacht an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.</p>		

Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.
--	--

<https://www.forasnagaeilge.ie/sceimeanna-maoinithe/>

Beart 6.8.2. Seirbhís Aistriúcháin a chur ar fáil do ghnóthaí (agus do ghrúpaí eile).	
Réimse:	E Critéir Pleanála Teanga 13,14
Eolas breise faoin mbeart:	In éagmais fáil ar sheirbhís náisiúnta aistriúcháin moltar go gcuirfí seirbhís aistriúcháin a chur ar fáil chun cúnamh a thabhairt do lucht gnó sa LPT (agus do dhreamanna eile, ar nós clubanna sóisialta) le leaganacha tarraingteacha cruinne Gaeilge dá gcuid comharthaíochta a chur ar fáil. Ní gá gurb é/í a dhéanfadh an obair ach go mbeadh teacht aige/aici ar acmhainn a dhéanfadh é. Bheadh sé le tuiscint nach mbeifí in ann ceart-aistriúchán ar mhór ailt nó ar mhór cháipéisí a sholáthar. An OPT le fiosraithe a dhéanamh maidir le seirbhís chuí a aimsiú, ag baint úsáid as aistritheoirí creidiúnaithe, agus a chur ar fáil.
Aidhm an bhirt:	Seirbhís theoranta aistriúcháin gonta a bheith ar fáil. Feiceálacht na Gaeilge a mhéadú sa LPT.
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht. Úinéirí agus foireann na ngnólachtaí. Aistritheoirí creidiúnaithe.
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7:
Costas measta iomlán:	€5,600.
Costas measta in aghaidh na bliana:	€800 (aistriúchán 10,000 focal @ €0.08 an focal).
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Ní fheictear go bhfuil aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo.
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT de líon na n-aistriúcháin. An OPT le haiseolas a bailiú ó chomhlachtaí a úsáideann an tseirbhís lena leibhéal sástachta a mheas. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.

Monatóireacht ar
chur i bhfeidhm an
bhirt:

Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart
6.3.6.

6.9. Na Meáin Chumarsáide

Is léir tríd an bpróiseas pleanála an tábhacht atá ag baint leis na meáin, idir mheáin thraidisiúnta agus leictreonacha le teagmháil éifeachtach a chothú idir an Coiste Pleanála agus an pobal. Mar thoradh ar an taithí sin moltar béim a chur ar an réimse oibre seo agus an Plean Teanga á chur i bhfeidhm.

Beart 6.9.1. Na Meáin Chumarsáide agus Sóisialta, Traidisiúnta agus Leictreonacha			
Réimse:	G.	Critéir Pleanála Teanga	12, 15, 16
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Córas éifeachtach cumarsáide leictreonach (i.e. Suíomh Idirlín, Facebook, Twitter, Instagram etc.) a dhearadh agus a bhainistiú le cumarsáid a dhéanamh go héifeachtach le daoine agus eagraíochtaí áitiúla.</p> <p>Córas comhordaithe feasachta agus bolscaireachta a chur i bhfeidhm ag baint úsáid as na meáin thraidisiúnta, i.e. na nuachtáin agus nuacht litreacha áitiúla agus na stáisiúin raidió áitiúla.</p> <p>Gaol a chothú le bainisteoirí / iriseoirí sna meáin áitiúla, mar shampla, <i>The Galway Advertiser</i>, <i>The City Tribune</i>, <i>Galway Bay FM</i>, <i>Galwaylive.com</i>, 's araile.</p> <p>Beidh tábhacht ag baint leis na scileanna cuí a bheith ag an té a earcófar mar OPT.</p>		
Aidhm an bhirt:	Poiblíocht a thabhairt don togra pleanála, rannpháirtíocht an phobail sa togra a spreagadh, agus úsáid na Gaeilge a normalú i saol an phobail.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, an pobal, bainistíocht na meán, iriseoirí.		
Saolré an bhirt:	<p>Bliain 1: Suíomh gréasáin agus leathanach Facebook agus cuntais ar na meáin shóisialta eile a thógáil agus bunachar sonraí de theagmhálaithe ábhartha (Facebook, Twitter agus Instagram) a chruthú. Ní mór riachtanais GDPR a thabhairt san áireamh agus an bunachar sonraí á chruthú agus á chothú.</p> <p>Bliain 2-7: Déanfaidh an OPT an suíomh gréasáin, leathanach Facebook na ceanneagraíochta agus na meáin shóisialta eile a riaradh agus a choinneáil cothrom le dáta.</p>		
Costas measta iomlán:	€11,000 (€5,000 + €1,000 x 6).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	<p>Bliain 1: €5,000 Suíomh idirlín (dlúth-cheangailte le na meáin shóisialta leictreonach) a chruthú.</p> <p>Bliain 2-7: €140 – Óstáil suíomh idirlín agus ainm fearainn €100 - ceadúnas frith víreas, €200 bogearraí eile (ar nós <i>Adobe Acrobat Professional</i>, €460 - tacaíocht theicniúil (ar an suíomh idirlín ar threalamh teicniúil. Iomlán €1,000.</p>		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Easpa scileanna teicniúla féideartha ag an cheanneagraíocht /OPT.</p> <p>Réiteach1: Tacaíocht theicniúil sheachtrach a úsáid Bliain 1-3.</p>		

	Réiteach 2: Scileanna teicniúla ábhartha a chur san áireamh sa phróiseas earcaíochta don OPT.
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha agus ar aon bholscaireacht a bhaineann leis an togra pleanála teanga. Taifead ar thionchar agus rannpháirtíocht a choinneáil. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.

Beart 6.9.2. Físeáin Ghaeilge/ilteangacha.			
Réimse:	C, G, K	Critéir Pleanála Teanga	12. 16
Eolas breise faoin mbeart:	Oibriú leis an óige le físeáin Gaeilge/ilteangacha le fuaim, fíís agus eagarthóireacht a chruthú le scéal na Gaeilge sa LPT a scaipeadh ar Youtube, Molscéal 's araile. Bheadh an tionscnamh seo dírithe ar dhaoine san aoisghrúpa 16-30.		
Aidhm an bhirt:	An pobal a choinneáil ar an eolas faoin nGaeilge sa LPT and rannpháirtíocht an phobail sa togra a spreagadh.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, Molscéal agus scoileanna áitiúla.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 pleanáil, Bliain 2-7 i mbun gnímh		
Costas measta iomlán:	€1,570		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Bliain 2: €1570 (scagaire stiúideo €300, Ifón 6 (ceamara maith) €700, micreafón €400, seastán ceamara €150 agus bogearra eagarthóireachta €20.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Ní fheictear go bhfuil aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo. Réiteach: Ní bhaineann.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar líon na bhfíseán atá cruthaithe agus ar líon na 'likes' agus araile. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.9.3. Raidió Áitiúil Ar Líne			
Réimse:	C, G, K	Critéir Pleanála Teanga	12. 16
Eolas breise faoin mbeart:	D'eascródh scileanna cumarsáide, craolta agus úsáid meán dhigiteacha astu mar aon le hullmhú scrípteanna agus eagarthóireacht. Craoltóirí, agallóirí, podchraoltóirí srl ar bhonn deonach agus iad lonnaithe in oifig na ceanneagraíochta stiúródh an tseirbhís. Moltar go gcuirfí béim ar an óige agus oibriú leis na scoileanna áitiúla. D'fhéadfaí fiosraithe a dhéanamh le Raidió na Gaeltachta maidir le oiliúint a chur ar fáil, taithí oibre san idirbhlian mar shampla.		
Aidhm an bhirt:	An pobal a choinneáil ar an eolas faoin nGaeilge sa LPT and rannpháirtíocht an phobail sa togra a spreagadh.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht. Pobal an LPT (le béim ar an óige) agus scoileanna áitiúla.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: Pleanáil. Bliain 2-7: i mbun gnímh.		
Costas measta iomlán:	€11,183 (€5603 costais aon-uaire + €5580 costais bhliantúal (930) x 6).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Bliain 2 (Costais aon uaire). Cluasáin Dhúnta @ €77 x 4 = €308, Micreafóin @399 x 4 €1,596, Deasc meascála 24 cainéil €719, Bord Ciorcalach (4 aíonna) €1,000, Seinnteoir Ceoil €255, Cathaoireacha x 4 = €476, Bothán stiúrtha €350, Ríomhaire glúine €530, Glórcháin monatóireachta €369. Fo-iomlán €5,603. Bliain 2-7 Costais reatha. Cuntas fóin idirlín €40 in aghaidh na míosa x 12 x 6 = €480. Ceadúnas IMRO €450. Fo-iomlán bliantúil €930.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Daoine a bheadh sásta obair dheonach dá leithéad a aimsiú. Réiteach: Na buntáistí a théann le scileanna dá leithéid a bheith ag duine agus na deiseanna fostaíochta a théann leis a léiriú.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar líon na n-uaireanta atá curtha amach ar an idirlíon agus ar líon na 'likes' 's araile. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

6.10. Na Seirbhísí Poiblí

Beart 6.10.1 Ag plé leis an Státchóras i nGaeilge			
Réimse:	H.	Critéir Pleanála Teanga	3, 4, 18
Eolas breise faoin mbeart:	<p>An pobal sa LPT a spreagadh chun a gcearta teanga a bhaint amach faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 agus Bille na dTeangacha Oifigiúla (Leasú) 2019 agus iad ag plé leis an státchóras.</p> <p>Feachtas ócáideach a reáchtáil ag spreagadh áitritheoirí le ‘seirbhís trí Ghaeilge’ a lorg ó institiúidí an státchórais.</p> <p>An OPT breathnú ar scéimeanna teanga na gcomhlachtaí poiblí agus comhoibriú leo leis an soláthar Gaeilge a mhéadú sa LPT.</p>		
Aidhm an bhirt:	<p>Feasacht faoi chúrsaí cearta teanga a ardú agus deis eile úsáide na Gaeilge a éascú.</p> <p>An feachtas seo le tarlú gach ré bliain.</p>		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, eagrais stáit ar nós Comhairle Cathrach na Gaillimhe, CCnaG agus eile.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7		
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Foinsí maoinithe:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Áitritheoirí a spreagadh le suim a bheith acu sa cheist.</p> <p>Réiteach: Feachtas ócáideach a reáchtáil ag spreagadh áitritheoirí le ‘seirbhís trí Ghaeilge’ a lorg ó institiúidí an státchórais.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha.</p> <p>Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

6.11. An Phleanáil agus Forbairt Fhisiceach

Tagann an chuid thoir den LPT faoi stiúir Chomhairle Cathrach na Gaillimhe agus an chuid thiar faoi stiúir Chomhairle Contae na Gaillimhe. Dá bharr sin cuimsítear an LPT, nó páirteanna de, i bPleananna Forbartha difriúla. Is iad sin:

- Comhairle Cathrach na Gaillimhe Plean Forbartha 2017 – 2023
https://www.galwaycity.ie/uploads/downloads/development_plan/2017-2023/CCG-PleanForbartha2017-2023.pdf
- Plean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2015-2021
http://www.galway.ie/ga/seirbhisi/pleanail/polasaiforbatha/pleanforbarthachontae_nagaillimhe2015-2021/
- Plean Ceantar Áitiúil na Gaeltachta 2008-2018 (sínte go 2021)
<http://www.galway.ie/ga/seirbhisi/pleanail/polasaiforbatha/pleanannaceantairaitiula/pleanceantairaitiulnagaeltachta2008-2018/>
- Sráidbhaile Bhearna – Plean Limistéar Áitiúil Bhearna 2015 – 2021
<http://www.galway.ie/ga/seirbhisi/pleanail/polasaiforbatha/pleanannaceantairaitiula/pleanlimistearaitiulbhearna/>

Tugtar cosaint áirithe don Ghaeilge i bPleananna Forbartha an Chontae agus déantar tagairt do Ghaillimh mar ‘Chathair Dhátheangach’ i bPlean Forbartha Chathair na Gaillimhe.

Beart 6.11.1 Pleananna Forbartha Rialtais Áitiúil			
Réimse:	I, K	Critéir Pleanála Teanga	2,17
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Moltar go gcoinneodh an OPT é/í féin ar an eolas faoi chúrsaí pleanála agus féachaint chuige nach dtagann aon laghdú ar an gcosaint seo agus athnuachan á dhéanamh ar phleananna forbartha an Chontae agus na Gaeltachta. Tá Plean Forbartha an Chontae le hathnuachan sa bhliain 2021.</p> <p>Moltar go rachaidh an OPT i mbun stocaireachta (i bpáirt le Gaillimh le Gaeilge, le na na hOPTanna sna LPTanna cathrach eile agus leis an gcoiste atá ag plé le Gaillimh mar bhaile seirbhíse Gaeltachta, le stádas na Gaeilge a láidriú sa chuid sin den LPT atá faoi chúram an Chomhairle Cathrach.</p> <p>Ní mór don OPT súil a choinneáil amach agus CCnaG nó an Comhairle Cathrach i mbun athnuachan ar a gcuid bpleananna forbartha agus aighneacht/aí a sheoladh roimh aon sprioc-dháta a leagtar amach.</p>		
Aidhm an bhirt:	An chosaint a thugtar don Ghaeilge sa LPT i bpleananna ábhartha na nÚúdaráis Áitiúla a chosaint agus a láidriú.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, CCnaG, Comhairle Cathrach na Gaillimhe, Gaillimh le Gaeilge agus Coiste Gaillimh mar Bhaile Seirbhíse Gaeltachta.		
Saolré an bhirt:	Leanúnach.		
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Ní fheictear go bhfuil aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo.</p> <p>Réiteach: Ní bhaineann.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Nach bhfuil aon athrú chun donais (ó thaobh na Gaeilge de) i bPleananna Forbartha ábhartha de chuid CCnaG. Go mbeidh gníomhaíochtaí maidir leis an nGaeilge i bPlean Forbartha an Chomhairle Cathrach láidrithe nuair a athnuafar é. Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha.</p> <p>Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

6.12. Na Clubanna Sóisialta agus Caitheamh Aimsire

Sa suirbhé ar an bpobal (mír 5.2.11) is mar seo a bhí an fhreagairt ar an gceist seo.

Ba mhaith liom dá mbeadh níos mó Gaeilge le feiceáil i saol sóisialta an cheantair áitiúil. <i>I'd like to see more use of Irish in the social life of the local community.</i>		
	Líon	%
Aontaím go láidir nó / I strongly agree	176	41.7
Aontaím / I agree	155	36.7
Níl fhios agam / I don't know	61	14.5
Ní aontaím go láidir / I strongly disagree	21	5
Ní aontaím / I disagree	9	2.1
	422	100.%

Is dearbhú soiléir an toradh seo go bhfuil dea-thoil i leith úsáid na Gaeilge sa réimse seo de shaol an phobail. Is tús maith an dearfacht seo agus pleanáil ar bun leis an nGaeilge a chur chun cinn san earnáil seo.

Tá ról le plé ag an saol sóisialta sa phleanáil teanga ar dhá bhealach. Sa chéad áit is féidir é (an saol sóisialta) a fhorbairt chun deiseanna labhairt na Gaeilge a chruthú. Sa dara háit is féidir leis an saol sóisialta a bheith ina chabhair d'fhoghlaimoirí le feabhas a chur ar a gcuid líofachta sa teanga.

Léiríodh sa suirbhé (mír 5.2.2) ar an bpobal go bhfuil líofacht sa Ghaeilge ag 26% den phobal agus gur cainteoirí réasúnta (ina dtuairim féin) iad 28% eile. Ach de réir Dhaonáireamh 2016 níl ach 5.9% den phobal ina gcainteoirí laethúla Gaeilge. Leis an mbearna seo a laghdú ní mór deiseanna labhartha Gaeilge a chruthú go réamhghníomhach sa phobal.

Moltar go ndéanfaí idirdhealú idir an earnáil mar atá, i.e. eagraíochtaí atá seanbhunaithe agus gníomhaíochtaí nua agus an Ghaeilge mar dhlúthchuid díobh a chur sa tsiúl.

Beart 6.12.1. Imeachtaí sóisialta trí Ghaeilge a chur chun cinn do dhaoine fásta.			
Réimse:	J	Critéir Pleanála Teanga	10, 11, 12.
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Ag úsáid bunachar sonraí 6.3.7.D - An OPT a bheith réamhghníomhach agus taighde a dhéanamh sa phobal maidir le spéis i ngníomhaíochtaí sóisialta agus caitheamh aimsire agus tacaíocht a thabhairt do dhaoine grúpaí sóisialta nua (grúpaí sainspéise) bunaithe ar na roghanna sainspéise atá aimsithe, a bhunú agus na grúpaí seo a bheith ag feidhmiú trí Ghaeilge.</p> <p>Fuarthas neart tuairimí faoin ábhar seo sa mórshuirbhé ar an bpobal. San áireamh bhí grúpa siúlóide, grúpa drámaíochta, cór, léachtaí faoi logainmneacha áitiúla, ranganna ceardaíochta 's araile. Féach mír 5.2.11. Moltar go mbeidh sé sé mar chúram ar an OPT comhrá a thosú leis an bpobal áitiúil lena mianta san earnáil seo a mheas agus tacaíocht a thabhairt do dhaoine atá ag iarraidh a leithéad de ghrúpa/í a bhunú.</p>		
Aidhm an bhirt:	<p>Úsáid na Gaeilge a normalú i saol an phobail.</p> <p>Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú do dhaoine le Gaeilge trí imeachtaí trí Ghaeilge a éascú.</p> <p>Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú d'fhoghlaimoirí trí imeachtaí i nGaeilge a éascú.</p>		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, oifigigh sna clubanna. Glór na nGael, an mórphobal.		
Saolré an bhirt:	Bliain 2-7		
Costas measta iomlán:	€14,100 (€2,350 x 6)		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Fógraíocht (€50), cúnamh ar chíos ionaid (€300), trealamh / ábhar ceardaíochta (€200), léachtóirí / cinnirí x 3 (€30 in aghaidh na huair x 2 uair x 10 sheisiúin = €600. Trí ghrúpa difriúla = €1,800 2. Iomlán €2,350.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán 1: Easpa suime i measc an phobail.</p> <p>Réiteach 1: Mórfheachtas poiblíochta le spéis a spreagadh.</p> <p>Dúshlán 2: Easpa cinnirí / áisitheoirí le Gaeilge.</p> <p>Réiteach 2: An bunachar sonraí a luadh 6.3.6.C a bheith cuimsitheach agus coinnithe suas chun dáta.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Na rannpháirtithe le haiseolais a thabhairt.</p> <p>Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha, ar líon an lucht freastail agus ar chaiteachas i gcomhthéacs spriocanna na pleanála teanga. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.12.2. Úsáid na Gaeilge a Láidriú i sna hEagraíochtaí Shóisialta Reatha sa LPT			
Réimse:	J	Critéir Pleanála Teanga	10, 11, 12.
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Tacaíocht a thabhairt do chlubanna atá ann cheana féin le húsáid na Gaeilge a chuimsiú ina gcuid gníomhaíochtaí.</p> <p>Tacaíocht a thabhairt do chlubanna polasaithe Gaeilge a dhréachtú agus a chur i bhfeidhm.</p> <p>An Ghaeilge a bheith níos feiceálaí i ngníomhaíochtaí na gclubanna.</p> <p>Páirtíocht a chothú le Glór na nGael le húsáid a bhaint as a gcuid scéimeanna pobail leis an aidhm seo a chur chun cinn.³³</p> <p>Seimineár (bliain 1) a eagrú leis na clubanna le staid reatha na Gaeilge sna heagraíochtaí a phlé agus le moltaí a lorg. Seimineár (Bliain 3) le staid reatha agus dul chun cinn úsáid na Gaeilge sna heagraíochtaí a phlé. Na seimineáir faoi stiúir áisitheora oilte.</p>		
Aidhm an bhirt:	<p>Úsáid na Gaeilge a normalú i saol an phobail.</p> <p>Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú do dhaoine le Gaeilge.</p> <p>Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú d'fhoghlaimoirí.</p>		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, oifigigh sna clubanna, Glór na nGael.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7.		
Costas measta iomlán:	€14,800. (€2,000 x 6 + €800).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	<p>Bliain 1, agus Bliain 3. Seimineáir áisitheoir oilte €300, Ionad + sólaistí €100. Iomlán €400 x 2 = €800.</p> <p>Bliain 2 – Bliain 7: Cuidiú leis na clubanna le láithreach na Gaeilge a láidriú sna heagrais. i.e. lógó dhátheangach a dhearadh (€500), comharthaíocht sna hionaid dhifriúla a dhéanamh dhátheangach (€500), an Ghaeilge a chuimsiú i bhfeistis aitheantais na gclubanna (€500), An Ghaeilge a chuimsiú ina láithreáin / gníomhaíochtaí leictreonach (€500). Fo-iomlán €2,000 x 6 = €12,000.</p>		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Easpa taithí ag na heagraíochtaí ar an nGaeilge a bheith mar ghnáthghné dá gcuid imeachtaí.</p> <p>Réiteach: Tacaíocht a thabhairt dóibh, ar bhonn céimiúil, leis an nGaeilge a chur san áireamh ina gcuid imeachtaí.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Na rannpháirtithe le haiseolais a thabhairt.</p> <p>Taifead coinnithe ag an OPT ar gníomhaíochtaí ábhartha, ar líon an lucht freastail agus ar chaiteachas i gcomhthéacs spriocanna na pleanála teanga. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.</p>		

³³ <https://www.glornangael.ie/pobal/>

Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.
--	--

Beart 6.12.3. Tob-Ghaeltacht (<i>Pop-up Gaeltacht</i>) a chur sa siúl.			
Réimse:	D, J.	Critéir Pleanála Teanga	10, 11, 12.
Eolas breise faoin mbeart:	Tabharfaidh an OPT tacaíocht le go n-eagrófar tob-Ghaeltacht go ráithiúil sa LPT. Cuirfear maoiniú teoranta ar fáil le spot-duaiseanna, póstaer 's araile a chur ar fáil.		
Aidhm an bhirt:	Úsáid na Gaeilge a normalú i saol an phobail. Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú do dhaoine le Gaeilge. Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú d'fhoghlaimoirí. Mar chúnaimh le líonra/í Gaeilge a bhunú agus a chothú sa LPT.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht. An pobal go ginearálta. Úinéirí ionaid fóillíochta.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7.		
Costas measta iomlán:	€8,400. (€1,200 x 7).		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€1,200 (€300 x 4 ócáid) spot-duaiseanna, cluichí agus giuirléidí eile le hatmaisféar spráíúil Gaelach a chruthú. Fo-iomlán €1,200.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Rannpháirtíocht a spreagadh. Réiteach: Poiblíocht éifeachtach faoi ócáidí a eagrú sna meáin áitiúla, sna meáin shóisialta ach go háirithe.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha agus ar thinreamh ar na hócáidí. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	An OPT le dearbhú go dtarlaíonn ceithre Thob-Ghaeltacht in aghaidh na bliana. Déanfar plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.12.4. Seirbhís Eaglasta / Spioradálta.			
Réimse:	J.	Critéir Pleanála Teanga	10, 11, 12.
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Moltar don OPT comhoibriú a chothú idir na scoileanna POG agus eaglaisí de chuide chineál, le seirbhísí cuí i nGaeilge a chur ar fáil don óige.</p> <p>De réir Dhaonáirimh 2016 is Caitlicigh iad 8719 (74.5%) de phobal (daonra 11,696) an LPT. San aiseolas a fuarthas ón bpobal sa mhórshuirbhé luadh go minic go raibh éileamh ann ar bhreis Aifrinn i nGaeilge. (Féach 5.2.13.). Moltar go dtabhairfidh an OPT aird ar an éileamh seo agus an cheist a phlé le ionadaithe ne hEaglaise. Moltar go gcuirtear béim faoi leith ar úsáid na Gaeilge agus ócáidí móra eaglasta (ar nós Céad Comaoineach agus Cóineartú) á réiteach do scoláirí sna mbunscoileanna POG áitiúla.</p> <p>Ní mhór gan neamh-aird a dhéanamh ar reiligiúin eile a bhfuil láithreachta acu sa LPT. Moltar go dtabhairfidh an OPT tacaíocht d'aon eagraíocht eaglasta / spioradálta eile má thograíonn siad an Ghaeilge a chur chun cinn ina n-eagraíocht.</p>		
Aidhm an bhirt:	<p>Úsáid na Gaeilge a normalú i saol an phobail.</p> <p>Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú do dhaoine le Gaeilge.</p> <p>Deiseanna labhartha Gaeilge a chothú d'fhoghlaimoirí.</p> <p>Mar chúnamh le líonra/í Gaeilge a bhunú agus a chothú sa LPT.</p>		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíoch, na hEaglaisí. pobal an LPT.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7.		
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.3.1		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Gan cléir nó cinirí spioradálta eile le Gaeilge a bheith ar fail.</p> <p>Réiteach: An OPT le labhairt le bainistíocht na neaglaisí leis an gceist a phlé.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	<p>Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha.</p> <p>Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.</p>		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.12.5. Clubanna Spóirt			
Réimse:	C, D, J	Critéir Pleanála Teanga	2, 8, 10, 11, 12
Eolas breise faoin mbeart:	<p>Moltar iniúchadh macánta ar acmhainní Gaeilge na gclubanna a dhéanamh le feiceáil an bhfuil aon fhéidearthacht ann cuid den traenáil a dhéanamh trí Ghaeilge. Bheadh an bunachar sonraí a luaitear i mBeart 6.3.7.C úsáideach sa chás seo</p> <p>An OPT le tacaíocht a thabhairt do na clubanna uile sa LPT le bheith rannpháirteach i bhFondúireacht Sheosaimh Mhic Dhonncha³⁴ de chuid Ghlór na nGael.</p> <p>Cruinniú amháin in aghaidh na bliana (ar a laghad) le heagrú idir Oifigigh Gaeilge na gclubanna spóirt áitiúla.</p>		
Aidhm an bhirt:	Deiseanna taitneamhacha i nGaeilge a fhorbairt agus úsáid na Gaeilge a 'normalú' sa sochaí.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, clubanna spóirt, Glór na nGael agus OPT LPT Chois Fharraige (de bharr go bhfuil ballraíocht i gclubanna i mBearna comhroinnte leis an LPT sin).		
Saolré an bhirt:	Bliain 1-7.		
Costas measta iomlán:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Costais clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Foinsí maoinithe:	Costas clúdaithe faoi bheart 6.3.1.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Easpa suime sna clubanna.</p> <p>Réiteach: Spéis a spreagadh i gcomhthéacs an togra pleanála teanga.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha agus ar na cruinnithe le na clubanna. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

³⁴ <https://www.glornangael.ie/clg/>

Beart 6.12.6. Club <i>DIY</i> /Athchúrsála			
Réimse:	J, K.	Critéir Pleanála Teanga	10, 11, 12.
Eolas breise faoin mbeart:	Club athchúrsála a éascú ina bhféadfadh áitritheoirí sa LPT caoi a chur ar earraí tí faoi stiúir dhaoine oilte. Bheadh an bunachar sonraí a luaitear i mBeart 6.3.7.C úsáideach sa chás seo. D'fhéadfaí bunchúrsa/í i réimsí difriúla de <i>DIY</i> a chlúdach. Is i nGaeilge (nó i nGaeilge den chuid is mó) a eagrófar na seisiúin.		
Aidhm an bhirt:	Deis úsáide Gaeilge a chruthú.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht. Oiliúnoirí.		
Saolré an bhirt:	Gach geimhreadh.		
Costas measta iomlán:	€15,400 (7 mbliana @ €2,200)		
Costas measta in aghaidh na bliana:	€30 in aghaidh na huairé don oiliúnoir. Seisiún 2 uair a chloig = €60 + teas, cíos, sólaistí €20 + Ábhar & Uirlisí €30. Fo-iomlán €1100 in aghaidh an tseisiúin x 20 seisiún = €2,200 .		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Gan oiliúnoirí leis na scileanna ábhartha agus an Ghaeilge acu a bheith ar fáil.</p> <p>Réiteach: Poiblíocht forleathan a thabhairt don togra d'fhonn teacht ar oiliúnoirí oillte.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	An OPT le tuairisciú do CSPTBC maidir le dul chun cinn an bhirt mar atá luaite i mBeart 6.3.6. Foirmeacha aiseolais le líonadh isteach ag na rannpháirtithe. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

6.13. Staid na Gaeilge sa Limistéar

Beart 6.13.1. 'Láithreachtaí na Gaeilge' a Mhóráil sa LPT			
Réimse:	E, F, J, K.	Critéir Teanga	Pleanála 2, 3, 12, 13, 16, 18, 19.
Eolas breise faoin mbeart:	Áitritheoirí sa LPT a spreagadh le páirt a ghlacadh i gComórtas Ghlór na nGael ³⁵ . Is cineál mion-phlean teanga ann féin é an comórtas. Tabharfaidh an beart seo deis do chinnirí teanga a theacht chun cinn de bharr a rannpháirtíocht i dtogra dá leithéad.		
Aidhm an bhirt:	Úsáid na Gaeilge a normalú i saol an phobail. Láithreachtaí na Gaeilge a láidriú sa phobal. Deis a thabhairt do dhaoine ról mar 'Cinnirí Teanga' a ghlacadh.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, Glór na nGael, pobal an LPT.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: Réiteach agus ullmhúcháin Bliain 2-7: Coiste Ghlór na nGael i mbunghníomh.		
Costas measta iomlán:	€600		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Blianta 2-6: Táille iontrála ar chomórtas Ghlór na nGael €100 x 6 = €600 .		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Gan aon eolas a bheith ag an bpobal ar an gcomórtas agus a mbaineann leis. Réiteach: Feachtais phoiblíochta a reáchtáil agus rannpháirtíocht an phobail a spreagadh.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT ar ghníomhaíochtaí ábhartha. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

³⁵ <https://www.glornangael.ie/wp-content/uploads/2019/11/Com%C3%B3rtas-GnaG20.pdf>

Beart 6.13.2. Comharthaí Bóthair ag Fógairt gur LPT é BCnaC le n'árdú.			
Réimse:	E, F, J, K.	Critéir Teanga	Pleanála 2, 3, 12, 13, 16, 18, 19.
Eolas breise faoin mbeart:	Moltar go ndearfar agus go n-ardófar comharthaí bóthair ar theorainn an LPT (thuaidh, theas, thiar agus thoir) le fógairt gur Limistéar Pleanála Teanga atá ann.		
Aidhm an bhirt:	Láithreachta na Gaeilge a láidriú sa phobal. Féiniúlacht Ghaeltachta an phobail a láidriú.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht. Ppobal an LPT. Lucht deartha comharthaí.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1 amháin.		
Costas measta iomlán:	€1,800.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	6 x comharthaí proifisiúnta @ €300 an ceann le dearadh agus le h-árdú ag fógairt gur LPT atá sa gceantar - €1,800.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	<p>Dúshlán: Gan aon eolas a bheith ag an bpobal ar an gcomórtas agus a mbaineann leis.</p> <p>Réiteach: Feachtais phoiblíochta a reáchtáil agus rannpháirtíocht an phobail a spreagadh.</p>		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Na comharthaí le bheith le feiscint. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

Beart 6.13.3. Lógó PTBC (CSPTBC amach anseo) le scaipeadh go forleathan sa LPT			
Réimse:	E, F, G, K	Critéir Pleanála Teanga	12, 13, 16, 19
Eolas breise faoin mbeart:	Suaitheantas le lógó an Choiste Pleanála Teanga le dearadh le léiriú gur mhaith leis an duine atá á chaitheamh go labhrófaí Gaeilge leis / léi. An suaitheantas a chur in oiriúint mar ghreamáin carranna, siopaí agus tí.		
Aidhm an bhirt:	Úsáid na Gaeilge a normalú i saol an phobail. Láithreach na Gaeilge a láidriú sa phobal. Líonra/í de lucht labhartha na Gaeilge a fhorbairt.		
Príomhúinéir an Bhirt:	An OPT.		
Páirtithe leasmhara:	An cheanneagraíocht, pobal an LPT.		
Saolré an bhirt:	Bliain 1: An suaitheantas a dhearadh, á phriontáil agus a scaipeadh.		
Costas measta iomlán:	€500 costas déantúsaíochta.		
Costas measta in aghaidh na bliana:	Bliain 1: €500.		
Foinsí maoinithe:	RTCEGSM.		
Dúshlán agus réitigh:	Dúshlán: Ní fheictear go bhfuil aon dúshlán ag baint leis an mbeart seo. Réiteach: Ní bhaineann.		
Monatóireacht ar éifeacht an bhirt:	Taifead coinnithe ag an OPT de scaipeadh na ngreamáin. Plé ar éifeacht an bhirt ag na cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		
Monatóireacht ar chur i bhfeidhm an bhirt:	Plé ar chur i bhfeidhm an bhirt seo ag cruinnithe a luaitear i mBeart 6.3.6.		

7. Costais agus Maoiniú

Sa mhír seo, déanfar cur síos ar na costais a bhaineann le na bearta a chur i bhfeidhm, bliain ar bhliain agus an t-iomlán thar saolré an phlean. Dár ndóigh beidh athraithe i gceist de réir mar a théann an togra ar aghaidh agus ní mór don ceanneagraíocht smacht a choinneáil ar chaiteachas agus luach ar airgead a lorg.

Is suas le €100,000 an maoiniú bliantúil a bheas ar fáil ó RTCEGSM agus is tréimhse seacht mbliana atá i gceist. Tuigtear don choiste gur fostaí amháin a cheadófar agus gurb é pá an fhostaí an sciar is mó den chaiteachas a bheas dá dhéanamh ag an ceanneagraíocht. Beidh sé mar dhualgas ar an OPT foinsí eile maoinithe (i.e. Comhairle Chontae na Gaillimhe, Leader, FLAGS, etc.) a aimsiú chomh maith.

Bainfear gach leas agus buntáiste as na hacmhainní daonna, scéimeanna maoinithe agus tacaíochtaí atá ar fáil cheana féin ón RTCEGSM, ó ÚnaG, ó Fhoras na Gaeilge agus ó GhIór na nGael chomh maith.

Bainfear leas as Scéim Trealamh Oifige ÚnaG chun costas threalamh oifige an OPT a chlúdach.

Tábla 7.1. Costais.	Bliain 1.	Bliain 2.	Bliain 3.	Bliain 4.	Bliain 5.	Bliain 6.	Bliain 7.	Iomlán
6.3. Cur i bhFeidhm an Phlean.								
Tuarastal (Costais ÁSPC (11%) san áireamh).	38,850	41,625	44,400	47,175	49,950	52,725	55,500	330,225
Costais Taistil.	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	7,000
Fo-iomlán Pá – 6.3.2.	39,850	42,625	45,400	48,175	50,950	53,725	56,500	337,225
Costais a bhaineann le comhlacht a bhunú – 6.3.1.	10,000	0	0	0	0	0	0	10,000
Cóiríocht Oifige - 6.3.3.	15,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	75,000
Oideachas sa Phleanáil Teanga – 6.3.4.	6,015	6,015	6,015	6,015	6,015	6,015	6,015	42,105
Seoladh an Phlean Teanga – 6.3.8.	5000	0	0	0	0	0	0	5000
6.3 Cur i bhFeidhm Mór-Iomlán.	75,865	58,640	61,415	64,190	66,965	69,740	72,515	469,330
Bearta 6.4- 6.13.								
6.4. An Córas Oideachais.	3550	5050	5050	5050	5050	5050	5050	33850
6.5. Seirbhísí Cúraim Leanaí, Tacaíochtaí Teaghlaigh, agus Seirbhísí Tacaíochta Teanga.	4350	2750	2750	4350	2750	2750	2750	22450
6.6. Seirbhís don Aos Óg agus d’Aoisghrúpaí eile.	2400	11800	11200	11200	19000	18400	18400	92400
6.7. Deiseanna Foghlama Iasmuigh den Chóras Oideachais.	8100	9550	9000	9550	9000	9000	9000	63200
6.8. An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail & Comharchumainn.	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	17500
6.9. Na Meáin Chumarsáide.	5000	9103	1930	1930	1930	1930	1930	23753
6.10. Seirbhísí Poiblí.	0	0	0	0	0	0	0	0
6.11. Pleanáil & Forbairt Fhisiceach.	0	0	0	0	0	0	0	0
6.12. Seirbhísí Sóisialta & Caitheamh Aimsire.	5800	7750	8150	7750	7750	7750	7750	52700
6.13. Staid na Gaeilge sa LPT.	3100	100	100	100	100	100	100	3700
Fo-iomlán Bearta 6.4-6.13	34800	48603	40680	42430	48080	47480	47480	309553
Beart 6.3	75,865	58,640	61,415	64,190	66,965	69,740	72,515	469,330
Mór iomlán Bearta 6.3 – 6.13	110,665	107,243	102,095	106,620	115,045	117,220	119,995	778,883

Sa tábla thíos déantar coimriú ar chostais iomlána an Phlean Teanga de réir réimse agus de réir bliana. Tá tábla eile le fáil in Aguisín 12 ina ndéantar briseadh síos níos iomláine de réir gach beart i ngach réimse de réir bliana.

8. Forbairt Feasachta agus Poiblíocht

Poiblíocht Leanúnach

I rith saolré an phlean tá sé i gceist an pobal an LPT ina iomláine (i.e. idir Bhearna agus Cnoc na Cathrach) a choinneáil ar an eolas faoi dhul chun cinn an phlean agus rannpháirtíocht an phobail a spreagadh sa phróiseas ar bhonn leanúnach. Caithfear éisteacht leis an bpobal agus deis a bheith ann aiseolas rialta agus leanúnach a thabhairt.

Is iomaí fo-ghrúpa atá sa phobal: daoine aosta, tuismitheoirí, daoine fásta gan pháistí, déagóirí, gasúir, cainteoirí dúchais, cainteoirí líofa, foghlaimeoirí teanga, daoine gan aon Ghaeilge, lucht spóirt agus siamsaíochta, cúramóirí agus go leor eile. Beidh cuir chuige éagsúla ag teastáil ón tús agus ar bhonn leanúnach le dul i bhfeidhm ar na fo-ghrúpaí uile i gcaitheamh na seacht mbliana.

Na Meáin Traidisiúnta agus an t-Idirlíon

Tá meath ag teacht ar ré an pháipéarachais mar phríomh-mhodh le scéalta a scaipeadh. Is dlúthchuid den saol anois iad an t-idirlíon agus na meáin shóisialta. Beidh láithreach ar líne agus é coinnithe suas chun dáta mar dhualgas bunúsach ar fhoireann lánaimseartha na hOifige Pleanála Teanga de chuid na ceanneagraíochta.

Caithfear an pobal a choinneáil chun dáta ar bhealach soiléir faoina bhfuil le rá ag saineolaithe teangeolaíochta agus eile faoi gach uile cheann de na réimsí sa phlean seo agus na bearta ina dtaobh. Má imíonn nós na labhartha agus ansin, cumas na ndaoine i labhairt na teanga, beidh sé an-deacair í a fháil ar ais. Beidh gá le feachtais éagsúla a chuirfidh an pobal ar an eolas faoi ghnóthaí a bhaineann leis an teanga. Athróidh siad seo ó am go chéile ach caithfear feachtais feasachta agus eolais a chur chun cinn i gcaitheamh saolré an phlean.

9. Feidhmiú agus Monatóireacht

Bunú an struchtúr nua pleanála teanga

Nuair a cheadófar an plean, déanfaidh baill de PTBC **comhlacht** a chlárú a fheidhmeoidh mar **cheanneagraíocht** d'fheidhmiú an phlean. Ceapfar roinnt baill de PTBC mar **stiúrthóirí** ar an gcomhlacht nua seo. Beidh sé tábhachtach go mbeadh na stiúrthóirí ionadaíoch ar an dá chuid den LPT.

Tabharfar cuireadh don phobal sa LPT, iad siúd atá bainteach le scoileanna, le heagraíochtaí pobail, sóisialta, spóirt, gnó agus eile, ballraíocht a ghlacadh ar **choiste stiúrtha** a mbeidh ról comhairleoireachta aige d'fheidhmiú an phlean. Beidh sé tábhachtach go mbeadh ionadaíocht ag an dá chuid den LPT ar an gcoiste stiúrtha.

Beidh sé mar chúram ar an gceanneagraíocht duine a fhostú, Conradh a aontú agus an maoiniú a bhainistiú ar chlár oibre aontaithe Idir an comhlacht agus ÚnaG. Tabharfaidh an cheanneagraíocht tacaíocht leanúnach don OPT agus déanfaidh sé teoracha a shonrú dó/di, agus monatóireacht a dhéanamh ar fheidhmiú an chlár oibre ar bhonn rialta.

Eagróidh an cheanneagraíocht cruinniú cinn bhliana gach uile bhliain ag a dtabharfar tuairisc iomlán mhacánta don phobal ar dhul chun cinn an phlean agus beidh tuairisc airgeadais iniúchta san áireamh.

Moltar go bhfreastalódh an OPT, baill den cheanneagraíocht agus den choiste stiúrtha ar aon deiseanna traenála ábhartha a chuirtear ar fáil.

Moltar gur sa LPT féin a lonnófar an Oifig Pleanála Teanga.

Monatóireacht Rialta

Leagfaidh an Cheanneagraíocht i gcomhar leis an gCoiste Stiúrtha agus an OPT, clár oibre amach ag tús an togra agus clár oibre bliantúil gach bliain ina dhiaidh sin roimh thús na bliana. Ní mór don phlean agus d'aon leasuithe a bheith aontaithe le hÚnaG sula gcuirtear i bhfeidhm iad. Cuimseoidh an clár oibre na bearta sa Phlean ach ní chaithfidh sé a bheith teoranta dóibh sin amháin.

Moltar go mbeadh **cruinniú míosúil** idir an cheanneagraíocht agus an OPT agus **cruinniú ráithiúil** idir an cheanneagraíocht, an OPT, agus an Coiste Stiúrtha.

Beidh sé de dhualgas ar an OPT bearta an phlean a chur i bhfeidhm ar bhealach praiticiúil agus stuama agus mar chuid den chur chuige, beidh monatóireacht leanúnach le déanamh ar obair na hoifige agus ar an dul chun cinn. I gcás fhormhór na mbearta ní mór tuairisc ar bhaint amach na spriocanna a chur ar fáil don cheanneagraíocht agus don choiste stiúrtha de réir mar a éilítear iad, ar bhonn ráithiúil de

ghnáth, ach ar a laghad uair sa bhliain. Úsáidfear teimpléad caighdeánach³⁶ don mhonatóireacht i gcomhar le hÚnaG agus RTCEGSM.

Ag an gcruinnithe ráithiúla tabharfar deiseanna don cheanneagraíocht, don OPT agus don choiste stiúrtha moltaí chun feabhais a thabhairt agus le bearta nua ábhartha a mholadh. Ní mhór aon bhearta nua a bheith comhaontaithe le ÚnaG.

Beidh sé mar chúram ar an gCeanneagraíocht cinntiú go bhfuil an plean á chur i bhfeidhm ar bhealach cothrom sa dhá chuid den LPT, i.e. i mBearna agus i gCnoc na Cathrach.

Monatóireacht Bhliantúil

Beidh tuairisc bhliantúil le réiteach ag oifigh na ceanneagraíochta, i gcomhar leis an OPT, le cur os comhair chruinniú cinn bhliana poiblí na ceanneagraíochta. Clúdóidh sé seo gach uile mhír den mháistirphlean seacht mbliana. Beidh cur síos ann ar an dul chun cinn a rinneadh le bliain anuas maidir leis na spriocanna éagsúla a baineadh amach.

Ag an gcruinniú bliantúil tabharfar deis don phobal moltaí chun feabhais a thabhairt agus le bearta nua ábhartha a mholadh. Ní mór aon bhearta nua a bheith comhaontaithe le ÚnaG.

Mór athbhreithniú

Moltar go ndéanfar **mór-athbhreithniú** ar dhul chun cinn an phlean i **mbliain 3**. Moltar dioscúrsa poiblí áitiúil a éascú agus a spreagadh agus deis a thabhairt don phobal aiseolas faoi dhul chun cinn an phlean a thabhairt. San athbhreithniú chomh maith, bainfear úsáid, as figiúirí an daonáireamh is déanaí, as foirmeacha aiseolais a bailíodh agus as miontuairiscí na gcruinnithe míosúla, ráithiúla agus bliantúla mar atá thuasluaite, Mar thoradh ar an athbhreithniú moltar an plean a leasú (i bpáirt le hÚnaG) más gá.

Ag deireadh na seacht mbliana

Bheifí ag súil go gcuireadh an cheanneagraíocht (i bpáirt le ÚnaG) tús leis an obair réitithe don chéad phlean eile dhá bhliain sula dtiocfadh deireadh leis an bPlean reatha. Bheifí ag súil go mbeadh sé réitithe agus an maoiniú socraithe bliain roimh dheireadh an phlean seo. Mar chuid den réiteach seo, agus ar mhaithe le torthaí a thomhais, bheadh sé i gceist macasamhail an taighde a rinneadh i ngeimhreadh 2019 a dhéanamh arís, tráth a mbeadh torthaí cheisteanna na Gaeilge ón daonáireamh 2021 ar fáil. I mbliain **a 6 den phlean**, moltar go déanfaidh sochtheangeolaí profisiúnta athbhreithniú neamhspleách ar fheidhmiúlacht an Phlean agus cuirfear a t(h)uairisc ar fáil don cheanneagraíocht, do ÚnaG agus don phríomh-mhaoinitheoir RTCEGSM.

³⁶ Teimpléad Athbhreithnithe agus Monatóireachta, Lch. 62, Treoirínte Pleanála Teanga (Eagrán a 5, Eanáir 2019). <https://www.chg.gov.ie/app/uploads/2019/02/treoirinte-pleanala-teanga-eagran-5.pdf>

Cinntoidh an mhonatóireacht seo leanúnachas sna spriocanna agus cinnteacht fostaíochta don fhoireann sa chás is go mbeadh ag éirí go maith leo ina gcuid oibre.

10. Aguisíní / Appendices

Liosta Aguisíní	
1	<i>English language Summary</i>
2	An Ceistneoir - Suirbhé ar an bPobal / <i>Community Survey</i>
3	Moltaí ón bPobal - Foghlaim na Gaeilge
4	Moltaí ón bPobal - An Ghaeilge agus an Saol Sóisialta
5	Moltaí ginearálta ón bPobal
6	An Ceistneoir – Príomhoidí Bunscoile
7	An Ceistneoir – Múinteoirí Bunscoile
8	An Ceistneoir – Príomhoide na h-Iarbhunscoile
9	An Ceistneoir – Ionaid Cúraim Leanaí (Béarla)
10	Foinsí Taighde Tánaisteach / Leabharliosta
11	An Teimpléad Athbhreithnithe agus Monatóireachta (TAM)

10.1 Aguisín 1 Appendix 1 - English Language Summary

Bearna & Cnoc na Cathrach (Barna and Knocknacarra) Language Plan 2020 - 2027. English-language Summary

Context of this plan.

The *Comprehensive Linguistic Study of the Use of Irish in the Gaeltacht* (Ó Giollagáin et al.), published in 2007, highlighted the severe decline in the use of Irish as a community language in the Gaeltacht. In response to these, and other, findings, the government published the *20-Year Strategy for the Irish Language* (2010) and *Gaeltacht Act 2012* was signed into law to give a legislative basis to some of the aims of the *Strategy*.

Under the *Gaeltacht Act 2012*, the Gaeltacht was divided into 26 Language Planning Areas (LPAs) and the community of each LPA was required to produce a language plan to strengthen Irish as a community language in their area. This language plan has been prepared for the western Galway City suburban area of Knocknacarra and the adjoining rural area of Bearna, according to the provisions of the Act.

Background

- In 2018 Coiste Pleanála Teanga Bhearna Chnoc na Cathrach (hereon out to be known as PTBC) was appointed by Údarás na Gaeltachta as the lead organisation to develop a 7-year Irish-language plan for the community that lives in the area that constitutes the suburb of Knocknacarra and the adjoining village and surrounding rural hinterland of Bearna. The purpose of the plan is to strengthen the use of Irish as the language of the home in particular, and in all aspects of community life. A steering committee (Coiste Stiúrtha Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach) was setup and the members are as follows:
- **Chairperson: Uinseann Mac Thómais**, Seacrest, Cnoc na Cathrach.
- **Secretary: Sinéad Nic Stiofáin**,
- **Treasurer: Seán Mac Dhabhoc**, Príomhoide Choláiste na Coiribe.
- **Other committee members**

- **Siobhán Uí Dhálaigh**, Cnoc na Cathrach.
- **Conchúr Ó Brolcháin**, Bearna.
- **Seán F. Ó Drisceoil**, Na Forbacha.
- **Éanna Ó Fuaráin**, Bearna.

The Language Planning Area (LPA) of Bearna Cnoc na Cathrach.

The LPA consists of the Electoral Division of Bearna (Part Rural), Bearna (more commonly known as the Western part of the suburb of Knocknacarra) and a sliver of the ED of Knocknacarra itself which is comprised of the area around Rusheen Bay. The geographical boundaries of the Gaeltacht were drawn up in 1957. At the time the area was rural. It has largely been transformed into a suburb of Galway City in the intervening period.

Population.

Any consideration of the population of the LPA must take into account the extraordinary growth rate of Galway City over the last 50 years. The City's population itself has grown from a population of 25,997 in 1966 to 79,934 in 2016. While some component of this growth would include Irish speakers from the Gaeltacht, the majority are Irish in-migrants from outside the Gaeltacht and people from abroad. Foreign born nationals constitute roughly 20% of the population of the city in 2016.

According to the 2016 Census, the LPA has a population of 11,696. There was a rise in population of 532 (4.76%) from the previous figure of 11,164 as reported in the 2011 census.

Social Disadvantage

The LPA is generally above the national average when levels of social disadvantage, based on census returns, are calculated. Figures 3.2 and 3.3 illustrate the levels of social advantage/disadvantage of the Galway Gaeltacht areas including the Bearna Cnoc na Cathrach (here on out known as BCnaC) LPA.

The Education System

The LPA is well served with six national schools and one post-primary school. There are many other post-primary schools nearby and these are easily accessible to students residing in the LPA. Two of the six primary schools, Gaelscoil Mhic Amhlaigh (Knocknacarra) and SN Séamus Naofa in Bearna are currently seeking recognition as Gaeltacht schools under the [Polasaí don Oideachas Gaeltachta 2017-](#)

[2022 \(POG\)](#). The post-primary college – Coláiste na Coiribe in Knocknacarra - is also seeking recognition under the POG. The language of tuition all the other schools is English. These schools are; SN Naomh Iosef (An Buaile Beag – Bearna), St John the Apostle, Cuan na Gaillimhe CNS (Steiner) and Educate Together (all in Knocknacarra). Not all these schools are strictly within the boundaries of the official Gaeltacht but they serve the school-going population of the LPA and it was decided to include them as part of this language planning project. The National University of Ireland Galway is located near to the LPA.

Childcare and services for older residents

There are two Irish language preschools (naíonraí) in the LPA, Naíonra Cháit and the much larger naíonra which operates from the Gaelscoil Mhic Amhlaigh campus. There is a vibrant creche/preschool/childcare sector comprising of around 13 businesses, only one of which (located on the Gaelscoil Mhic Amhlaigh campus) operates through Irish.

Organisations such as the Knocknacarra Active Retirement Association and the Irish Countrywomens Association in Bearna, which is largely composed of Senior Citizens, provide social activities for older residents in the LPA.

Opportunities for Adult Learning

There are no formal Adult-learning centres operating in the LPA but there are many learning opportunities to be had in the City Centre itself such as those at the Galway Technical Institute on Fr Griffin Road. Evening Irish language classes are held Gaelscoil Mhic Amhlaigh.

State Services

There is no Gaeltacht community co-operative in operation in the LPA, a factor which does not help in the delivery of language planning initiatives in the area.

The Garda station in Salthill covers the LPA. The HSE provides community health services in Shantalla which is near the LPA. The LPA is well served by public transport. Bus Éireann's 424 bus service passes on the coast road (the R334) to and from Conamara. The R334 passes through the southern part of the LPA. Knocknacarra is served by the Citydirect 411 bus. There is a small pier in Bearna village.

Voluntary Committees and Clubs.

There are a large number of organisations and clubs operating in the LPA which serve a broad range of interests such as football, hurling, soccer, local history, dancing, walking and other activities. A list of these clubs is to be found in chapter 3.12.

The Irish Language in Bearna and Cnoc na Cathrach

A detailed study of the Gaeltacht carried out in 2007 and revised in 2011 allocates a classification of 'C' to the LPA. This is the weakest category as regards normal day-to-day use of Irish and is evidence that the 'language shift' from Irish to English is well advanced. In the 2016 Census the total population of the LPA was 11,696. Of the population aged >3, 6,271 of the population of 11,184 (56%), claimed to have Irish-language ability. The census shows that 660 (5.9%) say they use the language on a daily basis outside of the school system (i.e. excluding pupils and teachers who may only speak the language within school). The term 'active speakers' could well be used to describe this cohort of the population

When compared to the 25 other LPA's, BCnaC, with an 'active speaker' rate of 5.9%, is the fourth lowest of all the Gaeltacht LPA's nationally. Other evidence, gathered from the local language planning committee suggest that there are significant minority of first language Irish-speakers, from Gaeltacht areas further west in Conamara, resident in the LPA.

The question of level of ability is not asked in the census and therefore we must presume that the 56% who self-report as having the ability to speak Irish, comprise of a spectrum from very limited ability to fluency.

The challenge facing the language planning committee will be to create opportunities and 'spaces' for fluent speakers of Irish in which it is normal for the language to be used both in the home and in the broader community. It will also be tasked with providing effective learning opportunities, both in the classroom and in the social sphere, to increase the number of fluent speakers.

Preparation of the Language Plan

Coiste Pleanáil Teanga Bearna & Chnoc Teanga (The Barna Knocknacarra Language Planning Committee) was established in June 2017 and, with broad cross community support, was recognised by Údarás na Gaeltachta as the Lead Organisation to formulate a seven-year language plan for the area in 2018. In June 2019 a professional language planning consultant – Colm Ó Cinnseala (MA in Language Planning) was hired to assist with the language planning process. In order to ascertain the current health, or otherwise, of the use of Irish in the LPA a series of surveys were carried out and focus groups were planned as well as other research activities and meetings.

In 2019 the following surveys were carried out:

1. A survey of all residents regarding their ability in, their use of and their attitudes towards Irish. Residents were offered a choice between an electronic or paper version of the survey.
2. A survey of primary school head teachers

3. Primary school teaching staff
4. Pre-school and child-care centres.

The following focus groups and public meetings were planned:

5. Post-primary students in Coláiste na Coiribe
6. Teenage members of 'The Hub' youth club in Bearna
7. The business community
8. Social and voluntary community organisations.
9. Public meetings were planned to discuss the findings of the surveys and to provide residents with an opportunity into the language planning process.

During the research phase of the language planning project in March 2020, the COVID-19 crisis arose and all activities involving face-to-face meetings had to be cancelled and only items 1 to 4 above were completed.

The Community Survey

The survey was carried out in November and December 2019. There are 4,771 housing units in the LPA according to the 2016 census of which 4,389 are occupied. Given the limited resources of the committee it was not deemed feasible to go door-to-door even on a proportional sampling basis. It was decided to concentrate on an online survey while providing hardcopies through churches and local voluntary organisations. The response to the survey was good with 565 adults completing the survey. When non-residents and incomplete survey responses were excluded the valid completed responses were 435. The survey included questions regarding a) resident's ability in, b) attitudes towards and c) use of, the Irish language. It also included an opportunity for residents of the LPA to provide feedback and suggestions for inclusion in the language plan. The Language Planning Committee would like to thank all involved in the distribution and collection of the surveys and to those who completed questionnaires.

These surveys and the publicity campaigns associated with them served to stimulate debate amongst residents of the LPA regarding the language. One feature of the survey was that it included opportunities for participants to provide suggestions and feedback regarding the plan. In total over 600 separate suggestions and ideas were put forward and many of these ideas are incorporated into this plan.

Following the gathering of this information the data was analysed and a linguistic snapshot is available as to the use of, and attitudes towards, the Irish language in the LPA in late 2019.

Research Results

Survey participants were aged 18 or over and only respondents resident in the LPA were deemed valid and included in the survey analysis and results. As is usual with surveys not all respondents responded to every question.

Attitude toward the Irish language.

A very positive attitude towards the language prevails with 77% of respondents agreeing (or strongly agreeing) with the statement that '*Retaining the Gaeltacht status of this community is important to me*'. Regarding the statement '*I would like more Irish to be spoken in this area*', 78.5% agreed or strongly agreed. Similar support for the greater use of Irish in the educational system, and in the business and social life of the community was also expressed.

Some survey result 'headlines' are as follows:

- 42% of the adult population are originally from County Galway, that is Galway City and county (including the Gaeltacht). Only 7.3% were reared abroad.

- 26% of adults report as being fluent Irish speakers with another 28% describing themselves as having '*reasonably good Irish*'.
- Amongst adult respondents 19.4% of their mothers and 23% of their fathers were reported as being fluent (including native) Irish speakers.
- Amongst adult respondents 5% of their mothers and 6% of their fathers as speaking Irish only to them when they were children.
- Of respondents who were in a relationship (389), only 27 (6.9%) were in a relationship in which they spoke Irish with their partners.
- While 26% (of the total of respondents) reported as being fluent in Irish, the percentage who speak Irish with their children was reported as 10.4%.

Recommendations – BCnaC Language Plan 2020-2027

6.3 Structure to implement the seven-year plan	
6.3.1	A new ' Lead Organisation ' ('Ceanneagraíocht' in Irish) is to be formed. The Lead Organisation will be responsible for the implementation of this language plan. The Lead Organisation will form a company so as to take on staff management and remuneration roles. The Lead Organisation will employ, support and manage the Language Planning Officer along with associated administrative matters.
6.3.2	A Language Planning Officer is to be recruited and employed. This person will be known as the Oifigeach Pleanála Teanga (OPT) and will be employed on a day-to-day basis to implement the plan.
6.3.3	Office Accommodation, along with up-to-date office equipment is to be provided locally in which the OPT will be based. It is recommended that this accommodation be provided for in the LPA.
6.3.4	To award a scholarship for a student to attend the 'Masters in Language Planning' course in NUIG. Another option is offered of an student undertaking the Diploma in Language Planning. This action is to ensure the availability of professional Language Planning expertise into the future.
6.3.5	Effective support, management and monitoring of the Language Planning Officer. (this is particularly important as the Language Planning Officer will be a sole employee).
6.3.6	Maintain ongoing monitoring of progress throughout the lifetime of the Language Planning project. A major review is to be carried out in year three in conjunction with RTCEGSM.
6.3.7	Build databases of relevant people such as: <ul style="list-style-type: none"> A). Parents who, or who may wish to, raise their children through Irish. B). People with skills in areas of interest to younger people and who can engage with younger people through the medium of Irish. C). People with skills in areas of interest to adults and who can engage with adults through the medium of Irish. D). Teachers / Language Trainers to teach Irish to adults.

	E). People who have a particular interest in the Language Planning project.
6.3.8	Ensure that the Plan is launched with lots of fanfare and to include a bilingual explanatory leaflet to be made available to all residents.
6.4	The Educational System
6.4.1	Encourage greater participation of parents and school management and staff in the <i>Policy for Gaeltacht Education 2017-2022</i> .
6.4.2	Facilitate greater cooperation between primary schools by organising Inter-school forums.
6.4.3	To develop closer contact and cooperation between Irish-medium schools in the LPA and other Gaeltacht schools.
6.4.4	Normalise the use of Irish within English-medium primary schools, e.g. Irish language competitions, activities, build relationships with Irish language summer school/s.
6.4.5	The OPT to assist schools in developing effective and realistic Irish-language policies.
6.4.6	Provide Irish language enrichment sessions and other sociolinguistic supports to teachers teaching locally.
6.4.7	Provide age-appropriate Irish-language awareness (sociolinguistics, minority languages, issues, international context, etc) opportunities at both 1 st and 2 nd level.
6.5	Childcare, family supports and language supports
6.5.1	The Oifigeach Pleanála Teanga (OPT or Language Planning Officer) to encourage parents to choose to speak Irish with their children.
6.5.2	The OPT to support parents who, or who may wish to, include Irish as the /a language spoken with their child/ren.
6.5.3	The OPT to investigate the feasibility of opening an Irish language naíonra in Bearna.
6.5.4	The OPT is to encourage a greater use of Irish withing the existing English-language childcare / crèche sector.
6.6	Services for Youth

	Many local children attend Irish-medium (POG) schools and, as a result, achieve a high level of proficiency in, and a positive attitude towards, the Irish language. It is of great importance that these children are provided with the opportunity to socialise through Irish outside of the school, environment, so as to build Irish-medium social networks.
6.6.1	The OPT to liaise with relevant bodies to a) investigate the feasibility of opening an Irish-language youth club in Bearna and b) If feasible, to assist in the setting up such a club.
6.6.2	Operate a scholarship scheme to part-fund three local children to attend Gaeltacht Summer Courses. The aim of this recommendation is to develop language leadership skills amongst young people in the context of the Irish language.
6.6.3	The OPT, in conjunction with adult club members, to assist in drafting and implementing practical and effective Irish-language policies in existing clubs which have young people as members.
6.6.4	Setup after-school Irish language clubs 50% activities and 50% Irish in Irish medium schools.
6.7	Learning opportunities outside of the Educational System. It should be noted that, in the community survey, a very high level of interest in attending Irish language classes or other learning-based activities, was expressed.
6.7.1	Provide a variety of general Irish language classes and other activities based on differing levels of existing language competency. Provide focussed and progressive Irish language learning opportunities in the language itself and in the areas of parenting, sports coaching / training, for the business community, Irish in social organisations, etc.
6.7.2	The OPT to arrange a visit to an Irish Language Learners Club, such as Club Foghlaimeoirí Chois Fharráige in An Spidéal in the adjoining LPA of Cois Fharráige. This is to provide the Lead Organisation with an opportunity to see a successful Irish language learning and social club in action.
6.7.3	To support people in undergoing Irish language ‘Training the Trainers’ training similar to the ‘TEFL’ qualification in English.

6.8	The Business Sector and Cooperatives
	<p>It should be noted that that there is no Gaeltacht Cooperative in operation in the LPA and that Údarás na Gaeltacht provides a lower level of employment support in the LPA than it generally does in Gaeltacht areas.</p> <p>It is also of note that, in the community survey, a very high level of support for a greater presence of Irish, in the retail sector was expressed.</p>
6.8.1	Activities such as competitions for the provision of service through Irish, Irish language signage, Irish language 'employee of the month/yea'r etc, are suggested. Local retail businesses will be encouraged to participate in the Foras na Gaeilge na Gaeilge scheme to encourage the use of Irish in business.
6.8.2	Provide a (limited) translation service to local businesses.
6.9	The Media
6.9.1	The OPT to create and maintain a coordinated publicity strategy, to include an BCnaC language planning website along with coordinated electronic social media, to inform local residents of progress in the language planning process and to encourage participation in same.
6.9.2	A video production facility to be setup to create audio-visual material on the Irish language in the LPA. This facility will be manned by volunteers and material broadcast on Youtube, Molscéal and other platforms. The facility will be located in the PCSTBC office and staffed by volunteers.
6.9.3	A studio for the creation of online radio material, relating to the Irish language in the LPA, to be setup. The facility will be located in the PCSTBC office and staffed by volunteers.
6.10	The Public Service
6.10.1	The OPT to encourage the local community to exercise their language rights in dealing with state services.
6.11	Planning and Physical Developments
6.11.1	The OPT to ensure that the current protections given to Irish under existing Galway City Council, Galway County Council County, Gaeltacht and Bearna village Development Plans are maintained and, where feasible, to be strengthened.

6.12	Social Clubs and Activities
	It should be noted that, in the community survey, a very high level of support for a greater presence of Irish in the social life of the community was expressed.
6.12.1	To help to normalise the use of Irish in the social life of the community the OPT will work with the local community to develop new community activity groups (e.g. walking and drama groups, choirs, lectures on local place names, craft classes, etc.), operating through the medium of Irish, and based on the interests of residents. It is expected that these groups will partner with the organisation - Glór na nGael (see www.glornag.ie) - in this regard.
6.12.2	To help to normalise the use of Irish in the social life of the community the OPT will work with the local community groups to help with the integration of Irish into the existing social and community groups and clubs. It is expected that these groups will partner with the organisation - Glór na nGael – in this regard.
6.12.3	The OPT to organise a ‘Pop-Up Gaeltacht’ on a quarterly basis.
6.12.4	To increase the use of the Irish language in Church services of all demoninations.
6.12.5	Sports Clubs. It is recommended that the OPT carry out a realistic audit of the Irish language resources available to clubs to assess the possibility of carrying out some club activities (such as under-age coaching) through Irish. The encouraging of clubs to partake in the Glór na nGael scheme - Fondúireacht Sheosaimh Mhic Dhonncha ³⁷ – will feature in the OPT’s work programme.
6.12.6	A ‘Recycling/Repair Club to be setup operating through the medium of Irish. This is to provide an alternative Irish language social outlet.
6.13	The status of Irish within the LPA
6.13.1	The OPT to help with participation of the local community in the national Glór na nGael competition. This is similar to the ‘Tidy Town’s’ competition but is based on community efforts to foster the Irish language.
6.13.2	To develop an identification system (i.e. a badge and logo) to identify members of the community who would like to converse through Irish.

6.13.3	To erect large and attractive road signs at entrances to the LPA advertising the fact that it is an LPA.
--------	--

10.2. Aguisín 2. An Ceistneoir ar an bPobal

Bearna / Cnoc na Cathrach Suirbhé Pobail / Community Survey

Suirbhé Plean Teanga. Bearna / Cnoc na Cathrach. Language Plan Survey.

Tá an suirbhé seo mar chroílár na hiarrachta Plean Teanga a fhorbairt do Mhuintir Bhearna & Chnoc na Cathrach. Tá an Ghaeilge dá labhairt sna gceantair seo le na mílte bliain agus bhí sí mar theanga an phobail go dtí thart ar trí ghlúin ó sin agus mar theanga an tí ag mionlach beag go dtí an lá atá inniu ann. Tá sé mar aidhm ag an suirbhé seo tús a chur leis an bpróiseas pleanála teanga sa cheantar a bheidh mar aidhm ag an bpróiseas níos mó Gaeilge a bheith dá labhairt, le clos agus le feiscint sa gceantar. **Ní úsáidfeair ainm ar bith sa suirbhé seo agus ní úsáidfeair an t-eolas ar aon bhealach eile nach mbaineann leis an togra pleanála teanga seo.**

Tá muid an-bhuíoch as an gcomhoibriú uait i líonadh an tSuirbhé seo agus é a líonadh ar bhealach chomh hiomlán 's is féidir.

This survey is being carried out as part of the development of a Language Plan for the communities living in Barna and Knocknacarra. The Irish language has been spoken in these areas for two thousand years, was the primary community language until about three generations ago and remains the family language of a small minority to this day. The purpose of the survey is to ascertain the linguistic baseline in the community to help with the development of a plan, the purpose of which will be to increase the use of Irish within our community. **Survey participants are guaranteed anonymity and the information gathered will not be used for any purpose unrelated to this language planning project.**

Tá 17 cheist sa suirbhé agus ní thógann sé ach cúpla nóiméid le líonadh. Tá roinnt ceisteanna bhreise do thuismitheoirí le páistí in aois 17 agus níos óige. Tá an suirbhé le líonadh ag daoine atá 18 mbl d'aois nó ós a cionn amháin. Suirbhé amháin in aghaidh an duine le do thoil.

The survey contains 17 questions and only takes a few minutes to complete. There are a few additional questions for parents of children aged 17 or younger. The survey is to be completed by residents aged 18 years and older. Only one survey per person is to be completed.

1. Ginearálta / General

* 1. Cén bhaile fearainn agus/nó eastáit tithíochta ina bhfuil cónaí ort? *In which townland and/or housing estate do you live?*

Do Mháthair / Your Mother	☐	☐	☐	☐	☐	☐
D'Athair / Your Father	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Cúramóir eile / Other carer	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Cén teanga a labhair do thuismitheoirí leat agus tú i do pháiste / What language did your parents speak to you as a child?

	Gaeilge amháin / <i>Irish only</i>	Gaeilge den chuid is mó / Mostly Irish	Béarla den chuid is mó / Mostly English	Béarla amháin / <i>English Only</i>	Teanga eile / <i>Another language</i>
Do Mháthair / Your Mother	☐	☐	☐	☐	☐
D'Athair / Your Father	☐	☐	☐	☐	☐
Cúramóir eile / Other carer	☐	☐	☐	☐	☐

8. Má tá tú i gcleamhnas, cén teanga a labhraíonn tú le do pháirtí?

If you're in a relationship, what language do you normally speak with your partner?

- Gaeilge amháin / *Irish only* Béarla amháin / *English only*
- Gaeilge den chuid is mó / *Mostly Irish* Níl i gceist / *Not Applicable*
- Béarla den chuid is mó / *Mostly English*

3. Úsáid na Gaeilge / Use of Irish

9. Cé chomh minic is a labhraíonn tú Gaeilge? *How often do you speak Irish?*

- Go laethúil / *Daily* Go hannamh / *Rarely*
- Uair sa tseachtain / *Once a week* Riamh / *Never*
- In amannta / *Occasionally*

10. Má dúirt tú go labhraíonn tú Gaeilge cén áit / áiteanna a labhraíonn tú Gaeilge. *If you answered that you speak Irish please state where you speak Irish. (you can choose more than one option)*

- Ag Baile / *At Home*
- Ag an Réamhscoil /Scoil/ *At the Preschool / School*
- I Siopa/i / *In Shop/s*
- Le daoine a bhfuil fhios agam go bhfuil Gaeilge acu/ *With people whom who I know who speak Irish.*
- San ionad oibre / *In the workplace*
- In imeacht/aí chaitimh aimsire / *In social activity/ies*
- Le Seirbhísí Stáit / *with State Services*
- Eile, sonraigh le do thoil / *Other, please describe*

4. Foghlaim na Gaeilge / *Learning Irish*

11. Ar mhaith leat feabhas a chur ar do chuid Gaeilge? *Would you like to improve your level of Irish?*

- Ba mhaith / *I would*
- Níor mhaith / *I wouldn't*
- Níl fhios agam / *I don't know*

12. Más maith leat feabhas a chur ar do chuid Gaeilge, cén cineál ranga ar mhaith leat? (is féidir níos mó ná rogha amháin a roghnú). / *If you would like to improve your Irish, what classes would you like to take? (you may select more than one choice).*

- Bunleibhéal / *Beginners*
- Meán leibhéal / *Intermediate*
- Ardleibhéal / *Advanced*
- Ciorcal Comhrá / *Conversation Group*
- Grúpa léitheoireachta / *Reading group*
- Grúpa scríobhneoireachta / *Writing group*
- Ar mhaith leat cáilíocht sa nGaeilge a bhaint amach? / *Would you like to achieve a qualification in Irish?*
- Grúpa gníomhaíochtaí trí Ghaeilge / *Activities through Irish group*

13. Aon tuairimí agat maidir leis an gcaoi is fearr le deiseanna foghlamtha Gaeilge a chur ar fáil do dhaoine áitiúla? / *Please suggest how, in your view, oportunities to learn Irish should be provided to local people*

5. Dearcadh i leith na Gaeilge / Attitudes towards Irish

14. Cur tic sa bhosca a léiríonn do dhearcadh maidir le na ráitis seo a leanas / Please tic the box that best reflects your views on the following statements

	Aontaím go mór	Aontaím	Níl fhios agam	Easaontaím	Easaontaím go mór
	<i>Strongly agree</i>	<i>Agree</i>	<i>Don't know</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly disagree</i>
Tá cónaí orm i gceantar Gaeltachta. <i>I live in a Gaeltacht area.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Tá sé tábhachtach dom stádas Gaeltachta an cheantair seo a choinneáil. <i>Gaeltacht status of this community is important to me.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Ba mhaith liom ní ba mhó Gaeilge a bheith dá labhairt sa gceantar seo. <i>I would like more Irish to be spoken in this area.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Ba mhaith liom go mbeadh ní ba mhó Gaeilge le clos agus le feiscint sna ngnólachtaí áitiúla. <i>I'd like to see more Irish to be seen and heard in local businesses.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
	Aontaím go mór	Aontaím	Níl fhios agam	Easaontaím	Easaontaím go mór
	<i>Strongly agree</i>	<i>Agree</i>	<i>Don't know</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly disagree</i>
Ba mhaith liom go mbeadh ní ba mhó Gaeilge dá úsáid i saol sóisialta an cheantair áitiúil. <i>I'd like to see more use of Irish in the social life of the local community.</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Ba mhaith liom go mbeadh ní ba mhó Gaeilge dá úsáid i seirbhísé spioradálta nó reiligiúnda. <i>I'd like to see more Irish used in spiritual / religious services.</i>	☐	☐	☐	☐	☐

15. Ar mhaith leat an Ghaeilge a bheith in úsáid ar ócáidí / i gníomhaíochtaí shóisialta in a bhfuil spéis agat?

Would you like to see Irish used on occasions or social activities in which you are interested?

- Ba mhaith / *I would*
- Níor mhaith / *I wouldn't*
- Is cuma liom / *Not important to me*

16. Má d'fhreagair tú 'ba mhaith' do cheist 15, luaidh na hócáidí / gníomhaíochtaí atá ar intinn agat / *If you responded 'I would' to question 15, please state the occasions or activities you have in mind.*

6. Cúram Leanaí agus Oideachas (má bhaineann) / *Childcare and Education (if applicable)*

17. Cé chomh mór is a aontaíonn tú leis na ráitis seo a leanas maidir leis an soláthar oideachais agus seirbhísí cúraim leanaí trí Ghaeilge sa gceantar?

To what extent do you agree with the following statements regarding the provision of Irish-medium education and childcare services in the area?

Aontaím go mór Aontaím Nil fhios agam Easaontaím Easaontaím go mór

Strongly agree Agree Don't know Disagree Strongly disagree

Dá mbeadh páiste óg agam, bhainfinn úsáid as seirbhís cúraim leanaí lán-Ghaeilge dá mbeadh sé ar fáil go háitiúil

If I had a young child, I would use an Irish-medium childcare service if it were available locally

Chuirfinn mo pháiste chuig réamhscoil lánGhaeilge dá mbeadh sé ar fáil go háitiúil

I would send my child to an Irish-medium preschool if it were

available locally

Chuirfinn mo pháiste
chuig bunscoil lán-
Ghaeilge dá mbeadh
sé ar fáil go háitiúil
*I would send my child
to an Irish-medium
primary school if it
were available locally*

18. Amach leis! Have your say!

Aon mholtaí agat féin maidir le cén chaoi le tuilleadh Gaeilge a bheith á úsáid sa gceantar seo?

What are your recommendations to increase the use of Irish in this community?

7. Do Thuismitheoirí le páistí 17mbl agus níos óige amháin / For Parents of children aged 17 and younger only.

19. Cén teanga a labhraítear le do pháistí / What language is spoken with your children?

	Gaeilge amháin /	Gaeilge den chuid	Béarla den chuid is	Béarla amháin /	Teanga eile /
	<i>Irish only</i>	<i>is mó / Mostly Irish</i>	<i>mó / Mostly English</i>	<i>English only</i>	<i>Another language</i>
Athair / <i>Father</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Máthair / <i>Mother</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Cúramóir eile / <i>Other carer</i>	☐	☐	☐	☐	☐

20. Cén teanga a labhraíonn do pháiste/í leat/lena dtuismitheoirí?

What language do your child/ren speak to you, their parent/s?

	Gaeilge amháin /	Gaeilge den chuid	Béarla den chuid is	Béarla amháin /	Teanga eile /
	<i>Irish only</i>	<i>is mó / Mostly Irish</i>	<i>mó / Mostly English</i>	<i>English only</i>	<i>Another language</i>
Athair / <i>Father</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Máthair / <i>Mother</i>	☐	☐	☐	☐	☐
Cúramóir eile / <i>Other carer</i>	☐	☐	☐	☐	☐

21. Cén teanga a labhraíonn do phaistí lena chéile? (má bhaineann)

What language do your children speak to each other? (if applicable)

- Gaeilge amháin / *Irish only* Béarla amháin / *English only*
- Gaeilge den chuid is mó / *Mostly Irish* Teanga eile / *Another language*
- Béarla den chuid is mó / *Mostly English*
- Más teanga eile luaigh an teanga led' thoil /
If another language please state the language

22. An ndearna tú cinneadh d'aon turas maidir le cén teanga/acha a labhródh tú/sibh le bhur bpáiste/i?

Did you make a deliberate decision as to which language/s you would speak with your child/ren?

- Rinne / *I did*
- Ní dhearna / *I didn't*

23. Má rinne tú cinneadh Gaeilge a labhairt le do pháiste/i cén fáth a rinne tú an cinneadh sin?

If you made a decision to speak Irish with your child/ren, why did you make this decision?

Míle buíochas as ucht an suirbhé a líonadh! Many thanks for completing the survey!

An suirbhé le bheith líonta roimh **29 Samhain** le do thoil.

*Surveys to be completed please by **November 29th**.*

Má tá aon cheist agat maidir leis an bhfoirm seo, nó má theastaíonn uait eolas nó pointí breise a thabhairt, níl ort ach ríomhphost a sheoladh chuig; pobal@ptbc.ie nó glaoch ar 089 6173978

Any queries regarding this survey can be addressed to; pobal@ptbc.ie or by phone to 089 6173978

Please press the 'Críochnaithe / Done' button when completed.

10.3 Aguisín 3. Moltaí ón bPobal – Foghlaim na Gaeilge

Ceist 13. Moltaí maidir le deiseanna foghlama a chur ar fáil. <i>Suggestions as to how opportunities to learn Irish can be provided to local people.</i>	
1	Ciorcal comhrá, ba mhaith liom níos mó úsáide a bhaint as an teanga ag comhrá le daoine sa phobal
2	<i>I don't, I believe it is of no use to our children in life & more time could be put in to other more relevant subjects like Maths & English</i>
3	<i>Night classes. Online learning etc</i>
4	<i>Conversation groups</i>
5	Ranganna saor in aisce. Níos mó ciorcail comhrá.
6	<i>Offer classes within communities and local schools.</i>
7	<i>Group activities</i>
8	<i>Blianta ó shin rinne mé ranganna amhráin, bhí siad an-mhaith. Years ago I did classes learning songs through Irish which were enjoyable and a good way to learn.</i>
9	Imeachtaí le craic agus comhrá, ar nós tráth na gceist, maidin caife. Ní theastíonn ranganna uaim..teastaíonn deiseanna chun í a úsáid
10	Níl fhios am cén bealach is fearr.
11	<i>Having classes locally, not just at night but also ? Mornings (for retired people) would be very beneficial.</i>
12	Ciorcal comhrá, áit chun tuistí bualadh le chéile, oícheanta sóisialta i nGaeilge, ranganna Gaeilge ar fáil
14	<i>Evening classes</i>
15	<i>A school / community based programme would be beneficial where parents are learning what their children are learning.</i>
16	Comhrá I nGrúpaí beaga.
17	<i>Social meetup../ Sports</i>
18	Comhrá I ngrúpaí beaga <i>informal</i> .
19	Ócáidí sóisialta/ciorcal comhrá a eagrú ar dtús agus pobal a chruthú sa chaoi sin- imeachtaí ar nós park run trí Ghaeilge nó snámh farraige
20	Ranganna San oíche
21	Playgroups where you can bring the kids
22	Imeachtaí spóirt/sóisialta i nGaeilge a eagrú do theaghlaigh ach go háirithe imeachtaí a bheadh oiriúnach do theaghlaigh le gasúir.
23	<i>Social events, small group meetings</i>
24	<i>Irish as a foreign language course,... for foreingers.</i>
25	<i>Through young people and social events Promoted then withIn their parents</i>
26	<i>Social groups and activities</i>
27	<i>Conversational Irish groups for parents. Parent and toddler groups using Irish.</i>
28	<i>Classes through my chest school which is already in place</i>
29	<i>Learning Irish needs to be fun. What's been thought in schools isn't working as kids aren't enjoying it</i>

30	Ba mhaith liom Naíonra a fheiceáil sa cheantar do na daoine óga. Ciorcal comhrá go seachtainiúil/míosúil.
31	<i>Local courses in conversational Irish for all in Bearna.</i>
32	<i>More emphasis on the daily use of the Irish Language around the community. Basic Irish in day to day signage, conversation. Can be quite intimidating for someone who doesn't speak/understand Irish or hasn't spoken it since their school going years to start using it now for fear/lack of knowledge</i>
33	<i>Classes held locally</i>
34	Sé an trua nach mbíonn a fios agat go bhfuil Gaeilge ag duine nuair a fheiceann tú iad. Seans go mbeadh sé níos éasca dá mbeadh ról ag na comhlachtaí bainistíochta atá ag feidhmiú sna heastáit é sin a chur in iúl. " Labhraítear Gaeilge in áiteanna san eastáit " mar shampla. Tá mata agam taobh amuigh den doras a deireann "Dia dhuit" agus is leor sin mar nod do pholaiteoirí agus fear an phoist mar shampla. Tá sé go deas go mbíonn sé le feiceáil ag <i>Super Valu</i> má tá Gaeilge ag an té atá ag obair ansin. Tá "G" ar an <i>badge</i> acu. Bheadh imeachtaí sóisialta sa gceantar go deas freisin le comhluadar a spreagadh.
35	<i>The local school should move to 100% total immersion in infant classes in the near future as agreed when joining the Gaeltacht school recognition scheme. We need a youth club for kids as Gaeilge in Bearna and really need a Naíonra to give kids a foundation in Gaeilge before school. If there was a cultural centre or cultúrlann like what they have in West Belfast and Derry and Áras na nGael in Galway it would give a great focus to language activities. There should be work done on placenames in the area and high quality signs erected to mark out townlands. Bearna Tidy Towns might collaborate with this as there is a heritage aspect to that competition. There needs to be an Irish language group (such as Conradh na Gaeilge) that can organise monthly events and classes as Gaeilge. Businesses in the area should be encouraged and incentivized to participate with Gaillimh le Gaeilge.</i>
36	<i>Businesses to identify where beginners can use Irish language in confidence to practice in every day dealings.</i>
37	<i>A group set up within each estate working with the residents association once or twice a week for those interested. Preferably on a Friday over a Bottle of wine 😊</i>
38	<i>Further encouraged in pre-school / school i.e. answered in Irish (like the children :-)</i>
39	Thríd gníomhaíochtaí sóisialta agus spraiúil
40	<i>Free lessons in community centers focused on interaction and communication skills</i>
41	<i>Regular classes for conversation Irish</i>
42	<i>Multi-lingual local publications</i>
43	<i>it's a very difficult answer, as the majority of parents work long hours, in addition, the foreigner community it's pretty large, so it should be very easy and painless options.</i>
44	<i>Group classes</i>
45	<i>maybe 'a word a day'?</i>
46	<i>Evening classes in local venues</i>
47	<i>Better classes. Having taken classes with Conradh and NUIG, the quality of teaching is very poor. Learnt more from the free app Duolingo.</i>
48	<i>Having lived in Knocknacarra for 27 years so far I have never seen Irish classes advertised locally for people who live in the area, this is a missed opportunity to even start promoting the language. Put Irish on the map in Knocknacarra provide adult classes Also having returned to improving my Irish a number of years ago I found that it can be difficult as a beginner to break into the circle as it seems to have become elitist these</i>

	<i>attitudes need to be changed if the language is to be embraced . Therefore it's vital that any plans to promote the language is inclusive for everyone who wants to participate .</i>
49	<i>Evening classes</i>
50	<i>Club Gaeilge a bhunú...</i>
51	<i>Encourage more use of Irish in shops restaurants hotel etc ... do villager of the week ' as Gaeilge' use Clarke's noticeboard. Pass out 'labhair Gaeilge liom' pins you villagers willing to try cúpla focal. Start a bilingual blog for Barna/ Bearna ... start scout group in Barna using Gaeilge as medium for badges</i>
52	<i>An teanga a normalú chomh mór is gur féidir sa phobal trí fheachtas a chur ar bun sna gnónna/seirbhísí pobail áitiúla go n-úsáidí na bun-nathanna ar nós Dia dhuit, go raibh maith agat, slán etc. Comharthaíocht shráide i nGaeilge chruinn a éileamh sa cheantar.</i>
53	<i>On line</i>
54	<i>Daily/weekly email or nuachtlitir ar nuacht agus eachtraí áitiúil with some phrases. Doesn't have too lengthy or go íomlán trí Gaeilge. Maybe half and half.</i>
55	<i>Night classes and workshops ? Online courses?</i>
56	<i>Through local schools after school hours.</i>
57	<i>Community classes</i>
58	<i>Free Irish classes for adults</i>
59	<i>Imeachtaí/ocáidí sóisialta a eagrú</i>
60	<i>Local classes. Local businesses with products labelled in Irish.</i>
61	<i>Through classes for those who would like to improve their Irish... Through classes to help you help your child with Irish...also taking into account parents who are not Irish and have no Irish Fun activities through Irish that would encourage people to want to learn and speak Irish...</i>
62	<i>Gníomhachtaí trí Ghaeilge</i>
63	<i>Níos mó Gaelscoileanna, agus an córás oideachais a athrú</i>
64	<i>I'd love to learn but hard to find time with a young family. My son is teaching me from what he learns at school</i>
65	<i>Ciorcail cainte: dóibh siúd ar an mbeagán & dóibh siúd a mbíonn fonn comhrá ortha & a bhfuil an Ghaeilge ar a dtoil acu. Tuisti</i>
66	<i>My partner is not Irish, I'd love her to learn, however we don't have the finances for her and our child to both do classes.</i>
67	<i>advertising, free classes or conversational opportunities</i>
68	<i>Gníomhaíochtaí trí mheán na Gaeilge a eagrú.</i>
69	<i>Níos mó Gaeilge a bheith a úsáid sa cheantar - siopaí, Séipéal, ranganna spóirt, srl</i>
70	<i>Put Irish Subtitles on TG4. You then get both the text and sound as well a visual component. Look at TV5 (France) as an example. Adults learn well by these means</i>
71	<i>Activities and sport through Irish</i>
72	<i>Classes, coffee meet up</i>
73	<i>Grúpa áitiúil do Ghaeilgeoirí</i>
74	<i>Sna comhlachtaí thar timpeall na háite más féidir. Scéim de shaghas éigin a bhunú sna siopaí réigiúnacha ionas go meallfadh sé daoine chun an teanga a labhairt</i>
75	<i>Every child should go to a Gaelscoil. Get them early. Other ways are through social events</i>
76	<i>Oíche Ghaeilge sna tithe tabhairne</i>
77	<i>More use of it</i>

78	<i>I think it should be taught to those who wish to lean it as any other language is taught. Through irish clubs for kids.. evening classes for adults.</i>
79	<i>pop up gaeltacht, Community activities thrí gaeilge, trá na gCeist etc..</i>
80	<i>Don't know</i>
81	<i>Tríd seirbhisí a úsáideann gach uile duine - siopaí, seirbhisí stát srl.</i>
82	<i>Via schools...evening classes or bring fun into it by having an Irish day in school where the parents can enter an Irish quiz parents vs children for fun. Also promote a community Irish speaking day in shops etc</i>
83	<i>Group classes</i>
84	<i>Classes in the evenings or on weekends.</i>
85	<i>Irish classes or social activities especially to encourage those with minimal Irish to improve</i>
86	<i>Free Irish course for people</i>
87	<i>Ranganna gaeilge fo thuismitheoiri</i>
88	<i>Irish youth club, but not an overall emphasis on Irish. There is a radio programme on iRadio, presented by a native Irish speaker, who freely goes between English and Irish, myself and my children have picked up a cúpla focail from this.</i>
89	<i>Need to get people in shops /coffee shops to start using cúpla focal and then people will use back</i>
90	<i>Free evening classes</i>
91	<i>Local shops and businesses could promote using Irish to do business with customers</i>
92	<i>Activities treasure hunt orienteering. Sports.</i>
93	<i>Use of Irish on notice boards in local businesses, ie cafes so you can ask for something in Irish</i>
94	<i>Imeachtaí mar sacar trí Ghaeilge do dhaoine fásta, ceardaíocht, cócaireacht trí Ghaeilge</i>
95	<i>Ranganna Gaeilge, cúntar Gaeilge as siopa</i>
96	<i>Free Irish classes to encourage people to learn the language</i>
97	<i>Activities through Irish, coffee mornings, Irish language book club</i>
98	<i>Ranganna saor in aisce, ócaidí pobail</i>
99	<i>Ranganna ceol, damhsa, gníomhaíochtaí a chur ar fáil trí mheán na Gaeilge</i>
100	<i>I am of the impression that the only way to really preserve a language is if the people think there is a need for it or if it is relevant to them. There is no point in learning Irish only in secondary schools but not required in university. People who speak only Irish in this case will be at a disadvantage since Irish is not spoken there. There is no point in having several English speaking channels, TV or radio, but only one in Irish, either. People don't need to speak Irish, so many probably don't even bother. The Irish language should be seen and heard more in places that are important to people - in a daily context - so that they need to learn it in order to communicate and be a part of the community.</i>
101	<i>I believe that Mass should be in Irish or mostly Irish. Also, would like to see it more in local businesses.</i>
102	<i>Classes/ groups for adults that would like to relearn the language. It can be a bit daunting dipping your toe into the language if you live in a Gaeltacht.</i>
103	<i>Through activities or fun classes, sport</i>
104	<i>Practice without concern about being perfect/someone being rude correcting me. But of couse open to constructive feedback</i>
105	<i>By seeing more noticeable written Irish around amenities such as shops/playgrounds etc.</i>
106	<i>Do ghnó a dhéanamh trí Ghaeilge. Ranganna a chur ar siúl go háitiúil. Tá an scoil iontach ag cur na Gaeilge chun cinn</i>

107	<i>Mammy and Baby groups and events</i>
108	<i>Irish learning group</i>
109	<i>More family activities through gaeilge</i>
110	<i>Activities, classes</i>
111	<i>Promote via businesses & schools</i>
112	<i>Activities as Gaeilge amháin - is haghaidh páistí/daltaí/tuismitheoirí/daoine fásta</i>
113	<i>Bheadh suim agam i rang gramadaí, agus bhféidir grúpa léitheoireachta agus scríobh.</i>
114	<i>Irish classes, social activities through Irish eg. playing cards?</i>
115	<i>Free classes</i>
116	<i>Dance classes or exercise classes in Irish. Staff in the shops and bars wearing badges ' tá Gaeilge again'</i>
117	<i>Evening classes</i>
118	<i>Grúpaí a chur le chéile go neamhfhoirmiúil agus cineál club cainte a bhunú. Is féidir nasc a dhéanamh leis an dream aosta sa cheantar freisin.</i>
119	<i>Sport, social clubs</i>
120	<i>Ranganna.</i>
121	<i>Evening classes</i>
122	<i>Free classes</i>
123	<i>Meeting groups perhaps. Meet for tea and Gaeilge. I am definitely going to improve my Irish but will be in a few more years when I do not have to work full time</i>
124	<i>Courses. Speak Irish days. Group get togethers in Irish</i>
125	<i>At low to no cost</i>
126	<i>Free or subsidised courses with basic conversational Irish to give me enough confidence to use Irish in shops etc. around Bearna. I attend Irish for Parents in the school but more regular conversation led by a native speaker is what I need. I used to be a TEFL teacher and I believe this approach should be used. We try to speak Irish at home but have no one to correct us!</i>
127	<i>Through classes in local schools</i>
128	<i>Níos mó seirbhísí le fáil trí Ghaeilge. Tacaíocht a thabhairt don chainteoirí Gaeilge.</i>
129	<i>Barna is not an Irish speaking area and should not be considered as the Gaeltacht. The parents of the local school should of had a voice in the decision to make the school all Irish.</i>
130	<i>Ba chóir ciorcal cainte a eagrú le haghaidh muintir na háite</i>
131	<i>Peer education group using interesting activities/ social events...i.e. running group/club/ local gym trainer could have native irish person help out with classes... In school settings, extra support and staff to understand and help parents in an encouraging way.</i>
132	<i>Níos mó eachtraí do pháistí agus don teaghlach trí Ghaeilge. Ceapaim go bhfuil Gaeilge ann ach níl muinín ag daoine í a úsáid go laethúil. Dá gcuirfí eachtraí spóirt, ealaíon, scannáin ar fáil trí Ghaeilge, bheith spás sábháilte do thuistí an teanga a labhairt.</i>
133	<i>Oíche cartáí as Gaeilge Tigh Donnelly</i>
134	<i>In cafes, businesses encouraged. Clubs</i>
135	<i>Family activities (outdoor and indoor) where both English and Irish are used. Reasonably priced lessons pitched at the correct level in the evening times. Perhaps have a topic that we could research/get vocabulary related to before the meeting</i>

	<i>or activity so we could have conversations that are more/less prepared. And it's an opportunity to put what we know or learn into practice in a relaxed informal setting</i>
136	Grúpaí gníomhaíochtaí.
137	<i>Classes in a social environment</i>
138	Í a bheith níos feiceálaí, cúpla abairt a bheith in úsáid ag gnóthaí
139	Tá mo cuid scríobh agus léamh an-lag. Ba mhaith liom Gaeilge a léamh níos fearr. Fresin tá mo stór focal nís lú i nGaeilge ná i mBearla.
140	<i>I think the only way people will go for it is free teaching groups for an hour a week. It is difficult to do, can organise a meet up for conversation groups and have an expert with a beginner etc one on one.</i>
141	<i>Evening classes in local school or community centre.</i>
142	Cúrsaí Gaeilge a chur ar fáil Grúpa comhrá a shocrú i mbialanna nó u áit eile a bhfuil daoine ag bualadh le chéile
143	<i>Conversation classes would be most useful</i>
144	<i>Free classes</i>
145	<i>I have tried 2 conversation classes over the years and found them very confrontational and too embarrassing to continue. Personally I would like a classroom-based course but one that focuses on day to day language. For example I would like to be able to feel confident to give basic directions to the children/order a coffee/chat briefly. Mostly I use Irish only for greetings and saying thanks!</i>
146	<i>unless you have a language network relearning a language is a waste of time</i>
147	<i>The only way to revive Irish is to replace the blanketing of the country in English language media and advertising with solely Irish advertising, media, placenames, etc. Making some level of Irish necessary to understand spoken and written language people encounter in everyday life is the only way to improve the level of Irish across society.</i>
148	<i>I haven't thought much about this but in general I feel it should be fun-based and sounded out for public as spelling makes people avoid, sounds like, spoken like maybe beside the translation on signs etc</i>
149	<i>Family activities through Irish. Sports through Irish where possible.</i>
150	<i>Sport</i>
151	Imeachtaí trí Ghaeilge do pháistí agus clainn.
152	<i>Setting up a meeting place where tea and buns make it socially and let people speak there few words of Irish. I think it would more fun based.</i>
153	<i>More casual social events where conversational Irish is thought - pubs/clubs/coffee meetings</i>
154	<i>Access more Irish classes in the city or thru some of the local schools</i>
155	<i>Activities through Irish is a great idea. Fun!</i>
156	<i>Social and relaxed family gatherings locally that cater for all learners and levels.</i>
157	<i>Social activities</i>
158	<i>From a non-native point of view, it's hard to find a real beginner class. Gaelscoil Mhic Amhlaigh in association with Conradh na Gaeilge is great at facilitating Irish language classes in the school for parents.</i>
159	<i>Local beginner classes, learning everyday conversational Irish</i>
160	<i>Informal class environment.</i>
161	Bealach taitheamhach, spóirt, ealaín, cupán tae nó ceilí
162	<i>Beginners and Improvers classes</i>

163	<i>Volunteer classes for parents, held in local schools. Maybe older children could help, give them responsibility to support their parents to increase their use of the language. Could be fun, engaging and educational at the same time.</i>
164	<i>Through social activities, dance, music & song.</i>
165	<i>Ba bhreá liom dá mbeadh suaitheantas ag gach oibrí san ollmhargadh atá Gaeilge acu. Ansin bheinn in ann Gaeilge a labhairt leis na hoíbrithe cuí gan stró.</i>
166	<i>Small group activities organised by school or community group so people are more likely to attend</i>
167	<i>In social settings. Classroom-based can be intimidating for people.</i>
168	<i>If fiú forbairt a dhéanamh ar ról na Gaeilge in imeachtaí atá ag tarlú ar aon nós, mar shampla CLG scoil srl. is céim mhór chun cinn Fondúireacht Sheosamh Mhic Dhonncha</i>
169	<i>Through classes exclusively for those who have no previous experience of learning Irish. ie non irish who did not do irish at school.</i>
170	<i>Speak more..in businesses etc</i>
171	<i>Classes in the morning or at weekends.</i>
172	<i>Ciorcal comhrá le gníomhaíochtaí</i>
173	<i>Evening classes in the school</i>
174	<i>Coffee mornings in Irish? Bilingual Family fun day</i>
175	<i>As fun conversation setting</i>
176	<i>Friendly small groups of interested people together in conversation.</i>
177	<i>There is Irish classes provide in Barna school for parents</i>
178	<i>Bilingual approach to local online information (As Gaeilge agus Béarla) - aka SpinSW radio</i>
179	<i>Community conversation groups</i>
180	<i>Social clubs through Irish.</i>
181	<i>More classes available in the local area</i>
182	<i>Access to classes locally. Social outlets encouraged to have a seachtain Gaeilge or an evening a month.</i>
183	<i>In local shop and local activities</i>
184	<i>Féiltí Gaeilge sa phobal</i>
185	<i>If people in our local area, shop & businesses wore a Fáinne or some other symbol/badge that identified them as Irish speakers I would definitely speak to them through Gaeilge.</i>
186	<i>On signs, conversation in the shops</i>
187	<i>Within groups that also include school children.</i>
188	<i>Evening classes, local online classes</i>
189	<i>Gníomhaíochtaí trí mheán na Gaeilge Maidineacha Scéalaíochta do pháistí óga Deiseanna sóisialta chun an teanga a labhairt</i>
190	<i>Free classes in school</i>
191	<i>Through social networks</i>
192	<i>Ranganna cainte, club leabhair trí Ghaeilge, gníomhaíochtaí trí Ghaeilge</i>
193	<i>Classes aimed at people who learned Irish in secondary school but haven't used the language to any great extent since.</i>
194	<i>Drama class. Reading class Learning is fun</i>
195	<i>Níos mó deiseanna Gaeilge a labhairt in áiteanna neamh-fhoirmiúla.</i>
196	<i>Encourage a cultural shift in speaking Irish and it's importance to our community</i>

197	<i>Night classes, starting at beginner level.</i>
198	<i>Local meet up groups for different levels or activities in Irish</i>
199	Club leabhar, club tuismitheoir+páiste/naíonáin, club reatha/siúlóide, club capoeira(is teagascóir mé féin), club ióga
200	<i>In a relaxed social learning structure. Focus to be around conversation.</i>
201	<i>Online courses, video tutorials</i>
202	<i>Pop-up Gaeltachtss. Poets/ musicians gigs through Irish. Game night through Irish. Quiz. really want to improve my irish but finding it difficult to find things. I will be going to the Gaeltacht for 2 weeks during the summer but it is so expensive. Would love a casual Irish group</i>
203	Ranganna Gaeilge a chur ar fáil. Oícheanta/imeachtaí sóisialta a eagrú in ionaid neamhfhoirmiúla - cioral comhrá nó imirt cártaí. Imeachtaí eile: garraíodóireacht, obair cheardaíochta, cór, clubanna léitheoireachta - grúpaí beaga i dtithe difriúla.
204	<i>Conversation groups, informal classes, learn phrases, pocket guide of phrases, videos</i>
205	<i>It's be nice to do evening classes, but realistically I'd struggle to find time</i>
206	<i>Classes, socially playdates with other Irish speaking children and parents</i>
207	<i>Group meetings</i>
208	<i>Various night classes</i>
209	<i>Local irish language classes AND opportunities to engage with adjacent Gaeltacht communities</i>
210	<i>Irish should be taught as a cultural subject with focus only on speaking the language in primary school. Not as a compulsory subject. Then if a child wanted to take it as a formal subject that should be there choice.</i>
211	<i>No need increase opportunities to learn Irish. Too much emphasis already on Irish in the community and especially in school. Difficult to find a place for a child in primary or secondary where Irish is not a priority. Almost prejudiced against English!</i>
212	<i>It would be great if it was offered more widely and regularly for parents through the primary schools</i>
213	NOT SURE
214	<i>Night classes in the locality: use library/school rooms at night/church hall. Music and other lessons using Irish as a medium. Cookery, Arts & Crafts activities through Irish. Adding Irish phrases to regular services at Mass or other gatherings in the parish. Try to make it affordable to learn the language - the cost of 'total immersion' studies - such as 3 weeks in a Gaeltacht school for adults is prohibitive.</i>
215	Sa scoil
216	<i>Irish classes, Irish social groups, song, poems etc</i>
217	<i>Social meet up groups</i>
218	<i>Small classes</i>
219	<i>By a strategic plan</i>
220	<i>In Joyce's supermarket</i>
221	Ins na siopaí agus sa tseipéal
222	Ranganna/Gníomhaíochtaí trí Ghaeilge, Ciorcail Comhrá, grúpaí léitheoireachta & scríbhneoireachta
223	Imeachtaí oíche trí Ghaeilge sna scoileanna agus in ionaid eile (ranganna cócaireachta, aclaíochta, ceardlanna damhsa, smidiú, seisiúin cheoil, oícheanta béaloidis 7rl). Go leor, leor áiseanna agus spáis ag Coláiste na Coiribe, mar shampla...

224	<i>Integrate Irish into Sporting Activities FAI and GAA. Use Irish in a fun and friendly fashion. Online courses</i>
225	<i>Activity clubs, interest clubs, community initiatives... targeting predominantly children.</i>
226	Úsáid abairtí easca soiléire i ngach áit a thuigeann gach duine; ar nós Dia Dhuit, lá breá, go raibh maith agat, Úsáid chomh maith focail Ghaeilge tríd an mBéarla - I want a builín beag, a buidéal bainne, an bhfuil ATM sa siopa seo? Ainmfhocail áitiúla a úsáidtear sa Bhéarla a rá i nGaeilge san abairt. Abairtí simplí Gaeilge a úsáid mar caitear leathuair gach lá ag múineadh Gaeilge sna scoileanna náisiúnta. Ciorcail chomhrá, amhránaíocht, ceol (amhráin) a chur ar bhun agus tús áite a thabhairt do na daoine atá go maith le Gaeilge san áit & jabanna etc. Is mór an cuidiú na háitainmneacha a bheith i nGaeilge. Nios mó Gaeilge a úsáid sna páipéir agus na hírísí áitiúla etc. Aistriú a thabhairt ar fhocail oifigiúla agus míniú ??? mar tá foirmeacha dlí anois casta go maith i nGaeilge nó i mBéarla (Is beag scoláire atá in ann na <i>Brehon Laws</i> a thuiscint sa tSean Ghaeilge inniú féin)
227	<i>Through the schools, language classes for parents, bilingual spiritual services (masses and scripture study groups), bilingual reading clubs, there should be an Irish cultural centre as a community hub where people can attend gigs, talks, classes etc.</i>
228	Nasc an Ghaeilge le spéis duine nó caitheamh aimsire
229	<i>Classes for Adults</i>
230	Conaí le teaghlach a bhfuil an Ghaeilge mar ghnáth theanga acu.
231	<i>Have classes available for parents (which is being done!)</i>
232	<i>Irish Day (weekly or monthly) where everyone encouraged to speak Irish for that say. Through sport activities</i>
233	<i>Irish playgroups, coffee mornings in Irish.</i>

10.4 Aguisín 4. Moltaí ón bPobal – An Ghaeilge agus an Saol Sóisialta.

Ceist 16. Luaigh na hócáidí ar mhaith leat go mbeadh tuilleadh Ghaeilge á labhairt. Please state the social occasions or activities in which you would like more Irish to feature	
1	<i>Sport</i>
2	<i>Cluichí páistí - peil, rugbaí etc</i>
3	<i>Casually in shops - even please & thank you</i>
4	<i>Ag ól agus ag ithe timpeall na háite</i>
5	<i>Few words at the start of a gig, or an exercise class etc.</i>
6	<i>My kid went to GMA and C Na C I don't speak Irish but they are all fluent</i>
7	<i>Currently as my use of the language is poor I'm not sure how I can answer this but if I was in the process of improving my Irish any opportunity to use the language would help.</i>
8	<i>Oícheanta sóisialta, ranganna rince nó sean nós, amhránaíocht, ranganna scríbhneoireachta nó ceoil</i>
9	<i>Cluichí peile</i>
10	<i>Sporting occasions.</i>
11	<i>Cúrsaí Spóirt. Cruinnithe poiblí. Comharthaí poiblí. Tithe tábhairne. Restaurants, menus. Liostaí seirbhíse san áit ghnó.</i>
12	<i>Tá Park Run anseo i gCnoc na Cathrach agus bíonn Park Run i nGaeilge acu in áiteanna eile ar fud na tíre ó am go ham agus bheadh sé sin go deas anseo. Clubanna Gaeilge do theaghligh atá ag tógáil a ngasúr le Gaeilge ach nach bhfuil ag freastal ar Ghaelscoileanna.</i>
13	<i>In pubs. At sports.</i>
14	<i>Sports</i>
15	<i>Spórt Clubanna ceoil</i>
16	<i>Ceachtanna snámha & ceoil</i>
17	<i>Sna bialanna, tithe tabhairne, siopaí, srl</i>
18	<i>Sna siopaí- lipéidí Ag daoine le Gaeilge. CLG- níos mó gaeilge Ag óicáidí</i>
19	CRUINNIÚ POBAIL, GNÍOMHAÍOCHTAÍ SPÓIRT, TITHE TÁBHARNE.
20	<i>Park Run</i>
21	<i>Church</i>
22	<i>Bíonn rudaí ar súil sa Twelve, sa scoil, tí Donnelly go minic ach ní fheicim aon ról ag an teanga in aon cheann. Bheadh rang ealaíne/ióga nó seisiún ceoil go deas fiú.</i>
23	<i>Poetry readings, historical talks, Pop- up Gaeltachts, fun groups for the kids, traditional sean-nós singing and dancing workshops, strong Scór aspect to the GAA</i>
24	<i>In all local clubs and pubs</i>
25	<i>Community, sports activities</i>
26	<i>Club reatha nó siúil Gníomhaíochtaí mar chlann Club léitheoireachta</i>
27	<i>Sport, education etc.</i>
28	<i>In the local shops - have shop items labelled in Irish as well as English help people build up their vocabulary. In my local church no mass at all there in Irish. Mass leaflet always printed in English Now that there are two large Irish schools in Knocknacarra there should be the available space to promote Irish in the community by opening these to provide local classes for adults</i>

	<i>Finally don't forget the retired population of nocknacarra who would love to have the opportunity to gather and learn promote and speak some irish.</i>
29	<i>If it is improvement of the spoken language it should be incorporated in every aspect of living in the community</i>
30	<i>In the restaurants. Bars. Hotel. Bilingual menus. It's a start</i>
31	Gnónna áitiúla Comharthaíocht shráide Cumainn áitiúla spóirt
32	<i>Ag bronnadh corn, ag Lotto an GAA, ag Aifreann, sa siopa, sa meáin shóisialta, ag traenáil, ag Zumba, etc.</i>
33	<i>GAA</i>
34	<i>Cinema, Restaurants</i>
35	<i>Trath na gCeist</i>
36	<i>Sport</i>
37	<i>Mass and local sports clubs</i>
38	<i>Sa teach tábhairne</i>
39	<i>Music...nights out...cinema through Irish.. plays through Irish...</i>
40	<i>Maidin sa tseachtain ag caint Gaeilge le daoine...bfhéidir sa chaifé/óstán áitiúil</i>
41	<i>Local sports , local amenities</i>
42	<i>Spóirt</i>
43	<i>Cór / seisiúin sean-nóis grúpa léitheoireachta as Gaeilge / book group!</i>
44	<i>Gaelic matches, children's sports matches</i>
45	<i>Gníomhaíochtaí spóirt</i>
46	<i>Occasional Irish everywhere</i>
47	<i>School activities</i>
48	<i>CLG</i>
49	<i>Cúrsaí Sport, Drama agus rí</i>
50	<i>City festivals sports events</i>
51	<i>Quiz nights Irish book clubs</i>
52	<i>Ar an bpáirc peile, ag ócáidí spóirt éagsúla</i>
53	<i>Oíche Ghaeilge sa tithe tabhairne</i>
54	<i>Local Hotels, Bars, Social Events</i>
55	<i>Spóirt an ceann is mó</i>
56	<i>GAA activities also try to introduce it via local Soccer clubs...very rarely heard on a soccer pitch</i>
57	<i>Tráth na gceist tré Ghaeilge m.sh???</i>
58	<i>Mass, events in city, school</i>
59	<i>Occasions and activities geared towards children attending Primary and Secondary Schools - School camps; perhaps a once weekly school day with teachers and pupils speaking as Gaeilge;</i>
60	<i>shopping..coffe shops etc.</i>
61	<i>Local community days, sports days</i>
62	<i>Ranganna yoga , gleacaíochta,</i>
63	<i>Social events, religious events, sporting events, announcements and shops.</i>
64	<i>Cluichí peile, Ranganna do pháistí, naíonra, naíonlann le Gaeilge</i>

65	<i>I wouldn't mind Irish being used more often in general - I think regular exposure to the language would encourage everyone to learn it, including myself.</i>
66	<i>Parades, perhaps Macnas, Mass as mentioned above, schools especially playschools, playgrounds</i>
67	<i>I'd like to see Irish used more in general but I know people feel excluded if it's being spoken and don't understand it. Tho can put people off the idea of the language altogether.</i>
68	<i>Mother and toddler groups, at mass,</i>
69	<i>Businesses, schools, shops, etc</i>
70	<i>On menu's, in cafes etc.</i>
71	<i>Ag imirt peil le na gasúr. Bíonn gaeilge ag muinteoirí sa linn snámha I mbóthar ma trá. Ah dul ah an ostán le haghaidh deoché</i>
72	<i>Spórt</i>
73	<i>Mammy and baby events</i>
74	<i>Any public events in the city, arts festival, Baboro, Christmas lights etc</i>
75	<i>Mass, Facebook groups</i>
76	<i>Imeachtaí spóirt agus ar scoil.</i>
77	<i>BBQ clainne do dhaoine le Gaeilge Oíche shóisialta sa 12/Donnelly's Ranganna damhsa ar an sean-nós nó a leitheid do dhaoine fásta (agus óga) Ióga/Pilates/ranganna aclaíochta do dhaoine fásta trí Ghaeilge Grúpa drámaíochta do dhaoine fásta</i>
78	<i>Sports & Sports training for children</i>
79	<i>All in general its better</i>
80	<i>Tá mé i gclub scannán in Indreabhán. Seo é an t-aon rud sóisialta a bhíonn mé ag labhairt Gaeilge ann.</i>
81	<i>Table quizzes or bingo involving kids?</i>
82	<i>Peil ghaelach-traenáil</i>
83	<i>Sporting events</i>
84	<i>Soccer</i>
85	<i>And social from pub to dinner xercise classes , even greetings and pleasantries as Gaeilge</i>
86	<i>At matches, Social events</i>
87	<i>Ranganna rince agus spóirt do leanaí.</i>
88	<i>Sports activities mostly. Not sure how this would work</i>
89	<i>There is no reason why Irish couldn't be used in every activity.</i>
90	<i>Ranganna</i>
91	<i>GAA</i>
92	<i>Spórt. Ranganna corpachmhainne. Seans a bhualadh le cainteoirí eile sa chaife srl.</i>
93	<i>Running, gym, swimming pool (classes) wine tasting night, music / bands. Art classes...or guitar / tin whistle/ violin classes etc</i>
94	<i>Sport</i>
95	<i>Eachtraí sóisialta don chlann Ciorcal cómhra do dhaoine fásta</i>
96	<i>Sport</i>
98	<i>Grúpaí comhrá.</i>
99	<i>Kids football for example or simple Irish quiz night</i>
100	<i>An club sacar agus Cumann Lúthcleas Gael</i>

101	Ranganna aclaíochta
102	<i>Holiday signs in irish and sayings people can learn.</i>
103	<i>Bainn im an sult as gaeilge a clustail o na himrahoiri peil agus immionacht. Nuair a bíonn na clubanna sport an seo i mbearna ag imirt bíonn na lads a laibhirt gaeilge. Ba maith liom é sin a feicall a leanacht le na páistí.</i>
104	Community events
105	Chumann Lúthchleas Gael
106	Ciorcal comhrá, ranganna ceoil tradisiúnta, seisiúin ceoil,
107	Mindfulness, yoga community events. Eg park run
108	Soccer
109	Sport áitiúil, gníomhaíochtaí clainne.
110	Ranganna yoga, ag an bpáirc imeartha le mo chuid gasúir.
111	Kids activities
112	Hobbies, shopping, clubs, Irish mixed with english
113	Fitness class
114	childrens and family groups, sporting activities
115	Galway
116	Excercise classes, shops, mass etc
117	Grupaí socialta, cispheil i ngaeilge, cluichí nó ealíán I ngaeilge. Timpeall na scoile
118	<i>I would like, but in a helpful way, so that we can learn from those who are more fluent! Ba Mhait liom!</i>
119	Tráth na gceist áitiúil
120	CLG, Comhaltas, ocaíidí scoile (mar a tharlaíonn faoi láthair)
121	All
122	Ciorcal comhrá, blaiseadh fíona, ranganna cócaireachta, bÁCála, ceachtanna damhsa
123	Park run Kids activities 2020 festivities
124	Bingo etc
125	<i>Bilingual approach - I think it doesn't help 'to preach' as gaeilge - as if the audience is lost it gets bored - better to insert small amounts</i>
126	The local bar and hotel
127	Sports events
128	Pub socialising/walking club
129	In local businesses
130	Any local sport/GAA matches and any events organised by / in the local school.
131	Spórt mar Gaeil na Gaillimhe Ranganna spóirt trí Ghaeilge
132	Activities such as conversation group, walking group, book club.
133	Option to use Irish when buying items in shops or restaurants.
134	Sa silos (lá amusingly gach seachtaine). (?) Ag du ar Duilleog le daoine.
135	Gníomhachtaí sport.
136	Family events in the community
137	Fch. Ceist 13 thuas
138	During sporting activities for community children.

139	<i>Exercise classes Parent and baby/toddler groups</i>
140	<i>Concerts, quiz nights, markets, fitness classes, walking group,</i>
141	<i>Féach 13 thuas.</i>
142	<i>Playdates and afterschool activity classes</i>
143	<i>Community gatherings</i>
144	<i>Sports, social gatherings</i>
145	<i>Irish classes first then we can use it. no cart before horse</i>
146	<i>I take some sport classes in the gym of a local hotel and would love it if the teachers used a bit of Irish!</i>
147	<i>Pub Cafe</i>
148	<i>In Sheridans</i>
149	<i>Any community activities: sporting, music, art, craft, library use, religious, social gatherings - even bilingual signs would help. Even though I speak little or no Irish, I would fully support those who do and would love to improve my own Irish in order to participate fully when in the Gaeltacht regions. It is such a beautiful language and I feel the more you see and hear it the more normalised it will become.</i>
150	<i>Spóirt</i>
151	<i>Having a meal out, music sessions, some sports</i>
152	<i>Social meet up groups, music sessions</i>
153	<i>Aifreann, spóirt</i>
154	<i>Local shops</i>
155	<i>Through a local group</i>
156	<i>Church</i>
157	<i>Community meetings, ie - active retirement meetings, ICA meetings</i>
158	<i>Local shops</i>
159	<i>Ranganna cainte</i>
160	<i>General</i>
161	<i>General</i>
162	<i>Gach gné don saol</i>
163	<i>Ceolchoirmeacha, dramaí, cuirseanna, ciorcal comhra sa teach tabhairne srl</i>
165	<i>Soccer events (social and non-social). Local Pubs and Restaurants. Signage in Bearna to be in Irish. Sacar na Gaeltachta u12 in Na Forbacha 2020. Goal for kids to have fun through Irish.</i>
166	<i>As I'm interested in local crafts I prefer them explained and described in Irish and to translate them via online sources myself as the original words and names of things and procedures describe them most precisely being genuinely related. I may not be right but translating all that in English (from the original Irish) seems like even changing their nature.</i>
167	<i>Club aclaíochta nó club CLG trí Ghaeilge</i>
168	<i>Cruinnithe maidir le cúrsaí coiriúlachta agus smacht in áit, cúrsaí an pharóiste, comhairle an pharóiste, cruinnithe na bpáirtithe polaitíochta sa cheantar, Cumann Lúthchleas Gael, cúrsaí creidimh, Gaeilge a bheith ag foirne na mbancanna etc. Agus Gaeilge sa chlós sna scoileanna go léir agus sna ranganna freisin.</i>
169	<i>Clubanna Peile & Iománaíochta, comórtais dhátheangacha a eagrú (cosúil le Comórtas Peile na Gaeltachta ach níos leithne, d'fhoirne eile sa tír a mbeadh suim acu an Ghaeilge a spreagadh). Comórtais seachtar an taobh mar shampla (b'fhéidir go mbeadh clubanna in ann seachtar a fháil le Gaeilge).</i>

170	gnás na Gaeilge ag leibhéal fiúntach, seachas an cúpla focal, ag ócáidí poiblí.
171	<i>In the Pub</i>
172	An tAifreann, imirtí chártaí, cluichí spóirt.
173	<i>Sports activities</i>
174	Gaeilge a labairt sna siopaí aitiúla ag na daoine ag cur taispeántais ar siúl nó lá speisialta ar siúl. Gaeilge a labairt sa spóirt atá ar siúl i mBearna
175	<i>Sport, school fairs/social nights</i>
176	<i>Irish speaking Coffee mornings, Irish children's playgroups</i>

10.5. Aguisín 5. Moltaí Ginearálta ón bPobal.

Ceist 18. Amach leis! Have your say! Aon mholtaí agat féin maidir le cén chaoi le tuilleadh Gaeilge a bheith á úsáid sa gceantar seo? What are your recommendations to increase the use of Irish in this community?	
1.	<i>It would be great if there were classes available for adults in the area, and also classes tailored to suit the specific needs of foreigners (who have never encountered the language in a school setting beforehand) in order to create a network of speakers, both native / Irish and foreign, who could meet regularly in order to practice. The lack of opportunity for practicing the language is really what makes it difficult for me, as a foreigner, to improve my understanding and my fluency.</i>
2.	<i>More Irish notices in shops and restaurants</i>
3.	<i>Encourage more signs in local shops. Those who have the gift of this language - please share it by asking those of us who don't 'would you like to know how i say that in Irish?' especially if you know that the person is interested. And I know that this works both ways - so make it ease for those who don't speak it and don't make them feel inadequate or foolish if they try. Joy and humour go a long way to spreading a culture of learning.</i>
4.	<i>Sna siopaí</i>
5.	<i>Coffee meetings, music & sports days, dance sessions</i>
6.	<i>Maybe have a meal out once a month where we could speak some Irish and enjoy a bite to eat in a local area</i>
7.	<i>At local level, ie shops etc</i>
8.	<i>Establish a strategic plan</i>
9.	<i>Make it user friendly, put notices up in shops that Irish is spoken</i>
10.	<i>Local shops etc</i>
11.	<i>Fógraí trí Ghaeilge sna siopaí, sa séipéal, ar na bóithre, sráideanna. Frásaí na seachtaine/focail Ghaeilge fógraithe sna siopaí. Foclóir na Nollag/Lá le Pádraig/Oíche Samhna. Comórtaí</i>
12.	<i>Níos mó imeachtaí a bhfuil an Ghaeilge lárnach iontu - imeachtaí 'pop-up' Gaeltacht, barbeque sa Samhradh, ócaid Nollag um Nollag 7rl.</i>
13.	<i>Integrate the language into local sporting activities. Get local businesses to support the language Support clubs to speak the language, make it cool to speak it. Signage in Bearna/Knocknacarra to be in Irish. Classes locally Irish-speaking night in local pubs once a month.</i>
14.	<i>I think you're on the right way as I see more and more parents wishing Irish-medium education for their children.</i>
15.	<i>Ligeadh isteach agus ligtear isteach an iomarca daoine sa cheantar seo, sa Spidéal agus siar Conamara nach bhfuil Gaeilge ar bith acu. Caithfear oiliúint a chur orthu seo nó iarraidh orthu imeacht. Thug Oifig an Chomhairle Contae cead dóibh a theacht isteach agus tithe a thógáil mar nach raibh an Ghaeilge ag na hoifigigh féin agus ní raibh aon Ghaeilge ag na páirtithe polatíochta ach an oiread. Tá an iomarca strainséirí ligthe isteach.</i>
16.	<i>Tá géarghá le naíonra i mBearna. Tá ceann againn sna Forbacha, i gCnoc na Cathrach agus i mBuaille Bheag. Bunaigh ceann i mBearna más é bhur dtoil é. Tá ionad cultúrtha ag teastáil ina mbeadh muid in ann teacht le chéile. ba bhreá liom dá ndéanfaí staidéar, taifeadh agus taispeántais ar logainmneacha an cheantair</i>

	(bheadh suim ag Bailte Slachtmhara Bhearna san obair sin). Tá craobh (fuinneamhach & gníomhach) de Chonradh na Gaeilge ag teastáil. Ba mhaith liom dá ndéanfadh na scoileanna iarracht níos fearr roinnt gasúir a ullmhú do chomórtais an Oireachtais (canadh, damhsa, ceol, lúbíní, agallaimh bheirte srl!)
17.	Scileanna úsáide a theagasc do dhaoine atá meirgeach nó cúthaileach faoi úsáid na Gaeilge.
18.	<i>More classes</i>
19.	Níos mó ceangal le Teilifís agus Raidio na Gaeltachta. ??? ar ??? do dhaoine le Gaeilge san ardán ag Páirc an Phiarsaigh agus Bóthar na Trá
20.	<i>No interest in increasing use Irish in the community.</i>
21.	<i>Don't force the language as it is today as a compulsory subject, let's lear it as a cultural thing and we might get to love it!</i>
22.	<i>To encourage more people to get involved</i>
23.	<i>Shops, mass,</i>
24.	<i>Educate, promote conversation, pocket guide materials, radio, Irish subtitles</i>
25.	<i>Set up a voluntary organisation in local community centres and/or pubs. Ask for a contribution or donation for people wanting to join. Once established set up courses.</i>
26.	An óige a chur ar an eolas maidir leis na deiseanna oibre atá ann dóibh siúd a bhfuil caighdeán maith sa Ghaeilge acu.
27.	<i>To have more Irish workshops</i>
28.	<i>It discriminates against children with special needs who's first language is English</i>
29.	Má tá fostaithe le Gaeilge i ngnó aitiúil, ba chóir go mbeadh sé soiléir go bhfuil an tseirbhís sin ar fáil trí Ghaeilge.
30.	Caighdeán Gaeilge sna bunscoileanna a ardú, Gaeilge á labhairt ag dochtúirí, banaltraí, poitigéirí, céilithe á n-eagrú sa phobal chun Gaeilgeoirí a thabhairt le chéile, féile ar nós Oireachtas Bhearna a eagrú gach dara bliain
31.	<i>Different events through Irish like family days or community group that people could join and meet regularly to converse in Irish, people of all abilities</i>
32.	Táimid go súil go mór le hÁras Mhic Amhlaigh mar ionad Gaeilge I gCnoc na Cathrach.
33.	<i>Conversation groups.</i>
34.	<i>Include translations so as not to alienate those who have little Irish</i>
35.	<i>That menus in restaurants should also be written 'trí Gaeilge' and to encourage local businesses to name their company in Irish (eg. An Tobar Nua, An Cupán Tae etc.) To encourage young people to practice speaking the language, Junior and Leaving Cert. Irish exams should have an Oral exam worth at least 60% of their total grade. Anybody doing higher level Irish for the LC should also receive 25 extra points as is the case in Maths.</i>
36.	<i>As an incentive for students, the oral Irish for the leaving and junior cert should be 50% of the exam to encourage the younger generation to speak our native language. Also award 25 extra marks to Higher Level Irish.</i>
37.	<i>I think native speakers need to be more accepting of less than perfect Irish speakers. Spoken Irish is frequently delivered at a faster rate of speech than the rate we speak English at. Also frequently Irish speakers don't give a person time to answer - they say another sentence to fill the pause in conversation. It would be very encouraging if those fluent in Irish could fan noimead! I've tried to speak Irish at my children's school a few times & I just found I was under pressure to answer because of people just having no patience.</i>
38.	<i>Immigrant population can help to popularise the Irish language - as they can probably pick it up more easily - without pre-conceived prejudices that exist amongst the indigenous population!</i>
39.	<i>Making it more fun to learn</i>

40.	Ranganna/ceachtanna/gníomhaíochtaí sóisialta a chur ar bun in ábhair seachas Gaeilge ach iad a rith trí Ghaeilge. Mar shampla rince, cór, cócaireacht, cniotáil, bothán na bhfear...
41.	<i>Classes for parents during the day. It's hard to get out of the house in the evenings with kids. We have no family locally to let us out at night time to attend Irish language classes.</i>
42.	<i>continued encouragement of the use of gaeilge in the sports and social settings</i>
43.	Í a úsáid am méid is féidir
44.	<i>More activities through Irish, make it applicable to everyone</i>
45.	<i>I don't want it increased.</i>
46.	<i>More oral fun work in junior cycle</i>
47.	<i>Sell the idea that it is a part of our culture and our uniqueness to people. Highlight that every child in the country is taught it everyday at school. The language is there we have just forgotten to use it. Could retired people set up some initiatives to go out into the community and work with people planning events with the role of including spoken Irish- cúpla focal.</i>
48.	Aird a tharraingt ar líon na gcainteoirí sa cheantar, bím ag labhairt Gaeilge le go leor toisc go bhfuil fhios agam go bhfuil Gaeilge acu. Tá SuperValu Bhearna le moladh go mór as a gcuid tiomántais don Ghaeilge
49.	<i>Use Irish at children's activities & events</i>
50.	<i>Irish has to be taught in a fun way, unfortunately that didn't happen for me or my siblings! I would love to be able to converse As Gaeilge. Just pure & Simple!</i>
51.	Imeachtaí ina mbeadh an Ghaeilge mar phríomh-theanga cumarsáide
52.	Dearfa, oscailte, moladh, spreagadh.... tabhair seans do dhaoine í a n-úsáid
53.	<i>Make it easier for parents to get their kids into an Irish speaking school. Give earlier indications that they have been accepted.</i>
54.	<i>The general every day use eg bi-lingual signage and greetings etc</i>
55.	<i>Free translations of English into Irish.Free Irish classes.bilungal Signage.emphasis on simple conversations.</i>
56.	<i>Activities. More use in the shops & restaurants..</i>
57.	<i>More social group activities</i>
58.	<i>Cainteoirí duchais ag múineadh sa réamhscoil agus sa ghaelscoil.</i>
59.	<i>Make it more fun to learn</i>
60.	Scoileanna lán Gaeilge
61.	Comharthaí feiceálacha sa cheantar, freastalaithe sna siopaí agus tithe tábhairne/óstán a bhfuil Gaeilge acu ag caitheamh fainne óir ar a gculaith oibre. Gaeilge ag an Aifreann fiú más léacht/guí an phobail atá i gceist. Imeachtaí clainne trí Ghaeilge fógartha go feiceálach in áit ar líne amháin.
62.	Tóg go mall leis an gcaint: tá Gaeilge ag a lán daoine ach ní as Gaeltacht Chonamara sinne go léir!
63.	<i>Speak irish at school collects snd drop offs.</i>
64.	<i>If my child had started preschool learning Irish, it would be a priority, but as she did not, it would be her choice to either take on learning the language or not. So preschool would be a great starting point for an integrating resident.</i>
65.	Níos mó fógraí i nGaeilge - ainmneacha na mbailte fearainn, na n-eastáit titíochta, fógraíocht ó ghnóanna áitiúla i nGaeilge infheicthe timpeall an cheantair feidhme. Comhartha(i) le tabhairt le fios go bhfuil seirbhís trí Ghaeilge le fáil/ Gaeilge ag an té a bhfuil tú ag déanamh do ghnó leis/léi. Deis ag daltaí na Gaelscoile and an Ghaelcholáiste an Ghaeilge a úsáid taobh amuigh de gheataí na scoile
66.	<i>Be inclusive and make it fun</i>

67.	<i>The only way to revive Irish where it is not currently spoken is to replace the blanketing of the country in English language media and advertising with solely Irish advertising, media, placenames, etc. Making some level of Irish necessary to understand spoken and written language people encounter in everyday life is the only way to improve the level of Irish across society.</i> <i>The only way to preserve Irish where it is spoken is preserving the composition of the area and preventing it from becoming a suburb of Galway or holiday home town.</i>
68.	Tacaíocht a thabhairt d'aon eagraíocht a chuireann an Ghaeilge chun cinn
69.	Níos mó seirbhísí do pháistí trí Ghaeilge.
70.	<i>Start with the small things like greetings etc in shops</i>
71.	<i>More signage and advertising displayed in Irish.</i>
72.	<i>More engagement with the parents of children going to the Gael Scoil and Naíonra</i>
73.	Mar a luaigh mé thuas, deiseanna mífhoirmealta gan strus chun bualadh le daoine den mheon chéanna chun Gaeilge a úsáid
74.	<i>Conversation Classes for groups locally to start.</i> <i>Maybe some internet facility to help with common sentences used daily. Businesses to promote the use of the language.</i>
75.	Níos mó fógraí, nuachtlitir áitiúla, blag as Gaeilge ar líne, níos mó rudaí ar na méain shóisialta faoi CC is Bearna as Gaeilge
76.	<i>Make Irish fun and interesting in school and get the buy in of children, the future generations are the ones to keep the language alive.</i>
77.	<i>Barna is doing pretty well but I would love to see mor opportunities for those of us very shy about speaking Irish to engage with local people or have formal comhrá sessions.</i>
78.	Deis a thabhairt do gach éinne tréimhse a chaitheamh i gcroílár na Gaeltachta.
79.	Tuilleadh PR. Dhátheangach gach meán.
80.	<i>I like the schools where they say everything in both Irish and English. I would not send my kids to a Gaelscoil as it is too elitist and forced.</i>
81.	Ní maith liom go bhfuil baint ag creideamh leis na Gaelscoileanna i mo cheantar. Ní fhreastalaíonn mo ghasúir ar Ghaelscoil mar gheall ar seo agus is mór an trua é sin. Dá mbeadh tuilleadh Gaelscoileanna il-chreidmheacha anseo bheadh sé sin iontach.
82.	<i>I feel there would be great benefit to children if activities were carried out in the Irish language eg swimming, GAA, etc</i>
83.	<i>That you are not penalised or judged for your grammar when you try and speak Irish. Also not everyone went to school in Ireland so didn't have the benefit of formal education of Irish. Irish lessons can be prohibitively expensive.</i>
84.	<i>Make it fun</i>
85.	Ócáidí eagraithe dos na Gaeil & do dhaoine nach bhfuil pósta nó gan leanaí.
86.	Ba mhaith liom 1. Naíonra lán Ghaelach a fheiceáil sa cheantar (Bearna). 2. Níos mó áiseanna do dhaoine chun úsáid a bhaint as an nGaeilge. Deiseanna ciorcal comhrá, ní amháin i rith an lae ach sa phub san oíche. 3. Na daoine sna siopaí ag caitheamh lipéad Le 'tá Gaeilge agam' mar atá Ag Clarkes Supervalu. Bhí ag éirí go hiontach leis na lipéadaí seo ann ach ní fhaca mé iad le fada. 4. Nasc a dhéanamh idir na clanna le Gaeilge ionas gur féidir leo bualadh lena chéile. 5. Níos mó iarracht ón gclub CLG chun an traenáil a dhéanamh trí Ghaeilge. Ranganna Gaeilge a chur ar fáil ag an gclub.

87.	<i>I love hearing Irish being spoken by native Irish speakers around Bearna and from further out west, so I think giving non-native speakers a chance to meet and chat with native speakers would be an ideal way of increasing the use of Irish in our community.</i>
88.	CINN TIÚ GO BHFUIL AN TEANGA LE FEICEÁL GO FORLEATHAN I SEIRBHÍSÍ POLAIL/TEANGA CHOMHARTHAÍOCHTA.
89.	<i>Social events, annual/monthly Irish festival, Irish themed food, readings, comedy etc</i>
90.	<i>Hold classes for adults in Barna</i>
91.	<i>Free classes for parents of children attending local schools</i>
92.	<i>Make it fun, use it in sport and fun things.</i>
93.	<i>If shop assistants had something to identify themselves as Irish speakers like the the fainne used to it might encourage people to use their cúpla focail</i>
94.	<i>Marketing campaign - getting started with Irish booklets - further involvement of Irish organisations Like Gallimh Le Gaeilge</i>
95.	<i>Education</i>
96.	<i>Caithfear níos mó úsáide a bhaint as na meáin shóisialta leis an scéal a scaipeadh. Ní leor comtharthaí ar na bóithre, caithfear Instagram agus Facebook a úsáid.</i>
97.	<i>Difficult one as excludes people who did it in school and havn't spoken it in 20 years and are relearning through their kids homework!! Maybe a local Newspaper/flier with news in Irish and a little in English. Have a learning section in it and have a monthly coffee morning somewhere to gather people who want to chat abit but doesn't have to be all Irish to encourage the 'forgotten language' people. Local sports clubs could be give the lessons of whats what for their sport so that they have Irish sessions too. I did Karate and had to learn some japanese when I was young through it. Irish masses ya especially around Paddy's etc Maybe encourage local restaurant to havelirish menus available. Gaillimh le Gaeilge would translate these for business and their are awards that they do to for irish usage so it could be a USP for a business.</i>
98.	<i>More Irish classes for adults</i>
99.	<i>I'm Spanish and I'm completely in favour of Irish used within the community to preserve it, however, if you're only thinking upon it used as to increase it used without taking into consideration other members of the local community with different cultures and languages, you're putting the local community natural development into risk by promoting groups and languages barriers. You should find and promote ways to gain those communities into learning the Irish language. I'll definitely be in favour of this.</i>
100.	<i>There's no school facilities in this community for children with Irish exemptions, it's disappointing</i>
101.	<i>Signage to encourage the use of Irish and letting the public know that they are in a community that wants to retain the language.</i>
102.	<i>Start all kids up in Irish childcare & then through school. Mine went through Barna primary school & are taking honours Irish for LC. They're fluent in Irish & love it.</i>
103.	<i>Good classes, local committtees to support, investment etc.</i>
104.	<i>Use it frequently. Even with small words. KO</i>
105.	<i>Make it more visible by promoting it with classes workshops also promote it in the local shops church Have days in the local schools like open days where people can gather to speak some irish Make it less elitist this I think have made it more inaccessible Don't forget to include the retirees of the community who have plenty to offer . church</i>

106.	<i>re Question 17, I did not choose the Irish language school for my children, even though I speak Irish with them at home- I chose the school on the education ethos- the Steiner method. This was my decision making criteria. I totally support Irish schools but the choice in my locality was, I felt, too large and impersonal a school for my children, plus there is no emphasis on outdoor nature play. The children will learn Irish from me & my Gaeltacht family.</i>
107.	Tosaigh le reamh scolaíocht. Naonrí srl
108.	Evening classes. Use of the language on local shops and restaurants
109.	People have to want to use the language themselves. You won't be able to force them. Maybe tackle the underlying issues with the language - fear, embarrassment. You mentioned that it was 2000 years in use. People will have an emotional connection to that information. Repackage the language playing on those emotions and people will volunteer to speak it themselves.
110.	<i>Not really sure.</i>
111.	Labhair Gaeilge le daoine áitiúla
112.	<i>Break link between religion and Gaelscoil</i>
113.	<i>More clubs teaching and promoting the Irish language</i>
114.	1. Gníomh phlean Gaeilge cosúil le (Gaillimh le Gaeilge) a bheith ag gach gnó & seirbhís atá ag feidhmiú sa bpobal. 2. Immeachtaí sóisialta a eagrú.
115.	<i>Billboards with changing words, sentences with English translation. Something to get people interested.</i>
116.	<i>Reflecting back on the points made above I think the best way is to provide people the opportunity to learn and speak Irish through practical courses to help them help their children with Irish at school....and also if desired a parent from another country could do the same and not feel excluded from this part of our culture or the education of their child. If people should like to improve their Irish the I think through FUN activities is the way to go...get people speaking it....listening to it in ways that are stimulating....through music...film...plays etc...alot of the reasons why we are not all fluent is down to not using it every day but also not really liking it as I'm school.... Fluent Irish speakers speak it everyday....and use it in all aspects of their daily lives It's comes naturally because it's what they grew up listening to and living their lives with.... Bring back a sense of being proud of having a unique language....and a desire to continue the tradition and experience of having and using it in our daily lives</i>
117.	Maidin amháin sa tseachtain/míú lón óstáin /café aitiúil ag caint Gaeilge
118.	<i>encourage irish speakers to locate to gaeltachtaí by providing investments in housing and jobs</i>
119.	Ar chuntair sna siopaí: Gaeilge & fáilte Cúpla focal / Suaitheantais: Labhair Gaeilge liom / Is maith liom Gaeilge / Suaitheantais le cur ar an charr.
120.	<i>More classes for people to learn.</i>
121.	<i>Invest more time and money in order to achieve it.</i>
122.	<i>Irish national schools are our best chance, while our generation may never improve significantly , if we give our next generations the chance to go to school in irish we can improve the future</i>
123.	Níos mó seans a bheith ag daoine Gaeilge a labhairt.
124.	<i>Make it more inclusive to our neighbourhoods children who parents are from abroad. 27% of Galway is born outside of Ireland. There is a heavy perception that Irish Medium schools are exclusive to Irish children of Irish parents and therefore elitist and not reflective of the new Ireland our children are growing up in. Protecting our language is very important but making it mandatory and exclusive puts off people.</i>

125.	<i>Frequent ads in Irish for local events...ads for Irish classes locally...and a list of Irish speaking businesses.</i>
126.	<i>Cruinnithe poiblí ar dtús báire, straitéis a bhaint uathu seo agus plean ansin a leagan amach.</i>
127.	<i>Tid bits as Gaeilge here and there, little maith thú's to everyone who tries their cúpla focal.</i>
128.	<i>Again provide clubs, business owners can incorporate it if it is their preferred language, more surveys to have a more accurate idea of level of interest. Church survey to see if the congregation would like mass through Irish. School surveys for the children also not just there caregivers.</i>
129.	<i>I don't see the need for increasing the use of Irish.</i>
130.	<i>Comharthaí bóithre is logainmeacha Gaeilge amháin. Fógraí gaelacha i scribhínn níos mó ná i mBéarla</i>
131.	<i>As above....Via schools...evening classes or bring fun into it by having an Irish day in school where the parents can enter an Irish quiz parents vs children for fun. Also promote a community Irish speaking day in shops etc</i>
132.	<i>Classes for kids</i>
133.	<i>Teach it begin schools and get the parents involved</i>
134.	<i>I feel an understanding of Irish is important to our culture. However, I feel that it is also used as a way to exclude our newer community members. I strongly feel that use of Irish should be in a bilingual sense allowing everyone to feel included.</i>
135.	<i>Irish events in the area with opportunity to get people aware and re-engaged in the language</i>
136.	<i>Open Irish primary school for non-Irish children(some Irish school accept children of parents who are native Irish), interesting Irish books for children at school. Not about family shopping, vegetables, more adventure, scientific, criminal</i>
137.	<i>Knowing what I know now, I would have certainly sent my children to an Irish speaking primary school. All are now at secondary school and I have had to pay for grinds privately for all of them. They knew more Spanish and French within 3 months of secondary school than Irish, after apparently being taught it for 8 years. They are lagging behind peers in Irish due to peers attendance at an Irish speaking school. Methodology of teaching needs to change or perhaps revert back to previous curriculum.</i>
138.	<i>Question 17 should have a question re Irish secondary school too Recommendations as above,</i>
139.	<i>Start with the kids open up the basketball court and football pitch in the Gaelscoil after hours so they can play as Gaeilge&moms can socialise. We asked due to insurance we can't use it at the moment.</i>
140.	<i>Bilingual signs and notices in shops</i>
141.	<i>Bilingual activities eg.Yoga Pilates</i>
142.	<i>Imeachtaí do gach aois-ghrúpa, ó mháthaireacha & leanaí nuabhairthe go dtí an aosach. Teanga cumarsáideach a nascadh le himeachtaí gníomhacha ...spórt, damhsa, cócaireacht, seinm ceoil.</i>
143.	<i>They are getting enough in the Gaelscoil</i>
144.	<i>Tá a lán daoine as tíortha eile ina gcónaí i nGaillimh, tá sé tábhacht seans a thabhairt dóibh Gaeilge a fhoghlaim.</i>
145.	<i>More signage and estate names in Irish. Directional signs and advertising in Irish or bilingual.</i>
146.	<i>Ionad Gaeilge a bhunú le Ranganna Srl ann</i>
147.	<i>Daily exposure to the language! People need to feel like the language is useful and relevant to them and their daily activities. For example, if all public signs, grocery products and news papers were written in Irish only (no English at all), people would need to know enough to understand what the signs, products or news say.</i>
148.	<i>Signage about the village perhaps, even speed signs that show your speed as you drive by. Encourage staff in local shops, bars, restaurants to speak Irish.</i>

149.	Lárionad Gaeilge.
150.	<i>Maybe it would be helpful to look abroad to countries that have saved their language. Faroe Islands for example.</i>
151.	<i>Use the little bit you have every day both at home and at work. Speak to your children in Irish. Have a positive attitude towards our native language.</i>
152.	<i>Speaking Irish in school yard. Irish speaking "events" in local business, shop signs in Irish. The more places that speak Irish and the more people speaking Irish, will give confidence to those whose Irish is not fluent, to speak it openly. I try to speak Irish when dealing with local school, and that helps a lot.</i>
153.	<i>For young kids make learning Irish fun...create free events where kids want to socialise and speak & be exposed to Irish (story time through Irish, playcentres Irish mornings, facepainting and balloons "in Irish", LEGO play groups through Irish</i>
154.	Múineadh na Gaeilge a fheabhsú sna bunscoileanna nach scoileanna lán-Ghaeilge iad. Níl spéis ag an óige inti. Tá faitíos ag daltaí roimpi mar go raibh brú curtha orthu í a fhoghlaim, agus níl seans acu aon suim a fhorbairt sa teanga.
155.	Deiseanna labhartha a thabhairt do dhaoine, atá nádurtha. Go mbeadh <i>badges</i> á gcaitheamh ag daoine atá Gaeilge acu sna siopaí/bialanna srl. Mar a bhíodh i Clarkes SuperValu. Naoínra a bhunú i mBearna. Ionad Cúram leanaí réamhscoile/théis scoile a chur ar fáil Imeachtaí spóirt do ghasúr trí Ghaeilge- peil (bíonn corr fhocal Gaeilge á labhairt ag an bpeil i mBearna/na Forbacha cheana, e a dhéanamh go hiomlán trí Ghaeilge- tá Gaeilge líofa ag formhor na ngasúr mar go bhfreastlaíonn síad ar an mbunscoil i mBearna/ sna Forbacha. Tá Gaeilge ag roinnt de na traenáilithe freisin. Ranganna damhsa ar an sean-nós Ranganna ealaíne Ceardlanna drámaíochta/amhránaíochta/ceoil/lúibíní a dhéanamh srl. Grúpa le páirt a ghlacadh in Oireachtas na Gaeilge a bhunú Ócáidí sóisialta do dhaoine le Gaeilge a thabhairt le chéile in óstán 12 nó Donnelly's. Ócáidí clainne le clanna a bhfuil Gaeilge acu Bbq srl
156.	<i>More signage, business names as Gaelge & use in shops businesses</i>
157.	<i>Schools and shops</i>
158.	Bfhéidir níos mó comharthaí i siopaí agus eile. Bfhéidir fógra de chinéal éigin má tá Gaeilge ag duine. Bfhéidir gur fiú an fáinne órga a mholadh arís.
159.	<i>I think a good effort is already under way</i>
160.	<i>More Irish courses for non-native people</i>
161.	Í a dhéanamh ar bhealach atá spraoiúil cibé cén chaoi a dhéanfar í
162.	<i>More events</i>
163.	<i>Immersion system currently in use in Bearna school is fantastic. My youngest two (aged 6) have so much spoken Irish and they're using it all the time at home. I was very disappointed when some local schools (Tooreeny/Boleybeg) opted out of Irish medium teaching.</i>
164.	<i>Instill a pride in our language it is part of who we are i was taught the language badly</i>
165.	<i>Community get togethers purely for learning Irish</i>
166.	Seirbhísí dátheangacha. Agus fógra "Gaeilge á labhairt anseo" i ngach siopa.
167.	Imeachtai clainne tré Ghaeilge a eagrú go háitiúil.
168.	<i>Have Irish language days in local business ie coffee shops, hair salons, pharmacy etc</i>
169.	<i>Naíonra in Bearna</i>

170.	<i>More publicity for the Irish classes for parents in the school. Evenings of conversational Irish with help from a native speaker. Role plays of simple conversations in every day situations</i>
171.	<i>It's dead</i>
172.	Campaí samhraidh trí Ghaeilge.
173.	<i>No interest</i>
174.	<i>Online courses for parents to have easy flexible access for busy lives...online seminars....conversational and nessesary for schooling children.</i>
175.	Tosaigh leis na páistí óga... ranganna ceoil, scéalaíocht, eachtraí spóirt etc trí Ghaeilge. Caithfear meoin dearfach a thabhairt dóibh ar an teanga go luath ina saol.
176.	Coláiste Samhraidh sa scoil
177.	<i>Perhaps provide grants to encourage gaeilge to be spoken at Home by people who have Irish</i>
178.	Comhartha go bhfuil Gaeilge ag freastalaithe/cúntóirí i siopaí/gnónna srl. Gan é sin bíonn orm dul ar lorg na Gaeilge!!
179.	Tabhair níos mó deiseanna do thuismitheorí a bpáistí a thógáil trí Ghaeilge. Ansin rachaidh níos mó tuismitheorí nua anseo i dtreo Gaeilge láidir ag a bpáistí
180.	Céard faoi liosta na ngnóthaí a dhéanann a ngnó trí Ghaeilge?
181.	Tá sé ar fheabhas Gaeilge a chloisteáil i siopa <i>Clarke's</i> gach lá. Nuair a bhíonn na daoine ag obair sna siopaí agus sna pubanna ag déanamh iarracht Gaeilge a labhairt agus nach mbíonn imní ort nach bhfuil Gaeilge ag gach duine, tá seans maith go labhraíonn tú ar ais i nGaeilge, bhféidir ar an darna nó an triú uair ,beidh tú cróga agus mar sin beidh forbairt sa méid Gaeilge a chloistar i mBearna. Is féidir <i>ambassadors</i> na Gaeilge a thabhairt ar dhaoine mar sin.
182.	<i>More classes available to adults and posters in shops and businesses through Irish.</i>
183.	<i>Make it 'user friendly' for those who really don't speak Irish. Have conversation classes, perhaps have basic signage with pictures in local shops (as you would for small children, eg im/butter and a picture).</i>
184.	<i>Use in local shops and signage</i>
185.	<i>Keep encouraging people to speak it</i>
186.	<i>More activities for those interested through the medium of irish</i>

10.6 Aguisín 6. An Ceistneoir – Príomhoidí Bunscoile

Plean Teanga Bhearna / Chnoc na Cathrach 2020-2027

Suirbhé ar Bhunscoileanna 2019 - Príomhoidí

Iarrtar ar phríomhoidí an cheistneoir seo a líonadh mar chúnamh do Choiste Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach agus iad i mbun Plean Teanga a réiteach don cheantar.

1. Ainm na Scoile: _____

2. Líon dalta atá sa scoil 2019/2020.

Rang	Líon (tábla)	Cé mhéad acu sin a tháinig chuig na scoile agus Gaeilge líofa acu? (Figiúr)
Naíonáin Bheaga		
Naíonáin Mhóra		
Rang 1		
Rang 2		
Rang 3		
Rang 4		
Rang 5		
Rang 6		

3. Líon foirne atá ag obair sa scoil agus a gcumas sa nGaeilge 2019/2020.

Foireann	Líon (Figiúr)	Cé mhéad acu sin a bhfuil		
		Gaeilge líofa acu?	Gaeilge mhaith acu?	Gaeilge réasúnta acu?
Múinteoirí Ranga				
Cúntóirí Teanga				
Múinteoirí Acmhainne / Tacaíochta Foghlama				
Foireann eile (oifig san áireamh)				

4. Teanga teagaisc na scoile (Cuir tic sa mbosca (amháin) cuí)Roghnaigh an freagra is fearr a dhéanann cur síos ar do scoil: *Cuir tic sa mbosca cuí*

Múintear gach ábhar trí Ghaeilge	
Múintear na hábhair trí Ghaeilge agus trí Bhéarla (meascán)	
Múintear gach ábhar trí Bhéarla (seachas Gaeilge)	

5. Gnáth-theanga cumarsáide na foirne (eatarthu féin)

	Cuir tic sa mbosca cuí
Gaeilge amháin	
Meascán de Ghaeilge agus Béarla	
Béarla amháin	

6. Cén teanga a úsáidtear le teagmháil a dhéanamh le tuismitheoirí / caomhnóirí

	Cuir tic sa mbosca cuí
Gaeilge amháin	
Meascán de Ghaeilge agus Béarla	
Béarla amháin	

7. An bhfuil polasaí i leith na Gaeilge ag an scoil? Cuir tic sa mbosca cuí

Tá	
Níl	
Má 'tá', an dtugtar cóip do na tuismitheoirí / caomhnóirí? Cuir tic sa mbosca cuí	
Tugtar	
Ní thugtar	
Aon ábhar eile faoin ábhar seo?	

8. An bhfuil aitheantas ag an scoil mar Scoil Ghaeltachta faoin bPolasaí Oideachas Gaeltachta (POG)? Cuir tic sa mbosca cuí

Tá	
Níl	

9. Muna bhfuil an t-aitheantas (POG) ag an scoil, an bhfuil sé i gceist agaibh cur isteach ar an scéim seo amach anseo? Cuir tic sa mbosca cuí

Tá	Níl	B'fhéidir amach anseo
----	-----	-----------------------

Do thuairim faoin gceist seo?

10. Aon mholadh agatsa leis an nGaeilge a chur chun cinn i measc an óige sa gceantar?

Míle buíochas as do chomhoibriú!

10.7 Aguisín 7. An Ceistneoir – Múinteoirí Bunscoile

PTBC. Suirbhé ar Mhúinteoirí Bunscoile.

Coiste Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach 2020 - 2027. Suirbhé ar mhúinteoirí bunscoile

Tá an suirbhé seo mar chuid de na hiarrachta Plean Teanga a fhorbairt do Mhuintir Bhearna & Chnoc na Cathrach. Tá áit lárnach ag an córas oideachais agus acu siúd atá fostaithe san eamáil san mhóriarracht pobail seo. Do bheadh Coiste Pleanála Teanga Bhearna 's Chnoc na Cathrach an-bhuíoch díot ach an ceistneoir gearr seo (níl ann ach 16 cheist agus ní thógann sé ach cúig nóiméad) a líonadh isteach.

1. Ainm na scoile (Roghnaigh thíos)

2. An rang atá faoi do chúram.

☐ Naionáin bheaga	☐ Rang 3
☐ Naionáin mhóra	☐ Rang 4
☐ Rang 1	☐ Rang 5
☐ Rang 2	☐ Rang 6

3. Do chumas sa Ghaeilge

Gaeilge dúchais líofa ón nGaeltacht

Gaeilge líofa nár tógadh sa nGaeltacht

Tá mé iomlán ar mo chompord ag caint le cainteoirí líofa Gaeilge

Tá Gaeilge mhaith agam

Tá Gaeilge réasúnta agam

4. Cleachtas Teanga an Mhúinteora

Gaeilge amháin a labhraím sa seomra ranga (ach amháin sa rang Béarla)

Gaeilge den chuid is mó a labhraím sa seomra ranga

Béarla den chuid is mó a labhraím sa seomra ranga

Béarla amháin a labhraím sa seomra ranga (ach amháin sa rang Gaeilge)

5. Cleachtas Teanga an Mhúinteora 2. (Ní ghá an cheist seo a fhreagairt má labhraíonn tú Gaeilge amháin sa seomra ranga (is féidir níos mó ná rogha amháin a roghnú))

- Tá faitíos orm nach bhfuil a ndóthain Gaeilge ag na daltaí
- Níl mo chuid Gaeilge chomh líofa sin
- Tá sé níos éasca Béarla a labhairt ná Gaeilge
- Iarrann na daltaí orm Béarla a labhairt leo
- Tá foclóir cuid de na hábhair (e.g. tíreolaíocht) ró-chasta i nGaeilge
- Cúis eile

6. Roghnaigh a ráiteas is fearr a fheileann do do rang. Nuair a labhraím le mo rang..

- Freagraíonn siad mé i nGaeilge i gcónaí
- Freagraíonn siad mé i nGaeilge den chuid is mó
- Freagraíonn siad mé i mBéarla den chuid is mó
- Freagraíonn siad mé i mBéarla i gcónaí

7. Cén teanga is minice a labhraíonn na daltaí eatarthu féin taobh istigh den seomra ranga. Roghnaigh a ráiteas is fearr a fheileann i do rang.

- Gaeilge amháin
- Gaeilge den chuid is mó
- Béarla den chuid is mó
- Béarla amháin

8. Cén teanga is minice a labhraíonn na daltaí eatarthu féin sna suíomhanna seo a leanas?

	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla amháin	Níl fhios agam / Ní bhaineann
I gclós na scoile	☐	☐	☐	☐	☐
Ag gníomhaíochtaí / ranganna seach-churaclaim	☐	☐	☐	☐	☐
Taobh amuigh de chomhthéacs na scoile	☐	☐	☐	☐	☐

9. An bhfuil aon ghrúpa ar leith sa rang a labhraíonn Gaeilge den chuid is mó eatarthu féin?

- Tá
 Níl

Má 'tá', déan cur síos ar an ngrúpa le do thoil.

10. An úsáideann tú aon cheann de na hacmhainní Gaeilge seo a leanas sa seomra ranga? (is féidir níos mó ná freagra amháin a roghnú)

- Póstaeir i nGaeilge
 Ceol/amhráin/rainn/drámaíocht i nGaeilge
 Scannáin/ míreanna físe i nGaeilge
 Cluichí boird nó cluichí eile i nGaeilge
 Comórtais/scéim le cúiteamh a dhéanamh ar labhairt na Gaeilge
 Aipeanna/cláir ríomhaireachta i nGaeilge
 Ní úsáidim aon cheann de na hacmhainní seo
 Eile (sonraigh le do thoil)

11. An úsáideann tú aon cheann de na hacmhainní Béarla seo a leanas sa seomra ranga? (is féidir níos mó ná freagra amháin a roghnú)

- Póstaeir i mBéarla
 Ceol/amhráin/rainn/drámaíocht i mBéarla
 Scannáin/ míreanna físe i mBéarla
 Cluichí boird nó cluichí eile i mBéarla
 Aipeanna/cláir ríomhaireachta i mBéarla
 Ní úsáidim aon cheann de na hacmhainní seo

12. Cén cineál téacsleabhair a úsáidtear sa rang le haghaidh na n-ábhar seo a leanas?

	Téacsleabhar i nGaeilge	Téacsleabhar i mBéarla	Meascán	Ní úsáidtear aon théacsleabhar don ábhar seo	Ní dhéanann muid an t-ábhar seo
Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
Stair	☐	☐	☐	☐	☐
Tíreolaíocht	☐	☐	☐	☐	☐
Eolaíocht	☐	☐	☐	☐	☐
Ceol	☐	☐	☐	☐	☐

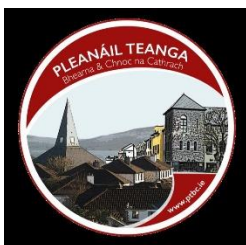
13. Cé chomh mór agus a aontaíonn tú leis na ráitis seo a leanas?

	Aontaím go mór	Aontaím	Níl fhios agam / Níl aon tuairim agam	Easaontaím	Easaontaím go mór
Bealach éifeachtach í an scolaíocht le cainteoirí nua líofa a chruthú	☐	☐	☐	☐	☐
Is maith liom go bhfuil / Ba mhaith liom go mbeadh aitheantas ag an scoil seo mar Scoil Ghaeltachta	☐	☐	☐	☐	☐

14. An mbeadh suim agat freastal ar chúrsa/ar cheardlann ar aon cheann de na hábhair seo a leanas?

	Bheadh	B'fhéidir go mbeadh	Ní bheadh
Gaeilge (i.e. labhairt / gramadach / saibhreas teanga)	☐	☐	☐
Ag múineadh trí mheán na Gaeilge	☐	☐	☐
Feasacht teanga	☐	☐	☐
Seisiún faoin bPolasaí don Oideachas Gaeltachta	☐	☐	☐

10.8 Aguisín 8. An Ceistneoir – Príomhoide na h-Iarbhunscoile

Plean Teanga Bhearna / Chnoc na Cathrach 2020-2027

Suirbhé ar Choláiste na Coiribe 2020 - Príomhoide

Iarrtar ar an bpríomhoide an cheistneoir seo a líonadh mar chúnamh do Choiste Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach agus iad i mbun Plean Teanga a réiteach don cheantar. Ní úsáidfeadh aon eolas a bhaileofar ar aon bhealach nach mbaireann leis an togra pleanála teanga thuas luaite.

An scoil agus foireann na scoile

11. Líon iomlán dalta sa scoil (2019/20) : _____

12. Líon dalta atá sa scoil 2019/2020. Cuir tic sa mbosca cuí

Rang	Líon (Figiúr)	Cé mhéad acu sin a tháinig chuig na scoile agus Gaeilge líofa ón mbaile acu? (Figiúr)
Bliain 1		
Bliain 2		
Bliain 3		
Idirbhliain		
Bliain 4		
Bliain 5		
Bliain 6		

Cén líon (go garbh) de dhaltáí na scoile a bhfuil cónaí orthu i mBearna agus i gCnoc na Cathrach? (figiúr le do thoil): _____

13. Líon foirne atá ag obair sa scoil agus a gcumas sa nGaeilge 2019/2020?

Foireann	Líon (Figiúr)	Cé mhéad acu sin gur (figiúr le do thoil)			
		Cainteoir dúchais líofa iad	Cainteoir eile líofa	Cainteoir maith Gaeilge	Gan mórán Gaeilge
Múinteoirí Ábhar					
Cúntóirí Teanga					

Múinteoirí Acmhainne Tacaíochta Foghlama	/					
Foireann eile (oifig san áireamh)						
Aon nóta ar mhaith leat a chur le seo?						

14. Teanga teagaisc na scoile (Cuir tic sa mbosca (amháin) cuí)

Roghnaigh an freagra is fearr a dhéanann cur síos ar do scoil: *Cuir tic sa mbosca cuí*

Múintear gach ábhar (seachas Béarla agus teangacha eile) trí Ghaeilge	
Múintear na hábhair trí Ghaeilge den chuid is mó	
Múintear na hábhair trí Bhéarla den chuid is mó	
Múintear gach ábhar trí Bhéarla (seachas Gaeilge)	

15. Gnáth-theanga cumarsáide na foirne (eatarthu féin)

	Cuir tic sa mbosca cuí
Gaeilge amháin	
Gaeilge den chuid is mó	
Béarla den chuid is mó	
Béarla amháin	

16. Cén teanga a úsáidtear le teagmháil a dhéanamh le tuismitheoirí / caomhnóirí

	Cuir tic sa mbosca cuí
Gaeilge amháin	
Dhátheangach (Gaeilge agus Béarla)	
Béarla amháin	

17. Córas téacsála na scoile

I gcóras téacsála na scoile tabhair cóimheas na dteagmhálaithe idir fhir agus mná	Fireann %:	Baineann %:
--	------------	-------------

18. An bhfuil polasaí i leith na Gaeilge ag an scoil? Cuir tic sa mbosca cuí	
Tá	
Níl	
Más 'tá', an dtugtar cóip do na tuismitheoirí / caomhnóirí? Cuir tic sa mbosca cuí	
Tugtar	
Ní thugtar	
Sa pholasaí an déantar tagairt do iompar teanga na ndaltaí agus iad ag freastail ar imeachtaí taobh amuigh den scoil (turaís scoile m.sh.)? Cuir tic sa mbosca cuí	
Déantar	
Ní dhéantar	
Aon ábhar breise eile faoin ábhar seo?	

19. An mbeadh suim ag baill foirne na scoile freastal ar chúrsa/ar cheardlann ar aon cheann de na hábhair seo a leanas?			
	Bheadh	B'fhéidir go mbeadh	Ní bheadh
Gaeilge (i.e. labhairt / gramadach / saibhreas teanga)			
Ag múineadh trí mheán na Gaeilge			
Feasacht teanga			
Seisiún faoin bPolasaí don Oideachas Gaeltachta			
Aon ábhar breise eile faoin ábhar seo?			

Daltaí na scoile

20. Cleachtas Teanga na nDaltaí (1).					
Cén teanga is minice a labhraíonn na daltaí eatarthu féin sna suíomhanna seo a leanas? Cuir tic sa mbosca cuí					
	Gaeilge amháin	Gaeilge den chuid is mó	Béarla den chuid is mó	Béarla amháin	Níl fhios agam / Ní bhaineann
Sa seomra ranga					
I gclós na scoile					

Ag gníomhaíochta /ranganna seach – churaclaim					
Taobh amuigh de chomhthéacs na scoile					

21. Cleachtas Teanga na nDaltaí (2).

An bhfuil aon ghrúpa/í ar leith sa scoil a labhraíonn Gaeilge den chuid is mó eatarthu féin? Cuir tic leis an bhfreagra a mbaineann.

Tá: Níl:

1. Más 'tá', déan cur síos ar an ngrúpa/í le do thoil.

Moltaí Ginearálta

22. Aon tuairim agat maidir le bealaí leis an nGaeilge a chur chun cinn i measc an óige i mBearnna & Chnoc na Cathrach? Aon mholtaí agat don Phlean Teanga?

Míle buíochas as do chomhoibriú!

Coiste Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na

10.9 Aguisín 9. An Ceistneoir – Ionaid Cúraim Leanáí (Béarla)

Plean Teanga Bhearna / Chnoc na Cathrach 2020-2027

Suirbhé ar Réamhscoileanna / Naíolanna 2020

Survey of Preschools and Creches in the Bearna and Knocknacarra areas.

Iarrtar ar úinéirí / bainisteoirí an cheistneoir seo a líonadh mar chúnaimh do Choiste Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach agus iad i mbun Plean Teanga a réiteach don cheantar. Ní ainmneofar aon fhreagróir agus ní úsáidfear aon eolas a bhaileofar ar aon bhealach nach mbaineann leis an togra pleanála teanga thuas luaite.

The Bearna/Knocknacarra Language Planning Committee is carrying out research to ascertain the current state of the Irish language in the local areas. As part of this research a series of surveys, e.g. with residents aged >17, with staff in schools in the area, with local social clubs etc., are being carried out. The aim of the committee is to develop a seven-year plan to increase the use of Irish in the local community. As part of the research we are also carrying out a survey of local pre-school and childcare facilities. No child or individual staff member will be identified and the information gathered will only be used for the purposes of this language planning project. Your cooperation in completing this **short survey** is very much appreciated.

General

23. Name of Facility:		
24. Location of facility (<i>Please tick appropriate box</i>)	Bearna:	Knocknacarra:

The Children

25. Number of children attending (<i>Please enter figure in appropriate box</i>)	
Type of service	Number of children attending
Creche / Baby care	
Preschool e.g. Montessori	

After school care	
Other (please describe)	
Please enter the total number attending your facility	Total no.

26. Number of Irish-speaking children attending (Please enter tick in appropriate box)		
Do you know if any children attending speak Irish as a home language?	I know:	I don't know:
If you are aware of children coming from an Irish-speaking home, please state the number of such children	Number:	

The Management and Staff

27. Number of staff employed (Please enter figure):
--

28. Staff and Irish language skills (Please state the level of ability in Irish of staff members) (Please provide a figure for each level of competency):	
Level of Irish	Figure
Fluent Irish	
Good Irish	
A little Irish	
No Irish	

Language/s used in the facility

29. Language of communication with the children in your facility:	
	Please tick appropriate box
Irish only	
Mostly Irish	
Mostly English	
English only	

30. Would you be interested in learning more about how the use of Irish could be integrated into your creche / playschool? (Please enter tick in appropriate box)	
I would:	I wouldn't:

Have you any suggestions as to how the use of Irish can be increased in the community?

31. Suggestions or comments

Please return completed questionnaires, by **13th March 2020**, to - Colm Ó Cinnseala, SPT, Cnocán An Bhodaigh, Na Forbacha, Co na Gaillimhe, or by email to colm@pleanteanga.ie.

Míle buíochas as do chomhoibriú! Many thanks for your cooperation. Coiste Pleanála Teanga Bhearna & Chnoc na Cathrach.

10.10 Aguisín 10. Foinsí Taighde Tánaisteach / Leabharliosta

Foilseacháin Rialtais agus Daonáirimh:

- Figiúirí daonáirimh (2011 agus 2016) de chuid na Príomh-Oifige Staidrimh (POS - CSO). Ar fáil ag cso.ie.
- An Córas Faisnéise Geografaí (An Amharcóir Pleanála Teanga) atá curtha ar fáil ag an Roinn Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta. Tugann an suíomh seo eolas faoin nGaeilge. Ar fáil ag: <https://dahg.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=7090794ee2ca4b53bb785b84c2bd9ad8>.
- An Córas Faisnéise Geografaí atá curtha ar fáil ag Pobal. Tugann an suíomh seo eolas faoi chúrsaí socheacnamaíochta agus eile an LPT. Ar fáil ag maps.pobal.ie.
- An Roinn Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta, 2018. **Plean Gníomhaíochta 2018-2022**. Ar fáil ag: https://www.chg.gov.ie/app/uploads/2018/06/ghaeltacht_report_screen.pdf.
- Coimisiún na Gaeltachta, 1925. **Map showing in respect of THE 1925 SPECIAL ENUMERATION**: Baile Átha Cliath: Local Government Board for Ireland.
- Comhairle Cathrach na Gaillimhe, 2017. **Plean Forbartha 2017-2023: Gaillimh. Comhairle Cathrach na Gaillimhe**. Ar fáil ag: https://www.galwaycity.ie/uploads/downloads/development_plan/2017-2023/CCG-PleanForbartha2017-2023.pdf
- Comhairle Chontae na Gaillimhe, 2008. **Plean Ceantair Áitiúil na Gaeltachta 2008-2018**: Gaillimh. Comhairle Chontae na Gaillimhe. Ar fáil ag: [http://www.galway.ie/en/media/1.%20Athr%C3%BA%20Beartaithe%20Uimh.%202\(b\)%20ar%20PFCG%20-%20Plean%20na%20Gaeltachta.pdf](http://www.galway.ie/en/media/1.%20Athr%C3%BA%20Beartaithe%20Uimh.%202(b)%20ar%20PFCG%20-%20Plean%20na%20Gaeltachta.pdf)
- Comhairle Chontae na Gaillimhe, 2008. **Plean Limistéar Áitiúil Bhearna 2015 - 2021**: Ar fáil ag: [http://www.galway.ie/en/media/1.%20Arth%C3%BA%20Uimh.%202\(a\)%20ar%20Phlean%20Fobartha%20Chontae%20na%20Gaillimhe%202015-21-Phlean%20Bhearna%20title.pdf](http://www.galway.ie/en/media/1.%20Arth%C3%BA%20Uimh.%202(a)%20ar%20Phlean%20Fobartha%20Chontae%20na%20Gaillimhe%202015-21-Phlean%20Bhearna%20title.pdf)
- An Roinn Oideachais agus Scileanna, 2017. **Polasáí don Oideachas Gaeltachta 2017-2022**. Ar fáil ag www.education.ie.

Tuarascálacha Taighde:

- Muintearas, 2017. **Straitéis Óige don Ghaeltacht**. Leitir Móir: Muintearas.
- Hindley, Reg. 1990. **The Death of the Irish Language**. New York & London: Routledge.
- Ó Cadhain, Máirtín. 2002. **An Ghaeilge Bheo – Destined to Pass**. BÁC: Coiscéim.
- Ó Giollagáin, C., Mac Donnacha, S., Ní Chualáin, F., Ní Shéaghdha, A. & O'Brien, M., 2007. **Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht: Tuarascáil Chríochnaitheach**. Baile Átha Cliath: Oifig an tSoláthair.
- Ó Giollagáin, C. & Charlton, M., 2015. **Nuashonrú ar an Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht: 2006–2011**. Na Forbacha: Údarás na Gaeltachta.
- Péterváry, T., Ó Curnáin, B., Ó Giollagáin, C. & Sheahan, J., 2014. **Iníúchadh ar an gCumas Dátheangach: An sealbhú teanga i measc ghlúin óg na Gaeltachta**. Baile Átha Cliath: An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta.

10.11 Aguisín 11. An Teimpléad Athbhreithnithe agus Monatóireachta (TAM)

TEIMPLÉAD ÁTHBHREITHNITHE AGUS MONATÓIREACHTA

Ba chóir é seo a dhéanamh go tráthrialta maidir le gach beart sonrath den phlean a leagtar amach faoi mhír 6 thuas. Braithfidh minicíocht an athbhreithnithe agus na monatóireachta ar an mbeart féin. I gcás beart ar nós club óige a bhunú nó ranganna Gaeilge a eagrú, cuir i gcás, beidh gá le monatóireacht níos minice (uair sa téarma acadúil) ná beart maidir le stocaireacht, mar shampla.

Táscaire Feidhmíochta	An Sprioc	An Toradh (le líonadh ag deireadh na bliana)
Nótaí		

Anailís SWOT ar fheidhmiú an chlub:

Láidreachtaí	Laigí
Deiseanna	Bagairtí

Dáta:

Síniú:

Sampla den Teimpléad Monatóireachta

Táscaire Feidhmíochta	An Sprioc	An Toradh (le líonadh ag deireadh na bliana)
Líon na bpáistí ag freastal ar an gclub óige	20% den phobal faoi 18 mbliana ag freastal faoi dheireadh bhliain 1	15% den phobal 7-11 ag freastal
Nótaí		
Tuigtear go bhfuil club óige trí mheán an Bhéarla ag feidhmiú i mbaile taobh amuigh den Ghaeltacht agus go bhfuil daoine óga an cheantair ag freastal air sin. Pléadh cónascadh a dhéanamh leis an gclub ar bhealach a ligfeadh do bhaill an chlub eile freastal ar na himeachtaí céanna a reáchtáilimid féin.		

Anailís SWOT ar fheidhmiú an chlub:

Láidreachtaí	Laigí
Deiseanna	Bagairtí

Dáta:

Síniú:

10.12 Aguisín 12. Costais an Phlean de réir Beart, Réimse agus Bliana.

Costais an Phlean de réir Beart, Réimse agus Bliana.									
Réimse	Beart	Bliain 1.	Bliain 2.	Bliain 3.	Bliain 4.	Bliain 5.	Bliain 6.	Bliain 7.	Iomlán
6.3. Cur i bhFeidhm an Phlean									
Tuarastal (Costais ÁSPC (11%) san áireamh)	6.3.2	38,850	41,625	44,400	47,175	49,950	52,725	55,500	330,225
Costais Taistil	6.3.2	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	7,000
Fo-iomlán Pá	6.3.2	39,850	42,625	45,400	48,175	50,950	53,725	56,500	337,225
Costais a bhaineann le comhlacht a bhunú	6.3.1	10,000	0	0	0	0	0	0	10,000
Cóiríocht Oifige	6.3.3	15,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	75,000
Oideachas sa bPleanáil Teanga	6.3.4	6,015	6,015	6,015	6,015	6,015	6,015	6,015	42,105
Seoladh an Phlean Teanga	6.3.8	5,000	0	0	0	0	0	0	5,000
6.3 Cur i bhFeidhm Mór-Iomlán		75,865	58,640	61,415	64,190	66,965	69,740	72,515	469,330
6.4. An Córas Oideachais	6.4.2	700	700	700	700	700	700	700	4900
	6.4.3	2100	2100	2100	2100	2100	2100	2100	14700
	6.4.4	750	750	750	750	750	750	750	5250
	6.4.6	0	1000	1000	1000	1000	1000	1000	6000
	6.4.7	0	500	500	500	500	500	500	3000
6.4 Fo-iomlán		3550	5050	5050	5050	5050	5050	5050	33850
6.5. Seirbhísí Cúraim Leanaí, Tacaíochta Teaghlaigh, agus Seirbhísí Tacaíochta Teanga.	6.5.1	750	750	750	750	750	750	750	5250
	6.5.2	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	14000
	6.5.4	1600	0	0	1600	0	0	0	3200
6.5 Fo-iomlán		4350	2750	2750	4350	2750	2750	2750	22450
6.6. Seirbhís don Aos Óg agus d'Aoisghrúpaí eile	6.6.1	0	4200	3600	3600	11400	10800	10800	44400
	6.6.2	2400	2400	2400	2400	2400	2400	2400	16800
	6.6.4	0	5200	5200	5200	5200	5200	5200	31200
6.6 Fo-iomlán		2400	11800	11200	11200	19000	18400	18400	92400
6.7. Deiseanna Foghlama lasmuigh den Chóras Oideachais	6.7.1	7000	7000	7000	7000	7000	7000	7000	49000

	6.7.2	0	2000	2000	2000	2000	2000	2000	12000
	6.7.3	1100	550	0	550	0	0	0	2200
6.7 Fo-iomlán		8100	9550	9000	9550	9000	9000	9000	63200
6.8. An Earnáil Ghnó, Eagraíochtaí Pobail & Comharchumainn	6.8.1	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	17500
	6.8.2	800	800	800	800	800	800	800	5600
6.8 Fo-iomlán		3300	3300	3300	3300	3300	3300	3300	23100
6.9. Na Meáin Chumarsáide	6.9.1	5000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	11000
	6.9.2	0	1570	0	0	0	0	0	1570
	6.9.3	0	6533	930	930	930	930	930	11183
6.9 Fo-iomlán		5000	9103	1930	1930	1930	1930	1930	23753
6.10. Seirbhísí Poiblí	6.10	0	0	0	0	0	0	0	0
6.11. Pleanáil & Forbairt Fhisiceach	6.11	0	0	0	0	0	0	0	0
6.12. Seirbhísí Sóisialta & Caitheamh Aim.	6.12.1	0	2350	2350	2350	2350	2350	2350	14100
	6.12.2	2400	2000	2400	2000	2000	2000	2000	14800
	6.12.3	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	8400
	6.12.6	2200	2200	2200	2200	2200	2200	2200	15400
6.12 Fo-iomlán		5800	7750	8150	7750	7750	7750	7750	52700
6.13. Staid na Gaeilge sa LPT	6.13.1	1800	100	100	100	100	100	100	2400
	6.13.2	800	0	0	0	0	0	0	800
	6.13.3	500	0	0	0	0	0	0	500
6.13. Fo-iomlán		3100	100	100	100	100	100	100	3700
Fo-iomlán Bearta 6.3		75,865	58,640	61,415	64,190	66,965	69,740	72,515	469,330
Fo-iomlán Bearta 6.4		3550	5050	5050	5050	5050	5050	5050	33850
Fo-iomlán Bearta 6.5		4350	2750	2750	4350	2750	2750	2750	22450
Fo-iomlán Bearta 6.6		2400	11800	11200	11200	19000	18400	18400	92400
Fo-iomlán Bearta 6.7		8100	9550	9000	9550	9000	9000	9000	63200
Fo-iomlán Bearta 6.8		2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	17500
Fo-iomlán Bearta 6.9		5000	9103	1930	1930	1930	1930	1930	23753
Fo-iomlán Bearta 6.10		0	0	0	0	0	0	0	0
Fo-iomlán Bearta 6.11.		0	0	0	0	0	0	0	0
Fo-iomlán Bearta 6.12		5800	7750	8150	7750	7750	7750	7750	52700
Fo-iomlán Bearta 6.13		3100	100	100	100	100	100	100	3700
Fo-iomlán Bearta 6.4- 6.13		34800	48603	40680	42430	48080	47480	47480	309553
Beart 6.3		75,865	58,640	61,415	64,190	66,965	69,740	72,515	469,330
Mór iomlán Bearta 6.3 – 6.13		110,665	107,243	102,095	106,620	115,045	117,220	119,995	778,883